

FORMULA CONCORDIAE

FORMULA SVORNOSTI

Dôkladné, čisté, správne a konečné zopakovanie a vysvetlenie niektorých článkov Augsburského vierovyznania, o ktoré svojho času povstali spory medzi niektorými teológmi tohto vierovyznania, podľa Božieho slova a súhrnného obsahu nášho kresťanského učenia doložené a zrovnané.

PRVÁ ČASŤ

Súhrnný obsah

sporných článkov medzi teológmi Augsburského vierovyznania, ktoré sú v nasledovnom zopakovaní podľa slova Božieho kresťansky vysvetlené a zrovnané.

O súhrnnom obsahu, pravidle a meradle,

podľa ktorého treba rozsudzovať každé učenie a vzniklé bludy kresťansky vysvetľovať a o nich rozhodovať.

1. Veríme, učíme, vyznávame, že jediným pravidlom a meradlom, podľa ktorého každé učenie treba rozsudzovať a ktorým sa všetci učителиa majú riadiť, sú jedine prorocké a apoštolské spisy Starej a Novej zmluvy, ako je napísané: „Je sviecou nohám Tvoje slovo a svetlom mojím chodníkom" (Žalm 119,105). A sv. Pavel hovorí: „Keby vám anjel z neba zvestoval (iné) evanjelium, nech je prekliaty" (Gal. 1,8).

Ostatné spisy starých alebo nových učiteľov, nech sa akokoľvek menujú, nemôžu sa pokladať za rovnocenné s Písmom sv., ale vždy ich všetky treba podriaďiť a prijímať len ako svedkov o tom, ako kde sa v poapoštolskej dobe zachovalo toto učenie prorokov a apoštolov.

2. A keďže hneď v dobe po apoštoloch, ba už za ich života povstali falošní učителиa a kacíri, a keďže proti nim v prvotnej cirkvi zostavili Symboly, to je krátke, presné vierovyznanie, ktoré sa pokladali za jednomyselnú a všeobecnú kresťanskú vieru a vyznanie pravoverných a pravých cirkví, a to menovite Symbolum Apostolicum, Symbolum Nicaenum a Symbolum Athanasii (Vyznanie apoštolské, Vyznanie nicejské, Vyznanie Athanáza), aj my sa priznávame k nim a zavrhuje všetky kacírstva a učenia, ktoré im odporujú a dostali sa do cirkvi.

3. Čo sa týka vieroučných sporov, ktoré vznikli v našom čase, za jednomyselný conses (uznesenie) a vysvetlenie našej kresťanskej viery a vyznania najmä proti pápežovi a jeho falošnej bohoslužbe, modlárstvu, povere a aj proti iným sektám, ako naše vyznanie v tomto čase pokladáme prvé nezmenené Augsburské vierovyznanie, ktoré roku 1530 na veľkom ríšskom sneme v Augsburgu predložili cisárovi Karlovi V., a popri ňom tiež Apológiu a články, ktoré roku 1537 v Šmalkaldách zostavené podpísali najprednejší teológovia.

A keďže sa táto otázka náboženská týka aj pospolitých ľudí a spásy ich duší, priznávame sa aj k Malému i Veľkému katechizmu Dr. Luthera, ako sú napísané v Lutherových spisoch. Priznávame sa k nim ako k laickej Biblii. V nich je zhrnuté všetko, o čom obširne hovorí Písmo sv. a čo treba kresťanovi vedieť, aby bol spasený.

Podľa tohto návodu, ako bol hore spomenutý, treba zostaviť všetko učenie a treba zavrhnúť a zatradiť všetko, čo je proti tomuto jednomyselnému vysvetleniu našej viery.

Takto sa zachová rozdiel medzi Písmom sv. Starej a Novej zmluvy a medzi všetkými ostatnými spismi a ostáva len Písmo sv. ako jediný sudca pravidlo a meradlo, podľa ktorého ako jediného próbného kameňa sa má a musí skúšať každé učenie a rozsudzovať, či je dobré a či zlé, pravé alebo falošné.

Iné symboly a spomínané spisy však nie sú sudcom ako Písmo sv., ale iba svedectvom a vysvetlením viery, ako v ktorej dobe vtedy žijúci Písmu sv. rozumeli v sporných článkoch v Božích cirkvách, ako ho vykladali a ako Písmu sv. odporujúce učenie zavrhlí a zatradili.

I. O dedičnom hriechu

Status controversiae
Hlavná otázka v tomto spore.

Či dedičný hriech je vlastne a nerozlíšiteľne sama pokazená prirodzenosť, podstata a bytosť človeka alebo dokonca najhlavnejšia a najlepšia čiastka jeho bytosti, totiž sama rozumná duša vo svojom najvyššom stupni a sile?

Alebo či aj po páde je rozdiel medzi podstatou, prirodzenosťou, bytosťou, telom, dušou človeka a medzi dedičným hriechom, takže iné je prirodzenosť a iné je dedičný hriech, ktorý v pokazenej prirodzenosti väzí a prirodzenosť kazí?

Affirmativa

Čisté učenie, viera a vyznanie podľa vyššie spomenutého meradla súhrnného vysvetlenia.

1. Veríme, učíme, vyznávame, že je rozdiel medzi prirodzenosťou človeka nielen ako ju Boh na počiatku stvoril čistú, svätú, bez hriechu, ale ako ju aj teraz po páde máme, totiž rozdiel je medzi prirodzenosťou, ktorá aj po páde je a ostáva Božím dielom a medzi dedičným hriechom. Tento rozdiel je taký veľký, aký veľký je rozdiel medzi Božím a diablovým dielom.

2. Podobne veríme, učíme, vyznávame, že treba veľmi starostlivo dbať na tento rozdiel - Lebo učenie, že nemôže byť rozdiel medzi pokazenou ľudskou prirodzenosťou a medzi dedičným hriechom, protiví sa hlavným článkom našej kresťanskej viery o stvorení, vykúpení, posvätení a vzkriesení nášho tela a nemôže popri nich obstať.

Ved' Boh stvoril nielen telo a dušu Adamovu a Evinu pred pádom, ale stvoril aj naše telo a našu dušu po páde, aj keď sú pokazené. Boh ich aj teraz uznáva za svoje dielo, ako je napísané: „Tvoje ruky ma sformovali a urobili" (Job 10,8).

Aj Boží Syn v jednote svojej osoby prijal na seba ľudskú prirodzenosť, pravda, bez hriechu a tak teda nie cudzie ale naše telo a podľa neho bol nám opravdivým bratom. Žid. 2,14: „A pretože dieťky majú účasť na krvi a mäse, aj On sám mal účasť na nich". Tiež (v. 16.17): „Ved' skutočne neujíma sa anjelov, ale potomkov Abrahámových. Preto vo všetkom musel sa pripodobniť bratom, - okrem hriechu."

A tak aj Kristus ju vykúpil ako svoje dielo, posvätil ju ako svoje dielo, vzkriesil z mŕtvych a slávou ozdobí ako svoje dielo. Ale dedičný hriech nestvoril, neprijal, nevykúpil, neposvätil, ani ho nevzkriesil s vyvolenými, ani neoslávi, ani nespasí, ale ho pri zmŕtvychvstaní úplne zničil.

Z tohoto ľahko môžeš rozpoznať rozdiel medzi skazenou prirodzenosťou a medzi nákazou, ktorá väzí v prirodzenosti a kazí prirodzenosť.

3. Avšak veríme, učíme a vyznáme, že dedičný hriech nie je ľahkým, ale takým hlbokým porušením ľudskej prirodzenosti, že nenecháva nič zdravého alebo neskazeného v tele a duši človeka, v jeho vnútorných i zovňajších silách. Tak je, ako cirkev spieva: „Skrz Adamov pád preťažký človek je porušený, telo, duša, sily všetky jedom sú nakazené". Akým nevýslovným zlom je dedičný hriech, nemožno vystihnúť rozumom, ale dá sa poznať jedine z Božieho slova. A že prirodzenosť nikto nemôže oddeliť od tejto nákazy prirodzenosti jedine sám Boh, čo sa stane úplne skrze smrť pri vzkriesení. Tam naša prirodzenosť, ktorú teraz nosíme, vstane z mŕtvych a bude žiť večne bez dedičného hriechu, od neho celkom odlúčená a oddelená, ako je napísané: i keď moja koža bude tak rozrušená, zo svojho tela uzriem Boha" (Job 19,26).

Negatíva.

Zavrhnutie falošného protivného učenia.

1. A tak zavrhuje a ztracuje učenie, že dedičný hriech je iba chyba alebo vina z nejakého cudzieho previnenia a nie porušenie našej vlastnej prirodzenosti.

2. Tiež, že zlé žiadosti nie sú hriechom, ale sú stvorené podstatné vlastnosti prirodzenosti: alebo akoby výš spomínaný nedostatok a chyba neboli skutočným hriechom, pre ktorý by človek bez Krista bol dieťaťom hnevu.

3. Taktiež zavrhuje pelagiánsky blud, ktorý tvrdí, že ľudská prirodzenosť aj po páde zostala neskazená a najmä v duchovných veciach celkom dobrá a čistá vo svojich naturalibus, to je vo svojich prirodzených silách.

4. Tiež, že dedičný hriech je len zovňajšia nepatrná streknutá špina alebo len frknutá škvrna, pod ktorou si prirodzenosť zachovala dobré sily aj v duchovných veciach.

5. Tiež, že dedičný hriech je len zovňajšia prekážka dobrých duchovných síl a nie ich olúpenie a nedostatok; tak ako magnet, natretý cesnakovou šťavou, nestratí svoju prirodzenú príťažlivú silu, len sa mu v nej prekáža; alebo že túto škvrnu možno ľahko zmyť ako škvrnu z tváři alebo farbu zo steny.

6. Tiež, že v človeku nie je úplne pokazená jeho ľudská prirodzenosť a bytosť, ale že človek má v sebe ešte niečo dobrého i v duchovných veciach, ako napr. schopnosť, zručnosť, dôkladnosť alebo moc v duchovných veciach niečo začať, vykonať alebo spoluúčinkovať.

7. Naproti tomu tiež zavrhuje falošné učenie manichejcov, ktorí učia, že dedičný hriech vliat satan do prirodzenosti ako niečo podstatné a bytostné a že oboje zmiešal tak, ako sa zmieša jed s vínom.

8. Tiež, že nehreší sám prirodzený človek, ale niečo iné a cudzie v ňom, a preto nemá sa obviňovať prirodzenosť, ale iba dedičný hriech v prirodzenosti.

9. Tiež zavrhuje a zatracuje ako manichejský blud učenie, že dedičný hriech je vlastne neoddelene sama substancia, prirodzenosť a bytosť porušeného človeka. Teda že nemožno ani myslieť na nejaký rozdiel medzi prirodzenosťou samou osebe po páde a medzi dedičným hriechom a že sa toto ani v myšlienkach nedá rozlišovať.

10. Luther menuje dedičný hriech prirodzeným, osobným, podstatným; nie však preto, že by prirodzenosť, osoba alebo podstata človeka sama bola bez akéhokoľvek rozdielu dedičným hriechom, ale preto, aby sa týmito slovami ukázal rozdiel medzi dedičným hriechom, ktorý väzí v prirodzenosti a medzi ostatnými hriechmi, ktoré sa nazývajú vykonanými.

11. Lebo dedičný hriech nie je hriechom, ktorý sa spácha, ale je hriechom, ktorý väzí v prirodzenosti, podstate a bytosti človeka. I keby v srdci porušeného človeka nevznikla nijaká zlá myšlienka, nijaké márne slovo nevyriekol, a nijaký zlý skutok nespáchal, jednako prirodzenosť je porušená prirodzeným hriechom, ktorý je nám vrozený v hriešnom semeni a je prameňom všetkých ostatných spáchaných hriechov: zlých myšlienok, slov, skutkov, ako je napísané: „Zo srdca pochádzajú zlé myšlienky" atď. (Mat. 15,19). Tiež: „Keď Hospodín videl, že skazenosť ľudstva na zemi bola a že každý výplod zmýšľania jeho srdca bol ustavične len zlý . . ." (1Mo 6,5; 8,21).

12. Tiež si treba dobre povšimnúť nerovnaký význam slova prirodzenosť, ktorým manichejci zakrývajú svoj blud a mnohých jednoduchých ľudí mýlia. Lebo raz znamená podstatu človeka, napr. keď sa povie: „Boh stvoril ľudskú prirodzenosť". Inokedy zas označuje dobrú alebo zlú vlastnosť, ktorá väzí v prirodzenosti alebo v bytosti, napr. keď sa povie: „Prirodzenosť hada je uštipnúť a prirodzenosť a vlastnosť človeka je hrešiť, teda hriech". Tu v tomto prípade slovo prirodzenosť neoznačuje podstatu človeka, ale niečo, čo väzí v prirodzenosti alebo v podstate.

13. Čo sa týka latinských slov substantia — podstata a accidens — prípadnosť, keďže ich Písmo sv. neužíva a ani nie sú známe jednoduchému človekovi, nemajú sa používať v kázňach pred pospolitým ľudom, ktorý ich nechápe. Pospolitosť treba ušetriť pred nimi.

Avšak v školách a medzi učencami, ktorí tieto slová dobre znajú a používajú bez akéhokoľvek nedorozumenia, aby nimi rozlišovali, čo je v niektorej veci podstatné a čo prípadné, majú sa tieto slová právom zachovať v dišpute o dedičnom hriechu.

Lebo nimi sa najzrejmejšie ukazuje aj rozdiel medzi dielom Božím a diablovým, pretože diabol nemôže stvoriť substanciu, ale len z Božieho dopustenia prípadne pokaziť Bohom stvorenú substanciu.

II. O slobodnej vôli

Status controversiae

Hlavná otázka v tomto spore.

Keďže vôľa človeka má štyri nerovnaké stavy a to: 1. pred pádom., 2. po páde, 3. po znovuzrození, 4. po vzkriesení — hlavnou otázkou je len otázka o vôli a schopnosti človeka v druhom stave. A to, aké schopnosti v duchovných veciach má človek sám zo seba po páde našich prvých rodičov a pred svojím znovuzrozením? Či sa môže alebo nemôže chystať a pripravovať k Božej milosti svojimi vlastnými silami, ako ho Duch Svätý znovuzrodí? A či môže alebo nemôže prijať milosť, ktorú mu Duch Svätý ponúka v slove a vo sviatostiach?

Affirmativa.

Čisté učenie o tomto článku podľa Božieho slova.

1. Naše učenie, viera a vyznanie o tomto je, že ľudský rozum a myseľ v duchovných veciach sú slepé, nič nechápu svojimi vlastnými silami, ako je napísané: „Človek od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho, lebo sú mu bláznovstvom a nemôže ich poznať, pretože ich duchovne treba rozsudzovať" (1. Kor.2,14).

2. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že znovuzrozená vôľa človeka sa od Boha nielen odvracia, ale je nepriateľom Božím, že túži a chce len zlé a to, čo je proti Bohu, ako je napísané: „Výplod srdca človeka zlý je od jeho mladosti" (1.Mojž.8,21).

Tiež: „Telesné zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu, lebo sa nepoddáva a ani sa nemôže poddať zákonu Božiemu" (Rim.8,7). Ako sa mŕtve telo nemôže samo oživiť, aby žilo telesným pozemským životom, tak ani človek, ktorý je pre hriech duchovne mŕtvy, nemôže povstať, aby žil duchovným životom, ako je napísané: „Oživil nás s Kristom, keď sme boli mŕtvi v prestúpeniach" (Efez.2,5). A. „Nie, že by sme boli schopní vymyslieť niečo sami o sebe, už ako sami zo seba, ale naša schopnosť je z Boha" (2. Kor.3,5).

3. Obrátenie však spôsobia Boh — Duch Svätý nie bez prostriedkov, ale upotrebuje na to kázeň a poslúchanie slova Božieho, ako je napísané: „Evanjelium je mocou Božou na spasenie" (Rim. 1,16). Tiež: „Viera povstáva z poslúchania Božieho slova" (Rim. 10,17) a je to Božia vôľa, že máme poslúchať Božie slovo a nezapchávať si uši. Pri takom slove je prítomný Duch Svätý a otvára srdcia, aby ho počúvali, ako Lýdia v Skutkoch apoštolských 16. a tak obrátili jedine z milosti a mocou Ducha Svätého. Obrátenie človeka je jedine Jeho dielo. Bez Jeho milosti je naše „chcenie i bežanie", sadenie siatie a polievanie ničím, ak On „nedá vzrast", ako hovorí Kristus: „Bezo mňa nič nemôžete činiť" (Ján 15,5). Týmito krátkymi slovami popiera, že by slobodná vôľa mala silu a všetko pripisuje Božej milosti, aby sa nik nemohol chváliť pred Bohom.. 1. Kor. 1,29; 2. Kor. 12,5; Jerem.9,23.

Negatíva

Protivné, falošné učenie.

A tak zavrhuje a zatracuje všetky tieto bludy, pretože sa protivia meradlu Božieho slova:

1. Blúznenie filozofov, pomenovaných stoikmi, ako aj manichejcov, ktorí učili, že všetko, čo sa deje, musí sa tak diať a nemôže sa diať inak a že človek všetko robí z „donútenia", i to, čo robí v zovňajších veciach a že je prinútený páchať zlé činy a skutky, ako sú: smilstvo, lúpež, vražda, krádež a im podobné.

2. Tiež zavrhuje blud hrubých pelagiánov, ktorí učili, že sa človek môže obrátiť z vlastných síl a že môže veriť v evanjelium bez milosti a Ducha Svätého; že môže byť zo srdca poslušný Božiemu zákonu a tak si zaslúžiť odpustenie hriechov a večný život.

3. Tiež zavrhuje blud semipelagiánov, ktorí učia, že človek vlastnými silami môže začať obrátenie sa, ale nemôže ho dokončiť bez milosti Ducha Svätého.

4. Tiež učenie, že i keď človek pred svojím znovuzrozením je so svojou slobodnou vôľou prislabý začať obrátenie sa a sám vlastnými silami sa k Bohu obrátiť a zo srdca zachovávať Boží zákon, predsa, keď Duch Svätý kázňou slova započal a mu v nej ponúkol svoju milosť, vôľa človeka svojimi vlastnými prirodzenými silami môže po istú mieru, i keď málo a slabo, prispieť, pomôcť a spoluúčinkovať seba samého pripraviť a prispôsobiť na milosť a prijať ju a uchopiť a veriť v evanjelium.

5. Tiež, že znovuzrodený človek môže dokonale zachovať zákon Boží a dokonale ho naplniť a že také naplnenie je našou spravodlivosťou pred Bohom, ktorou si zaslужujeme večný život.

6. Zavrhuje a zatracuje aj blud entuziastov, ktorí blúznia, že Boh bez prostriedkov, bez počúvania slova Božieho, aj bez užívania sviatostí ťahá ľudí k sebe, osvecuje ich, ospravedľuje a spasí.

7. Tiež že Boh pri obrátení sa a znovuzrození úplne zničí substanciu a bytosť starého Adama a najmä rozumovú dušu a že v obrátení sa a znovuzrození z ničoho stvorí novú bytosť duše.

8. Tiež, keď sa bez vysvetlenia hovorí, že sa vôľa človeka pred obrátením, v obrátení a po obrátení sa protiví Duchu Svätému a že sa Duch Svätý dáva tým, ktorí sa Mu úmyselne a zatvrdilo protivia. Lebo Boh pri obrátení sa robí z nechcejúcich chcejúcich a prebýva v chcejúcich, ako hovorí Augustín.

Čo sa týka výrokov starých i nových cirkevných učiteľov, ktorí hovoria: „Deus trahit, sed volentem trahit“, to je „Boh priťahuje, ale priťahuje chcejúceho“; tiež „Hominis voluntas in conversione non est otiosa, sed agit aliquid“, to je „Ľudská vôľa pri obrátení sa nie je nečinná, ale niečím prispieva“, — keďže sa takéto výroky citujú na potvrdenie prirodzenej slobodnej vôle človeka obrátení sa, ale proti učeniu o Božej milosti, súdime, že sa nezhodujú s formou zdravého učenia. A tak, keď je reč o obrátení sa k Bohu, treba sa im radšej vyhýbať.

Naproti tomu sa však správne hovorí, že Boh pri obrátení sa priťahovaním Ducha Svätého robí chcejúcich zo spurných a protiviacich sa ľudí a že po takomto obrátení sa vôľa znovuzrodeného človeka nie je nečinná v každodennom cvičení sa v pokání, ale že spolupôsobí vo všetkých dielach Ducha Svätého, ktoré koná s nimi.

9. Tiež to, čo Dr. Luther napísal, že sa vôľa človeka pri jeho obrátení sa chová pure passive, to jest čisto trpne, že celkom nič nerobí, treba chápať a brať „respectu divinae gratiae in accidentis novis motibus“, to jest tak, že Duch Boží počutým slovom alebo prijatím sviatosti uchopí vôľu človeka a spôsobuje nové narodenie a obrátenie sa. Potom, keď Duch Svätý toto spôsobil a pripravil a keď jedine svojou Božskou mocou a účinkovaním i zmenil i obnovil vôľu človeka, nová vôľa človeka býva inštrumentom, nástrojom Božieho Ducha Svätého, takže milosť nielen prijíma, ale aj spoluúčinkuje v skutkoch Ducha Svätého, ktoré potom nasledujú.

Takže pred obrátením sa človeka sú iba dve „skutočné“ príčiny, totiž Duch Svätý a slovo Božie ako nástroj Ducha Svätého, ktorým spôsobuje obrátenie sa a ktoré človek má poslúchnuť, ale svojimi vlastnými silami mu nemôže veriť a ho prijať. To môže iba z Božej milosti a činnosťou Ducha Svätého.

III. O spravodlivosti viery pred Bohom.

Status controversiae.

Hlavná otázka v tomto spore.

V našich cirkvách podľa slova Božieho a podľa zmyslu Augsburskej konfesie sa jednomyselne učí, že my, biedni hriešnici, budeme pred Bohom ospravedlnení a spasení iba vierou v Krista. Teda jedine Kristus je našou spravodlivosťou. Keďže Kristus je opravdivý Boh a človek a keďže v Ňom sú osobne spojené Božská a ľudská prirodzenosť (Jerem. 23,6; 1. Kor. 1,30; 2. Kor. 5,21), povstala otázka: podľa ktorej prirodzenosti je nám Kristus spravodlivosťou? Z toho vyrástli v niektorých cirkvách dva navzájom si odporujúce bludy.

Jedna strana hlásala, že Kristus je nám spravodlivosťou iba svojím Božstvom, akže prebýva v nás vierou. V zrovnaní s touto Božskosťou, ktorá prebýva v nás vierou, všetok ľudský hriech je ako kvapka vody proti veľkému moru. Proti tomu druhá strana tvrdila, že Kristus je našou spravodlivosťou u Boha iba svojou ľudskou prirodzenosťou.

Affirmativa.

Čisté učenie kresťanských cirkví proti obom uvedeným bludom.

1. Proti obom spomenutým bludom jednomyselne veríme, učíme a vyznávame, že Kristus nie je nám spravodlivosťou ani iba podľa Božskej ani iba podľa ľudskej prirodzenosti, ale celý Kristus, podľa oboch prirodzeností pre svoju poslušnosť, ktorú zachoval Otcovi až do smrti ako Boh a človek a tým nám zaslúžil odpustenie hriechov a večný život, ako je napísané: „Akože skrze neposlušnosť jedného človeka mnohí sa stali hriešnymi, tak aj skrze poslušnosť jedného človeka mnohí budú ospravedlnení“ (Rim. 5,19).

2. Preto veríme, učíme a vyznávame: Toto je naša spravodlivosť u Boha, že nám Boh odpúšťa hriechy z púhej milosti bez akýchkoľvek našich predchádzajúcich, prítomných alebo nasledujúcich skutkov, zásluh alebo hodností. Boh nám daruje a pripočítava spravodlivosť Kristovej poslušnosti. Pre túto spravodlivosť prijíma nás Boh na milosť a nás ospravedľuje.

3. Veríme, učíme a vyznávame, že jedine viera je prostriedkom a nástrojom, ktorým prijímame Krista a teda v Kristu aj „Spravodlivosť, ktorá platí pred Bohom“, a tak preň sa nám viera počíta za spravodlivosť. Rim. 4,5.

4. Veríme, učíme a vyznávame, že táto viera nie je púhou známosťou histórií o Kristu, aleje takým Božím darom, ktorým Krista, svojho Spasiteľa, v slove evanjelia správne poznávame a Mu dôverujeme, že totiž jedine pre Jeho poslušnosť z milosti máme odpustené hriechy a Boh Otec nás bude pokladať za zbožných a ospravedlnených a dosiahneme spasenie.

5. Veríme, učíme a vyznávame, že podľa Písma sv. slovo ospravedlniť v tomto článku znamená absolvovať, to je zbaviť hriechov, oslobodiť od hriechov: „Kto ospravedľuje vinného, i kto odsudzuje nevinného, obaja sú Hospodinu ohavnosťou“ (Prísl. 17,15). Tiež „Kto bude žalovať na vyvolených Božích? Je to Boh, ktorý ospravedľuje“ (Rim. 8,33). A ak sa niekde použilo miesto neho slovo regeneratio — znovuzrodenie a vivificatio — oživenie, ako napr. v Apológii, že aj toto sa stalo v tomto zmysle. Inak toto znamená obnovenie človeka a sa odlišuje od ospravedlnenia z viery

6. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že i keď aj v pravoverných a naozaj znovuzrodených je mnoho slabosti a krehkosti až po hrob, nemajú pochybovať ani o svojej spravodlivosti, ktorá sa im vierou započítala, ani o spáse svojich duší, ale majú si byť istí, že pre Krista a podľa zaslúbenia a slova svätého evanjelia majú milostivého Boha.

7. Veríme, učíme a vyznávame, že pre zachovanie čistého učenia o spravodlivosti viery pred Bohom s obzvláštnou starostlivosťou treba trvať na „*particulis exclusivis*“, to jest na slovách svätého apoštola Pavla, ktorými úplne oddelil zásluhu Kristovu od našich skutkov a jedine Kristovi vzdal úctu. Apoštol Pavel totiž takto píše (Efez. 2,8; Rim. 1,17; 3,24; 4,3-; Gal. 3,11; Žid. 11): „Z milosti, bez zásluhy, bez skutkov, nie pre skutky“ atď. Všetky tieto slová znamenajú: „jedine vierou“ v Krista budeme ospravedlnení a spasení.

8. Veríme, učíme a vyznávame, že i keď predchádzajúce pokánie a nasledujúce dobré skutky nepatria do článku o ospravedlnení pred Bohom, predsa nemá sa tu myslieť na takú vieru, ktorá by mohla byť a zostať spolu so zlým úmyslom hrešiť a konať proti svedomiu. Ale že človek, keď bol vierou ospravedlnený, má potom opravdivú, živú „vieru, činnú skrze lásku" (Gal. 5,6). Že teda dobré skutky vždy nasledujú za ospravedľujúcou vierou, a keď je opravdivá a živá, istotne vždy sú spolu s ňou, pretože viera nikdy nie je sama, ale vždy má pri sebe lásku a nádej.

Antithesis alebo negatíva.
Protivné učenie zavrhnuté.

Preto zavrhneme a zatracujeme všetky tieto bludy:

1. Že Kristus je našou spravodlivosťou iba podľa Božskej prirodzenosti atď.
2. Že Kristus je našou spravodlivosťou iba podľa svojej ľudskej prirodzenosti atď.
3. Že vo výpovediach prorokov a apoštolov, keď je reč o ospravedlnení z viery, slovo ospravedlniť a byť ospravedlneným neznamená zbaviť alebo byť zbavený hriechov a dosiahnuť odpustenie hriechov, ale znamená skutočne urobiť spravodlivým pred Bohom a to pre lásku vyliatu Duchom Svätým a pre cnosť a z nej pochádzajúce skutky.
4. Že viera hľadá nielen na poslušnosť Kristovu, ale aj na Jeho Božskú prirodzenosť, nakoľko totiž ona v nás prebýva a pôsobí a týmto prebývaním je náš hriech prikrýť.
5. Že viera je taká dôvera v Kristovu poslušnosť, ktorá môže byť a zostať dokonca aj v človekovi, ktorý sa úprimne nekajal, ktorý žije bez lásky a ktorý proti svojmu svedomiu zostáva v hriechoch.
6. Že vo veriacich neprebýva sám Boh, ale iba dary Božie.
7. Že viera preto spasí, lebo ňou sa v nás začalo obnovenie, ktoré záleží v láske k Bohu a k blíznym.
8. Že pri ospravedlnení viera má síce prednosť, ale že aj obnovenie a láska prináležia k našej spravodlivosti pred Bohom. A to tak, že i keď nie sú hlavné príčiny našej spravodlivosti, predsa bez lásky a obnovenia naša spravodlivosť pred Bohom nie je úplná a dokonalá.
9. Že veriaci sú pred Bohom spravodliví a spasení i pre započítanú im Kristovu spravodlivosť i pre začatú novú poslušnosť. Alebo sčasti započatím Kristovej spravodlivosti, sčasti za počatou novou poslušnosťou.
10. Že zaslúbenie milosti sa privlastňuje vierou v srdci a vyznaním, ktoré sa deje ústami a inými cnosťami.
11. Že viera neospravedľuje bez dobrých skutkov, takže sa k spravodlivosti nevyhnutne požadujú dobré skutky. Bez nich človek nemôže byť ospravedlnený.

IV. O dobrých skutkoch.

Status controversiae.
Hlavná otázka v spore o dobrých skutkoch.

V učení o dobrých skutkoch vznikli v niektorých cirkvách dva rozpory:

Najprv sa niektorí teológovia rozdelili pre nasledujúce výpovede, keď jedna časť napísala: dobré skutky sú potrebné k spáse; bez dobrých skutkov nie je možné byť spaseným; podobne: nikto nikdy nebol spasený bez dobrých skutkov. Druhá však naproti tomu napísala: dobré skutky škodia spáse.

Potom medzi niektorými teológmi povstal spor o slová potrebný a slobodný. Jedna časť tvrdila, že pri novej poslušnosti nemá sa užívať slovo potrebný. Táto poslušnosť vyviera z

dobrovoľného ducha a nie z potrebnosti a z donútenia. Druhá zas zastávala slovo potrebný, pretože táto poslušnosť nespočíva v našej ľubovôli, ale že znovuzrodení ľudia sú povinní preukazovať takúto poslušnosť.

Z tejto hádky o slovách preniesol sa potom spor na vec samú. Jedna časť tvrdila, že medzi kresťanmi vôbec netreba učiť zákon ale len svätým evanjeliom napomínať ľudí k dobrým skutkom. Druhá tomu protirečila.

Affirmativa.

Čisté učenie kresťanských cirkví o tomto spore.

Aby sme dôkladne vysvetlili tento spor a ho odstránili, podávame naše učenie, vieru a vyznanie:

1. Že dobré skutky isto a bezpochyby nasledujú po opravdivej viere, keď je to nie mŕtva ale živá viera; ako ovocie na dobrom strome.

2. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že dobré skutky ihneď treba úplne vylúčiť, keď je reč o spásе, ako napr. v článku o ospravedlnení pred Bohom. Apoštol to potvrdzuje jasnými slovami, keď píše: „Ako aj Dávid blahoslaví (Žalm 32,1-) človeka, ktorému Boh bez skutkov počíta spravodlivosť: „Blahoslavení, ktorým nepravosti boli odpustené a ich hriechy prikryté; blahoslavený muž, ktorému Pán nepočíta hriech" (Rim.4,6). A na inom mieste: „Lebo milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží; ani nie zo skutkov, aby sa nikto nechválil" (Efez.2,8).

3. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že všetci ľudia, ale najmä znovuzrodení a obnovení Duchom Svätým, sú povinní konať dobré skutky.

4. V tomto zmysle slovách potrebný, treba a musieť správne a kresťansky sa používajú aj o znovuzrodených a nijako sa neprotivia forme zdravých slov a rečí.

5. Avšak pod spomenutými slovami „necessitas, necessarium", „potreba, nevyhnutné", keď sa užívajú o znovuzrodených, nemá sa rozumieť prinútenie, ale len povinná poslušnosť, ktorú prave veriaci, keď sú znovuzrodení, nekonajú z donútenia a popoháňania zákonom, ale z dobrovoľného ducha, pretože „nie sú viac pod zákonom, ale pod milosťou" (Rim.6,14; 7, 6, 8, 14).

6. Preto tiež veríme, učíme a vyznávame, že keď sa povie: znovuzrodený koná dobré skutky dobrovoľne, tomu sa nemá rozumieť, akoby znovuzrodený človek ľubovoľne mohol robiť alebo nerobiť dobre, kedy by chcel a tiež, že by mohol zachovať vieru, i keby úmyselne zhršil.

7. Toto nemožno inak rozumieť ako len tak, ako to vysvetľuje sám Pán Kristus a Jeho apoštolovia, keď totiž hovoria o slobodnom duchu, ktorý nerobí takto zo strachu pred trestom ako sluha, ale z lásky k spravodlivosti ako deti (Rim.8,15).

8. Pravdaže, táto dobrovoľnosť vo vyvolených dieťkach Božích nie je dokonalá, ale obťažaná veľkou slabosťou, ako svätý Pavel sám na seba žaluje (Rim. 7,14-25; Gal. 5,17).

9. Avšak túto slabosť Pán nezapočítava svojim vyvoleným, a to pre Krista, ako je napísané: „Nieto teda teraz už odsúdenia tým, čo sú v Kristu Ježiši" (Rim. 8,1).

10. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že vieru a spasenie v nás neudržiajú skutky, ale iba Duch Boží skrze vieru. Dobré skutky sú svedectvom, že je nám Duch Svätý prítomný a pracuje v nás.

Negatíva.

Falošné protivné učenie.

1. Preto zavrhuje a zatracuje tieto spôsoby učenia a písania, že dobré skutky sú potrebné ku spásе. Tiež, že nikdy nikto nebol spasený bez dobrých skutkov. Tiež, že je nemožné byť spaseným bez dobrých skutkov.

2. Zavrhuje a zatracuje tiež ako pohoršujúcu a škodlivú kresťanskej kázni prostú výpoveď: „dobré skutky škodia spáse“.

Lebo najmä v tejto poslednej podobe ako je potrebné ľudí napomínať, aby nemiešali skutky do článkov o ospravedlnení, tak isto ich treba napomínať ku kresťanskej výchove a povzbudzovať k dobrým skutkom a tiež, aby konali dobré skutky na dôkaz svojej viery a vďačnosti naproti Bohu. Lebo ľudia práve tak môžu zatradiť epikurejské náhľady o viere, ako pápežské a farizejské spoliehanie sa na vlastné skutky a zásluhy.

3. Zavrhuje tiež a zatracuje učenie, že viera a prítomnosť Ducha Svätého sa nestráti svojvoľným hrešením a že svätí a vyvolení si zachovávajú Ducha Svätého, aj keby sa dopustili smilstva a iných hriechov a v nich zotrvali.

V. O zákone a evanjeliu.

Status controversiae.

Hlavná otázka v tomto spore.

Či kázeň svätého evanjelia nie je len kázeň o milosti, ktorá zvestuje odpustenie hriechov, ale aj kázeň o pokání a treste, ktorá tresce neveru, ktorú nekarhá zákon, ale iba evanjelium.

Affirmativa.

Čisté učenie Božieho slova.

1. Veríme, učíme a vyznávame, že rozdiel medzi zákonom a evanjeliom ako nádherné svetlo treba zachovať v cirkvách veľmi starostlivo, aby slovo Božie (podľa napomenutia svätého Pavla) bolo správne rozlišované.

2. Veríme, učíme a vyznávame, že zákon je vlastne Božie učenie, ktoré učí, čo je správne a Bohu milé a tresce všetko, čo je hriešne a proti Božej vôli.

3. A tak všetko, čo tresce hriech, je a patrí do kázne zákona.

4. Evanjelium je vlastne učenie, ktoré učí, čo má veriť človek, ktorý nezachoval zákon a ktorého zákon zatracuje. Totiž že Kristus odpykal všetky naše hriechy a za ne zaplatil, takže sme v ňom bez akýchkoľvek svojich zásluh dosiahli a získali odpustenie hriechov, „spravodlivosť, ktorá platí pred Bohom“ a večný život.

5. Keďže však slovo evanjelium sa neužíva v Písme len v jednom význame, a vlastne z toho povstal aj tento spor, tak veríme, učíme a vyznávame, že keď sa pod slovom evanjelium rozumie celé učenie Kristovo, ktoré On vo svojom učiteľskom úrade ako aj Jeho apoštolovia hlásali (v tomto význame je použité napr. u Marka 1,15 a Skut. ap. 20,21), vtedy je správne, keď sa povie a napíše, že evanjelium je kázeň o pokání a odpustení hriechov.

6. Avšak keď zákon a evanjelium alebo keď sa sám Mojžiš, učiteľ zákona, a Kristus, kazateľ evanjelia, porovnávajú, vtedy veríme, učíme a vyznávame, že evanjelium nie je kázeň o pokání a treste, ale jedine kázeň o potešení a radostná zvesť, ktorá netresce ani nestraší, ale potešuje svedomie pred hrôzami zákona, ukazuje len na Kristove zásluhy a povzbudzuje láskyplnou kázňou o božej milosti a láskavosti, ktorú obdržíme pre Kristove zásluhy.

7. Čo sa však týka vyjavenia hriechov, vec sa má takto: Mojžišov závoj visí pred očami všetkých ľudí, kým počúvajú len kázeň o zákone a nie o Kristu. Preto zo zákona ani svoje hriechy nepoznajú dobre, ale buď sú bezohľadnými pokrytcami ako farizeji, alebo si zúfajú ako Judáš atď. Preto Kristus vzal zákon do svojich rúk a duchovne ho vyložil (Mat. 5,21-; Rim. 7,14). A takto sa zjavuje, aký veľký je Boží hnev z neba na všetkých hriešnikov. (Rim. 1,18). A tak potom sú

odkázaní na zákon a len potom konečne poznajú z neho správne svoje hriechy. Toto poznanie by Mojžiš nikdy nebol z nich dostal.

A tak aj keď kázeň o utrpení a smrti Krista, Syna Božieho, je vážna a hrozná kázeň a je dôkazom Božieho hnevu a len ona konečne privádza ľudí správne k zákonu; lebo len keď im je odňatý Mojžišov závoj, spoznajú doopravdy, aké veľké veci Boh od nás v zákone požaduje, a že my ich vôbec nemôžeme činiť, ale všetci máme hľadať svoju spravodlivosť v Kristu:

8. jednako, kým toto všetko (totiž Kristovo utrpenie a smrť) boží hnev zvestuje a ľudí straší, ešte to nie je vlastná kázeň evanjelia, ale kázeň Mojžiša a zákona a tak cudzie dielo Kristovo. Pomocou tohoto však prichádza k svojmu vlastnému dielu, to jest kázeň o milosti, potešovať a oživovať. Toto je vlastná kázeň evanjelia.

Negatíva.

Protivné učenie, ktoré sa zavrhuje.

Preto zavrhuje a za nesprávne a škodlivé pokladáme učenie, že evanjelium je vlastne kázeň o pokání a treste a nie len o milosti. Týmto sa evanjelium zase mení na učenie zákona, zatemňujú sa Kristove zásluhy a sväté Písmo, kresťanom sa berie pravá útecha a pápežstvu sa znovu otvárajú dvere.

VI. O treťom spôsobe užívania zákona.

Status controversiae.

Hlavná otázka v tomto spore.

Zákon bol daný ľuďom z troch príčin: Po prvé, aby zachoval zovňajšiu kázeň na krotenie divokých a neposlušných. Po druhé, aby privádzal ľudí k poznaniu ich hriechov. Po tretie, keď sa už znovuzrodili, ale ešte vždy ľpí na nich telo, aby mali určité pravidlo, podľa ktorého by mali riadiť a spravovať celý svoj život. Medzi niekoľkými, nie mnohými teológmi, vznikol spor o treťom užívaní zákona. Či sa má totiž kázať zákon aj znovuzrodeným kresťanom a či nie? Jedni hovorili áno, druhí nie.

Affirmativa.

Správne kresťanské učenie o tomto spore.

1. Veríme, učíme a vyznávame, že i keď Kristus prave veriacich a ku Bohu skutočne obrátených ľudí oslobodil a zbavil kliatby a tiaže zákona, predsa preto nie sú bez zákona, ale Syn Boží ich preto oslobodil, aby sa v zákone cvičili dňom i nocou (Žalm 1,2; 119,1-). Veď naši prví rodičia ani pred pádom nežili bez zákona, ale mali ho napísaný v srdci, pretože boli stvorení na Boží obraz.

2. Veríme, učíme a vyznávame, že o zákone treba usilovne kázať nielen medzi neveriacimi a nekajúcimi, ale aj medzi prave veriacimi, skutočne obrátenými, znovuzrodenými a vierou ospravedlnenými.

3. Lebo i keď sú znovuzrodení a v duchu svojej mysle obnovení, predsa však znovuzrodenie a obnovenie v tomto svete nie je dokonalé, ale je len začaté. Veriaci duchom svojej mysle bojujú neustály boj proti telu, to je proti skazenej prirodzenosti a vlastnostiam, ktoré v nás ostávajú až do smrti. A kvôli starému Adamovi, ktorý ešte stále väzí v rozume, vôli a vo všetkých schopnostiach človeka, treba, aby ľuďom vždy svietil Pánov zákon, aby neprijali také bohoslužby, ktoré si svojvoľne vymyslela a vyvolila ľudská úvaha; aby ani starý Adam nekonal podľa svojej

vôle, ale proti svojej vôli nielen napomínaním a hrozbami zákona, ale aj trestami a súženiami bol donútený nasledovať Ducha a dať sa Mu uchopiť (1. Kor.9,17; Rim. 6,12; Gal. 6,14; Žalm 119,1-; Žid. 13,21; 12,1).

4. Čo sa týka rozdielu medzi skutkami zákona a ovocím Ducha, veríme, učíme a vyznávame, že skutky, ktoré sa vykonávajú podľa zákona, dovtedy sú a budú sa menovať skutkami zákona, kým len ich z ľudí vynucuje iba hlásanie trestov a hrozieb Božieho hnevu.

5. Ovocím Ducha však sú skutky, ktoré Duch Boží, prebývajúcí vo veriacich, vykonáva skrze znovuzrodených, ktoré znovuzrodení veriaci robia ako keby nevedeli o nijakom zákone, hrozbe alebo odmene. Lebo takto žijú diatky Božie v zákone a robia podľa Božieho zákona, ktorý svätý Pavel vo svojich listoch nazýva zákonom Kristovým a zákonom srdca, — takže nie sú pod zákonom, ale pod milosťou (Rim. 7,25; 8,2; Gal. 6,2).

6. Takto je a zostane u kajúcich i nekajúcich, u znovuzrodených i znovunezrodených ľudí jeden a tenže zákon, totiž nezmeniteľná vôľa Božia. Rozdiel je len čo do poslušnosti u ľudí, keďže jeden, nie znovuzrodený, robí z donútenia a nerád (ako aj znovuzrodení, kým sú ešte telesní) to, čo od neho žiada zákon. Ale veriaci, nakoľko je znovuzrodený, bez donútenia, dobrovoľným duchom robí to, čo by nijaké hrozby zákona nemohli od neho nikdy vynútiť.

Negatíva.

Falošné protivné učenie.

Preto zavrhuje ako škodlivé, kresťanskej kázni a opravdivej zbožnosti sa protiviace učenie a blud, že zákon spomenutým spôsobom a v spomenutej miere netreba kázať kresťanom a prave veriacim, ale iba nevercom, nekresťanom a nekajúcnikom.

VII. O svätej večeri Kristovej.

I keď sa zvingliánski učitelia nepočítajú medzi teológov, vyznávajúcich Augsburské vierovyznanie, lebo sa od nich oddelili hneď vtedy, keď sa toto Vyznanie odovzdalo, predsa by sme chceli podať aj o tomto spore správu, pretože sa usilujú preniknúť a rozšíriť svoje bludy pod menom tohože kresťanského vierovyznania.

Status controversiae.

Hlavný rozpor v tomto článku medzi naším učením a učením sakramentárov.

Či je prítomné pri svätej večeri pravé telo a krv nášho Pána Ježiša Krista skutočne a podstatne, či sa rozdeľuje s chlebom a vínom a či ho ústami prijímajú všetci tí, čo prijímajú túto sviatosť, už či hodní a či nehodní, zbožní alebo bezbožní, veriaci alebo neveriaci? Veriacim na potešenie a život, neveriacim na odsúdenie?

Sakramentári hovoria: nie; my hovoríme: áno.

Na vysvetlenie tohto sporu treba hneď na začiatku poznamenať, že sú dva druhy sakramentárov. Niektorí sú hrubí sakramentári, ktorí zrejmými a jasnými slovami hovoria, čo im na srdci leží, že pri svätej večeri je prítomný iba chlieb a víno a toto sa rozdeľuje a prijíma ústami. Ale druhí sú úlisní a najškodlivejší sakramentári. Títo zdanlivo hovoria úplne našimi slovami a tvrdia, že tiež veria v opravdivú prítomnosť pravého, podstatného a živého tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej, ale že sa to deje duchovne, vierou. Pod týmito zdanlivými slovami zachovali však práve prvý hrubý názor, že totiž pri večeri Pánovej je prítomný iba chlieb a víno a sa ústami prijíma.

Lebo „duchovne“ im nič iné neznamená iba prítomnosť Kristovho Ducha, čiže moc neprítomného tela Kristovho a Jeho zásluhy; avšak telo Kristovo nie je na žiaden spôsob prítomné.

Je len hore, v najvyššom nebi, ku ktorému sa my máme vznášať myšlienkami svojej viery a tam hľadať Jeho telo a krv a vôbec nie v chlebe a víne večeri Pánovej.

Affirmativa.

Vyznanie čistého učenia o svätej večeri Pánovej proti sakramentárom .

1. Veríme, učíme a vyznávame, že pri večeri Pánovej skutočne a podstatne sú prítomné a s chlebom a vínom naozaj sa podávajú a prijímajú telo a krv Kristova.

2. Veríme, učíme a vyznávame, že slovám Kristovej zmluvy treba rozumieť len tak, ako znejú podľa litery. Teda nie v tom zmysle, že chlieb znamená neprítomné telo a víno neprítomnú krv Kristovu, ale v tom, že je to pre sakramentálne spolčenie pravé telo a pravá krv Kristova.

3. O konsekrácii veríme, učíme a vyznávame, že večeri Pánovej ani dielo človeka, ani vyhlásenie kazateľa nepôsobí prítomnosť tela a krvi Kristovej, ale že to treba pripísať len a len všemohúcej moci nášho Pána Ježiša Krista.

4. Pri tom však jednomyselne veríme, učíme a držíme, že sa pri prijímaní večeri Pánovej nikdy nesmeli vynechať slová Kristovho ustanovenia, ale že ich treba verejne vyhlasovať, ako je napísané: „Či kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, nie je spoločenstvom krvi Kristovej?" (1. Kor. 10,16). Toto dobrorečenie sa deje vyslovením slova Kristovho.

5. Dôvody však, ktoré prinášame v tomto spore proti sakramentárom, sú tie isté, ktoré uviedol Dr. Luther vo svojom Veľkom vyznaní.

„Prvý dôvod je článok našej kresťanskej viery, že Ježiš Kristus je pravý, podstatný, prirodzený, dokonalý Boh a človek v jednej osobe, nerozlúčny a neoddeliteľný.

Druhý, že Božia pravica je všade". Na nej sedí Kristus skutočne a opravdivo podľa svojej ľudskej prirodzenosti a teraz vládne, má vo svojich rukách a pod svojimi nohami všetko, čo je na nebi a na zemi. Tam nebol posadený človek, ani anjel, iba Máriin syn, preto aj toto môže.

„Tretí, že slovo Božie ani nepodvádza ani nesklame.

Štvrtý, že Boh má rozličné spôsoby a vie, ako byť na niektorom mieste a nemá len jeden spôsob, ktorý filozofi nazývajú localem, čiže priestorovým."

6. Veríme, učíme a vyznávame, že s chlebom a vínom sa prijíma telo a krv Kristova nielen duchovne, vierou, ale aj ústami; ale nie kafarnaiticky, ale pre sakramentálne spojenie nadprirodzeným, nebeským spôsobom. Toto jasne dosvedčujú Kristove slová, v ktorých prikazuje vziať, jesť, piť. Takto to robili aj apoštolovia, lebo je napísané: „Pili z neho všetci" (Mar, 14,23). Podobne hovorí svätý Pavel: „Či chlieb, ktorý lámeme, nie je spoločenstvom tela Kristovho?" (1. Kor. 10,16). To znamená: kto je tento chlieb, ten je telo Kristovo. Toto jednomyselne dosvedčujú aj najprednejší starocirkevní učitelia: Chryzostom, Cyprián, Lev I., Gregor, Ambróz, Augustín atď.

7. Veríme, učíme a vyznávame, že pravé telo a krv prijímajú nielen prave veriaci a hodní, ale aj nehodní a neveriaci, nie však k životu a na potešenie, ale k súdu a na zatratenie, ak sa neobrátia a neučinia pokánie.

Lebo i keď odvrhnú Krista ako Spasiteľa, predsa Ho i proti svojej vôli musia prijať ako prísneho sudcu. On, prítomný, práve tak vykonáva a dokazuje súd pri nekajúcich hodovníkoch, ako dáva život a útechu do srdca opravdivo veriacim a hodným hodovníkom.

8. Veríme, učíme a vyznávame, že nehodní hodovníci sú iba jedni, totiž tí, čo neveria. O nich je napísané: „Kto neverí, už je odsúdený" (Ján 3,18). Tento súd sa sprisňuje, zväčšuje a prirážuje nehodným prijímaním večere Pánovej (1. Kor. 11,29).

9. Veríme, učíme a vyznávame, že ani jeden opravdu veriaci, kým si zachováva živú vieru čo ako slabú, neprijíma večeru Pánovu na odsúdenie. Veď ona je ustanovená najmä na potešenie a posilnenie slabej viery klátivých, ale kajúcich kresťanov.

10. Veríme, učíme a vyznávame, že všetka hodnosť stolovníkov tohoto nebeského hodu spočíva a je iba v najsvätejšej poslušnosti a v dokonalých zásluhách Kristových, o ktorých nás

sviatosť večere Pánovej uisťuje, ktoré si my privlastňujeme opravdivou vierou, a vôbec nespočíva ani na našich cnostiach ani na vnútorných a zovňajších prípravách.

Negatíva Zatratené protivné učenie sakramentárov.

Jednomyseľne zavrhuje a zatracuje všetky bludné články, ktoré odporujú a protivia sa tomuto učeniu, jednoduchej viere a vyznaniu o večeri Pánovej:

1. Pápeženeckú transsubstanciáciu. Pápežstvo totiž učí, že pri večeri Pánovej chlieb a víno stratia svoju substanciu a prirodzenú podstatu a zaniknú tak, že sa premenia na telo Kristovo a zostane iba zovňajšia podoba.
2. Pápeženeckú omšovú obeť za hriechy živých i mŕtvych.
3. Že sa laikom vyhlasuje sviatosť iba pod jedným spôsobom a v protive s jasným slovom Kristovej zmluvy zakazuje sa im kalich, čím sa okrádajú o Jeho krv.
4. Učenie, že slová Kristovej záveti netreba rozumieť alebo veriť jednoducho tak, ako znejú, akže je to temná, tajomná reč, ktorej zmysel treba hľadať na iných miestach.
5. Že sa pri večeri Pánovej ústami neprijíma telo Kristovo s chlebom, ale len chlieb a víno. Telo Kristovo sa však prijíma jedine duchovne, vierou.
6. Že pri večeri Pánovej chlieb a víno sú iba znameniami, ktorými sa kresťania vospolok poznajú.
7. Že chlieb a víno sú iba znakmi, podobenstvami a obrazmi veľmi vzdialeného tela a krvi Kristovej.
8. Že chlieb a víno sú iba pamätným znakom, pečaťou a zárukou, ktoré nás utvrdzujú, že viera, keď sa povznáša k nebu, bude tam tak skutočne účastná na tele a krvi Kristovej, ako my pri večeri Pánovej naozaj jeme a pijeme chlieb a víno.
9. Že našu vieru utvrdzujú a posilňujú pri večeri Pánovej len zovňajšie znaky chleba a vína a nie opravdivé prítomné telo a krv Kristova.
10. Že sa pri večeri Pánovej udeľuje iba moc, účinok a zásluha neprítomného tela a krvi Kristovej.
11. Že telo Kristovo je tak zavreté v nebi, že na žiaden pád nemôže byť súčasne prítomné na zemi všade tam, kde sa vysluhuje večera Pánova.
12. Že Kristus podstatnú prítomnosť svojho tela a krvi pri svätej večeri ani nezasľúbi) ani nemôže uskutočniť, pretože to nestrpí a nepripustí prirodzenosť a vlastnosť Jeho prijatej ľudskej prirodzenosti.
13. Že Boh pri všetkej svojej všemohúcnosti (hrozná i len počúvať) nemôže zariadiť, aby Jeho telo bolo prítomné na viacerých miestach súčasne.
14. Že nie všemohúce slovo Kristovej zmluvy, ale viera pôsobí prítomnosť tela a krvi Kristovej pri večeri Pánovej.
15. Že veriaci nemajú hľadať telo a krv Kristovu v chlebe a víne svätej večere Pánovej, ale že majú pozdvihnúť oči od chleba k nebesiam a tam hľadať telo Kristovo.
16. Že neveriaci a nekajúci kresťania pri večeri Pánovej neprijímajú pravé telo a krv Kristovu, ale iba chlieb a víno.
17. Že pripravenosť hodovníkov pri týchto nebeských hodoch nezáleží len v opravdivej viere v Krista, ale aj v zovňajšej príprave človeka.
18. Že aj opravdu veriaci, i keď majú skutočnú, živú vieru v Krista a ju zachovávajú, môžu túto sviatosť prijímať na odsúdenie a to preto, že sú ešte nedokonalí v zovňajšom živote.
19. Že zovňajšie viditeľné elementy, chlieb a víno, pri svätej sviatosti treba vzývať.
20. Podobne spravodlivému Božiemu súdu porúčame všetky všetečné, posmešné a rúhavé otázky (neuvádzame ich, aby sme nepohoršovali) a reči, ktoré vyslovili sakramentári veľmi rúhavo

a na veľké pohoršenie. Hovoria hrubo, telesne, kafarnaiticky a ohavne o nadprirodzených, nebeských tajomstvách tejto sviatosti.

21. Týmto tiež celkom zavrhuje kafarnaitické jedenie tela Kristovho, akoby sa Jeho telo hrýzlo zubami a stravovalo ako iná potrava. Toto nám sakramentári svojvoľne pripisujú v rozpore so svedectvom vlastného svedomia a so všetkými našimi početnými svedectvami, a tým zošklivujú a úplne zatracujú naše učenie u svojich poslucháčov. Proti tomu, pridŕžajúc sa jasných slov Kristovej zmluvy, veríme v opravdivé, pritom však nadprirodzené jedenie tela Kristovho a pitie Jeho krvi. Toto ľudské zmysly a rozum nepochopia; náš rozum pri tomto článku musí sa podrobiť poslušne Kristovi tak, ako pri všetkých ostatných článkoch viery. Toto tajomstvo možno pochopiť iba vierou a je vyjavené v slove.

VIII. O Kristovej osobe.

Zo sporu o svätej večeri Pánovej povstala medzi úprimnými teológmi augsburského vyznania a medzi kalvinistami (ktorí pomýlili aj niektorých iných teológov) nejednotnosť o Kristovej osobe, o oboch prirodzenostiach v Kristu a o ich vlastnostiach.

Status controversiae.
Podstata tohto sporu.

Hlavná otázka bola: či sa v Kristovej osobe a aj v jej vlastnostiach Božská a ľudská prirodzenosť kvôli osobnej jednote realiter, to je skutočne a pravdivo spájajú a pokiaľ toto spolenie siaha?

Sakramentári tvrdili, že Božská a ľudská prirodzenosť v Kristu sú osobne zjednotené tak, že ani jedna nemá realiter, to je skutočne a opravdivo spoločné s druhou to, čo je jej vlastné, ale že majú spoločné len mená. Lebo otvorene hovoria, že unio tacit communia nomina, to je, že osobné zjednotenie robí spoločnými len mená. Teda, že Boh sa menuje človekom a človek Bohom ale tak, že realiter, to jest skutočne a pravdivo Boh nemá nič spoločné s človečenstvom a človečenstvo s Božskou a s jej majestátom a vlastnosťami. Pravý opak toho proti sakramentárom zastával Luther a tí, čo s ním držali.

Affirmativa
Čisté učenie kresťanských cirkví o Kristovej osobe.

Aby sme vysvetlili tento spor a aby sme ho odstránili podľa pravidiel našej kresťanskej viery, naše učenie, viera a vyznanie je toto:

1. Že Božská a ľudská prirodzenosť je v Kristovi osobne spojená. Teda: že nie sú dvaja Kristovia, jeden Syn Boží a druhý Syn človeka, ale že On jeden a ten istý je Syn Boží a syn ľudský (Luk. 1,35; Rim.9,5).

2. Veríme, učíme a vyznávame, že Božská a ľudská prirodzenosť sa nemiešajú v jednu bytosť a ani jedna sa nepremení na druhú, ale každá si podrží svoje podstatné vlastnosti, ktoré sa nikdy nestanú vlastnosťami druhej prirodzenosti.

3. Vlastnosti Božskej prirodzenosti sú: byť všemohúcim, večným, nekonečným a podľa vlastností svojej prirodzenosti a svojej prirodzenej bytosti sám o sebe byť všadeprítomným, vševedúcim, atď. Tieto vlastnosti nikdy nemôžu byť vlastnosťami ľudskej prirodzenosti.

4. Vlastnosti ľudskej prirodzenosti sú: byť telesným tvorom, čiže stvorením, byť telo a krv, byť konečným a obmedzeným, trpieť, umierať, vystupovať a zostupovať, prechodiť z miesta

na miesto, mať hlad, smäd, trpieť zimu, horúčavu a tomu podobné. Tieto vlastnosti nikdy nemôžu byť vlastnosťami Božskej prirodzenosti.

5. Keďže obe prirodzenosti osobne, to je v jednej osobe sú zjednotené, veríme, učíme a vyznávame, že toto zjednotenie nie je takým spojením a zviazaním, aby jedna prirodzenosť nemala nič spoločného s druhou osobne, to jest v osobnom zjednotení, ako keby zglejili dve dosky, pri čom jedna druhej nič nedáva, ani do druhej nič neberie. Kdežto tu je najdokonalejšie spoločenstvo, ktoré v skutočnosti má Boh s človekom. Z tohto osobného spojenia a z takto vzniklého dokonalého a nevysloviteľného spoločenstva všetko pochádza, čo sa hovorí a verí ľudsky o Bohu a božsky o človekovi v Kristu. Toto zjednotenie a spoločenstvo prirodzeností starí cirkevní učitelia vysvetlili podobenstvom o rozžeravenom železe a tiež o spojení tela a duše v človeku.

6. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že Boh je človek a človek je Boh. Toto by nemohlo byť vtedy, keby Božská a ľudská prirodzenosť nemali vskutku a naozaj nijaké spoločenstvo.

Veď ako by sa mohol menovať človek, syn Máriin, naozaj Bohom alebo Synom Boha Najvyššieho a Ním byť, keby Jeho ľudská prirodzenosť nebola osobne zjednotená so Synom Božím a to realiter, to je vskutku a naozaj a keby mal s Ním spoločné len meno Božie?

7. Preto veríme, učíme a vyznávame, že Mária nepočala a neprodila len prostého obyčajného človeka, ale pravého Syna Božieho. A preto právom sa nazýva a naozaj aj je matkou Božou.

8. Preto tiež veríme, učíme a vyznávame, že nie prostý, obyčajný človek za nás trpel, umrel, bol pochovaný, vstúpil do pekla, vstal z mŕtvych, vstúpil na nebesá a bol povýšený k velebnosti a všemohúcej moci Božej, ale že to bol človek, ľudská prirodzenosť ktorého má so Synom Božím také dokonalé zjednotenie a spoločenstvo, že je s Ním jedna osoba.

9. Preto naozaj Syn Boží za nás trpel, lenže podľa vlastností ľudskej prirodzenosti, ktoré prijal do jednoty so svojou Božskou osobou a si ich osvojil, aby mohol trpieť a stať sa naším najvyšším Kňazom na zmiernenie s Bohom, ako je napísané: „Pána slávy ukrižovali" (1.Kor.2,8) a tiež: „Vydobyl si nás svojou krvou" (Skut.ap.20,28).

10. Preto veríme, učíme a vyznávame, že Syn Boží realiter, to znamená v skutku a naozaj podľa svojej ľudskej prirodzenosti je vyvýšený na pravicu všemohúcej velebnosti a moci Božej, pretože bol prijatý do Boha, keď bol Duchom počatý v tele matkinom a Jeho ľudská prirodzenosť sa osobne zjednotila so Synom Najvyššieho.

11. Túto velebnosť z osobného zjednotenia mal stále. Avšak v stave poníženia seba samého zmaril; preto aj prospieval vekom, múdrosťou a milosťou u Boha i u ľudí. Túto velebnosť však vždy neukazoval, ale len, keď sa Mu tak zaľúbilo, kým len úplne a celkom po svojom zmŕtvychvstaní neodložil stav služobníka, nie však prirodzenosť, a nebol uvedený do úplného užívania, zjednotenia a dokazovania Božskej velebnosti a neprevzal svoju vznešenosť. Takže teraz nielen ako Boh, ale aj ako človek všetko vie, všetko môže, všetkým tvorom je prítomný a všetko, čo je na nebi i na zemi i pod zemou, má pod svojimi nohami a vo svojich rukách, ako o tom sám svedčí: „Daná je mi všetka moc na nebi a na zemi" (Mat. 28,18). A svätý Pavel: „On vstúpil nad všetky nebesá, aby naplnil všetko" (Efez.4,9). Túto svoju moc ako všadeprítomný môže vykonávať všade a všetko je Mu možné a všetko vie.

12. Preto tiež môže, a to celkom snadno, podávať svoje pravé telo a krv súc prítomný vo svätej večeri Pánovej. Nie podľa spôsobu a vlastností ľudskej prirodzenosti, ale podľa spôsobu vlastností Božskej pravice, hovorí Luther podľa našej kresťanskej viery vo svojom Katechizme. Táto prítomnosť nie je fyzická-zemská ani kafarnaitická, ale predsa je opravdivá, podstatná, ako hovoria slová jeho zmluvy: „Toto je , je, je moje telo" atď.

Týmto naším učením, vierou a vyznaním nie je rozdelená Kristova osoba, ako tu urobil Nestor (ktorý poprel communicatio idiomatum, to je opravdivé spoločenstvo vlastností oboch prirodzeností v Kristu a tak rozdelil osoby, ako o tom hovorí Luther v knihe o snemoch); a ani nie sú pomiešané prirodzenosti a ich vlastnosti v jednu podstatu, ako bludne učil Eutyh; ani sa

nepopiera a neodstraňuje ľudská prirodzenosť v Kristovej osobe, ani sa jedna prirodzenosť nemení na druhú. Ale Kristus je a na večnosť zostane Boh a človek v jednej nerozdelennej osobe, čo je po Trojici Svätej najväčším tajomstvom, ako svedčí apoštol (1.Tim.3,16), v ktorom tajomstve máme jedinú útechu, život a spasenie.

Negatíva Protivné falošné učenie o osobe Kristovej.

Preto zavrhuje a zatracuje ako Božiemu slovu a našej jednoduchej viere sa protiviaci všetky tieto bludné články, v ktorých sa učí:

1. Že Boh a človek v Kristu nie je jedna osoba, ale že iný je Syn boží a iný je Syn človeka, ako falošne učil Nestor.

2. Že ľudská a Božská prirodzenosť sú zmiešané v jednu bytosť a že ľudská prirodzenosť sa premenila v Božstvo, ako táral Eutych.

3. Že Kristus nie je opravdivý, prirodzený, večný Boh, ako tvrdil Arius.

4. Že Kristus nemal opravdivú ľudskú prirodzenosť, telo a dušu, ako vybásnil Marcion.

5. Quod unio personalis faciat tantum communia nomina, to je, že osobné zjednotenie robí spoločným iba „titul a meno“.

6. Že je to iba fráza a modus loquendi, čiže len slovo a spôsob reči, keď sa povie: Boh je človek a človek je Boh; pretože Božkosť realiter, to je vskutku nemá nič spoločného s ľudskou prirodzenosťou ako ani ľudská prirodzenosť s Božkosťou.

7. Že je to iba communicatio verbalis, čiže iba slová, keď sa povie, že Syn umrel za hriechy sveta a že Syn človeka stal sa všemohúcim.

8. Že ľudská prirodzenosť v Kristovi tak isto ako Božstvo stala sa nekonečnou bytosťou a že mocou takejto podstatnej, komunikovanej, do ľudskej prirodzenosti vliatej, od Boha oddelenej sily a vlastnosti je všadeprítomná tak isto ako Božská prirodzenosť.

9. Že ľudská prirodzenosť je rovná Božskej prirodzenosti v podstate a bytosti a v podstatných vlastnostiach.

10. Že ľudská prirodzenosť v Kristu zaujíma priestor na každom mieste na nebi i na zemi, čo sa však nemá pripisovať Božskej prirodzenosti.

11. Že Kristus pre vlastnosti svojej ľudskej prirodzenosti nemôže byť súčasne na viacerých miestach, tým menej môže byť všade so svojím telom.

12. Že jedine ľudská prirodzenosť za nás trpela a nás vykúpila a že Boží Syn v utrpení nemal s ňou vlastne nič spoločného, ako by sa Ho to ani nebolo týkalo.

13. Že Kristus lne svojím Božstvom je nám na zemi prítomný v slove, sviatostiach a vo všetkých našich potrebách a že táto prítomnosť sa vôbec netýka Jeho ľudskej prirodzenosti, podľa ktorej potom, ako nás vykúpil svojím utrpením a smrťou, nemá viac nič dočinenia s nami na zemi.

14. Že Syn Boží, ktorý prijal ľudskú prirodzenosť, po odložení podoby služobníka, nekoná všetky diela svojej všemohúcnosti v ľudskej prirodzenosti, skrze ňu a ňou, ale len niektoré a to len tie, ktoré môže konať na mieste, na ktorom zaujíma Jeho ľudská prirodzenosť priestor.

15. Že podľa ľudskej prirodzenosti nemá vôbec schopnosť všemohúcnosti a iných vlastností Božskej prirodzenosti, čo sa protiví výslovnej výpovedi Kristovej: „Daná je mi všetka moc na nebi a na zemi“ (Mat.28,18). A svätý Pavel hovorí: „V Ňom prebýva všetka plnosť Božia telesne“ (Koloz.2,9).

16. Že Mu je daná väčšia moc na nebi i na zemi, totiž väčšia i viac ako všetkým anjelom i iným tvorom, ale že nemá ničoho spoločného so všemohúcnosťou Božou a že táto Mu ani nebola daná. Preto vymysleli mediam potentiam, to jest moc medzi všemohúcou mocou Božou a mocou iných tvorov, ktorá bola daná povýšenému Kristovi podľa Jeho ľudskej prirodzenosti. Táto moc je menšia ako všemohúca moc Božia a väčšia ako moc iných tvorov.

17. Že Kristus podľa svojho ľudského ducha má istú mieru, koľko má vedieť a že nevie viac, ako čo sa Mu patrí vedieť a čo je potrebné vedieť pre Jeho sudcovský úrad.

18. Že Kristus ešte nemá dokonalú známosť o Bohu a o Jeho celom diele. O tom je predsa napísané: „V Ňom sú skryté všetky poklady múdrosti a známosti" (Koloz.2,3).

19. Že Kristus so svojím ľudským duchom nemôže vedieť, čo sa stalo od večnosti, čo sa teraz deje všade a čo sa stane vo večnosti.

20. Keď sa výpoveď Mat. 28,18 „Daná je mi všetka moc" atď., tak učí, vysvetľuje a rúhavo prevracia, že sa Kristovi podľa Jeho Božskej prirodzenosti pri zmŕtvychvstaní a nanebovzatí vrátila, to znamená znovu Mu bola daná všetka moc na nebi i na zemi, akoby ju v stave svojho poníženia aj podľa Božskosti bol odložil a opustil.

Týmto učením sa nielen prekrúca slovo Kristovej zmluvy, ale sa aj cesta pripravuje zavrnutému ariánskemu kacírstvu, aby sa nakoniec poprelo Kristovo večné Božstvo. Kristus i s našou spásou by sa úplne stratil, keby sme sa nevzopreli takémuto falošnému učeniu na pevnom základe Božieho slova a našej jednoduchej kresťanskej viery.

IX. O Kristovom vstúpení do pekla.

Status controversiae.

Podstata sporu v tomto článku

Niektorí teológovia pridŕžajúci sa Augsburského vierovyznania sa hádali aj o tomto článku: kedy a ako Pán Kristus podľa našej úprimnej kresťanskej viery vstúpil do pekla. Či sa to stalo pred Jeho smrťou a či po nej. Tiež, či tak urobil iba s dušou alebo iba s Božskou prirodzenosťou a či s telom i s dušou, duševne alebo telesne? Tiež, či tento článok patrí k utrpeniu a či k slávnemu víťazstvu a triumfu Kristovmu?

Pretože však tento článok, podobne ako aj predošlý, nemožno pochopiť zmyslami ani rozumom ale jedine vierou:

jednomyselne napomíname, že sa o ňom nemá hádať, ale len jednoducho veriť a učiť, ako blahej pamäti Dr. Luther tento článok úplne po kresťansky vysvetlil v kázni v Torgave roku 1533; zarazil všetky zbytočné a nepotrebné otázky a napomenul všetkých pobožných kresťanov k úprimnej kresťanskej viere.

Ved' stačí, keď vieme, že Kristus vstúpil do pekla, zničil peklo pre všetkých veriacich a vyslobodil ich z moci smrti, diabla a večného zatratenia, pekelného utrpenia. Ako sa to stalo, to si ponechajme na onen svet, keď sa nám nielen táto vec vyjaví, ale i mnohé iné, ktorým tu prsto veríme a ktoré svojím slepým rozumom nemôžeme pochopiť.

X. O cirkevných obradoch, ktoré sa nazývajú adiafora čiže nepodstatné veci.

O ceremóniách alebo cirkevných obradoch, ktoré nie sú v Božom slove ani prikázané ani zakázané, ale boli do cirkvi zavedené kvôli poriadku a slušnosti, povstali rozpory aj medzi teológmi Augsburského vierovyznania.

Status controversiae.

Podstata sporu v tomto článku.

Hlavná otázka bola: v dobe prenasledovania a v prípade vyznávania, keď nepriatelia evanjelia nie sú s nami zajedno v učení, či na naliehanie a nútenie protivníkov predsa len nie je možné s dobrým svedomím uviesť niektoré odstránené ceremónie, ktoré samy o sebe nie sú podstatné a nie sú Bohom ani prikázané ani zakázané a zhodnúť sa s nimi v takýchto ceremóniách a nepodstatných veciach? Jedna časť na to odpovedala áno, druhá nie.

Affirmativa.

Správne, pravdivé učenie a vyznanie v tomto článku.

1. Aby sme odstránili tento spor, jednomyseľne veríme, učíme a vyznávame, že ceremónie, čiže cirkevné obrady, ktoré slovo Božie ani nenariaďuje ani nezakazuje, ale sú zriadené len kvôli slušnosti a pre poriadok, ako také nie sú sľubmi Božími a nie sú ani ich čiastkou: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím“ (Mat. 15,9).

2. Veríme, učíme a vyznávame, že Božia cirkev kdekoľvek a kedykoľvek, ako jej to vyhovuje, má právo takéto ceremónie meniť tak, aby to bolo Božiemu zboru čo najužitočnejšie a najvzdelávateľnejšie.

3. Je však potrebné vyhnúť sa pritom akejkolvek ľahkomyseľnosti a pohoršeniu a najmä, aby sa pri tom bral veľký zreteľ na slabých vo viere.

4. Veríme, učíme a vyznávame, že v dobe prenasledovania, keby nepriatelia žiadali od nás jasné vyznanie viery v takýchto ľahostajných veciach, netreba ustúpiť, ako napísal apoštol: „K slobode nás Kristus oslobodil. Stojte teda a nedajte sa zapriať zase do jarma služby!“ (Gal.5.1). Tiež: „Neťahajte cudzie jarmo s nevercami, aké je spoločenstvo svetla s tmou?“ (2.Kor.6, 14). Tiež: „Týmto sme ani na chvíľku neustúpili a nepovolili im, len aby pravda evanjelia zostala pre vás“ (Gal.2,5). Pretože v takomto prípade nejde už len o ľahostajnú vec, ale o pravdu evanjelia, o kresťanskú slobodu a o potvrdenie zjavného bezbožníctva, ako aj o „vyvarovanie sa“ pohoršiť slabých vo viere. Tu nič nemáme popúšťať, ale jasne vyznávať a za to i trpieť, čo Boh na nás dopúšťa a čo dovoľuje nepriateľom slova Božieho s nami činiť.

5. Veríme, učíme a vyznávame, že ani jedna cirkev nemá prekliat' druhú preto, že jedna alebo druhá má viac alebo menej zovňajších, Bohom neustanovených ceremónií, akže ináč v učení a vo všetkých jeho článkoch ako aj v správnom užívaní sviatostí sú jednotní podľa známeho príslovia „Dissonantia ieiunii non dissolvit consonantiam fidei“ — „Nejednakosť v pôste neruší jednotu viery.“

Negatíva.

Falošné učenie o tomto článku.

Preto zavrhuje a zatracuje ako nepravé a slovu Božiemu protivné učenie:

1. Že ľudský rozkaz a ľudské zriadenie v cirkvi ako také treba pokladať za služby Božie alebo za ich časť.

2. Keď sa takéto ceremónie, rozkazy a zriadenia ako nevyhnutné vnucujú Božej cirkvi násilím navzdory jej kresťanskej slobode, ktorú má v zovňajších veciach.

3. Tiež, že v dobe prenasledovania a verejného vyznávania možno nepriateľom svätého evanjelia vyhovieť (čo napomôže zničiť pravdu) v takýchto ľahostajných veciach alebo ceremóniách alebo, že sa o nich možno s nimi dohodnúť.

4. Tiež, keď sa takéto zovňajšie ceremónie a ľahostajné veci odstránia takým spôsobom, akoby Božie zbory nemali slobodu používať z nich jedny alebo i viac v kresťanskej slobode tak, ako im to najlepšie vyhovuje.

XI. O večnom Božom predzvedení a vyvolení.

O tomto článku nieto zjavného rozporu medzi teológmi Augsburského vierovyznania. Avšak preto vysvetľujeme v tomto spise aj tento článok, lebo je v ňom mnoho potešenia, keď sa ním správne narába, ako aj preto, aby sa predišlo v budúcnosti pohoršujúcim debatám.

Affirmativa.

Čisté, pravé učenie o tomto článku.

1. Ponajprv treba usilovne dbať na to, že je rozdiel medzi praescientia et praedestinatione. to je medzi predzvedením a večným Božím vyvolením.
2. Lebo predzvedenie Božie znamená, že Boh o všetkom vie prv, než sa stane; ako je napísané: „Aleje Boh na nebi, ktorý vyjavuje tajomstvá; On dal vedieť kráľovi Nebukadneccarovi, čo bude v posledných dňoch" (Dan.2,28).
3. Toto predzvedenie sa vzťahuje aj na zbožných aj na zlých. Avšak ono nie je príčinou zla, ani hriechu, ani páchaných nepravostí (čo pochádza pôvodne od diabla a zo zlej, prevrátenej ľudskej vôle), ani ich zatratenia, za čo sú si sami vinní, ale ho iba riadi a určuje mu hranicu trvania. A všetko, bez ohľadu na to, že je niečo zlé ako také, má poslúžiť k spáse Jeho vyvoleným.
4. Avšak praedestinatio, čiže večné Božie vyvolenie, sa týka len pobožných a milých dietok Božích, je príčinou ich spásy, ktorú aj pripravuje a zariaďuje všetko, čo k nej prináleží. Na tomto je naša spása tak mocne založená, že ju „pekelné brány nepremôžu".
5. Toto sa nedá vyskúmať v tajnom Božom rozhodnutí, ale ho možno nájsť v slove, v ktorom je vyjavené.
6. Slovo Božie nás však vedie ku Kristu, ktorý je „Knihou života". V nej sú všetci zapísaní a vyvolení, ktorí majú byť naveky spasení, ako je napísané: „Ved' ešte pred stvorením sveta vyvolil si nás v ňom (Kristu)" (Efez. 1,4).
7. Kristus volá k sebe všetkých hriešnikov a sľubuje im občerstvenie. A naozaj chce, aby všetci ľudia prišli k Nemu a dali si pomôcť. Ponúka sa im v slove a chce, aby Ho počuli a nezapchávali si uši ani nepotupovali slovo. K tomu sľubuje moc a účinkovanie Duchu Svätého, Božiu pomoc vytrvať a dosiahnuť večné spasenie.
8. Preto o tomto našom vyvolení k večnému životu nemáme súdiť ani podľa rozumu ani podľa zákona Božieho, čo by nás mohlo zviest' buď do divého, bezuzdného, epikurejského života alebo do zúfalstva a vzbudiť v ľudských srdciach škodlivé myšlienky; totiž aby si mysleli, a takým myšlienkam by sa nemohli ubrániť, kým by poslúchali svoj rozum: ak ma vyvolil Boh k blaženosti, tak nemôžem byť zatratený, nech robím čokoľvek; a naopak: ak nie som vyvolený k večnému životu, tak mi nič nepomôže, i keby som dobre robil. Všetko je nadarmo.
9. Ale o tom sa treba poučiť zo svätého evanjelia Kristovho, v ktorom (Rim. 11,32) je jasne potvrdené, že „zavrel Boh všetkých pod neposlušnosť, aby sa nad všetkými zmiloval"; a že „nechce, aby niekto zahynul, ale aby sa každý kajal a veril v Ježiša Krista" (Ezech. 18,23; 33, 11; 2.Petra 3,9; 1.Jána 2,2).
10. Kto sa teda zaoberá zjavnou Božou vôľou a sleduje postup svätého Pavla v liste Rímskym, ktorý vedie ľudí najprv ku pokániu, poznaniu hriechov, k viere v Krista, k Božej poslušnosti a až potom hovorí o tajomstve večného Božieho vyvolenia, tomu je toto učenie užitočné a ho potešuje.
11. To, že je „mnoho povolaných a málo vyvolených" netreba chápať tak, ako by Boh nechcel každého spasiť. Príčina je v tom, že alebo nechcú vôbec počúvať slovo Božie alebo ním drzo opovrhujú, zatvrdzujú si uši a srdcia a tak zatarasujú Duchu Svätému jeho cestu, takže nemôže v nich konať svoje dielo. Alebo i keď ho počuli, znova ho vypustia z mysle a nedbajú naň. Na tom však nemá vinu Boh ani Jeho vyvolenie, ale ich zloba.

12. Kresťan má prijať článok o večnom Božom vyvolení tak, ako je zjavený v Božom slove, ktoré nám predstavuje Krista ako „Knihu života“, ktorú nám otvára a vyjavuje kázňou svätého evanjelia, ako je napísané: „Ktorých predurčil, tých aj povolal“ (Rim. 8,30). V ňom máme hľadať večné vyvolenie Otcovo, ktoré ustanovil vo svojom večnom Božom rozhodnutí, že nikoho nespasí okrem tých, ktorí poznajú Krista, Jeho Syna, a opravdivo veria v Neho. Treba sa vzdáť iných myšlienok, ktoré nepochádzajú od Boha, ale z vnuknutia zlého nepriateľa. Takými myšlienkami sa opovážil tento nepriateľ človeka oslabiť nám potešenie alebo celkom vziať skvelú útechu, ktorú máme v spasiteľnom učení, keď vieme, že sme vyvolení k večnému životu jedine z milosti, v Kristu, bez akýchkoľvek našich zásluh, a že nás nik nemôže vytrhnúť z Jeho ruky. Toto milostivé vyvolenie nám nezasľubuje len púhymi slovami, ale potvrdzuje prísahou a pečatuje sviatosťami. Na ne sa môžeme rozpamätať vo svojich najväčších pokušeniach a nimi sa potešovať a tým uhasiť ohnivé strely diablove.

13. Popritom máme sa všemožne usilovať žiť podľa Božej vôle a upevňovať svoje „povolanie“, ako napomína svätý Peter: 2.Petra 1,10a najmä vytrvať pri zjavenom slove, ktoré nás nemôže klamať a ani neklame.

14. Toto krátke vysvetlenie večného Božieho vyvolenia vzdalo Bohu úplne Jeho česť, že iba On nás spasí z púheho milosrdenstva, bez akýchkoľvek našich zásluh „rozhodnutím svojej vôle“. A tu nik nemá príčinu k malomyseľnosti ani k divému a neviazanému životu.

Antithesis alebo negatíva. Falošné učenie o tomto článku.

Preto veríme a tvrdíme, že keď sa učenie o milostivom vyvolení Božom k večnému životu káže tak, že sa ním znepokojení kresťania nemôžu potešiť, ale zmalomyseľnejú alebo si zúfajú, alebo posilňuje nekajúcich v ich svoj vôli, také učenie sa nepodáva v súhlase s Božím slovom a Božou vôľou, ale podľa ľudského rozumu a vnuknutím zlomyseľného satana. Pretože všetko, čo je napísané (ako svedčí apoštol), je napísané na naše poučenie, aby sme mali nádej v trpezlivosti a v úteche Písma. Preto zavrhneme tieto bludy:

1. Učenie, že Boh nechce, aby všetci ľudia činili pokánie a verili evanjeliu.
2. Tiež, že keď nás Boh k sebe volá, nechce naozaj, aby všetci ľudia prišli k Nemu.
3. Tiež, že Boh nechce, aby bol každý spasený, ale že niektorých bez ohľadu na ich hriechy, len podľa svojej rady, predsavzatia a vôle určuje na zatratenie, aby nemohli byť spasení.
4. Tiež, že príčina Božieho vyvolenia nie je len Božie milosrdenstvo a najsvätejšie zásluhy Kristove, ale že aj v nás samých je príčina, pre ktorú nás Boh vyvolil k večnému životu.

Toto všetko sú rúhavé, pohoršlivé, falošné učenia, čo pripravujú kresťanov o všetku útechu, ktorú majú v svätom evanjeliu a v prijímaní sviatostí; preto sa nemajú trpieť v Božích cirkvách.

Toto je krátke a jednoduché vysvetlenie sporných článkov, o ktorých sa za istý čas teológovia Augsburgského vierovyznania hádali a o nich protichodne učili.

Z tohoto každý jednoduchý kresťan môže pochopiť podľa slova Božieho a podľa svojho prostého Katechizmu, čo je správne a čo nie. Tu sa nielen čisté učenie predkladá, ale sa aj odmieta a zatracuje falošné učenie, ktoré odporuje čistému učeniu. Tým sa od základu odstraňujú vzniklé pohoršujúce rozpory.

Všemohúci Boh a Otec Pána nášho Ježiša Krista nech nám udelí milosť svojho Ducha Svätého, aby sme v ňom boli všetci jednotní a v takejto kresťanskej a Jemu milej jednote pevní a vytrvalí. Amen.

XII. O ostatných kacírstvach a sektách, ktoré sa nikdy nepriznávali k Augsburskému vierovyznaniu.

Aby nám takéto ani mlčky nepripísali, pretože sme sa o nich v predošlom vysvetlení nezmienili, chceme na konci vypočítať len články, v ktorých blúdia a učia proti našej často spomínanej kresťanskej viere a vyznaniu.

Bludné články novokrstencov.

Novokrstenci sa delia na mnoho skupín, z ktorých jedni obraňujú viacej bludov, druhí menej. Všeobecne však vyznávajú také učenie, ktoré nemôžu strpieť a znášať ani cirkvi ani vrchnosť a svetská správa ani domácnosť.

Články, ktoré cirkvi nemôžu zniesť.

1. Že Kristus svoje telo a krv neprijal od panny Márie, ale že si ich priniesol z neba.
2. Že Kristus nie je opravdivý Boh, ale má len viacej darov Ducha Svätého než iný svätý človek.
3. Že naša spravodlivosť pred Bohom nezakladá sa len na zásluhách Kristových, ale na znovuzrození a tak na našej vlastnej pobožnosti, v ktorej žijeme. Táto záležitosť zväčša vo vlastnej zvláštnej a samovoľnej duchovnosti a v podstate nie je nič iné ako nové mníšstvo.
4. Že nepokrstené deti nie sú hriešne pred Bohom, ale spravodlivé a nevinné a vo svojej nevinnosti budú spasené aj bez krstu, pretože ešte neprišli k rozumu. (Krst podľa nich ani nepotrebujú). Teda zamietajú celé učenie o dedičnom hriechu a čo s ním súvisí.
5. Že deti sa nemajú krstiť, kým neprídu k rozumu a kým nemôžu sami vyznať svoju vieru.
6. Že deti kresťanov aj bez krstu a pred krstom sú sväté a dietky Božie, pretože sa narodili z kresťanských a veriacich rodičov. Preto si krst dietok ani necenia, ani nepožadujú, čo sa protiví výslovnému slovu zaslúbenia Božieho, ktoré sa len na tých vzťahuje, čo zachovávajú Jeho zmluvu a neopovrhujú ňou, 1.Mojž. 17,7.
7. Že nie je opravdivý kresťanský zbor, v ktorom sú ešte hriešnici.
8. Že sa nemá počúvať kázeň ani ísť do kostolov, v ktorých sa predtým odbavovali a čítali pápežnícke omše.
9. Že netreba mať v ničom dočinenia s cirkevnými služobníkmi, ktorí kážu evanjelium podľa Augsburského vierovyznania a zatracujú kázne a bludy novokrstencov. Týmto, že netreba ani poslúžiť, ani pre nich pracovať, ale treba sa im vyhýbať a pred nimi utekať ako pred prekrúcačmi Božieho slova.

Články, ktoré vrchnosť neznáša.

1. Že vrchnosť v Novej zmluve nie je bohumilým stavom.
2. Že kresťan nemôže zastávať ani vykonávať vrchnostenský úrad s dobrým a nepoškrveným svedomím.
3. Že kresťan nemôže bez poškodenia svedomia dovoľávať sa vrchnostenského úradu v spore proti zlým, ani mu podriadení si nemôžu privolať na pomoc a ochranu jeho moc, ktorú prijal od Boha.

4. Že kresťan nemôže s dobrým svedomím prisahať ani sa prisahou zaviazat' k poslušnosti svojmu zemepánovi alebo vladárovi.

5. Že vrchnosť v Novej zmluve nemôže bez poškrvny svedomia trestať zlosynov smrťou.

Články, ktoré neznáša domácnosť.

1. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže si podržať ani mať majetok, ale že je povinný dať ho na spoločné užívanie.

2. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže byť hostinským, obchodníkom alebo zbrojárrom.

3. Že manželia sa majú rozísť pre vieru a sa opustiť a že sa môžu zosobášiť s iným, ktorý je rovnakej viery.

Bludy švenkfeldiánov .

1. Že všetci tí, čo Krista pokladajú podľa tela za stvorenie, nepoznajú správne panujúceho nebeského Kráľa, Krista.

2. Že telo Kristovo povýšením prijalo všetky Božské vlastnosti tak, že Kristus ako človek všade je rovnaký Otcovi a Slovu v moci, sile, velebnosti, vznešenosti, hodnosti i stave bytosti, takže teraz je jedna bytosť, vlastnosť, vôľa a sláva oboch prirodzeností v Kristovi, a že telo Kristovo prináleží k podstate Trojice Svätej.

3. Že bohoslužby, kázanie a poslúchanie slova nie sú prostriedkom, ktorým Boh Duch Svätý učí ľudí, spôsobuje v nich spasiteľnú známosť Krista, obrátenie, pokánie, vieru a novú poslušnosť.

4. Že voda pri krste nie je prostriedkom, ktorým Pán Boh spečat'uje synovstvo a spôsobuje znovuzrodenie.

5. Že chlieb a víno vo svätej večeri nie sú prostriedky, ktorými a v ktorých Kristus udeľuje svoje telo a krv.

6. Že kresťan, ktorý je opravdu znovuzrodený Duchom Božím, môže v tomto živote dokonale zachovať a naplniť Boží zákon.

7. Že nie je pravá kresťanská cirkev, v ktorej sa nezachováva verejná exkomunikácia, čiže právoplatný proces vyobcovania.

8. Že služobník cirkvi, ktorý sám nie je naozaj obnovený, znovuzrodený, spravodlivý a pobožný, nemôže iných ľudí prospešne učiť a správne a opravdivo vysluhovať sviatosti.

Blud novoariánov.

Že Kristus nie je opravdivý, podstatný, prirodzený Boh, s Otcom a Duchom Svätým jednej večnej Božskej bytosti, ale že je iba ozdobený Božskou majestátnosťou pred Bohom Otcom a popri Ňom.

Blud antitrinitárov.

Toto je úplne nová sekta, o ktorej predtým nebolo počuť v kresťanstve. Táto sekta verí, učí a vyznáva, že Otec, Syn a Duch Svätý nie je jedna, večná Božská bytosť, ale Otec, tak i Syn i Duch Svätý sú tri rozličné osoby a tak aj každá jedna osoba má svoju bytosť, od ostatných osôb Božstva oddelenú. Všetci títo traja, ako napr. traja rozliční ľudia, ktorí sa jeden od druhého odlišujú

bytosťou, sú si buď rovní čo do moci, múdrosti, velebnosti a vznešenosti, buď nerovní čo do bytosti a vlastností; a že iba Otec je pravý a skutočný Boh.

Všetky tieto a týmto podobné články a bludy, ktoré s nimi súvisia a z nich pochádzajú, zavrhuje a zatracuje ako nepravé, falošné, kacírské učenie, protivíace sa slovu Božiemu, trom symbolom, Augsburskému vierovyznaniu a Apológii, Šmalkaldským článkom a Lutherovým katechizmom. Pred nimi sa majú chrániť všetci pobožní kresťania vyššieho a nižšieho stavu, ak im je milá spása a blaženosť duše.

Dobre uvážiac s opravdivou bázňou a vzývaním Boha, vlastnoručne podpisujeme, že všetko toto je naše učenie, viera a vyznanie, za ktoré sa budeme zodpovedať v posledný deň pred spravodlivým Sudcom, svojím Pánom Ježišom Kristom. Proti tomuto učeniu nechceme nič tajne, ani zjavne hovoriť, ani písať, ale chceme s pomocou Božou naň pamätať a pri ňom zotrvať.

Dané v Bergu 29. mája 1577.

Jakub Andrea D. podpísal.

Mikuláš Selnecker D. podpísal.

Ondrej Musculus D. podpísal.

Krištof Korner D. podpísal.

Dávid Chytreus.

Martin Chemnitz D.

DRUHÁ ČASŤ

Dôkladné,
úprimné, správne a konečné zopakovanie a vysvetlenie

niektorých článkov Augsburského vierovyznania, o ktorých vznikli od istej doby spory medzi niektorými teológmi, zostavené podľa slova Božieho a súhrnného obsahu nášho kresťanského učenia a s nimi zrovnané.

Z obzvláštny milosti a milosrdenstva Všemohúceho blahej a svätej pamäti d r. Luther znovu vysvetlil a podľa slova Božieho očistil učenie o najdôležitejších článkoch nášho kresťanského náboženstva (ľudskými náukami a ustanoveniami pod pápežstvom hrozne zatemneného) a pápežské bludy, zneužitia a modloslužbu potrestal. Avšak túto čistú reformáciu protivná strana pokladala za nové učenie a urputne ju napádala (pravda, neodôvodnene) a pritom ju nehoráznou hanou a obvineniami zahrnula, ako keby sa úplne protivila slovu Božiemu a kresťanským poriadkom. Vtedy kresťanskí kurfirsti a kniežatá, ako aj stavy, ktoré prijali čisté učenie svätého evanjelia a kresťansky podľa Božieho slova dali reformovať svoje cirkvi, na základe Božieho slova dali zostaviť kresťanské vierovyznanie pred veľký ríšsky snem v Augsburgu roku 1530 a toto Vierovyznanie predložili cisárovi Karlovi V. V ňom úprimne a otvorene podali svoje kresťanské vierovyznanie; čoho sa pridávajú a čomu učia v kresťanských evanjelických cirkvách o hlavných článkoch (najmä o tých, o ktoré bol spor medzi nimi a pápežencami); hoci toto Vierovyznanie protivná stránka nerada prijala, predsa, chvála Bohu, ani dodnes ho nemohla podvrátiť.

Ku tomuto kresťanskému a na Božom slove správne založenému Augsburskému vierovyznaniu sa týmto z hlbín srdca znovu priznávame a pridržame sa jeho jednoduchého, jasného a úprimného zmyslu, ktorý podávajú jeho slová. Toto Vierovyznanie pokladáme za čisté kresťanský symbol pri ktorom podľa Božieho slova majú stáť i v tejto dobe opravdiví kresťania. Veď aj predtým, keď povstali v Božích cirkvách niektoré veľké rozpory, cirkvi zostavili kresťanské symboly a vierovyznania, ku ktorým sa vtedy priznávali srdcom i ústami úprimní učiteľia a poslucháči. Z milosti Najvyššieho chceme až do smrti pevne vytrvať pri spomínanom kresťanskom Vierovyznaní, roku 1530 cisárovi Karlovi predloženom, a našim predsavzatím je, aby sme sa ani v tomto ani v iných spisoch ani v najmenšom neodchýlili od neho a nezostavili iné alebo nové vierovyznanie.

Hoci kresťanské učenie tohoto Vyznania dodnes z väčšej časti nebolo napadnuté (okrem pokusov pápežencov), predsa sa nedá poprieť, že sa niektorí teológovia odklonili od niektorých dôležitých a hlavných článkov spomínaného Vierovyznania a buď nepochopili ich pravý zmysel, buď pri ňom nepotrvali. Ba pokúsili sa dať im aj iný zmysel a pri tom všetkom chceli byť podľa Augsburského vierovyznania, ním si chceli pomáhať a sa chváliť. Z toho povstali povážlivé a škodlivé spory v čistých evanjelických cirkvách práve tak, ako za života svätých apoštolov vznikli hrozné bludy medzi tými, čo sa chceli nazývať kresťanmi a chválili sa Kristovým učením; niektorí chceli byť ospravedlnení a spasení skutkami zákona (Skut. ap. 15,1-29), niektorí neprijímali zmŕtvychvstanie zosnulých (1. Kor. 15,12), niektorí neverili, že by Kristus bol pravým, večným Bohom, Proti nim sa svätí apoštolovia museli mocne postaviť vo svojich kázňach a spisoch, hoci tieto veľké bludy a vážne spory aj vtedy museli spôsobiť pohoršenie u nevercov a slabých vo viere; tak isto aj dnes naši protivníci, pápeženci, jasali nad spormi, ktoré povstali medzi nami, a to v nekresťanskej a márnejšej nádeji, že tieto spory privodia konečný zánik pravej viery. Slabí vo viere sa však pohoršovali. Jedni pochybovali, či je u nás pravá viera pri takých veľkých rozporoch. Druhí nevedeli, ku ktorej strane sa majú pridať pri sporných článkoch. Lebo vzniklý spor bol len z nepochopenia alebo slovíčkárenia, ako ho mohli niektorí ponímať, totiž že jedna strana nepochopila dostatočne mienku druhej a že teda je to spor o pár slov, na ktorých nevelmi záleží. Lenže boli to dôležité a veľké veci, o ktorých sa hádalo a to také, že Božia cirkev nemohla, ba ani nesmela trpieť mienku blúdiacej strany, tým menej ju ospravedlňovať a brániť.

Preto bolo treba podľa Božieho slova a podľa schválených spisov vysvetliť tieto sporné články tak, aby každý s kresťanským umom mohol vybadať, ktorá mienka v sporných bodoch sa zhoduje so slovom Božím a s kresťanským Augsburským vierovyznaním a ktorá nie; aby tak dobrí a statoční kresťania, ktorým záleží na pravde, sa ochránili a zavarovali pred bludármi a skazenosťou.

O súhrnnom obsahu, základe, pravidle a meradle,

ako treba rozsúdiť každé učenie podľa Božieho slova
a ako treba vzniknuté poblúdenia kresťansky vysvetliť a vyriešiť.

Aby mohla byť v cirkvách úplná a trvalá jednota, treba predovšetkým zostaviť zo slova Božieho súhrnný, jednomyselný obsah a formu, čo by zhrňovala všeobecné učenie, ku ktorému sa priznávajú cirkvi majúce opravdivé kresťanské náboženstvo. Ved' na to aj stará cirkev mala určité symboly. Ony sa však nemôžu zakladať na súkromných spisoch, ale na takých knihách, ktoré zostavili, schválili a prijali v mene cirkví, priznávajúcich sa k jednému učeniu a náboženstvu. Preto sme navzájom srdcom i ústami prehlásili, že nemienime zostaviť nijaké osobitné alebo nové vyznanie našej viery a ani sa na to nepodujímame. Ale že sa priznávame k známym a všeobecným spisom, ktoré za také symboly alebo všeobecné vierovyznania pokladali všetky cirkvi Augsburského vierovyznania prv, ako vznikol spor medzi tými, čo vyznávajú Augsburské vierovyznanie a kým jednomyselne a všade vo všetkých článkoch zastávali, zachovávali a používali čisté učenie Božieho slova (ako ho vysvetlil blahoslavený d r. Luther):

1. Preto ponajprv sa priznávame k prorockým a apoštolským knihám Starej a Novej zmluvy ako k čistým a čírym studniam Izraela, ktoré jediné sú opravdivým pravidlom, podľa ktorého sa i učiteľom treba spravovať i učenie posudzovať.

2. A keďže v starokresťanskej cirkvi pravé kresťanské učenie zhrnuli podľa správneho zmyslu zo slova Božieho do krátkych článkov alebo hlavných statí, aby ho kacíri nesfalšovali, priznávame sa po druhé k trom všeobecným symbolom: Apoštolskému, Nicejskému a k symbolu sv. Atanáza, ako ku stručným kresťanským a na slove Božom založeným vznešeným vyznaniam viery, zavrhujuúcim jasne a rozhodne všetky kacírstva, ktoré sa v tej dobe zjavili v kresťanských cirkvách.

3. Po tretie, keďže v posledných časoch dobrotivý Boh z obzvláštnej milosti pomocou vernej služby vzácneho muža Božieho Dr. Luthera opäť vyniesol na svetlo pravdu svojho slova z hroznej temnoty pápežstva, a keďže toto učenie je v Augsburskom vierovyznaní zostavené zo slova Božieho a podľa neho proti pápežstvu a aj proti falošnému učeniu iných siekt, priznávame sa aj k tomuto prvému nezmenenému Augsburskému vierovyznaniu. Priznávame sa k nemu nie preto, že ho zostavili naši teológovia, ale preto, že ho vyňali zo slova Božieho a na ňom ho dobre a mocne založili. Priznávame sa k nemu tak, ako bolo napísané roku 1530 a ako ho v Augsburgu predložili cisárovi Karolovi V. niektorí kurfirsti, kniežatá a stavy Rímskej ríše ako všeobecné vierovyznanie reformovaných cirkví. Toto Vierovyznanie prijímame za svoj terajší symbol, ktorým sa naše terajšie cirkvi odlišujú od pápežencov a od iných zavrnutých a zatratených siekt. Takto bývalo aj v starých cirkvách, že sa neskoršie synody, kresťanskí biskupi a učitelia na Nicejské symbolom odvolávali a k nemu sa priznávali.

4. Po štvrté, čo sa týka vlastného a správneho zmyslu spomínaného Augsburského vierovyznania, aby bolo dôkladne vysvetlené a obhájené proti pápežencom a aby sa pod menom Augsburského vierovyznania nemohli do cirkvi Božej vlúdiť a toto Vierovyznanie v svoj prospech zneužívať prekliate bludy, zostavili podľa predloženého Vierovyznania dôkladnú Apológiu a roku 1531 ju verejne tlačou publikovali. K nej sa tiež jednomyselne priznávame, pretože ona spomínané Augsburské vierovyznanie nielen dôkladne vysvetľuje a bráni, ale ho aj dokazuje jasnými a neodškriepiteľnými svedectvami Písma svätého.

5. Po piate priznávame sa aj ku článku, zostaveným, schváleným a prijatým roku 1537 na veľkom zhromaždení teológov v Šmalkaldách. A to tak, ako ich spísali a vytlačili a ako ich mali predložiť vysokovážením kurfirsti, kniežatá a stavy na koncile v Mantue alebo kdekoľvek inde by bol býval, ako vysvetlenie spomínaného Augsburského vierovyznania, pri ktorom sa rozhodli z Božej milosti zotrvať. Tieto články zopakovali spomínané učenie Augsburského vierovyznania a niektoré

články obsirnejšie vysvetlili slovom Božím popri tom poukázalo sa na závažnú príčinu a dôvody, prečo treba odstúpiť od pápežníckych bludov a modloslužby a prečo netreba mať s nimi nič spoločného ani sa o nich s pápežom nijako nedohodovať.

6. Konečne, po šieste, pretože sa tieto veľmi dôležité veci týkajú aj obyčajného človeka a laika, ktorý pre svoju blaženosť a tiež aj ako kresťan musí rozlišovať medzi čistým a falošným učením: jednomyselne sa priznávame aj k Malému a Veľkému katechizmu Dr. Luthera, ako ich on napísal a ako ich prevzali do jeho spisov. A to preto, že ich všetky cirkvi augsburského vierovyznania jednomyselne schválili, prijali a verejne užívali v kostoloch, školách a v domácnostiach a pretože aj ony kresťanské učenie podľa slova Božieho najsprávnejšie a najjednoduchšie vysvetľujú a zhrňujú pre jednoduchých ľudí.

Tieto verejné spoločenské spisy sa v cirkvách a školách všade pokladali za súhrn a vzor učenia, ktoré blahoslavený Dr. Luther vo svojich spisoch dôkladne rozviedol a dobre odôvodnil slovom Božím proti pápežstvu a ostatným sektám. Chceme sa odvolávať na tieto výborné vysvetlenia v jeho náučných i polemických spisoch tak a nakoľko, ako sám Dr. Luther v latinskej predmluve k súbornému vydaniu kníh poučne a zbožne poznamenal o svojich spisoch a výslovne určil toto rozlišovanie, že iba slovo Božie je jediným meradlom a pravidlom všetkého učenia a ním aj ostane a že spisy niktorého človeka sa nesmú pokladať za rovnocenné s ním, ale že sa mu musia podriaďovať.

Týmto však nezavrhuje ani ostatné dobré, poučné, pravé knihy, výklady Písma svätého, podvrátenie bludov, vysvetlenie článkov viery, ktoré sa môžu ponechať ako užitočné výklady a vysvetlenia a môžu sa s úžitkom upotrebovať, nakoľko sa zhodujú so spomínaným vzorom učenia. Zmyslom a cieľom toho, čo sme až dosiaľ povedali o sume nášho kresťanského učenia je, aby sme mali jednomyselnú, určitú, všeobecnú formu učenia, ku ktorej sa všetky naše cirkvi evanjelické spoločne priznávajú a z nej a podľa nej, keďže je vzatá z Písma svätého, všetky ostatné spisy treba posudzovať a prispôsobovať, ak sa majú schváliť a prijať.

Výš vypočítané spisy, totiž Augsburgské vierovyznanie, Apológiu, Šmalkaldské články, Veľký a Malý Katechizmus Lutherov, pripojili sme k sume nášho kresťanského učenia preto, že tieto spisy všade pokladali za všeobecný a jednomyselný zmysel učenia, ponímania našich cirkví a že ich podpísali najprednejší a vysokoosvietení teológovia našej doby a prijali ich všetky evanjelické cirkvi a školy. Tiež aj preto, že všetky, ako sme už spomenuli, boli napísané a vyšli prv, ako vznikli spory medzi teológmi augsburského vierovyznania. Preto ich pokladáme za nestranné, ktoré nemôže alebo aspoň nemala by zavrhnúť ani jedna stránka, čo sa dostala do sporu a nikto, kto úprimne vyznáva Augsburgské vierovyznanie, nemôže sa sťažovať na tieto spisy, ale ich vďačne prijme a znesie ako svedkov. A tak nik nám nemôže vytýkať, že sme z nich brali vysvetlenie a rozhodnutie v sporných článkoch. Preto, ako sme slovo Božie položili za základ večnej pravdy, tak sme pribrali aj tieto spisy za svedkov pravdy a za jednomyselné a správne pochopenie našich predkov, ktorí neochvejne vytrvali pri čistom učení,

O Antitéze

alebo protivnom učení v sporných článkoch.

Aby sa zachovalo čisté učenie ako aj úplná, trvalá a Bohu milá jednota medzi cirkvami, treba správne predkladať nielen čisté, spasiteľné učenie, ale aj trestať protivníkov, ktorí inak učia, 1. Tim. 8,9; Tit. 1,9. Lebo verní pastieri, ako hovorí Luther, majú aj pást' aj chovať ovce, aj pred vlkami ich chrániť, aby mohli utekať pred cudzími hlasmi (Ján 10,12) a rozoznávať vzácne od ničomného (Jerem. 15,19).

Preto sme dôkladne a jasne prehlásili medzi sebou aj to, že na každý pád treba a musí sa zachovať rozdiel medzi potrebným sporom a medzi nepotrebnou a neužitočnou škriepkou, aby sa

Ňnou cirkvi zbytočne neznepokojovali, pretože viac rúca ako stavia. Keby totiž vznikol spor, v ktorom by išlo o článok viery alebo o hlavnú časť kresťanského učenia, vtedy falošné, protivné učenie treba podvrátiť, aby sa uhájila pravda.

Aj keď práve spomenuté spisy kresťanskému čitateľovi, ktorý miluje a si váži Božiu pravdu, dajú čistú a správnu odpoveď na všetky články nášho kresťanského náboženstva i na každý jednotlivé, totiž čo má pokladať za pravé a správne podľa Božieho slova a apoštolských spisoch a tak prijať a čo má zavrhnúť ako falošné a nesprávne a to obchádzať a sa varovať; predsa však, aby sa pravda čím zreteľnejšie a jasnejšie mohla zachovať a od všetkých bludov rozoznať a aby sa nič nemohlo utajiť a ukryť pod všeobecnými slovami, zreteľne a jasne sme si objasnili vzájomne rad radom najprednejšie a najdôležitejšie články, ktoré boli toho času sporné. Takže toto môže byť nielen súčasníkom ale aj našim potomkom verejným a bezpečným svedectvom o tom, aká je a má zostať jednomyselná mienka a úsudok našich cirkví v sporných článkoch. Totiž:

1. Ponajprv zavrhuje a zatracuje všetky kacírstva a bludy, ktoré prvotné, staré pravoverné cirkvi zavrhl a ztratili na pravom a pevnom základe Božieho Písma svätého.

2. Za druhé zavrhuje a zatracuje všetky sekty a kacírstva, ktoré zavrhujú tu spomenuté spisy.

3. Po tretie. Keďže za 25 rokov vznikli medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania spory pre „Interim“ a pre iné, chceli sme sa o každom z nich zmieniť dôkladne, úprimne a jasne podľa našej viery a vyznania v téze a antitéze. To znamená podať a vysvetliť vždy správne a nesprávne učenie, aby vo všetkých článkoch bol zrejмый základ Božej pravdy a odstránilo sa každé nesprávne, pochybné, podozrivé a zvrhnuté učenie, nech ho nachádzame kdekoľvek a v ktorýchkoľvek knihách a nech ho ktokoľvek napísal alebo chcel prijať. Aby sme takto každého svedomite varovali pred bludmi, rozšírenými tu i tam v spisoch niektorých teológov a aby sa v tom nik nedal zviest veľkým menom ktoréhokoľvek človeka. K tomuto vysvetleniu môže sa obrátiť každý kresťanský čitateľ v každej potrebe a tak si ho obhájiť proti výš spomínaným spisom. V ňom vlastne môže nájsť, čo sa od počiatku vyznávalo o každom jednom článku v súhrnom poňatí nášho náboženstva a viery; potom ako sa to v rozličných dobách vysvetľovalo, čo v tomto spise opakujeme a čo si nijako neprotirečí, ale je to jednoduchá, nezmeniteľná a stála pravda. Tiež že my neskáčeme od jedného učenia k druhému, ako to falošne tvrdia o nás naši protivníci, ale sa usilujeme vytrvať pri predloženom Augsburskom vierovyznaní a chceme zostať pri jeho jednomyselnom kresťanskom zmysle a že pri tom z Božej milosti pevne a stále vytrváme navzdory všetkým falšovateľom.

I. O dedičnom hriechu.

Medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania vznikol ponajprv spor o tom, čo je vlastne dedičný hriech. Jedna strana totiž tvrdila, že Adamovým pádom je ľudská prirodzenosť a podstata úplne porušená a že teraz po páde prirodzenosť, substancia, bytosť porušeného človeka, ba najdôležitejšia a najvyššia časť jeho bytosti, totiž rozumná duša vo svojom najvyššom stupni alebo so svojimi najlepšimi silami, je sám dedičný hriech. Tento hriech sa menuje prirodzeným alebo osobným hriechom preto, že nie je myšlienkou, slovom alebo skutkom, ale samou prirodzenosťou, z ktorej ako z koreňa vyrastajú všetky ostatné hriechy. Preto teraz po páde niet rozdielu medzi prirodzenosťou a bytosťou človeka a medzi dedičným hriechom lebo prirodzenosť bola hriechom pokazená.

Druhá strana proti tomu učila, že dedičný hriech nie je prirodzenosť, podstata alebo bytosť človeka, to je jeho telo alebo duša, ktoré aj teraz po páde sú a zostávajú Božím stvorením a dielom v nás, ale že je to niečo, čo je v prirodzenosti, v tele a duši človeka a vo všetkých jeho silách; totiž ich hrozná, hlboká a nevyssloviteľná porušená, že totiž človek stratil spravodlivosť, v ktorej bol na

počiatku stvorený a v duchovných veciach odumrel dobrému a je náklonný ku všetkému zlému. A že pre toto porušenie a pre vrozený hriech, ktorý väzí v prirodzenosti, vychádzajú zo srdca všetky skutočné hriechy. Že sa teda musí robiť rozdiel medzi pokazenou prirodzenosťou a bytosťou človeka alebo jeho telom a dušou, ktoré sú v nás aj po páde Božím dielom a stvorením a medzi dedičným hriechom, ktorý je dielom diabla a ktorý porušuje ľudskú prirodzenosť.

A tak tento spor o dedičný hriech nie je neužitočnou škriepkou. Lebo keď sa toto učenie bude kázať zo slova Božieho a podľa neho a keď ho zbavíme všetkých pelagiánskych a manichejských bludov, vtedy (ako hovorí Apológia) lepšie sa poznajú a viac sa budú ceniť dobrodenia Pána Krista a Jeho drahé zásluhy, ako aj milostivé účinkovanie Ducha Svätého. Aj Bohu sa vzdá česť, keď sa Božie dielo a stvorenie v človeku bude správne odlišovať od diablovho diela, ktoré porušuje prirodzenosť. Aby sme tento rozpor kresťansky a podľa slova Božieho objasnili a zachovali správne, čisté učenie o dedičnom hriechu, chceme na základe už spomínaných spisov v krátkych článkoch zostaviť tézu a antitézu, to znamená správne a nesprávne učenie.

Ponajprv je pravda, že kresťania nemajú za hriech pokladať a uznávať len skutočné prestúpenie Božích prikázaní; ale aj hroznú a strašnú dedičnú nákazu, ktorá porušuje celú prirodzenosť, majú pokladať a uznávať za opravdivý hriech, ba za „hlavný hriech“, ktorý je koreňom a prameňom všetkých spáchaných hriechov. Luther ho pomenoval „prirodzeným alebo osobným hriechom“, aby naznačil, že i keď človek nič zlého nemyslí, nehovorí alebo nerobí, čo však je po páde našich prvých rodičov ľudskej prirodzenosti v tomto živote nemožné, predsa jeho prirodzenosť a osoba je hriešna, to znamená, je dedičným hriechom ako nejakým duchovným malomocenstvom pred Bohom skrz naskrz, celkom a úplne otrávená a porušená. Pre toto porušenie a pre pád prvých ľudí Boží zákon obžalúva a zatracuje našu prirodzenosť a osobu, takže sme „od prírody dieťkami hnevu“, smrti a zatratenia keby z toho Kristove zásluhy nevykúpovali.

Po druhé aj to je jasné a pravdivé, ako učí 19. článok Augsburgského vierovyznania, že Boh nie je stvoriteľom, pôvodcom a príčinou hriechov, ale že na popud diabla „skrze jedného človeka prišiel na svet hriech“ (ktorý je dielom diablovým), Rim. 5,12; 1. Jána 3,8; A ani dnes v tomto porušení Boh nespôsobuje a netvorí v nás hriech, ale s prirodzenosťou ktorú Boh aj dnes v človeku tvorí a robí, rozmnožuje sa z hriešneho semena dedičný hriech telesným počatím a narodením z otca a matky.

Po tretie: čo je dedičné zlo, to nevie a „nepozná nijaký rozum“, ale ako hovoria Šmalkaldské články, „musí sa to naučiť zo zjavenia Písma a uveriť“. Toto isté zhrňuje Apológia nakrátko v tomto článku:

1. Toto dedičné zlo je príčinou, že pre neposlušnosť Adama a Evy všetci sme v nemilosti a sme „dieťkami hnevu od prírody“, ako dokazuje apoštol (Rim.5,12).

2. Za druhé, že je to úplný nedostatok alebo strata stvorenej dedičnej spravodlivosti v raji alebo obrazu Božieho, na ktorý Boh bol pôvodne stvoril človeka v pravde, svätosti a spravodlivosti. Zároveň je to aj bezmocnosť a aj neschopnosť k Božím veciam alebo, ako hovoria latinské slová: „Descriptio peccati originalis detrahit naturae non renovatae et dona et vim sen facultatem et actus inchoandi et efficiendi spiritualia“; to je: „Opísanie prirodzeného hriechu odníma neobnovenej prirodzenosti dary, silu a všetku schopnosť v duchovných veciach niečo započat' alebo vykonať“.

3. Že dedičný hriech (v ľudskej prirodzenosti) je nielen takýto úplný nedostatok všetkého dobrého v duchovných, Božích veciach, ale že je zároveň v človeku namiesto strateného obrazu Božieho hlboké, zlé, hroznú, bezodné, nepochopiteľné a nevysloviteľné porušenie celej prírody a všetkých síl, najmä najdôležitejších a najcennejších schopností duše v rozume, srdci a vôli. Takže človek teraz, po páde, je „vrozená zlá zdedená povaha a vnútorná nečistota srdca, zlá žiadosť a náklonnosť“. A tak všetci od prirodzenosti dedíme od Adama srdce, zmysly a myšlienky, ktoré podľa svojich „najvyšších síl a podľa svetla rozumu“ od prirodzenia „zmýšľajú a sa stavajú priamo proti Bohu a proti Jeho najvyšším prikázaniam“. Ba je to priam nepriateľstvo proti Bohu a

voči všetkému, čo sa týka najmä Božských a duchovných vecí; veď ináč v prirodzených a zovňajších veciach, ktoré sú poddané rozumu, človek má po istú mieru rozum, silu a schopnosť, i keď veľmi zoslabenú. Ale i toto všetko otráвила a znečistila dedičná nákaza, takže pred Bohom neobstojí.

4. Trest a pokuta za dedičný hriech, ktorú Boh uložil na Adamove deti a na dedičný hriech, je smrť, večné zatratenie a „iné telesné“ a duševné, časné a večné biedy, „tyranstvo a panstvo diabla“, takže „ľudská prirodzenosť“ je poddaná diablovej ríši a „vydaná do moci diabla a zotročená v jeho ríši. Diabol niektorých veľkých a múdrych ľudí vo svete mámi a zvádza strašnými bludmi, kacírstvami a inými slepotami a aj ona strhuje ľudí do všemožných nerestí“.

5. Po piate: Toto dedičné zlo je také a hrozné, že jedine pre Pána Krista u pokrstených a veriacich môže byť pred Bohom prikryté a odpustené. Takto zmätenú a pokazenú ľudskú prirodzenosť má a môže uzdraviť len znovuzrodenie a obnovenie Duchom Svätým, ktoré sa však v tomto živote len začína a dokoná sa len v onom živote.

Tieto body, ktoré tu len súhrne uvádzame, sa zovrubnejšie vysvetľujú v spomínaných už spisoch spoločných vierovyznaní nášho kresťanského učenia.

Toto učenie preto treba teraz tak zachovávať a brániť, aby sa nepriklonilo ani k pelagianizmu ani k manichejizmu. Preto v krátkosti treba uviesť, ktoré učenie protivíace sa tomuto článku naše cirkvi zamietajú a zavrhujú.

1. Ponajprv proti starým a novým pelagiánom: odmietajú a zavrhujú sa falošné mienky a učenia, akoby dedičný hriech bol iba reatus alebo vina, ktorú spôsobil niekto cudzí a ktorá neporušuje našu vlastnú prirodzenosť.

2. Potom: akoby zlé a hriešne žiadosti neboli hriechom, ale len condignationes, stavy, alebo pristvorené podstatné vlastnosti prirodzenosti.

3. Alebo: akoby spomenutý nedostatok a chyba vlastne neboli pred Bohom takým opravdivým hriechom, pre ktorý by človek bez Krista musel byť dieťaťom hnevu a zatratenia a musel by byť v ríši a v moci satanovej.

4. Tiež zamietajú a zavrhujú sa tieto pelagiánske a im podobné bludy: že aj po páde je prirodzenosť neporušená a že je celkom dobrá a čistá najmä v duchovných veciach a že vo svojich naturalibus, to je vo svojich prirodzených silách je dokonalá.

5. Alebo: akoby dedičný hriech bol len zovňajšia, nepatrná, nedôležitá frknutá špina alebo nalepená škvrna, vel corruptio tantum aeeidentium aut qualitatum, to znamená len porušenie niektorých nepodstatných vecí v ľudskej prirodzenosti, pri čom však prirodzenosť má a podržuje si svoje schopnosti a sily aj v duchovných veciach.

6. Akoby dedičný hriech nebol ulúpením alebo nedostatkom, ale len zovňajšou prekážkou takýchto dobrých duchovných síl, ako keď magnet natretý cesnakovou šťavou, nestratí svoju prirodzenú silu, len mu je zabránená. Alebo akoby sa takáto škvrna dala ľahko odmyť ako škvrna z tváre alebo farba zo steny.

7. Odmietame a zavrhuje aj učenie, že i keď je prirodzenosť pádom veľmi oslabená a porušená, predsa však nestratila načisto všetko dobré, čo súvisí s Božimi a duchovnými vecami. A že sa v našich kostoloch nesprávne spieva „Skrz Adamov pád preťažký človek je porušený; telo, duša, sily všetky jedom sú nakazené“, lebo že má predsa len niečo dobré aj z prirodzeného narodenia, čo aj len malé, málo a nepatrné, a to: spôsobilosť, zručnosť, schopnosť alebo možnosť v duchovných veciach niečo začať, vykonať alebo spoluúčinkovať. Vysvetlenie o zovňajších, časných, svetských veciach a skutkoch podrobených rozumu podáme v najbližšom článku.

Toto a tomuto podobné protivné učenie zamietame a zavrhuje preto, lebo slovo Božie učí, že porušená prirodzenosť nemôže nič dobrého vykonať v duchovných, Božích veciach sama od seba, ani len to najmenšie, ako napr. dobré myšlienky mať. A nielen to, ale že pred Bohom sama od seba môže len hrešiť (Mojž. 6. a 8.)

1. Na druhej strane treba toto učenie uchrániť aj pred manichejským bludom. Preto ako bludné zavrhuje aj tieto a im podobné učenia: že aj teraz po páde ľudská prirodzenosť stvorená

je spočiatku čistá a dobrá, potom však satan zvonku vleje a namieša do nej dedičný hriech (ako niečo podstatné), ako sa namieša jed do vína.

Lebo i keď v Adamovi a Eve bola stvorená spočiatku čistá, dobrá a svätá prirodzenosť, predsa však pádom sa hriech do prirodzenosti nedostal tak, ako blúznia manichejci, akoby bol satan stvoril a urobil niečo podstatne zlé a zmiešal to s ich prirodzenosťou. Ale, keďže človek zvedený satanom stratil pádom stvorenú spravodlivosť za trest podľa Božieho súdu a rozhodnutia, touto stratou alebo nedostatkom, porušením, ranou, ktorú spôsobil satan, ľudská prirodzenosť, ako bolo už povedané, sa tak pokazila a porušila, že tento nedostatok a porušenie dedí teraz vo svojej prirodzenosti každý človek, ktorý sa počne a narodí prirodzeným spôsobom z otca a matky. Lebo po páde ľudská prirodzenosť nie je najprv stvorená čistá a dobrá a až potom ju pokazí dedičný hriech, ale hneď v prvom okamžiku nášho počatia semeno, z ktorého povstáva človek, je hriešne a porušené. A tak dedičný hriech nie je niečo samostatné v porušenej ľudskej prirodzenosti alebo mimo nej, no nie je ani vlastnou podstatou, telom a dušou porušeného človeka alebo človek sám. Ani dedičný hriech s ním porušená ľudská prirodzenosť nemá a nemôže sa tak oddeľovať, akoby prirodzenosť bola pred Bohom čistá, dobrá, svätá a neporušená a akoby zlý bol dedičný hriech, čo v nej prebýva.

2. Tiež odmietame, čo Augustín píše o manichejcoch, akoby nehrešil samotný porušený človek pre vrodenný mu dedičný hriech, ale pre niečo iné a cudzie v človeku. A preto Boh zákonom neobviňuje a nezatraca dedičným hriechom narušenú prirodzenosť, ale iba dedičný hriech v nej; veď, ako sme už prv povedali v téze, to je vo vysvetlení čistého učenia o dedičnom hriechu, celá prirodzenosť človeka, ktorý sa narodil prirodzeným spôsobom z otca a matky je dedičným hriechom úplne a dôkladne porušená a pokazená na tele i na duši vo všetkých silách. (Týka sa to jej v raji prístvorenej dobroty, pravdy, svätosti a spravodlivosti.) „Non tamten in aliam substantiam genere aut specie diversam priori abolita, transmutata est", to je" Predsa však nie je úplne zničená a premenená na druhú substanciu, ktorá by sa vo svojej podstate nevyrovnávala našej prirodzenosti a tak netvorila s nimi jednu bytosť".

A tak pre toto porušenie zákon obžalúva a zatraca celú porušenú prirodzenosť človeka, ak mu hriech nebol odpustený pre Krista.

Ale zákon neobžalúva a nezatraca našu prirodzenosť preto, že nás Boh stvoril, ale preto, lebo sme hriešni a zlí. Ani nás neobžalúva preto, že aj po páde naša prirodzenosť a bytosť je Božie dielo, stvorenie a výtvor, ale preto a za to, lebo sú hriechom otrávené a porušené.

I keď dedičný hriech — ako duchovný jed a nákaza — ako hovorí Luther, otrávil a pokazil celú ľudskú prirodzenosť, že v našej porušenej prirodzenosti nemožno viditeľne ukázať a predstaviť osobitne samu prirodzenosť a osobitne samotný dedičný hriech: predsa však porušená prirodzenosť alebo bytosť porušeného človeka, jeho telo a duša, alebo sám Bohom stvorený človek (v ktorom prebýva dedičný hriech, čo porušuje prirodzenosť, bytosť alebo celého človeka) nie je totožný s dedičným hriechom, ktorý prebýva v prirodzenosti a bytosti človeka a ich porušuje. Tak isto, ako v malomocenstve nie sú jedno telo, ktoré je malomocné a malomocenstvo, ktoré je na tele alebo v tele, aby sme boli jasní. Preto sa musí robiť rozdiel aj medzi našou prirodzenosťou, ako ju Boh stvoril a zachováva a v ktorej prebýva hriech a medzi dedičným hriechom, čo prebýva v prirodzenosti. Na oboje sa aj podľa Písma treba pozerat' oddelene a tak učiť a veriť.

Aj najdôležitejšie články našej kresťanskej viery nás nútia a žiadajú zachovať tento rozdiel. V prvom článku o stvorení Písmo ukazuje, že Boh stvoril ľudskú prirodzenosť nielen pred pádom, ale že ona aj po páde je Božím stvorením a dielom (5.Mojž. 32,6; Iz.45,11; 54,5; 64,8; Skut. ap. 17,25; Zjav. 4,11).

„Tvoje ruky ma sformovali a urobili — hovorí Jób (10,8-12)

ale naraz ma chceš celkom zničiť.

Rozpomeň sa, že si ma spracoval ako hlinu,

ale chceš ma vrátiť do prachu!

Naozaj, zliat si ma ako mlieko

a nechal si ma zhustnúť ako syr.
Obliekol si ma mäsom a kožou,
kost'ami a šľachami si ma popretkával.
Dal si mi život a vernosť
a Tvoj dozor zachoval môjho ducha."

„Ďakujem ti — hovorí Dávid (Žalm 139,14-16),
žeš ma tak divne utvoril;
divné sú Tvoje skutky.
A duša mi to dobre vie.
Neboli skryté moje kosti pred Tebou,
aj keď som utvorený v skrytosti,
utkaný v zeme hĺbinách.
Už ako zárodok ma Tvoje oči videli,
do Tvojej knihy boli zapísané
všetky dni, vopred stanovené,
hoc ešte ani jedného z nich nebolo".

A v Šalamúnovom Kazateľovi je napísané: „A navráti sa prach do zeme, ako bol; duch však navráti sa k Bohu, ktorý ho dal" (12,7) Tieto výpovede jasne dokazujú, že Boh aj po páde je Stvoriteľom ľudí a tvorí im telo a dušu. Preto porušený človek nemôže byť pokladaný bez rozlišovania za sám hriech, lebo inak Boh by bol Stvoriteľom hriechov. Takto to vyznáva aj náš Malý katechizmus vo vysvetlení prvého článku, keď hovorí: „Verím, že ma Pán Boh stvoril ako aj všetky stvorenia; a dal mi telo i dušu, oči, uši a všetky údy, rozum a všetky zmysly a ich doteraz zachováva." Podobne je napísané aj vo Veľkom katechizme: „Pod tým myslím a verím, že som Božím tvorom, to je, že mi Boh dá a neustále zachováva telo, dušu a život, veľké i malé údy, všetky zmysly, rozum a um" atď. Nemožno však popierať, že toto stvorenie a dielo Božie hriech hrozne porušil. Lebo hmota, z ktorej Boh teraz formuje a tvorí ľudí, v Adamovi bola porušená a pokazená a taká nám bola vrodená.

Tu snadno môžu poznať zbožné kresťanské srdcia nevysloviteľnú Božiu dobrotu. Lebo Boh túto porušenú, pokazenú, hriešnu hmotu nezavrhuje do pekelného ohňa, ale z nej tvorí a formuje terajšiu ľudskú prirodzenosť, ktorá je hriechom žalostne porušená, aby ju skrze svojho milého Syna od hriechov očistil, posvätil a spasil.

Z toho článku nepodvrateľne a jasne vidno ten rozdiel. Lebo dedičný hriech nepochádza od Boha, ani nie Boh je stvoriteľom alebo pôvodcom hriechu. Ani dedičný hriech nie je výtvorom a dielom Božím, ale je dielom diablovým. Keby nebolo rozdielu medzi prirodzenosťou a podstatou nášho tela a duše, ktoré sú dedičným hriechom porušené a dedičným hriechom, ktorý prirodzenosť porušuje, vyplývalo by, že alebo Boh, keďže je Stvoriteľom tejto našej prirodzenosti, tvorí a robí dedičný hriech, ktorý by podľa toho bol tiež Jeho dielom a výtvorom, alebo, keďže hriech je dielom satanovým, satan je stvoriteľom tejto našej prirodzenosti, nášho tela a duše, ktoré by tiež museli byť výtvorom a dielom satana, ak by naša porušená prirodzenosť bola bez rozlišovania sám hriech. Toto oboje sa protíví článkom našej kresťanskej viery. Preto teda, aby sa v človeku Božie stvorenie a dielo mohlo oddeliť od diela satanovho, hovoríme, že telo a duša človeka je Božím stvorením. Božie dielo je aj to, že človek môže niečo myslieť, hovoriť, robiť a vykonať, lebo „Ním žijeme, hýbeme sa a trváme" (Skut. ap. 17,28). Že však prirodzenosť je porušená, že myšlienky, slová a skutky sú zlé, to je od počiatku dielo satanovo, ktorý hriechom takto porušil v Adamovi dielo Božie, a táto porušenosť prirodzenosti odvtedy prechodí na nás dedične.

Po druhé: V článku o vykúpení Písmo jasne svedčí, že Boží Syn prijal našu ľudskú prirodzenosť bez hriechu, že teda „vo všetkom musel sa pripodobniť svojim bratom" okrem hriechu (Žid. 2,14) „Unde veteres dixerunt: Christum nobis fratribus suis consubstantialem esse

secundum assump tam n atur am, quia n atur am quae, excepte peccato, eiusdem generis, speciel et substantiae cum nostra est, assumpsit, et contrariam sententiam manifeste haereseos damnarunt". To znamená, že všetci starí pravoverní učitelia učili, že Kristus je prijatou ľudskou prirodzenosťou jednej podstaty s nami, svojimi bratmi, pretože prijal prirodzenosť, ktorá svojou podstatou a v etkymi pod statnymi vlastnosťami je úplne rovná našej ľudskej prirodzenosti (okrem hriechu). Protivné učenie zavrhli ako zjavné kac rstvo.

Veď keby nebolo rozdielu medzi prirodzenosťou a podstatou porušeného človeka a medzi dedi nym hriechom, tak by z toho nevyhnutne nasledovalo, že alebo Kristus neprijal našu prirodzenosť, pretože hriech neprijal, alebo že prijal aj hriech, keďže prijal našu prirodzenosť,  o oboje sa protiví Písmu sv. Keďže však Syn Bo i prijal našu ľudskú prirodzenosť, nie však dedi nny hriech, je jasné, že ľudská prirodzenosť ani po páde nie je jedna vec s dedi nym hriechom, ale treba ich rozli ovat .

Po tretie: V článku o posvätení sved i Písmo,  e Boh človeka od hriechu očisťuje, posväcuje, obnovuje a že Kristus vykupuje svoj  ud z jeho hriechov. Teda hriech nemôže byť sám človek, lebo Boh pre Krista omilost i človeka, ale hriechy bude nenávidieť až naveky. Je preto nekresťanské a stra n e i len po  vat , že dedi nny hriech bol v mene Svätej Trojice pokrsteny, posv ateny a spaseny a podobné veci, ktoré sa nachodia v spisoch novy ch manichejcov. Nechceme však týmto pohor ovat  oby ajny h ľudí.

Po  tvrt e: V článku o zm rtvychvstani Písmo sved i, že z mŕtvych vstane práve t to podstata nášho tela, ale bez hriechu, a že si vo večnom živote podr ime a budeme mať t tu samú dušu, ale bez hriechu.

Keby teda vôbec nebolo nijakého rozdielu medzi n a im poru enym telom a dušou a medzi dedi nym hriechom, vyplývalo by v rozpore s t m článkom kresťanskej viery, že alebo v posledný deň toto n a e telo nevstane z mŕtvych a my vo večnom živote nebudeme mať podstatu svojho tela a duše, ale inú substanciu (alebo inú dušu), pretože tam máme byť bez hriechu, alebo že aj hriech vstane z mŕtvych a aj vo večnom živote bude a zostane vo vyvolený.

Z toho je jasné, že toto učenie (a všetko, čo s ním súvisí a z neho vyplýva) musíme zavrhnúť, pretože sa v n om tvrdí a u i, že dedi nny hriech je sama ľudská prirodzenosť, substancia, bytosť, telo a duša, že teda vôbec niet rozdielu medzi n a ou porušenou prirodzenosťou, podstatou a bytosťou a medzi dedi nym hriechom.

Aj najhlavnejšie články našej kresťanskej viery silne a mocne dokazujú, prečo treba a prečo sa musí zachovat  rozdiel medzi prirodzenosťou a substanciou človeka, ktorá je hriechom narušená a medzi hriechom,  o človeka porušuje.

A toto úplne sta i na jednoduché vysvetlenie učenia a protivn eho učenia (tézy a antit zy) v tomto spore čo do hlavnej otázky, pretože sa nedi putuje naširoko, ale sa rozoberá len hlavná vec, článok za článkom.

A čo sa týka slov a spôsobov vyjadrenia, najlepšie a najistej ie je zachovat  a pou i  za vzor spr vny h slov tie, ktorymi hovoria o tomto článku Písmo sväté a už spomínané knihy.

Aby sa zabránilo  kriepkam, treba dôkladne a zreteľne vysvetliť aj „aequivoeationes vocabulorum" to je slova a výrazy, ktoré sa pou ivaj u a upotrebuju v rozličnom význame. Napr. keď  sa povie: Boh stvoril prirodzenosť človeka. Tu sa pod slovom prirodzenosť rozumie sama podstata človeka, jeho telo a duša. Často sa však povie na dobrú alebo zlú vlastnosť nejakej veci: jej prirodzenosť. Napr.: Prirodzenosť hada je, že hryzie a otravuje jedom. V tomto zmysle hovorí Luther: vlastnosť a prirodzenosť porušeného človeka je hriech a hre enie.

Dedi nny hriech znamená teda vlastne veľké porušenie našej prirodzenosti, ako to opisujú Šmalkaldské  l nky. Do tohoto je však zahrnuté aj concretum alebo subjectum, to je sám človek s telom a dušou, v ktorý je a väzí hriech a to preto, lebo človek je hriechom porušený, otrávený a

hriešny, ako hovorí Luther: „Tvoje narodenie, tvoja prirodzenosť a celá tvoja bytosť je hriech, to znamená hriešna a nečistá“.

Používanie slov prirodzený hriech, osobný hriech, podstatný hriech Luther sám vysvetľuje, že to nemieni tak, ako by hriechom bolo iba slovo, myšlienka, skutok, ale že celá prirodzenosť, osoba, podstata človeka je dedičným hriechom úplne a, do základu porušená.

Avšak čo sa týka latinských slov substantia a accidens — podstata a prípadnosť — treba sa im radšej vyhýbať vo verejných kázňach jednoduchým ľuďom, pretože tieto slová obyčajný človek nepozná. Ale ak tieto slová používajú učitelia medzi sebou alebo v reči s takými, ktorým tieto slová nie sú neznáme, a to ako immediatam divisionem, to jest na také rozlišovanie, medzi ktorým ničo prostredného, že totiž všetko, čo je, musí byť substantia, to znamená samotná bytosť, buď accidens, to znamená prípadnosť, náhodná vec, ktorá sama sebou podstatne neobstojí, ale je v inej samotnej podstate a môže sa od nej rozoznávať, ako napr. Euzébius, Ambróz a najmä Augustín, ako aj iní významní učitelia ich používali skôr z núdze, aby vysvetlili toto učenie proti kacírom. Toto rozdelenie používal aj Cyril a Bazil.

V teológii platí nepochybná a nepodvratná zásada, že každá substancia, samostatná bytosť, nakoľko je substancia, je buď sám Boh, buď Božie dielo a stvorenie; toto Augustín v mnohých svojich spisoch proti manichejcom spolu s ostatnými pravými učiteľmi dobre premyslel a výpoved': „Peccatum originis est substantia vel natura“, to je „Dedičný hriech je prirodzenosť alebo podstata človeka“ s veľkou rozhodnosťou odmietol a zavrhol. Po ňom všetci učitelia a odborníci vždy tak zmýšľali, že to, čo nemôže obstať samo o sebe a ani nie je čiastkou inej samostatnej bytosti, ale je v inej veci náhodilé, nie je substancia, to jest niečo samostatné, ale je accidens, to jest náhodné. Augustín vždy takto hovorieval: „Dedičný hriech nie je sama prirodzenosť“, ale „accidens vitium in natura“, to znamená náhodný nedostatok a chyba v prirodzenosti.

Aj na našich školách a cirkvách pred týmto sporom sa takto podľa dialektiky slobodne a bez podozrenia hovorilo a nikdy nikoho preto nezavrhol ani Dr. Luther ani nikto iný pravoverný učiteľ našich čistých evanjelických cirkví.

Keďže však je neodškriepiteľnou pravdou, že všetko, čo je, je buď substantia buď accidens, to je alebo samostatná bytosť alebo niečo náhodné na nej, ako sme na to už krátko predtým poukázali a dokázali na svedectvách cirkevných učiteľov, o čom nik, kto má zdravý rozum, nebude pochybovať: tak, keby sa niekto pýtal: či je dedičný hriech substantia, to znamená, taká vec, čo je sama o sebe a nie je v inej a či je accidens, to znamená, taká vec, ktorá nie je sama o sebe, ale je v inej a sama o sebe ani nemôže byť, sme nútení jednoducho a otvorene vyznať a nik sa tomu nemôže vyhnúť, že dedičný hriech nie je substancia ale accidens.

Ani v cirkvách Božích by sa nenapomohol trvalý pokoj v týchto rozporoch, keby služobníci cirkvi mali zostať na pochybách, či dedičný hriech je substancia a či je accidens a tak nevedieť, ako ho vlastne správne menovať. Takto by sa len zachovala a zväčšila nejednotnosť.

Preto ak sa má cirkvám a školám v tomto pohoršujúcom a škodlivom spore podstatne pomôcť, treba, aby každý bol o tom správne poučený.

Keby sa však ďalej pýtal: aký accidens je ten dedičný hriech? To je už iná otázka, na ktorú nemôže dať správne vysvetlenie nijaký filozof, nijaký pápeženec, nijaký sofista, ba nijaký ľudský rozum, čo akokoľvek bystrý. Význam a vysvetlenie treba hľadať len v Písme svätom, ktoré svedčí, že dedičný hriech je nevýslovná chyba a také porušenie ľudskej prirodzenosti, že nič neporušeného ani dobrého nezostalo ani v nej ani vo všetkých jej vnútorných i zovňajších silách. Všetko je tak veľmi porušené, že pre dedičný hriech je človek naozaj duchovne mŕtvy pred Bohom a odumrel dobru so všetkými svojimi silami.

Slovo „accidens“ neumenšuje dedičný hriech, akže sa podľa slova Božieho vysvetľuje tak, ako to napísal s veľkou vážnosťou Dr. Luther vo svojom latinskom výklade 3. kapitoly prvej knihy Mojžišovej proti zmalicherňovaniu dedičného hriechu. Naopak, toto slovo je iba na to, aby ukázalo rozdiel medzi dielom Božím, akým je naša prirodzenosť, i keď porušená a medzi dielom diablovým, ktorým je hriech, čo väzí v diele Božom a ho celkom a nevýslovne porušuje.

Aj Luther používal slovo *accidens* a slovo *qualitas* — akosť v tomto význame a nezavrhol ich. Pritom však veľmi vážne a veľmi pilne vysvetlil a každého poučil, akou hrôzou je tá kvalita a ten akcidens. Že ony ľudskú prirodzenosť nielen trošku znečisťujú, ale ju tak hlboko porušujú, že neostalo v nej nič čistého a neporušeného, ako hovoria aj jeho slová v 90. žalme: „Sive igitur peccatum originis qualitate sive morbum vocaverimus, profecto extremum malum est non solum pat aeternam iram et mortem, sed ne agnoscere quidem, quae pateris". To je: „Či dedičný hriech menujeme kvalitou a či nákazou, je bezpochyby najväčším zlom, že máme nielen znášať večný hnev Boží a večnú smrť, ale ani nemáme poznať, čo trpíme. A na inom mieste, v prvej knihe Mojžišovej: „Qui isto veneno peccati originis a planta pedis usque ad verticem infecti sumus, siquidem in natura adhuc integra ACCIDERE". To znamená: „Jedom dedičného hriechu sme otrávení od päty až po hlavu, hoci sa nám toto prihodilo ešte v zdravej prirodzenosti".

II. O slobodnej vôli, čiže o ľudských silách.

Keďže spor o slobodnej vôli vznikol nielen medzi pápežencami a našimi, ale aj medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania, chceme najprv ukázať, v čom je spor.

Človek so slobodnou vôľou môže byť v štyroch rozličných nerovnakých stavoch a takto možno o ňom uvažovať. Nie je však otázkou, aká bola jeho slobodná vôľa pred pádom alebo čoho je schopný v zovňajších veciach tohoto časného života po páde pred svojim obrátením sa. Ani nejde o to, akú má slobodnú vôľu v duchovných veciach, keď ho Duch Svätý znovuzrodil a vedie alebo keď vstane z mŕtvych:

ale hlavná a jediná otázka je: čo rozum a vôľa znovuzrodeného človeka pri jeho obrátení sa a znovuzrození môže urobiť z vlastných síl, ktoré mu ostali po páde, keď sa slovo Božie káže a keď sa nám ponúka Božia milosť? Či sa môže na túto milosť pripraviť, prijať ju a s ňou súhlasiť? O túto otázku bojujú už viac rokov niektorí teológovia v cirkvách augsburského vierovyznania.

Jedna strana tvrdila a učila, že i keď človek z vlastných síl nemôže naplniť Boží zákon, nemôže: Bohu opravdivo dôverovať, báť sa Ho a milovať Ho, predsa však mu zostáva ešte pred znovuzrozením toľko prirodzených síl, že sa po istú mieru môže pripraviť na milosť a prejaviť svoj i keď slabý súhlas. Ak však k tomu nepristúpi milosť Ducha Svätého, nevykoná nič, ale musí podľahnúť v boji.

I starí i noví entuziasti učili, že Boh obracia ľudí a vedie ich svojim Duchom k blahoslavenému poznaniu Krista bez akýchkoľvek prostriedkov a stvorených nástrojov, to je bez zovňajšieho kázania a poslúchania slova Božieho.

Proti obom týmto stranám pravoverní učiteľia augsburského vierovyznania učili a tvrdili, že človek pádom prvých rodičov bol tak porušený, že vo veciach Božích, týkajúcich sa nášho obrátenia a spásy duše, je od prirodzenosti slepý. Že nerozumie, ani nemôže rozumieť kázanému slovu Božiemu, ktoré mu je bláznovstvom. A že ani sám od seba sa nepribližuje Bohu, ale je ostáva nepriateľom Božím, kým len sa mocou Ducha Svätého neobrátí, neuverí, nie je znovuzrodený a obnovený zvestovaním a počutým slovom z púhej milosti, bez akéhokoľvek svojho pričinenia.

Aby sa tento spor mohol podľa slova Božieho kresťansky vysvetliť a z Božej milosti odstrániť, naše učenie, viera a vyznanie je, ako nasleduje:

Rozum, srdce a vôľa znovuzrodeného človeka vôbec nič nemôže rozumieť duchovným a Božím veciam zo svojich vlastných prirodzených síl. Nemôže im ani veriť, ani ich prijať, o nich myslieť, chcieť, započatť, vykonávať, robiť, účinkovať alebo spoluúčinkovať, ale je úplne porušený a odumretý pre dobro. Takže po páde, pred znovuzrozením nezostalo a ani v ľudskej prirodzenosti ani iskričky duchovných síl, ktorými by sa človek sám od seba mohol pripraviť na Božiu milosť alebo ponúkanú milosť prijať, — ani nie je jej schopný sám o sebe a sám od seba, ani sa jej nemôže

prispôbiť a sa do nej vpraviť, alebo z vlastných síl nejako prispieť k svojmu obráteniu sa ani úplne, ani napolo, ani len z najmenej a najneopatrnnejšej čiastky, ani pri tom konať, účinkovať, spoluúčinkovať „sám od seba ako taký", ale je „otrokom hriechu" (Ján 8,34) a zajatec diabla, ktorý ho zotročuje (Efez. 2,2; 2. Tim. 2,26). Preto prirodzená slobodná vôľa jeho porušených vlastností a prirodzenosti je schopná a účinná iba v tom, čo sa Bohu neľúbi a čo je proti Nemu.

Toto vysvetlenie a túto hlavnú odpoveď na hlavnú otázku a na statum controversiae, ktorá otázka bola daná na počiatku tohto článku, potvrdzujú a posilňujú tieto dôvody Božieho slova. Pyšnému rozumu a filozofii, pravdaže, nebudú po vôli, ale my vieme, že „múdrosť tohto prevráteného sveta je bláznovstvom pred Bohom" a že články viery treba rozsudzovať len podľa slova Božieho.

Najprv. I keď rozum alebo prirodzený um človeka má ešte nejakú tmavú iskričku známosti, že Boh je, ako napr. Rim. 1,19, a má známosť o učení zákona: predsa je taký nevedomý, slepý a prevrátený, že keby najumnejší a najučenejší ľudia zeme čítali alebo počúvali evanjelium o Synovi Božom a zaslúbenie večnej spásy, nemohli by to pochopiť, poňať, prijať, ani veriť a pokladať za pravdu z vlastných schopností. Ba čím usilovnejšie a opravdivejšie by nad tým rozmýšľali a chceli tieto duchovné veci pochopiť svojím rozumom, tým menej by im rozumeli alebo verili. A kým by ich Duch Svätý neosvietil a nepoučil, všetko toto by pokladali len za bláznovstvo alebo za bájky: „Človek od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho, lebo sú mu bláznovstvom, a nemôže ich poznať, pretože ich duchovne treba rozsudzovať" (1. Kor. 2,14). „Lebo keď svet pre vlastnú múdrosť nepoznal Boha v Jeho múdrosti, zaľúbilo sa Bohu spasit' veriacich bláznovstvom kázania (o Kristu)" (1.Kor. 1,21). Iní ľudia (nie Duchom Božím znovuzrodení) „obcujú v márnosti svojej mysle, zatemnení na rozume, odcudzení Božiemu životu nevedomosťou, ktorá je v nich a zatvrdilosťou svojich srdiec" (Efez. 4,17-18). „Hľadia a nevidia, počúvajú a nepočujú, ani nerozumejú; vám je dané znať tajomstvá kráľovstva nebeského" (Mat. 13,11.13). „Nieto rozumného, nikoho, čo by hľadal Boha; všetci sa odklonili, napospol stali sa neužitočnými, nieto, čo by činil dobré, niet ani jedného" (Rim.3,11-12). Prirodzeného človeka nazýva Písmo sväté priamo tmou vo veciach duchovných a Božích (Efez.5,8; Skut. ap. 26,18). „To svetlo svieti v tme (to je v temnom, slepom svete, ktorý nezná Boha ani naň nedbá),ale tma ho neprijala" (Ján 1,5). Písmo tiež učí, že hriešny človek je nielen slabý a nemocný, ale úplne odumretý a mŕtvy; Efez. 2,1-5; Kolos. 2,13.

Ako telesne mŕtvy človek nemôže vlastnými silami vykonať alebo spôsobiť, aby znovu ožil, tak duchovne mŕtvy človek, v hriechoch, nemôže sa vlastnou silou obrátiť alebo pripraviť, aby si žiadal duchovnú a nebeskú spravodlivosť a život, ak ho Syn Boží nevyslobodil a nevzkriesil zo smrti hriechov.

Takto Písmo rozumu, srdcu a vôli prirodzeného človeka odníma všetku spôsobilosť, zručnosť, schopnosť a možnosť v duchovných veciach niečo dobré a správne sám od seba myslieť, rozumieť, môcť, započat', chcieť, predsavziať si, činiť, účinkovať alebo spoluúčinkovať." Nie že by sme boli schopní vymyslieť niečo sami o sebe, už ako sami zo seba, ale naša schopnosť je z Boha" (2.Kor.3,5). „Napospol stali sa neužitočnými" (Rim.3,12). „Moje slovo sa neujíma vo vás" (Ján 8,37). „Tma Ho neprijala" (Ján 1,5). „Človek od prírody nechápe", alebo ako znejú grécke slová, neprijíma, nechopuje, neberie „veci Ducha Božieho" (1.Kor. 2,14), ani nie je schopný duchovných vecí, „lebo sú mu bláznovstvom a nemôže ich poznať". Tým menej môže opravdivo veriť evanjeliu alebo súhlasiť s ním a pokladať ho za pravdu. „Telesné alebo prirodzeného človeka zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu, lebo sa nepoddáva a ani sa nemôže poddať zákonu Božiemu" (Rim.8,7). A tak sumou pravdu hovorí Boží Syn: „Bezo mňa nič nemôžete činiť" (Ján 15,5). A Pavel: „Boh je ten, ktorý pôsobí vo vás, aby ste aj chceli aj činili aj nad svoju dobrú vôľu (Filip. 2,13). Táto krásna výpoveď veľmi poteší všetkých pobožných kresťanov, ktorí vo svojom srdci cítia a majú maličkú iskričku a túžbu po Božej milosti a večnej spásy. Vedia, že Boh zažal im v srdciach tento počiatok pravej pobožnosti a že ich chce posilňovať i naďalej vo veľkej slabosti a pomôcť im, aby vytrvali v pravej viere až do konca.

Sem prislúchajú aj všetky modlitby svätých, v ktorých prosia, aby ich Boh poučil, osvietil a posvätil. Tým práve dokazujú, že to, o čo Boha prosia, nemôžu získať svojimi vlastnými prirodzenými silami. Takto Dávid len v 119 žalme viac ako desaťkrát prosí, aby mu Boh dal um správne pochopiť Jeho Božské učenie a sa mu naučiť. Podobne sa modlil Pavel (Efez. 1,17; Kolos. 1,9; Filip. 1,9). Tieto modlitby a výpovede o našej nevedomosti a neschopnosti nenapísali preto, aby sme boli leniví, neochotní čítať, poslúchať slovo Božie a o ňom uvažovať, ale preto, aby sme predovšetkým Bohu srdečne ďakovali, že nás svojím Synom vyslobodil z temnôt nevedomosti a zo žalára hriechov aj smrti a krstom a Duchom Svätým nás znovuzrodil a osvietil.

A keď Boh svojím Duchom Svätým urobil počiatok v krste a pravú známosť Božiu a vieru v našich srdciach zažal a spôsobil, máme Ho neprestajne prosiť, aby týmže Duchom a svojou milosťou a pomocou každodenného cvičenia sa v čítaní slova Božieho a v konaní podľa neho ráčil zachovať v nás vieru a svoje nebeské dary, zo dňa na deň ich posilňovať a až do konca udržať. Lebo kde nie je sám Boh učiteľom, tam nemožno študovať a sa učiť tomu, čo je Jemu príjemné a nám i iným spasiteľné.

Po druhé slovo božie svedčí, že prirodzený a znovuzrozený rozum, srdce a vôľa človeka sa vo veciach Božích nielen úplne odvracia od Boha, ale aj sa obracia proti Bohu a prikláňa sa k zlému. Tiež, že je nielen slabý, nemožný, neschopný a dobru odumretý, ale aj dedičným hriechom tak strašne prevrátený, skrz naskrz otrávený a porušený, že samozrejme a prirodzene je celkom zlý a odbojný a nepriateľský voči Bohu a vždy pripravený, ochotný a činný vo všetkom, čo sa Bohu neľúbi a je Mu na protiveň. „Zmýšľanie ľudské je zlé od jeho mladosti" (1. Mojž. 8,21). Srdce (ľudské) je klamné nado všetko a zradné je", čiže prevrátené a biedne, „kto sa v ňom vyzná?" (Jerem. 17,9). Túto výpoveď vysvetľuje sv. Pavel: „Telesné zmýšľanie je nepriateľstvo voči Bohu" (Rim. 8,7). „Telo žiada proti nemu duchu, ony si navzájom odporujú" (Gal.5,17). „Vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, predaný do otroctva hriechu" (Rim. 7,14). A hneď na to (v. 18): „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebýva dobré. Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom (keď som Duchom Svätým znovuzrozený), ale vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu, čo je v mojich údoch".

Keď teda v svätom Pavlovi a aj v iných znovuzrozených prirodzená alebo telesná vôľa i po znovuzrození sa protiví Božiemu zákonu, — o čo viac sa bude protivíť a vzpierať zákonu a Božej vôli pred znovuzrozením? Z toho vysvitá, ako je to obšírnejšie vysvetlené v článku o dedičnom hriechu, na ktorý kvôli stručnosti odkazujeme —, že slobodná vôľa zo svojich vlastných prirodzených síl nielen nijako nemôže účinkovať a spoluúčinkovať pri vlastnom obrátení sa, pri spravodlivosti a spáse a nemôže ani povoľovať Duchu Svätému, ktorý jej v Božom evanjeliu ponúka milosť a spásu a nemôže ani uveriť a súhlasiť, ale svojou vrodenu zlou a protiviacou sa prirodzenosťou nepriateľsky sa vzpiera Bohu a Jeho vôli, kým ju Duch Svätý neosvieti a nevedie.

Preto aj Písmo sväté prirovnáva srdce znovuzrozeného človeka k tvrdému kameňu, ktorý nepovoľuje úderu, ale vzdoruje. A prirovnáva ho k neotesanému brvnu a k divokému neskrotému zvieraťu; a to nie preto, že by po páde človek už nebol rozumným tvorom alebo že by sa neobrátil k Bohu bez poslúchania slova Božieho a uvažovania o ňom, alebo že by v zovňajších svetských veciach nič dobrého alebo zlého nemohol myslieť ani slobodne konať alebo nekonať.

Veď takto hovorí Dr. Luther vo výklade 91. žalmu: „V svetských a zovňajších veciach, ktoré súvisia so stravou a telesnými potrebami je človek dôvtipný, rozumný a celkom šikovný.

Avšak v duchovných a Božích veciach, ktoré súvisia so spásou duše, je človek ako soľný stĺp. ako Lótova žena, ba ako klát a kameň, ako mŕtvy obraz, ktorý nepotrebuje ani oči, ani ústa ani zmysly ani srdce. Človek ani nevidí, ani nezná hrozný a strašlivý hnev Boží pre hriech a nezná ani smrť, ale vedome a úmyselne žije v ubezpečení a tak sa dostáva do tisícokrách nebezpečenstiev, a nakoniec do večnej smrti a zatratenia. Tu nepomáhajú človeku ani prosby, ani lkanie a úpenlivé napomínanie, ba ani hrozby a kliatby. Áno, márne sú pri ňom všetky nauky a kázne, kým ho Duch Svätý neosvieti, neobrátí a nezrodí znovu. Na toto nebol stvorený ani kameň

ani klát, jedine človek. Hoci Boh vo svojom spravodlivom a prísnom súde naveky zavrhol padlých zlých duchov, predsa zo svojho obzvláštneho a púheho milosrdenstva chcel, aby úbohá, padlá a porušená prirodzenosť ľudská mohla byť i bola schopná i účastná obrátenia sa, Božej milosti a večného života. A to nie z vlastnej, prirodzenej, skutočnej šikovnosti, schopnosti alebo spôsobilosti, veď úplne vzdoruje a sa nepriateľsky správa voči Bohu, ale jedine z milosti, pomocou milostivých a mocných účinkov Ducha Svätého. Toto nazýva Luther *capacitatem* (schopnosťou), ktorú takto vysvetľuje: „Quando patres liberum arbitrium defendunt, *capacitatem libertatis eius praedicant. quod scilicet verti potest ad bonum gratiam Dei et fieri reversa liberum, ad quod creatum est*". To znamená: „Keď Otcovia bránili slobodnú vôľu, hovorili o schopnosti tejto slobody, že totiž z Božej milosti je spôsobilá obrátiť sa k dobrému a môže byť skutočne slobodná, na čo bola od počiatku stvorená" (Zväzok 1, str. 236). Podobne písal aj Augustín (Kniha proti Juliánovi).

Ale človek, kým ho Duch Svätý neosvieti, neobráti, znovu nezrodí, neobnoví a nepritiahne, sám od seba a zo svojich vlastných prirodzených síl môže v duchovných veciach a pri svojom vlastnom obrátení sa alebo znovuzrození započat', vykonať alebo spoluúčinkovať práve tak málo ako kameň alebo brvno alebo hlina.

Veď i keď môže ovládať svoje zovňajšie údy a počúvať evanjelium a čiastočne aj uvažovať o ňom. ba o ňom aj hovoriť, ako vidíme pri farizejoch a pokrytcoch, predsa pokladá ho za bláznovstvo a nemôže mu veriť, ba správa sa ešte horšie ako brvno, lebo sa protiví Božej vôli a ju nenávidí, kým nepôsobí v ňom Duch Svätý a kým nezapáli vieru a nevzbudí aj iné Bohu milé cnosti a poslušnosť.

Po tretie: veď ani Písmo sv. obrátenie, vieru v Krista, znovuzrodenie, obnovenie a všetko, čo súvisí s ich začatím a dokončením, neprivlastňuje ľudským silám prirodzenej slobodnej vôli ani úplne, ani čiastočne, ani ojedinele, ani z najmenšej a najnepatrnejšej čiastky, ale in *solidum*, to je pripisuje ich len a len Božiemu pôsobeniu a Duchu Svätému, ako hovorí Apológia.

Rozum a slobodná vôľa môže v zovňajších veciach po istú mieru žiť počestne; ale znovu sa zrodiť, vnútorne dostať iné srdce, zmysly a myseľ, pôsobí iba Duch Svätý. On otvára rozum a srdce, aby rozumeli Písmu a dbali na slovo, ako píše Lukáš 24,27.32: „Vtedy otvoril im rozum, aby chápali Písma". Tiež Skutky apoštolské: Lýdia poslúchala, „tej otvoril Pán srdce, aby pozorne poslúchala, čo Pavel hovoril" (16,14). Filip. 2,13: „Boh je ten, ktorý pôsobí vo vás, aby ste aj chceli aj činili". Boh (Skut. ap. 5,31) pôsobí pokánie; 2. Tim. 2,25: spôsobuje vieru. Filip. 1,29: „Vám sa dostalo milosti pre Krista, aby ste nielen verili v Neho". Efez. 2,8: „Je to dar Boží". Ján 6,29: „Skutkom Božím je veriť v Toho, ktorého On poslal". Boh dáva rozumné srdce, vidiace oči, poslúchajúce uši (5. Mojž. 29,3; Mat. 13,15). Je duch „znovuzrodenia a obnovenia". Tit.3.5: Odoberá tvrdé, kamenné srdce a dáva nové, mäkké, mäsité srdce, aby sme žili podľa Jeho prikázaní (Ezech. 11,19; 36,26; 5. Mojž. 30,6; Žalm 51,12); Uspôsobuje nás „v Kristu Ježiši na dobré skutky" (Efez. 2,10) a za „ nové stvorenie" (2. Kor. 5,17; Gal. 6,15). Slovom: „Každý dar dokonalý je od Boha" (Jak. 1,17). Nikto nemôže prísť ku Kristovi, len „keď ho pritiahne Otec" (Ján 6,44); „Otcu nikto nezná, len Syn a komu by Syn chcel zjaviť" (Mat. 11,27). „Nikto nemôže povedať: Pán Ježiš, ak len nie v Duchu Svätom" (1. Kor. 12,3). „Bezo mňa nič nemôžete činiť" (Ján 15,5). „Naša schopnosť je z Boha" (2. Kor. 3,5). „A čo máš, čo by si nebol dostal? A keď si dostal, čo sa chváliš, akoby si nebol dostal?" (1. Kor. 4,7).

Svätý Augustín píše o tejto výpovedi, že najmä ona ho presvedčila, že zanechal svoj predošlý bludný názor, ktorý mal (*De praedestinatione, cap.3*): „*Gratiam Dei in eo tantum consistere, quod in praeconio veritatis Dei voluntas nobis revelatur; ut autem praedicatio nobis evangelio consentiremus*" nostrum esse proprium et ex nobis esse". Item, erravi, inquit, cum dicerem, „Nostrum esse credere et velle, Dei autem dare credentibus et volentibus facultatem operandi". To znamená: Blúdil som, keď som si myslel, že len v tom je Božia milosť, že nám Boh zjavuje svoju vôľu v kázni o pravde. A že zaľúbenie vo zvestovanom evanjeliu je naše vlastné dielo a je z nás.

Augustín ďalej hovorí: Blúdil som, keď som hovoril, že je v našej moci uverit' evanjeliu a chcieť; Božie dielo že je dať silu ku konaniu tým, čo veria a chcú.

Toto učenie je založené na Písme svätom a zhoduje sa s Augsburským vierovyznaním a aj s inými spismi, prv spomenutými, ako o tom svedčia tieto svedectvá.

V dvadsiatom článku Augsburské vyznanie viery takto hovorí: Ľudia bez Krista, bez viery a bez Ducha Svätého sú v moci diabla; ten ich popudzuje k rozličným zjavným hriechom; preto učíme najprv o viere, ako býva daný Duch Svätý a že Kristus nám pomáha a nás chráni pred diablom atď. A hneď na to: ľudský rozum a sila bez Krista je prislabá proti diablovi, ktorý ju podnecuje hrešiť.

Tieto výpovede jasne ukazujú, že Augsburské vierovyznanie vôbec nepokladá ľudskú vôľu za slobodnú v duchovných veciach, ale hovorí, že je zajatcom diablovým. Akoby sa teda mohla obrátiť z vlastných síl k evanjeliu a ku Kristu?

Obrana v XVIII. článku o slobodnej vôli učí takto:

„Ľudská vôľa má slobodu voľby v skutkoch a veciach, ktoré rozum sám od seba poníma". A hneď potom: „Ľudské srdcia bez Ducha Svätého nemajú bázne Božej, dôvery v Boha, neveria, že ich vyslyší, že im odpustí, že im Boh bude pomáhať a ich zachovávať. Bez Ducha Svätého sú bezbožné.

Nemôže planý strom rodiť dobré ovocie a bez viery nemožno sa ľúbiť Bohu. Preto, aj keď pripúšťame, že máme schopnosť vykonávať zovňajšie veci, tvrdíme však, že v duchovných veciach slobodná vôľa a rozum nemôže atď. Z toho jasne vidieť, že Apológia neprpisuje ľudskej vôli nijakú schopnosť ani začať dobré ani spolupôsobiť pri ňom.

Šmalkaldské články (čl. I.) zavrhujú aj tieto bludy o slobodnej vôli: „Že človek má slobodnú vôľu činiť dobré a zanechať zlé" atď. Hneď na to: „Podobne" zavrhujú ako blud učenie, „že sa z Písma svätého nedá dokázať, že k dobrým skutkom treba Ducha Svätého a Jeho milosti" atď.

Ďalej toto je v Šmalkaldských článkoch (čl. III): „A toto pokánie trvá u kresťanov až do smrti, lebo sa s pozostalým hriechom tela zhrýza po celý život, ako dokazuje sv. Pavel (Rim. 7,14-25), že bojuje so zákonom svojich údov atď. a to nie vlastnými silami, ale darom Ducha Svätého, ktorý prichádza po odpustení hriechov. Tento dar čistí a vymetá pozostatky hriechov každého dňa a usiluje sa urobiť človeka ozaj čistým a svätým." Tieto slová nič nehovoria o našej vôli alebo o tom, že by aj ona sama niečo konala v znovuzrozenom človeku, ale pripisuje to daru Ducha Svätého, ktorý človeka očisťuje a zo dňa na deň robí zbožnejším a svätejším. A tak z tohoto sú naše vlastné sily úplne vylúčené.

V Lutherovom Veľkom katechizme je toto napísané: „Aj ja som jeho časťou a údom, účastníkom a spoločníkom všetkých jej darov. Do cirkvi ma priviedol a privtelil Duch Svätý tým, že som poslúchal a stále poslúcham slovo Božie, lebo ono je počiatok vstupu. Prv totiž, ako sme vstúpili do kresťanskej cirkvi, patrili sme úplne diablovi, keďže sme nič nevedeli o Bohu a o Kristu. Duch Svätý však zostáva pri svätom zbore, čiže kresťanstve až do posledného dňa, ním nás vedie a ho používa na to, aby sa slovo Božie zvestovalo a kázalo, ním spôsobuje a rozmnožuje posvätenie, aby každého dňa priberalo a silnelo vo viere a v jej ovocí, ktorý plodí" atď. V týchto slovách Katechizmus nespomína ani len slovíčkom našu slobodnú vôľu alebo naše pričíňovanie sa. Všetko pripisuje Duchu Svätému, že nás kazateľským úradom privádza do kresťanstva, v ňom posväcuje a spôsobuje, že každého dňa vzrastáme vo viere a v dobrých skutkoch.

A i keby znovuzrodení už v tomto živote dospeli tak ďaleko, že by chceli dobro a mali zaľúbenie dobro i konať a rozrastať sa v ňom, predsa nebolo by to (ako sme už prv spomenuli) z našej vôle a z našich schopností, ale také chcenie i činenie" spôsobuje Duch Svätý, ako hovorí o tom aj Pavel (Filip. 2,13) a aj inde také dielo pripisuje iba Bohu, keď hovorí: „Ved' sme Jeho dielo, stvorení v Kristu Ježiši na dobré skutky, v ktorých chodiť nás Boh uspôsobil" (Efez. 2,10).

V Lutherovom Malom katechizme je takto napísané: „Verím, že ja zo svojho vlastného rozumu a zo svojej moci nemôžem v Ježiša Krista svojho Pána, veriť, a nemôžem k Nemu prísť, ale že ma Duch Svätý evanjeliom povolal, svojimi darmi osvietil, v pravej viere posvätil a

zachoval; ako aj celé kresťanstvo na zemi povoláva, zhromažďuje, osvecuje a v pravej, jedinej viere v Ježiša Krista zachováva".

A vo vysvetlení druhej prosby Otčenáša sú tieto slová: „Ako sa to deje? (Totiž, ako prichádza k nám kráľovstvo Božie?) Odpoveď: Keď nám nebeský Otec dáva svojho Ducha Svätého, aby sme Jeho svätému slovu skrze Jeho milosť verili a pobožne žili".

Tieto svedectvá hovoria, že ku Kristovi nemôžeme prísť vlastnými silami, ale že nám Boh musí dať svojho Svätého Ducha, ktorý nás osvecuje, posväcuje a tak vierou privádza ku Kristovi a pri Ňom zachováva. Tu nieto zmienky ani o našej vôli ani o našom spoluúčinkovaní.

Tu spomenieme aj výpoveď, ktorú Dr. Luther uvádza vo Veľkom vyznaní o svätej večeri popri svojom osvedčení, že chce zotrvať pri takomto učení až do svojho konca. Hovorí: „Týmto zavrhum a zatracujem ako číry blud každú náuku, ktorá zvelebuje našu slobodnú vôľu, lebo sa to priamo protiví pomoci a milosti nášho Spasiteľa Ježiša Krista. Ved' keď bez Krista sú našimi pánmi smrť a hriech a naším Bohom a kniežat'om diabol, tak niet sily ani moci ani vtipu ani rozumu, ktorým by sme sa mohli pripraviť k spravodlivosti a k životu alebo na to myslieť, ale ako zaslepenci a zajatci hriechu a diabla musíme konať a myslieť, čo sa mi páči a čo je proti Bohu a proti Jeho prikázaniam".

Blahej a svätej pamäti Dr. Luther v týchto slovách nedáva našej slobodnej vôli ani len najmenšiu moc pripraviť sa k spravodlivosti alebo sa za ňou snažiť, ale hovorí, že zaslepený a opantaný človek robí len to, čo chce diabol a čo sa protiví Pánu Bohu. Preto niet nijakého spoluúčinkovania našej vôle pri obrátení sa človeka. Človeka musí pritiahnúť a znovuzrodiť Boh, lebo v našom srdci niet ani len pomyslenia, že by sa samo od seba mohlo obrátiť k svätému evanjeliu a ho prijať. O tom písal Dr. Luther proti Erazmovi v knihe „De servo arbitrio", to je „O neslobodnej vôli človeka". Dobre a dôkladne to tam rozviedol a zachoval a potom zopakoval a vysvetlil v skvelom výklade prvej knihy Mojžišovej, najmä v 26. kapitole. Podobne aj v iných špeciálnych Erazmom vyvolaných dišputách, ako napr. „De absoluta necessitate atc." („O absolútnej nevyhnutnosti"), totiž ako on o tom zmyšľal a ako by chcel, aby sa tomu rozumelo a takto sa čo najlepšie a najstarostlivejšie uchránil pred akýmkoľvek nepochopením a prekrútením. Preto sme toto tu uviedli a aj iných na to upozornili.

Preto sa nesprávne učí, keď sa vymýšľa, že aj znovuzrodený človek má toľko sily, že si žiada prijať evanjelium, ním sa potešíť a že takto ľudská vôľa pri obrátení predsa trošku spoluúčinkuje. Lebo takáto falošná mienka sa protiví svätému Božiemu písmu, kresťanskému Augsburskému vierovyznaniu, jeho Apológii, Šmalkaldským článkom, Veľkému a Malému katechizmu Lutherovmu a iným spisom tohoto skvelého a vysokoosvieteného teológa.

Avšak toto učenie o neschopnosti a skazenosti našej prirodzenej slobodnej vôle a o našom obrátení a znovuzrození, totiž, že je výlučne dielom Božích síl a nie našich, entuziasti a epikurejci nekresťansky zneužívajú. Mnohí ľudia sa takýmto rečami kazia a spúšťajú a stávajú sa lenivými a neochotnými k akémukoľvek kresťanskému cvičeniu sa v modlení, čítaní a v kresťanskom rozjímaní a si hovoria: keďže sa vlastnými prirodzenými silami nemôžu k Bohu obrátiť, chcú zotrvať vo svojom odpore voči Bohu alebo čakať, kým ich Boh násilne proti ich vôli neobráti. Alebo — pretože v týchto duchovných veciach nič nemôžu vykonať, ale všetko je len účinkovanie Ducha Svätého, — nebudú teda dbať ani na slovo ani na sviatosť, ani ho nebudú počúvať a čítať, ale budú čakať, kým Boh bezprostredne rovno z neba na nich nevyleje svoje dary, aby sami od seba pocítili a pobadali, že ich Boh obrátil.

Iné slabej viery srdcia môžu upadnúť do trudných myšlienok a pochybnosti, či ich Boh vyvolil a či im dá svoje dary skrze Ducha Svätého, pretože necítia silnú a horúcu vieru a srdečnú poslušnosť, ale len slabosť, bázeň a úzkosť.

Preto tu ďalej chceme poučiť zo slova Božieho, ako sa človek obracia k Bohu, akými a ktorými prostriedkami. Totižto: ako Duch Svätý v nás účinkuje zvestovaným slovom a sviatosťami a ako spôsobuje a dáva našim srdciam pravé pokánie, vieru a novú duchovnú silu a schopnosť k dobru a ako sa my máme zachovať k podávaným prostriedkom a ako ich užívať.

Boh nechce, aby niekto zahynul, ale chce, aby sa všetci ľudia obrátili k Nemu a na veky boli spasení. „Povedz im: Akože ja žijem — znie výrok Hospodina, Pána — neželám si smrť bezbožníka, ale aby sa bezbožný vrátil zo svojej cesty a ostal nažive.“, (Ezech. 33,11). A Ján 3,16: „Lebo tak Boh miloval svet, že svojho jednorodeného Syna dal aby nik, kto verí v Neho, nezahynul, ale mal večný život“.

Preto Boh vo svojej nekonečnej добрote a milosrdenstve dáva verejne zvestovať svoj Božský večný zákon a predivný plán nášho spasenia, totiž sväté, spasiteľné evanjelium o svojom večnom Synovi, našom jedinom Spasiteľovi a Vykupiteľovi Ježišu Kristu. Tým si zhromažďuje z ľudského pokolenia večnú cirkev a spôsobuje v ľudských srdciach pravé pokánie a poznanie hriechov a pravú vieru v Božieho Syna, Ježiša Krista. Boh chce povolať ľudí k večnej spáse a k sebe pritiahnúť, obrátiť, znovuzrodiť a posvätiť týmito a nie inými prostriedkami, totiž: svojím svätým slovom, keď sa alebo kázané počúva alebo číta a keď sa sviatosti užívajú podľa Jeho slova. „Keď svet pre vlastnú múdrosť nepoznal Boha, zaľúbilo sa Bohu spasíť veriacich bláznovstvom kázania“ (1. Kor. 1,21). „On (Peter) ti povie slová, ktoré spasia teba a celý tvoj dom“ (Skut. ap. 11,14). „Viera je z počúvania a počúvanie skrze slovo Kristovo“ (Rim. 10,17). „Posväť ich v pravde, — Tvoje slovo je pravda. Prosím aj za tých, ktorí pre ich slovo uveria vo mňa“ (Ján 17,17-20).

Preto večný Boh prikazuje z neba o svojom milom Synovi a o všetkých, ktorí v Jeho mene zvestujú pokánie a odpustenie hriechov: „Toho poslúchajte!“ (Mat. 17,5).

Túto kázeň slova Božieho majú teda počúvať všetci, čo chcú byť spasení. Lebo kázeň a poslúchanie slova Božieho sú nástroje Ducha Svätého, pri ktorých, ktorými a skrze ktoré môže účinkovať a ľudí obracať k Bohu a spôsobiť v nich aj chcenie aj vykonanie.

Toto slovo môže telesnými ušami počúvať a čítať aj človek, ktorý sa ešte neobrátil k Bohu a nezrodil sa znova, pretože v týchto zovňajších veciach, ako sme už povedali, aj po páde má človek po istú mieru slobodnú vôľu, že môže ísť do kostola, môže počúvať alebo nepočúvať kázeň.

Týmto prostriedkom, totiž kázaním a počúvaním Jeho slova, Boh účinkuje a láme naše srdcia a priťahuje človeka, aby káznou zákona poznal svoje hriechy a Boží hnev, pocítil v srdci opravdivú bázeň, pokánie a ľútosť a aby káznou svätého evanjelia o milosrdnom odpustení hriechov v Kristu a rozjímaním o ňom zapálila sa v ňom iskierka viery, ktorá prijíma odpustenie hriechov pre Krista a teší sa sľubmi evanjelia. Takto sa dostane do srdca Duch Svätý, ktorý toto všetko spôsobuje. Pravdaže, oboje: kazateľovo sadenie a zalievanie a poslucháčovo bežanie a chcenie bolo by márne a nenasledovalo by za nimi obrátenie, keby nepristúpila moc a pôsobenie Ducha Svätého, ktorý osvecuje a obracia srdcia zvestovaným a počutým slovom, aby ľudia tomuto slovu verili a s ním súhlasili.

A jednako ani kazateľ ani poslucháč nemá pochybovať o tejto milosti a o pôsobení Ducha Svätého. Ale majú byť istí, že keď sa slovo Božie podľa rozkazu a vôle Božej čistotne a úprimne káže a keď ho ľudia usilovne a s rozvážnosťou poslúchajú a o ňom rozjímajú, Boh je istotne prítomný so svojou milosťou a, ako sme spomenuli, dáva, čo si človek svojimi vlastnými silami nemôže ani vziať ani dať. Lebo o prítomnosti, pôsobení a daroch Ducha Svätého nemá a nemôže sa usudzovať vždy ex sensu (z pocitu), totiž ako a kedy ho srdce cíti. Ale i keď sa toto pre všelijakú slabosť často skryte deje, máme si byť istí pre zaslúbenie a podľa zaslúbenia, že zvestované a poslúchané slovo Božie je úrad a orgán Ducha svätého, ktorým v našich srdciach pôsobí a účinkuje (2. Kor.2,14;3,5-).

Avšak človek, ktorý nechce počúvať kázeň ani čítať slovo Božie, ale potupuje slovo a cirkev Božiu a tak umiera a hynie vo svojich hriechoch, ten sa nemôže potešiť ani večným Božím vyvolením ani dosiahnuť Božie milosrdenstvo. Ved' Kristus, v ktorom sme vyvolení, ponúka všetkým ľuďom svoju milosť v slove a vo sviatostiach a naozaj si praje, aby ho poslúchali a zaslúbil, kde sa „dvaja alebo traja v Jeho mene zhromaždia a zaoberajú Jeho svätým slovom, bude medzi nimi“ (Mat. 18.20).

Keďže takýto človek znevažuje nástroj Ducha Svätého a nechce poslúchať, nedeje sa mu krivda, keď ho Duch Svätý neosvieti, ale necháva ho trčať v temnote jeho nevery a hynúť, ako je napísané: „Koľko rás som chcel zhromaždiť svoje dietky, ako si sliepka zhromažďuje kuriatka pod krídla a nechceli ste“ (Mat. 23,37).

V tomto prípade je na mieste povedať, že človek nie je kameň alebo brvno. Lebo kameň alebo brvno sa nevzpiera tomu, kto ním hýbe a ani nerozumie a necíti, čo sa s ním robí; človek sa však vzpiera Pánu Bohu svojou vôľou, kým len sa neobráti. Aj to je pravda, že človek aj pred obrátením je rozumný tvor, ktorý má rozum a vôľu, nie však rozum pre Božie veci ani vôľu chcieť niečo dobré alebo spasiteľné. Predsa však (ako sme už spomenuli), celkom nič nemôže urobiť a je v tomto prípade horší ako kameň alebo brvno, pretože sa protiví Božiemu slovu a vôli, kým ho Boh nezobudí zo smrti a hriechov, neosvieti a neobnoví.

A hoci Boh nenúti človeka byť pobožným (veď sa vždy vzpiera Duchu Svätému a neustále sa stavia aj proti poznaanej pravde, ako povedal Štefan o tvrdošijných Židoch, Skut. ap. 7,51, ktorí sa neobrátili), predsa Pán Boh tiahne človeka, ktorého chce obrátiť a to tak, že zo zatemneného rozumu býva osvietený rozum a z tvrdošijnej vôle vôľa poslušná. Toto Písmo sv. nazýva stvoriť nové srdce (Žalm 51,12).

Preto nie je správne, keď sa povie, že človek pred svojím obrátením sa má modum agendy, čiže spôsob vykonať v Božích veciach niečo dobré a spasiteľné. Lebo keď človek pred obrátením bol „mŕtvy v prestúpeniach“ (Efez. 2,5), nemôže byť v ňom nijaká sila vykonať niečo dobrého vo veciach Božích a tak nemá ani modum agendy, čiže spôsob konať vo veciach Božích. Ale keď je reč o tom, ako Boh účinkuje v človeku, tak samozrejme Pán Boh má iný modum agendy, spôsob pôsobenia v človeku, v rozumnom tvorovi, a iný spôsob pôsobenia v inom, nerozumnom tvorovi alebo v kameni a brvne. Napriek tomu však nemožno človeku pripísať pred jeho obrátením nijaký modus agendy, nijaký spôsob vykonať nejaké dobro v duchovných veciach.

Avšak keď sa človek obrátil a tak je osvietený a jeho vôľa obnovená, potom chce človek dobro (nakoľko je znovuzrodený alebo nový človek) a podľa vnútorného človeka „s radosťou súhlasí s Božím zákonom“ (Rim. 7,22). Potom robí toľko dobrého a tak dlho, koľko a ako dlho ho Duch Boží vedie, ako hovorí Pavel: „Všetci, ktorých Duch Boží vedie, sú synovia Boží“ (Rim. 8,14). Toto vedenie Ducha Svätého nie je coactio, čiže nútenie, ale obrátený človek dobrovoľne koná dobro, ako hovorí Dávid (Žalm 110,3): „Tvoj ľud je samá ochota v deň Tvojej brannej moci“. A predsa aj v znovuzrodených zostáva, čo napísal Pavel: „podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu, čo je v mojich údoch“ (Rim. 7,22). Tiež: „A tak teda ja — ten istý — svojou myslou slúžim zákonu Božiemu, telom však zákonu hriechu“ (Rim. 7,25). Podobne: „Telo žiada proti duchu a duch proti telu; ony si navzájom odporujú, aby ste nerobili, čo by ste chceli“ (Gal. 5,17).

Z toho potom nasleduje, že len čo Duch Svätý, ako sme povedali, započne v nás slovom a sviatosťami svoje dielo znovuzrodenia a obnovenia, je isté, že z moci Ducha Svätého môžeme i máme spoluúčinkovať, i keď ešte len veľmi slabo. Toto však nie je z našich telesných, prirodzených síl, ale z nových síl a darov, ktoré v nás pri obrátení započal Duch Svätý, ako sv. Pavel (2. Kor. 6,1) výslovne a vážne napomína, aby sme „ako spolupracovníci nebrali nadarmo milosť Božiu“. Toto sa len tak dá rozumieť, že obrátený človek robí dobro toľko a dovedy, dokedy ho riadi, spravuje a vedie Boh svojím Svätým Duchom; a len čo Boh odtiahne od neho svoju milostivú ruku, neostane ani na okamžik v Božej poslušnosti. Keby však chcel niekto tomu tak rozumieť, že obrátený človek spoluúčinkuje popri Duchu Svätom, ako aj keď dva kone spoločne ťahajú jeden voz, tak to vôbec nemožno pripustiť bez urážky Božej pravdy.

Preto je veľký rozdiel medzi pokrsteným a nepokrsteným človekom, lebo podľa učenia sv. Pavla. „Všetci, ktorí boli pokrstení v Krista, Krista obliekli“ (Gal. 3, 27), sú teda opravdu znovuzrodení a majú teraz arbitrium liberatum (oslobodenú vôľu), to je, ako hovorí Kristus (Ján

8,36): „Budete skutočne slobodní". Títo nielen poslúchajú slovo, ale môžu mať v ňom aj zaľúbenie a môžu ho prijať aj keď vo veľkej slabosti.

Veď keď sme v tomto živote prijali len prvotiny Ducha a znovuzrodenie v nás nie je dokonalé, ale len začaté, zostáva spor a boj tela proti duchu aj vo vyvolených a skutočne znovuzrodených ľuďoch. A tak nielen medzi kresťanmi možno badať veľký rozdiel, že jeden je slabý, druhý silný duchom, ale aj každý kresťan sám na sebe badá, že raz je veselého ducha, inokedy bojzlivý a prestrašený, raz má vrelú lásku, pevnú vieru a nádej, inokedy sa cíti chladným a slabým.

Ak však pokrstení vykonali niečo proti svedomiu, dali sa opanovať hriechom a tak sami v sebe zarmútili Ducha Svätého a Ho stratili, nemusia sa znovu pokrstiť, ale musia sa znovu obrátiť, o čom sme už prv dostatočne hovorili.

Istou pravdou je, že pri skutočnom obrátení sa musí nastať zmena, obnovenie a ruch v rozume, vo vôli a v srdci, že totiž srdce pozná hriech, bude sa báť Božieho hnevu, od hriechu sa odvráti, pozná a prijme zaslúbenie milosti v Kristu, má dobré duchovné myšlienky, kresťanské predsavzatie a snahu a bojuje proti telu atď. Lebo kde sa z toho nič nedeje, tam ani niet skutočného obrátenia sa. Avšak ak sa pýtame de causa efficiente, to jest, kto toto v nás pôsobí a odkiaľ to človek má a ako k tomu príde, naše učenie hovorí: Keďže prirodzené sily človeka tu nič nemôžu vykonať ani pomôcť (1. Kor.2.; 2. Kor.3), prichádza nám Boh na pomoc vo svojej nekonečnej добрote a milosrdenstve a dáva zvestovať svoje sväté evanjelium, ktorým Duch Svätý spôsobuje a vykonáva v nás toto obrátenie sa a obnovenie a kázňou slova a uvažovaním o ňom zapaluje v nás vieru a iné podobné cnosti. Toto však je výlučne dar a pôsobenie Ducha Svätého. Toto učenie nám ukazuje prostriedky, ktorými Duch Svätý chce svoje dielo započat' a vykonať. Pripomína tiež, ako sa tieto dary zachovávajú, upevňujú a rozmnožujú a napomína, aby sme túto milosť Božiu pri nás nepremárnili, ale sa usilovne cvičili, pamätajúc, aký veľký hriech je mariť toto pôsobenie Ducha Svätého a protivíť sa Mu.

Podľa tohoto dôkladného vysvetlenia celého učenia o slobodnej vôli možno rozsúdiť konečne aj otázky, pre ktoré sa už viac rokov hádajú v cirkvách augsburského vierovyznania („An homo aute, in, post conversionem Spiritui Sancto repugnet? vel pure passive se habeat? An homo convertatur ut truncus? An Spiritus Sanctus detur repugnantibus? et an conversio hominis fiat per modum coactionis?" Čiže : Či sa človek pred obrátením, v obrátení, po obrátení protiví Duchu Svätému a či celkom nič nekoná, ale iba trpí, čo Boh v ňom vykonáva? Alebo či sa človek pri obrátení chová a je ako brvno? Tiež či sa Duch Svätý dáva tým, čo sa mu protivia? Tiež, či sa obrátenie deje donucovaním, — že Boh násilím núti ľudí, aby sa i proti svojej vôli obrátili" atď. (Podľa toho dá sa tiež posúdiť protivné učenie a bludy, možno ich odmietnuť, potrestať a zavrhnúť; a to:

1. Po prvé nezmyselnosť stoikov a manichejcov, že všetko čo sa deje, musí sa tak diať, et hominem coactum omnia facere, to je, že človek všetko robí z donútenia, a že ľudská vôľa nemá nijakej slobody ani schopnosti ani pri zovňajších veciach zachovať po istú mieru zovňajšiu spravodlivosť a počestnú zdržanlivosť a vyvarovať sa zovňajších hriechov a nerestí. Alebo, že ľudská vôľa je nútená k zlým zovňajším činom, nerestiam, krádeži, vražde atď.

2. Potom hrubý blud pelagiánov, že slobodná vôľa vlastnými prirodzenými silami, bez Ducha Svätého, môže sa obrátiť k Bohu, veriť v evanjelium a úprimne zachovávať Boží zákon. A tak touto svojou dobrovoľnou poslušnosťou môže si zaslúžiť odpustenie hriechov a večný život.

3. Po tretie: blud pápežencov a scholastikov, ktorí to isté trochu jemnejšie zostavili a učili. Totiž že človek svojimi prirodzenými silami môže urobiť prvý krok k dobrému a k svojmu obráteniu a že potom, pretože je človek prislabý, aby ho mohol dokončiť, príde Duch Svätý na pomoc dobru, ktoré človek započal vlastnými prirodzenými silami.

4. Po štvrté: učenie synergistov, ktorí tvrdia, že človek neodumrel úplne dobru v duchovných veciach, ale je ťažko ranený a polomŕtvy. No i keď slobodná vôľa je prislabá urobiť prvý krok a sama sa obrátiť k Bohu vlastnými silami a srdečne zachovávať Boží zákon: predsa, keď

Duch Svätý urobí počiatok a povolá nás evanjeliom a ponúkne nám svoju milosť, odpustenie hriechov a večné spasenie, slobodná vôľa zo svojich prirodzených síl môže vyjsť Bohu v ústrety a po istú mieru, i keď málo a slabo, prispieť, pomôcť a spolupôsobiť pri príprave a prispôbení sa na Božiu milosť a pri jej uchopení a osvojení, a že môže veriť v evanjelium a spoluúčinkovať zo svojich vlastných síl popri Duchu Svätom aj pri pokračovaní a zachovávaní tohoto diela.

Naproti tomu už prv sme obširne dokázali, že takáto moc, totiž *facultas applicandi se ad gratiam*, to znamená prirodzene sa prispôbiť milosti, nepochádza z našich vlastných prirodzených síl, ale jedine z účinkovania Ducha Svätého atď.

5. Tiež pápežské a mníšske učenie, že človek po znovuzrození môže v tomto živote celkom naplniť zákon Boží a že týmto naplnením zákona je pred Bohom spravodlivý a zasluhuje si večný život.

6. Naproti tomu všetkou vážnosťou a horlivosťou treba trestať aj entuziastov a vôbec ich netrpieť v cirkvách Božích. Oni vyhúťali, že Boh bez akéhokoľvek prostriedku, bez počúvania slova Božieho a bez užívania sviatostí priťahuje k sebe človeka, osvecuje ho a robí spravodlivým a blahoslaveným.

7. Podobne treba trestať tých, čo vymýšľajú, že Boh pri obrátení a znovuzrození človeka stvorí nové srdce a nového človeka, takže sa podstata a bytosť starého Adama, a to najmä rozumná duša, celkom zničí a z ničoho sa stvorí nová bytosť duše. Tento blud sv. Augustín výslovne karhá vo vysvetlení 25. Žalmu, kde Pavlovu výpoveď: „Deponite veterem hominem“, „Zložte starého človeka“ atď. vykladá a vysvetľuje týmito slovami: „Ne aliquis arbitretur deponendam esse aliquam substantiam, exposuit, quid esset: deponite veterem hominem et induite novum, etc., cum dicis in consequentibus: qua propter deponentes mendatium loquimini veritatem. Ecce, hoc est deponere veterem hominem et induere novum“ atc. To je: Aby sa nik nedomnieval, že sa musí zložiť substancia alebo bytosť človeka, apoštol sám vysvetľuje, čo znamená zložiť starého človeka a obliecť nového, keď v nasledujúcich slovách hovorí: Preto odložte lož a hovorte pravdu“ Hľa, toto je zložiť starého človeka a obliecť nového.

8. Tiež keď sa bez objasnenia užívajú výpovede, že sa ľudská vôľa pred obrátením, pri obrátení a po obrátení protiví Duchu Svätému a že sa Duch Svätý dáva aj tým, čo Mu vzdorujú.

Ved' s predošlého vysvetlenia je jasné, že kde pôsobením Ducha Svätého v rozume, vo vôli a v srdci nenastala zmena k dobrému, kde človek vôbec neverí v zasľúbenie a nie je uspôsobený Bohom na milosť, ale sa úplne protiví slovu, tam nie je a ani nemôže byť obrátenie. Lebo obrátenie sa pôsobením Ducha Svätého je taká zmena v rozume, vo vôli a srdci človeka, že človek pomocou tohto účinkovania Ducha Svätého môže prijať ponúkanú milosť. A tak všetci, čo tvrdošijne a zatvrdilo vzdorujú účinkom a pohnútkam Ducha Svätého, ktorý pôsobí slovom, neprijímajú Ducha Svätého, ale Ho zarmucujú a strácajú.

Avšak aj v znovuzrozených zostáva istá vzdorovitosť, o ktorej Písmo sv. hovorí, že telo žiada proti duchu. A tiež, že telesné žiadosti bojujú proti duši a že zákon v údoch protiví sa zákonu mysli.

Preto človek, ktorý nie je znovuzrodený, celkom sa protiví Bohu a je úplne otrokom hriechu. Znovuzrodený však podľa vnútorného človeka má zaľúbenie v Božom zákone. No i on vidí vo svojich údoch zákon hriechu, ktorý bojuje proti zákonu mysle: a tak mysl'ou slúži zákonu Božiemu, avšak telom zákonu hriechov (Rim. 7,25).

Takýmto spôsobom môže sa i má sa dôkladne, jasne a úprimne vysvetľovať a učiť pravý zmysel.

Avšak výpovede Chryzostona a Bazília: „Trahit Deus, sed volentem trahit, tantum velis, et Deus praeoccurit“ — „Priťahuje Boh, ale chcejúceho priťahuje; len by si chcel a Boh by ti šiel v ústrety“; ako aj výpovede pápežencov a scholastikov. „hominis voluntas in conversione non est otiosa, sed agit aliquid“, to je: „Ľudská vôľa nie je pri obrátení nečinná, ale sa tiež trochu pričiňuje“, keďže ich uvádzali na potvrdenie prirodzenej slobodnej vôle pri obrátení človeka proti

učeníu o Božej milosti, je zrejmé z uvedeného vysvetlenia, že nemajú formu zdravého učenia, ale sa mu protivia. Preto tam, kde sa hovorí o obrátení sa k Bohu, radšej sa im vyhýbať.

Lebo obrátenie našej porušenej vôle, čo nie je nič iné ako jej zobudenie sa z duchovnej smrti, je len a len dielo Božie. Podobne aj prebudenie sa pri zmŕtvychvstaní tela možno pripísať iba Bohu, ako sme vyššie zovrubne ukázali a dokázali jasnými svedectvami Písma sv.

Ako Boh pri obrátení zo vzdorovitého a neochotného priťahovaním Ducha Svätého robí chtivého a ako po obrátení znovuzrodenej vôle sa nelení do každoročného cvičenia sa v pokání, ale spolupracuje vo všetkých dielach Ducha Svätého, ktoré skrze nás robí, — sme už vyššie dostatočne vysvetlili.

A keď Luther hovorí, že sa človek pri svojom obrátení chová pure passive — len trpne — znamená, že vôbec ničím k nemu neprispieva, ale len trpí, čo Boh v ňom koná, tým nemieni, že obrátenie sa deje bez kázne a poslúchania slova Božieho. Ani nemyslí, že sa pri obrátení nevzbudili v nás Duchom Svätým nijaké nové pohnutky a nezačalo sa nijaké duchovné účinkovanie, ale myslí to tak, že človek sám od seba alebo zo svojich prirodzených síl ničím nemôže prispieť k svojmu obráteniu ani ho napomôcť. Tiež, že obrátenie nie je iba čiastočne, ale úplne prácou darom, darovaním a dielom jedine ducha Svätého, ktorý to svojou silou a mocou skrze slovo vykonáva a spôsobuje v rozume, vo vôle a v srdci človeka tanguam in subjecto patiente — ako v trpnom predmete. To znamená, že človek nič nerobí, nekoná, ale len trpí. Nie však v tom zmysle, ako keď sa socha formuje z kameňa alebo keď sa pečat' vtlačá do vosku, ktorý o tom nič nevie, ani nič necíti a nič nechce, ale tak, ako sme to krátko pred týmto povedali a vysvetlili.

Keďže však aj mládež v školách je veľmi zmätená učením o troch príčinách nášho obrátenia sa k Bohu, ako sa stretávajú (totiž zvestované a počuté slovo Božie, Duch Svätý a ľudská vôľa). — znovu zdôrazňujeme v zmysle podaného vysvetlenia, že obrátenie sa k Bohu je len dielo Božieho Ducha Svätého, ktorý je pravý Majster. Jedine On to koná v nás a užíva na to kázanie a počúvanie svojho svätého slova ako svoj riadny prostriedok a nástroj. Avšak rozum a vôľa znovuzrodeneho človeka sú len subjectum convertendum (predmet, ktorému sa treba obrátiť). Teda to, čo sa má obrátiť: rozum a vôľa duchovne mŕtveho človeka, v ktorom Duch Svätý pôsobí obrátenie a obnovenie. Pri tom diele ľudská vôľa, ktorá sa má obrátiť, nič nekoná, len dovoľuje, aby Boh v nej účinkoval, kým nie je znovuzrodená. A potom v ďalších nasledujúcich dobrých skutkoch spolu s Duchom Svätým koná to, čo sa Bohu ľúbi, a to tak a po toľkú mieru, ako sme to už predtým obširne vysvetlili.

III. O spravodlivosti viery pred Bohom.

Tretí spor medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania vznikol o spravodlivosti Kristovej alebo o spravodlivosti viery, ktorú Boh z milosti skrze vieru pripočítava úbohým hriešnikom za spravodlivosť. Jedna časť tvrdila, že spravodlivosť viery, ktorú apoštol nazýva Božou spravodlivosťou, je podstatná Božia spravodlivosť, to je sám Kristus ako opravdivý, prirodzený a podstatný Syn Boží; On skrze vieru prebýva vo vyvolených a vedie ich činiť, čo je správne a tak je ich spravodlivosťou. V porovnaní s touto spravodlivosťou hriechy všetkých ľudí sú ako kvapka vody proti veľkému moru.

Proti tomuto niektorí tvrdili a učili, že Kristus je našou spravodlivosťou len podľa svojej ľudskej prirodzenosti.

Proti obojm týmto stranám ostatní učitelia augsburského vierovyznania jednomyselne učili, že Kristus je našou spravodlivosťou nielen podľa svojej Božskej prirodzenosti, ani len podľa ľudskej prirodzenosti, ale podľa oboch. On nás ako Boh a človek svojou dokonalou poslušnosťou vyslobodil z našich hriechov, ospravedlnil a spasil. A tak spravodlivosť viery je odpustenie hriechov, zmierenie s Bohom, v ktorom sme prijatí za dietky Božie pre Kristovu poslušnosť, čo sa

len pre vieru z púhej milosti počíta za spravodlivosť všetkým opravdu veriacim, zbaveným v dôsledku toho všetkej nespravodlivosti.

Okrem toho pre „Interim“ a aj ináč vznikli a povstali viaceré hádky o ospravedlnení. Tieto hádky vysvetlíme tu antitéze, to je vypočítame, čo sa protiví čistému učeniu tohoto článku.

Tento článok o ospravedľovaní z viery (ako hovorí Apológia) „je najdôležitejší z celého kresťanského učenia“. Bez neho by ani jedno úbohé svedomie nemohlo byť opravdivo a natrvalo potešené a nemohlo by správne poznať bohatstvo Kristovej milosti“. Aj Luther tak písal: „Ak tento jediný článok zostane na zemi čistý, aj kresťanstvo zostane čisté, jednotné a bez siekt. Keď však neostane čistý, nebude možno ubrániť sa čo aj len jedinému bludu alebo sektárskemu duchu“. Tom. 5, Jen. str. 159. A najmä na tento článok sa vzťahuje Pavlova výpoveď: „Málo kvasu nakvasí celé cesto“ (1. Kor. 5,6; Gal. 5,9). Preto v tomto článku tak veľmi horlivo a dôrazne užíva *particulas exclusivas* (to jest slová: „bez zákona, bez skutkov, z milosti,“ ktorými vylúčil skutky človeka,) aby ukázal, ako veľmi treba v tomto článku odlišovať od čistého učenia antitézu, to je každé protivné učenie a ho vylúčiť a zavrhnúť.

Preto, aby sme tento spor vysvetlili po kresťansky, na základe slova Božieho a z milosti Božej odstránili, toto je naše učenie, viera a vyznanie:

O spravodlivosti viery pred Bohom jednomyselne veríme, učíme a vyznávame na základe vyššie predloženého súhrnného poňatia našej kresťanskej viery a vyznania: biedny a hriešny človek je pred Bohom ospravedlnený, to znamená absolvovaný, oslobodený a vymanený zo všetkých svojich hriechov a od rozsudku večného zatratenia, ktoré si úplne zaslúžil. A je prijatý za syna a dediča večného života bez akýchkoľvek našich „zásluh a hodností“, a bez akýchkoľvek predošlých, terajších alebo budúcich dobrých skutkov, z púhej milosti, len pre jedinou zásluhu, úplnú poslušnosť, bolestivé utrpenie a zmŕtvychvstanie nášho Pána Krista. Jeho poslušnosť sa nám započítava za spravodlivosť.

Tieto dary sa nám podávajú skrze Ducha Svätého v zaslúbení svätého evanjelia a viera je jediným nástrojom, ktorým ich berieme, prijímame a si ich privlastňujeme a osvojujeme. Táto viera je Boží dar, ktorým Krista, svojho Spasiteľa, správne poznávame v slove evanjelia a Mu dôverujeme, aby sme jedine pre Jeho poslušnosť, z milosti mali odpustenie hriechov, a aby nás Boh Otec pokladal za pobožných a spravodlivých a tak sme dosiahli večné spasenie.

Preto pokladáme zajedno a to isté, keď Pavel hovorí, že „vierou“ sme ospravedlnení (Rim. 3,28), alebo že viera sa nám počíta za spravodlivosť (Rim. 4,5). Alebo keď hovorí, že nás ospravedlnila poslušnosť jedného Prostredníka (Rim. 5,19), alebo, že „zásluhou jedného ospravedľujúceho skutku došlo k životodárnemu ospravedlneniu všetkých ľudí“ (Rim. 5,18). Lebo viera neospravedľuje preto a tým, že by bola dobrým skutkom a peknou cnosťou, ale preto, lebo v zaslúbení svätého evanjelia uchopuje a prijíma Kristove zásluhy. Vedť tieto si musíme osvojiť a privlastniť vierou, ak nás majú ospravedlniť. A tak spravodlivosť, ktorú Boh pripočítava viere alebo veriacim jedine z milosti, je poslušnosť, utrpenie a zmŕtvychvstanie Kristovo, pretože On miesto nás učinil zadosť zákonu a zaplatil za naše hriechy. Kristus, nielen človek ale aj Boh a človek v jednej nerozdielnej osobe, ako nebol pod zákonom, pretože je Pánom zákona, a tak ani nemusel trpieť a umrieť za seba. Preto nielen Jeho poslušnosť v utrpení a smrti, ale aj to, že dobrovoľne bol „pod zákonom“ miesto nás a naplnil zákon touto svojou poslušnosťou, sa nám pripočítava za spravodlivosť. Takže Boh pre túto dokonalú poslušnosť, ktorú dokázal svojmu nebeskému Otcovi za nás v činoch i v utrpení, v živote i v smrti, odpúšťa nám hriechy, pokladá nás za zbožných a spravodlivých a dáva nám večné spasenie. Takúto spravodlivosť podáva nám Duch Svätý v evanjeliu a vo sviatostiach, a my si ju vierou privlastňujeme a prijímame. Takto majú veriaci zmierenie s Bohom, odpustenie hriechov, Božiu milosť, synovstvo Božie a dedičstvo večného života.

Podľa toho slovo ospravedlniť znamená vyhlásiť za spravodlivého, oslobodeného od hriechov a večného trestu pre spravodlivosť Kristovu, „ktorú Boh pripočítava viere“ (Filip. 3,9). Toto slovo sa takto a v takomto zmysle užíva všeobecne v Písme s. Starej a Novej zmluvy. „Kto

ospravedľňuje hriešnika i kto obviňuje spravodlivého, — obaja sú v ošklivosti u Hospodina" (Prísľ. 17,15). Izaiáš 5,23: „Beda tým, čo ospravedľňujú vinníka za úplatok a spravodlivosť odnímajú spravodlivým". Rim. 8,33: „Kto bude žalovať na vyvolených Božích? Je to Boh, ktorý ospravedľňuje/To je zbavuje a oslobodzuje od hriechov.

Pretože sa slovo regeneratio — znovuzrodenie, užíva niekedy namiesto slova iustificatio — ospravedľnenie, treba vlastne toto slovo vysvetliť, aby ospravedľnenie z viery nebolo zmiešané s obnovením, ktoré nasleduje po ospravedľnení z viery, ale aby sa tieto slová rozlišovali.

Lebo slovo regeneratio, to jest znovuzrodenie užíva sa najprv v tom zmysle, že zahrňuje odpustenie hriechov jedine pre Krista a aj na sledujúce obnovenie ktoré spôsobuje Duch Svätý v tých, čo sú vierou ospravedľnení. Potom, užíva sa len pre remissione peccatorum et adoptione in filios dei, to je: že znamená iba odpustenie hriechov a prijatie za dieťatka Božie. V tomto druhom význame užíva toto slovo Apológia často, keď píše: „Iustificatio est regeneratio", to jest ospravedľnenie pred Bohom je znovuzrodenie, ako aj Pavel užíva tieto slová rozdielne (Tit. 3,5): spasil nás „kúpeľom znovuzrodenia a obnovenia skrze Ducha Svätého".

V podobnom význame sa niekedy užíva aj slovo vivificatio, to jest oživenie. Lebo keď je človek ospravedľnený vierou (ktorú spôsobuje len Duch Svätý), je to skutočne znovuzrodenie, pretože z dieťaťa a hnevu sa stáva dieťa Božie, a tak sa človek prenáša zo smrti do života, ako je napísané. „Oživil nás s Kristom, keď sme boli mŕtvi v prestúpeniach" (Efez. 2,5). Tiež: „Spravodlivý z viery bude živý" (Rim. 1,17). V tomto zmysle používala Apológia toto slovo veľmi často.

Okrem toho používa sa často namiesto posvätenia a obnovenia, ktoré nasleduje po ospravedľnení z viery. V tomto zmysle ho použil Luther v knihe o cirkvách a konciloch a inde.

Avšak keď učíme, že účinkovaním Ducha Svätého sme znovuzrodení a ospravedľnení, to ne znamená, akoby v podstate života ospravedľnených a znovuzrodených po nich znovuzrodená neľpela už nijaká nespravodlivosť. Ale znamená, že Kristus svojou dokonalou poslušnosťou prikrýva všetky ich hriechy, ktoré predsa však ešte stále väzia v prirodzenosti v tomto živote. Ale bez ohľadu na to pre vieru a pre takúto Kristovu poslušnosť (ktorú Kristus preukázal svojmu Otcovi za nás od svojho narodenia až po najpotupnejšiu smrť kríža) sú vyhlásení a pokladaní za zbožných a spravodlivých, i keď pre svoju porušenú prirodzenosť ešte sú a až po hrob zostávajú hriešnikmi. Avšak nemyslíme to tak, akoby sme mohli a mali hrešiť bez pokánia, obrátenia a polepšenia sa a ostávať a pokračovať v hriechoch.

Musí predísť opravdivé pokánie. Lebo, ako sme povedali, tým, čo sú ospravedľnení pred Bohom z čírej milosti, pre jediného prostredníka Krista, jedine vierou, bez akýchkoľvek dobrých skutkov a zásluh, to jest sú prijatí na Božiu milosť, tým sa dostáva aj Duch Svätý, ktorý ich obnovuje a posväcuje a spôsobuje v nich lásku k Bohu a k blíznym. Keďže však započaté obnovenie je v tomto živote nedokonalé a hriech prebýva aj v tele znovuzrodených, spravodlivosť viery pred Bohom spočíva v milostivom započítaní Kristovej spravodlivosti bez pričinenia sa našich skutkov. Totiž naše hriechy sa nám odpúšťajú, prikrývajú a nepočítajú (Rim. 4,6-).

Avšak ak má článok o ospravedľnení ostať čistý, musíme dávať veľmi veľký pozor, aby sa do článku o ospravedľnení neprimiešalo a nevneslo ako potrebné a ta patriace to, čo predchádza vieru a čo po nej nasleduje. Pretože nie je jedno ani to isté, keď hovoríme o obrátení sa a keď hovoríme o ospravedľnení.

Lebo nie všetko, čo patrí k obráteniu, patrí zároveň do článku o ospravedľnení, do ktorého a ku ktorému prináležia a sú potrebné iba Božia milosť, Kristove zásluhy a viera, čo ich prijíma v sľuboch evanjelia. Takto sa nám pripočítava Kristova spravodlivosť, pre ktorú dosahujeme a máme odpustenie hriechov, zmierenie s Bohom, synovstvo Božie a dedičstvo večného života. Nemajú teda opravdivú a spasiteľnú vieru tí, čo neľutujú, ale si bezbožne zaumienili zostať a zotrvať v hriechoch. Opravdivá ľútosť predchádza a pravá viera je v opravdivom pokání alebo pri ňom.

Aj láska je ovocie, ktoré isto a nevyhnutne nasleduje z opravdivej viery. Lebo kto nemiluje, v tom je neklamný znamenie, že nie je ospravedľnený, ale väzí ešte v smrti alebo stratil

spravodlivosť viery, ako hovorí Ján (1. Jána 3,14). Avšak keď Pavel hovorí: „Človek ospravedlnený býva vierou, bez skutkov zákona“ (Rim. 3,28), dokazuje, že ani predchádzajúca „ľútosť“, ani nasledujúce skutky nepatria do článku alebo učenia o ospravedlnení z viery. Veď dobré skutky nepredchádzajú ospravedlnenie, ale ho nasledujú; a človek musí byť najprv ospravedlnený, aby mohol konať dobré skutky.

Podobne ani obnovenie sa a posvätenie, i keď sú tiež dobrotivým dielom prostredníka Krista a dielom Ducha Svätého, nepatria do článku alebo učenia o ospravedlnení pred Bohom, ale ho nasledujú, pretože pre naše porušené telo v tomto živote nie sú celkom čisté a dokonalé. Dôkladne o tom píše Dr. Luther vo svojom peknom a dlhom výklade listu Galatským. Tu takto hovorí: „Pripúšťame, že treba učiť aj o láske a o dobrých skutkoch, ale musí sa to diať keď a kde je to potrebné, ako napr. keď nejde o učenie o ospravedlnení ale len o učenie o skutkoch. Tu je však hlavnou otázkou, o ktorú ide, že sa pýtame, ako budem ospravedlnený pred Bohom a ako môžem byť spasený a nie, či treba robiť aj dobré skutky a milovať? Na to odpovieme so sv. Pavlom takto: „Ospravedlnení sme jedine vierou v Krista a nie skutkami zákona alebo láskou“. Nie že by sme týmto odmietali skutky a lásku, ako nám protivníci nepravdivo utfhajú a nás obviňujú, ale len že sa od tejto hlavnej otázky, o ktorú tu ide, nechceme dať odvieť k iným, ktoré sem vôbec nepatria, ako by to veľmi chcel satan. Preto nakoľko a dokiaľ máme do činenia v tomto článku s ospravedlnením, zavrhneme a zatracujeme skutky; pretože, kým ide o tento článok, nemôžeme strpieť nijakú debatu alebo rokovanie o skutkoch. Preto skrátka odsekávame v týchto veciach každý zákon a skutky zákona“. Toľko Luther.

Preto aby zarmútené srdcia mali trvalú, bezpečnú útechu a aby sa aj Kristovým zásluhám a Božej milosti vzdala patričná česť, učí Písmo, že spravodlivosť viery pred Bohom záleží jedine v milostivom zmierení alebo odpustení hriechov, ktoré sa nám darúva z púhej milosti, jedine pre zásluhy Prostredníka Krista a prijíma sa jedine vierou v zaslúbenia evanjelia. A tak viera a ospravedlnenie pred Bohom sa nespolieha na ľútosť ani na lásku alebo iné cnosti, ale jedine na Krista a na Jeho dokonalú poslušnosť, ktorou za nás naplnil zákon a ktorá sa počíta veriacim za spravodlivosť.

A tak ani ľútosť ani láska ani ktorákoľvek iná cnosť, ale jedine viera je jediný nástroj a prostriedok, pomocou ktorého môžeme prijať a prisvojiť si Božiu milosť, zásluhy Kristove a odpustenie hriechov, čo sa nám podáva v zaslúbení evanjelia.

Tiež sa správne hovorí, že veriaci, keď boli ospravedlnení vierou v Krista, v tomto živote majú najprv započítanú spravodlivosť viery a potom aj začatú spravodlivosť novej poslušnosti alebo dobrých skutkov. Avšak toto dvojje sa nesmie pomiešať ani spoločne vložiť do článku o ospravedlnení z viery pred Bohom. Veď táto začatá spravodlivosť alebo obnovenie sa je v nás v tomto živote nedokonalé a nečisté pre telo. Človek by s ním a preň nemohol obstáť na Božom súde. A len spravodlivosť poslušnosti, utrpenia a smrti Kristovej, čo sa započítava viere, môže obstáť pred Božím súdom. A tak človek (aj po svojom obnovení sa, i keď by mal mnoho dobrých skutkov a žil najlepším životom) jedine pre túto poslušnosť ľúbi sa Bohu, je Mu príjemný a je prijatý za syna a dediča večného života.

Sem sa vzťahujú Pavlove slová (Rim. 4,3), že Abrahám bol ospravedlnený pred Bohom jedine vierou pre Prostredníka, bez prispenia svojich skutkov. A to nielen prv, ako sa odvrátil od modlárstva a nemal nijaké dobré skutky, ale aj potom, keď už bol obnovený Duchom Svätým a ozdobený mnohými šľachetnými dobrými skutkami (1. Mojž. 15,6; Žid. 11,8). A Pavel sa spytuje (Rim. 4,1-): Na čom spočíva Abraháмова spravodlivosť pred Bohom (pre ktorú mal milostivého Boha a zaľúbil sa Mu a prijal večný život)?

Na toto odpovedá: „Kto nekoná dobré skutky, ale verí v Toho, ktorý ospravedľuje bezbožného, tomu sa viera počíta za spravodlivosť. Ako aj Dávid blahoslaví človeka, ktorému Boh bez skutkov počíta spravodlivosť“. Teda i keď obrátení a veriaci majú začaté obnovenie, posvätenie, lásku, cnosť a dobré skutky, tieto sa napriek tomu nemôžu, nemajú a nesmú pritiahnuť ani zamiešať do článku o ospravedlnení pred Bohom, aby si Vykupiteľ Kristus zachoval svoju česť

a aby prestrašené svedomie mohlo mať pevné potešenie, pretože naša nová poslušnosť je nedokonalá a nečistá.

Toto má na mysli apoštol Pavel, keď v tomto článku tak často a vážne užíva *particulas exclusivas*, to jest slová, ktorými sa v článku o ospravedlnení z viery vylučujú skutky: *absque operibus, sine lege, grátis, non ex operibus*. To je: bez skutkov, bez zákona, zdarma, nie zo skutkov. Všetky tieto *exclusivae* zhrňuje výpoveď: „Jedine vierou“ budeme pred Bohom ospravedlnení a spasení. Takto sú vylúčené skutky, nie akoby opravdivá viera mohla byť bez opravdivej ľútosti alebo akoby opravdivú vieru nemali, nemuseli nasledovať dobré skutky ako isté a neklamné ovocie, alebo akoby veriaci nesmeli a nemuseli nič dobrého robiť, — ale preto sa dobré skutky vylučujú z článku o ospravedlnení pred Bohom, aby sa do článku o ospravedlnení úbohého hriešnika pred Bohom nepríťahovali, nevsunovali a nemiešali ako tam potrebné a patriace a aby zostal správny význam vyššie vypočítaných vylučujúcich výrazov v článku o ospravedlnení. V tomto článku treba zachovať veľmi prísne a vážne aj toto:

1. Aby sa z článku o ospravedlnení úplne vylúčili všetky vlastné skutky, zásluhy, hodnosť, chvála a všetko spoliehanie sa na svoje skutky. Aby sa teda naše skutky ani zcela, ani spolovice, ani z najmenej čiastky nepokladali a nepovažovali za príčinu ani za zásluhu ospravedlnenia, na ktorú by Boh mal hľadieť alebo na ktorú by sme sa my v tomto článku a učení mohli alebo mali spoliehať.

2. Aby len viere zostal úrad a vlastnosť, že jedine ona a mimo nej nič iné je prostriedkom alebo nástrojom, pomocou ktorého sa berú, uchopujú, prijímajú a nám privlastňujú Božia milosť a Kristove zásluhy v zasľúbení evanjelia, a že z tohoto úradu a vlastností takého pridania alebo privlastnenia sa vylučujú láska a všetky iné cnosti alebo skutky.

3. Aby sa ani obnovenie, posvätenie, cnosti ani dobré skutky nepokladali za *tanquam forma aut pars aut causa iustificationis*, to je za našu spravodlivosť pred Bohom, ani aby sa nerobili a nevydávali za časť alebo príčinu našej spravodlivosti, alebo vôbec pod nejakým zdaním, titulom alebo menom sa nemiešali do článku o ospravedlnení ako tam potrebné a prináležajúce. Ale že spravodlivosť viery spočíva len v odpustení hriechov jedine z milosti, jedine pre Kristove zásluhy. Tieto dary sa nám podávajú v zaľúbeniach evanjelia a jedine vierou sa berú, prijímajú, nám pridávajú a privlastňujú.

Takto musí aj zostať a zachovať sa poriadok medzi vierou a dobrými skutkami; tiež medzi ospravedlnením a obnovením alebo posvätením.

Veď dobré skutky neprechádzajú vieru, ani posvätenie neprechádza ospravedlnenie, ale pri obrátení sa najprv Duch Svätý zažne v nás vieru počúvaním evanjelia; táto uchopí Božiu milosť v Kristu, ktorá človeka ospravedľuje; potom, keď je človek ospravedlnený, je tiež Duchom Svätým obnovený a posvätený, a z tohoto obnovenia a posvätenia potom ako ovocie nasledujú dobré skutky. *Et haec non ita divelluntur quasi vera fides aliquando et aliquamdiu stare possit cum malo proposito, sed ordine causarum et effectuum antecedentium et consequentium ita distribuuntur; manet enim, quod Lutherus recte dicit: Bene conveniunt et sunt connexa inseparabiliter fides et opera, sed sola fides est, quae apprehendit benedictionem sine operibus, et tamen nunquam est sola.* Toto sa nemá rozumieť, akoby ospravedlnenie a obnovenie boli od seba oddeliteľné, takže by opravdivá viera niekde za nejaký čas mohla byť a zostávať spolu so zlým úmyslom, ale tým je naznačený len poriadok, ako jedno predchádza alebo nasleduje druhé. Veď je pravdou, čo Luther správne povedal: „Viera a dobré skutky sa znesú a zhodnú, ale jedine viera bez skutkov uchopí požehnanie; no nikdy a v nijakej dobe nie je samotná, ako sme to vyššie vysvetlili“.

Týmto správnym rozlišovaním užitočne a dobre by sa vysvetlili aj mnohé hádky, o ktorých pojednáva Apológia v súvisi s výpoveďou Jak. 2,20-24. Lebo keď sa hovorí o viere a o tom, ako ospravedľuje, vtedy sv. Pavel učí, že jedine viera ospravedľuje, bez skutkov a to tým, že nám dáva a privlastňuje Kristove zásluhy.

Ak je však reč o tom: ako podľa čoho môže kresťan byť pri sebe, byť pri inom poznať a rozpoznať opravdivú, živú vieru od predstieranej, mŕtvej, pretože mnohí pohodlní a ubezpečení

kresťania si namýšľajú vieru, hoci skutočnú vieru nemajú, na túto otázku Apológia odpovedá takto: Jakub nazýva „mŕtvou takú vieru, čo neprináša dobré skutky a ovocie ducha". K tomuto latinský text Apologie: „Jacobus recte negat nos tali fide iustificari, quae est sine operibus, hoc est, quae mortua est". To jest: „Jakub správne popiera, že by sme boli ospravedlnení vierou, ktorá je bez skutkov, a tak je mŕtvou vierou".

Ale Jakub, ako učí Apológia, hovorí o skutkoch ľudí, ktorých Kristus už ospravedlnil, s Bohom zmieril a ktorí skrze Krista dosiahli odpustenie hriechov. Avšak na otázku: odkiaľ a z čoho to viera má a čo súvisí s tým, že ospravedľuje a dáva spasenie, bolo by falošné a nesprávne povedať, že „fidem non posse iustificare sine operibus; vel fidem, quatenus caritatem, qua formetur, conjunctam habet, iustificare; vel fidem, ut iustificet, necessariam esse praesentiam bonorum operum; vel bona opera esse causam sine qua non, quae per particulas exclusivas ex articulo iustificationis non excludantur". To znamená, že viera nemôže ospravedlniť bez skutkov; alebo že viera tým, ospravedľuje a robí spravodlivým, lebo má pri sebe lásku a že pre lásku je toto viere pripísané; alebo že sú potrebné skutky pri viere, ak má byť človek pred Bohom ospravedlnený; alebo že prítomnosť dobrých skutkov v článku o ospravedlnení alebo pri ospravedlnení je potrebná; alebo že dobré skutky majú byť príčinou, bez ktorej človek nemôže byť ospravedlnený a nie sú vylúčené z článku o ospravedlnení ani skrze particulas exclusivas, absque operibus, atc. to je, keď sv. Pavel hovorí: „bez skutkov", atď. „Veď viera ospravedľuje jedine preto a tým, že ako prostriedok a nástroj uchopuje a berie Božiu milosť a Kristove zásluhy, ktoré sľubuje evanjelium.

Toto stačí v tomto spise na stručné vysvetlenie učenia o ospravedľovaní z viery, o ktorom sa viac hovorí vo vyššie spomenutých spisoch. Preto je jasná aj antithesis, falošné, protivné učenie, totiž že okrem toho, čo sme vypočítali, musíme odstrániť, potrestať, odmietnuť a zavrhnúť aj tieto a im podobné bludy:

1. Že naša láska alebo dobré skutky sú buď úplne buď aspoň čiastočne zásluhou alebo príčinou ospravedlnenia pred Bohom alebo
2. Že sa človek dobrými skutkami musí učiniť hodným a pripraveným, aby sa mu mohli udeliť Kristove zásluhy;
3. Vel formalem nostram iustitiam coram Deo esse inhaerentem nostram novitatem sen caritatem", to je, že naša skutočná spravodlivosť pred Bohom je láska alebo obnovenie, ktoré spôsobuje v nás Duch Svätý a ktoré je v nás;
4. Že k spravodlivosti viery pred Bohom patria dve časti alebo diely, z ktorých sa skladá, totiž milostivé odpustenie hriechov a potom aj obnovenie alebo posvätenie;
5. Tiež „fidem iustificare tantum initialiter, vel partialiter, vel principaliter; et novitatem vel caritatem nostram iustificare etiam coram Deo vel complete, vel minus principaliter" („že viera ospravedľuje len počiatočne alebo čiastočne alebo prvotne a že naše obnovenie a naša láska ospravedľuje aj pred Bohom buď úplne, buď prvotne")
6. Item credentes coram Deo iustificari vel coram Deo iustos esse simul et imputatione et inchoatione, vel partim imputatione, partim inchoatione novae obedientiae. („že veriaci bývajú ospravedlnení pred Bohom alebo sú spravodliví pred Bohom súčasne i pripočítaním i započatím alebo čiastočne pripočítaním, čiastočne započatím novej poslušnosti").
7. Item, applicationem promissionis gratiae fieri et fide cordis et confessione oris ac reliquis virtutibus" („tiež, že zaslúbená milosť sa privlastňuje i vierou srdca i vyznaním úst aj ostatnými cnosťami").

To je: viera len preto ospravedľuje, že spravodlivosť sa v nás začala vierou alebo preto, že viera má prednosť v ospravedlnení; hoci do našej spravodlivosti pred Bohom prináleží aj obnovenie a láska. Pravda, nie akoby ony boli hlavnou príčinou našej spravodlivosti, ale tak, že naša spravodlivosť pred Bohom nie je úplná a dokonalá bez takejto lásky a obnovenia. Tiež, že veriaci sú u Boha ospravedlnení a spravodliví súčasne započítanou Kristovou spravodlivosťou ako aj začatou novou poslušnosťou. Alebo čiastočne pre započítanú im Kristovu spravodlivosť, čiastočne

pre začatú novú poslušnosť. Podobne, že zaslúbená milosť sa nám privlastňuje vierou v srdci a vyznaním, učeným ústami ako aj inými cnosťami.

Aj to je nesprávne, keď učia, že človek musí byť spasený iným spôsobom alebo inak, ako je ospravedlnený pred Bohom. Že sme teda ospravedlnení síce jedine vierou, bez skutkov, ale že nie je možné byť spaseným bez skutkov alebo spásu dosiahnuť bez skutkov.

Toto je preto falošné, lebo sa to priamo protiví Pavlovej výpovedi: „Ako aj Dávid blahoslaví človeka, ktorému Boh bez skutkov počíta spravodlivosť“ (Rim. 4,6). Pavlov dôvod je, že akým spôsobom dosahujeme spravodlivosť, takým spôsobom dosahujeme aj spasenie. Ba práve, keď sme vierou ospravedlnení, prijímame zároveň aj synovstvo a dedičstvo večného života a spásu. Preto Pavel v článku o spasení práve tak ako v článku o ospravedlnení veľmi často upotrebuje a používa *particulas exclusivas*, teda slová, ktorými sa skutky a vlastné zásluhy úplne vylučujú; totiž, z milosti, bez skutkov.

Podobne načim správne vysvetliť aj otázku, že v nás prebýva podstatná Božia spravodlivosť. Lebo i keď vo vyvolených, keď boli pre Krista ospravedlnení a s Bohom zmierení, skrze vieru prebýva Boh Otec, Syn a Duch Svätý, ktorý je večná a podstatná spravodlivosť (lebo všetci kresťania sú chrámami Boha Otca, Syna, Ducha Svätého, ktorý ich aj vedie spravodlivo konať), predsa toto prebývanie Boha, nie je spravodlivosť viery, o ktorej hovorí sv. Pavel a ktorú nazýva *iustificam Dei*, to je Božou spravodlivosťou, pre ktorú sme pred Bohom vyhlásení za spravodlivých. Ale ono nasleduje po predchádzajúcej spravodlivosti viery, ktorá nie je ničím ako odpustením hriechov a milostivým prijatím úbohých hriešnikov jedine pre Kristovu poslušnosť a zásluhy.

A tak si treba dobre povšimnúť, v akom zmysle sa Kristus nazýva našou spravodlivosťou v tomto článku o ospravedlnení, keďže v našich cirkvách medzi teológmi augsburského vierovyznania je známe, že všetku našu spravodlivosť treba hľadať mimo nás a mimo akejkoľvek ľudskej zásluhy, skutkov, cností a hodností a že spočíva jedine na Pánu Kristu. Že sa naša spravodlivosť nezakladá totiž na jednej alebo druhej prirodzenosti ale na celej osobe Kristovej, ktorý je našou spravodlivosťou ako Boh a človek vo svojej jedinej, celej, dokonalej poslušnosti.

Lebo i keď bol Kristus Duchom Svätým počatý bez hriechu a bez hriechu sa narodil a v samej ľudskej prirodzenosti naplnil všetku spravodlivosť, keby nebol pravým večným Bohom, táto poslušnosť a utrpenie ľudskej prirodzenosti nemohli by sa nám počítať za spravodlivosť; a naopak, keby Syn Boží nebol býval človekom, samotná Božská prirodzenosť by nemohla byť našou spravodlivosťou. Preto veríme, učíme a vyznávame, že celá poslušnosť celej osoby Kristovej, ktorú preukázal Otcovi za nás až po najpotupnejšiu smrť kríža, počíta sa nám za spravodlivosť.

Lebo len ľudská prirodzenosť bez Božskej by večnému, všemohúcemu Bohu ani poslušnosťou ani utrpením nebola mohla urobiť zadosť za hriechy celého sveta; a zas len samotné Božstvo, bez ľudskej prirodzenosti, nemôže sprostredkovať medzi Bohom a nami.

Keďže však (ako sme prv spomenuli) je to poslušnosť celej osoby, preto je ona dokonalým zadosťučením a zmierením ľudského rodu, ktorou sa zadosťučinilo večnej a nezmeniteľnej Božej spravodlivosti, ako bola v zákone vyjavená. A táto poslušnosť je našou spravodlivosťou, ktorá platí pred Bohom, ktorá bola v evanjeliu vyjavená, na ktorú sa viera spolieha pred Bohom, ktorú Boh viere pripočítava, ako je napísané: „A akože skrze neposlušnosť jedného človeka mnohí sa stali hriešnymi, tak aj skrze poslušnosť jedného človeka mnohí budú ospravedlnení“ (Rim. 5,19). 1. Jána 1,7: „Krv Ježiša, Jeho Syna, očisťuje nás od každého hriechu“. Tiež: „Ale spravodlivý zo svojej viery bude živý“ (Habakuk 2,4; Rim. 1,17)

Preto ani Božská ani ľudská prirodzenosť sa nám sama o sebe nepočíta za spravodlivosť, ale jedine poslušnosť osoby, ktorá je aj Boh aj človek. Takto hľadá viera na osobu Kristovu, ako sa za nás podrobila zákonu, niesla naše hriechy a na svojej ceste k Otcovi bola za nás hriešnikov dokonale poslušná svojmu nebeskému Otcovi od svojho svätého narodenia až po smrť a tým prikryla všetku našu neposlušnosť, ktorá väzí v našej prirodzenosti, jej myšlienkach, slovách a

skutkoch, aby sa nám nepočítala na zatratenie, ale bola prepáčená a odpustená jedine z milosti a jedine pre Krista.

Preto okrem vyššie spomenutých jednomyselne zavrhuje a zatracuje ako protivné slovu Božiemu, učeniu prorokov a apoštolov a našej kresťanskej viere aj tieto a všetky im podobné bludy:

1. Učenie, že Kristus je našou spravodlivosťou pred Bohom jedine podľa svojej Božskej prirodzenosti;

2. Že Kristus je našou spravodlivosťou jedine podľa ľudskej prirodzenosti;

3. Že vo výpovediach prorokov a apoštolov, keď je reč o ospravedlnení z viery, slová ospravedlniť a byť ospravedlneným neznamenajú oslobodiť od hriechov a dosiahnuť odpustenie hriechov, ale pre lásku, vliatu Duchom Svätým, pre cnosť a z nej pochádzajúce skutky, v skutočnosti a naozaj byť spravodlivým.

4. Že viera nehľadá len na Kristovu poslušnosť, ale aj na Kristovu Božskú prirodzenosť, nakoľko ona prebýva a účinkuje v nás a že toto prebývanie prikrýva naše viny pred Bohom;

5. Že viera je takou dôverou v poslušnosť Kristovu, aká môže byť i zostať aj v takom človeku, čo sa opravdivo nekajá a nepreukazuje lásku, ale zotráva v hriechoch aj proti svojmu svedomiu;

6. Že vo veriacich neprebýva Boh ale len Božie dary. Všetky tieto a im podobné bludy jednomyselne zavrhuje ako odporujúce jasnému slovu Božiemu a s Božou pomocou vytrváme pevne a stále pri učení o ospravedlnení z viery pred Bohom, ako ho máme napísané, rozvedené a Božím slovom dokázané v Augsburskom vierovyznaní a v Apológii, ktorá po ňom nasledovala.

Čo je ešte potrebné k zovrubnejšiemu vysvetleniu tohoto vznešeného a významného článku o ospravedlnení pred Bohom, na ktorom spočíva spása našich duší, kvôli stručnosti odkazujeme každého na Dr. Lutherovo krásne a skvelé vysvetlenie listu sv. Pavla Galatským.

IV. O dobrých skutkoch

Medzi teológmi augsburského vierovyznania povstal spor aj o dobrých skutkoch. Jedna časť užívala slová a výrazy: „dobré skutky sú potrebné k spáse“, nemožno byť spaseným bez dobrých skutkov“, tiež „bez dobrých skutkov nikto nie je spasený“, pretože od skutočne veriacich sa dobré skutky požadujú ako ovocie viery. A viera bez lásky je mŕtva, aj keď láska nie je príčinou spásy.

Druhá strana však proti tomu tvrdila, že dobré skutky sú samozrejme potrebné, nie však ku spáse, ale z inej príčiny; že preto spomenuté propositiones, čiže výpovede (pretože sa nezrovnávajú s formou zdravého učenia a slova a pápeženci ako predtým tak i teraz ich stavajú proti učeniu našej kresťanskej viery, že jedine viera ospravedľuje a dáva spásu) nemajú sa v cirkvách trpieť, aby sa nepotupovali zásluhy Krista, nášho Spasiteľa, a aby veriaci mali pevné a isté zasľúbenie spásy.

V týchto roztržkách poniektorí použili aj túto spornú proposition, čiže výpoveď, že „dobré skutky škodia spáse“. Tiež niektorí sa hádali, že dobré skutky nie sú potrebné, ale dobrovoľné, aby neboli vynútené strachom a trestom zákona, ale aby pochádzali z dobrovoľného ducha a radostného srdca. Naproti tomu niektorí tvrdili, že dobré skutky sú potrebné.

Tento spor bol spočiatku sporom o slová (necessitas a libertas, nevyhnutný a slobodný), pretože najmä slovo necessitas, nevyhnutný, znamená nielen večný, nezmeniteľný poriadok, podľa ktorého všetci ľudia sú povinní a zaviazaní Bohu poslušnosťou, ale zároveň znamená aj donútenie, ktorým zákon núti k dobrým skutkom.

Avšak neskôr sa už hádali nielen o slová, ale s veľkou prudkosťou bojovali a zápasili o samotné učenie, že pri znovuzrodených pre spomenutý Boží poriadok nie je potrebná nová poslušnosť.

Túto nejednotnosť chceme po kresťansky a podľa Božieho slova vysvetliť a z Božej milosti úplne odstrániť.

Naše učenie, viera a vyznanie je toto:

Predovšetkým v tomto článku niet medzi našimi sporu v týchto bodoch:

- že je Božia vôľa, nariadenie a rozkaz, aby veriaci konali dobré skutky;
- že pravými dobrými skutkami nie je to, čo si každý sám podľa vlastnej mienky vymyslí alebo čo sa podľa ľudských ustanovení koná, ale to, čo Boh vo svojom slove predpísal a nariadil;

- tiež, že pravé dobré skutky nevznikajú z našich vlastných prirodzených síl, ale tak, že človek je vierou zmierený s Bohom a obnovený Duchom Svätým, alebo ako hovorí Pavel: „V Kristu Ježiši sme stворení na dobré skutky“ (Efez.2,10).

Podobne nieto sporu, ako a prečo sú dobré skutky veriacich Bohu milé a príjemné, i keď sú v tomto tele nečisté a nedokonalé, totiž pre Pána Krista vierou, pretože osoba je Bohu milá. Ved' skutky, potrebné na udržanie zovňajšej kázne, ktoré aj neveriaci a neobrátení konajú a požadujú, napriek tomu, že ich svet chváli a aj Boh ich odmeňuje v tomto svete časnými darmi, jednako, keďže nepochodia z pravej viery, sú u Boha hriechom, to jest hriechom sú poškvrnené. Boh ich pokladá za hriech a za nečistotu pre porušenú prirodzenosť a pretože človek nie je zmierený s Bohom. Lebo „planý strom nemôže donášať dobré ovocie“, ako aj Rim. 14,23 je napísané: „Všetko, čo nie je z viery, je hriech“. Lebo najprv sa človek musí ľúbiť Bohu a to jedine pre Krista, ak sa Mu majú ľúbiť aj skutky tohože človeka.

Preto viera musí byť matkou a prameňom opravdu dobrých a Bohu milých skutkov, ktoré Boh chce odmeniť v tomto i budúcom svete. Preto ich Pavel správne nazýva ovocím viery alebo aj ovocím Ducha.

Ved' Dr. Luther píše v predslove k Pavlovmu listu Rímskym: „Viera je Božie dielo v nás, ktoré nás premieňa a znovuzrodí z Boha a mŕtvi starého Adama a činí nás úplne inými ľuďmi v srdci, v mysli, zmysloch a vo všetkých silách a dáva Ducha Svätého. Ó, viera je živá, účinná, konajúca, mocná vec, takže je nemožné, aby nekonala neprestajne dobro. Ani sa nepýta, či treba robiť dobré skutky, ale prv než sa pýta, už ich vykonala a ustavične koná. Kto však nerobí takéto skutky, je neveriaci človek: habká a poškuľuje okolo seba za vierou a dobrými skutkami a nevie, ani čo je viera, ani čo sú dobré skutky, predsa však mnoho tára a bľaboce o viere a dobrých skutkoch. Viera je živá, dobre uvážená dôvera v Božiu milosť, taká si istá, že by za ňu tisíckrát umrela. A táto dôvera a známosť Božej milosti činí človeka veselým, pevným a ochotným voči Bohu a celému stvorenstvu, čo spôsobuje Duch Svätý vo viere. Takže človek bez donútenia je ochotný a chtivý dobre činiť každému, každému slúžiť, všetko znášať, Boha milovať a chváliť za to, že mu preukázal toľkú milosť — takže nemožno oddeliť skutky od viery, ako nemožno oddeliť pálčivosť a svetlo od ohňa.“

Keďže však o týchto bodoch nieto medzi nami sporu, nechceme sa tu o nich naširoko zmieňovať, ale vysvetlíme si navzájom jednoducho a zreteľne sporné body.

Najprv o potrebnosti a dobrovoľnosti dobrých skutkov. Známe je, že sa v Augsburskom vierovyznaní a v jeho Apológii používali a často opakovali slová: že dobré skutky sú potrebné tiež, že treba robiť dobré skutky, ktoré majú nevyhnutne nasledovať po viere a zmierení; tiež že máme a musíme nevyhnutne konať dobré skutky, ktoré Boh prikázal. A aj v samotnom Písme sv. sa užívajú slová: potreba, potrebný, nevyhnutný, tiež treba, musieť pri tom, čo sme povinní konať na Boží rozkaz, nariadenie a podľa Božej vôle, ako napr. Rim. 13,5; 1.Kor.9,9; Skut. ap. 5,29; Jan 15,12; 1. Jána 4,21.

Niektorí neprávom kárali a zavrhovali spomenuté výpovede alebo propositiones v tomto kresťanskom a vlastnom význame. Treba ich však uvádzať a užívať správne, aby sme potrestali a zavrhlí epikurejský blud ubezpečenia. Mnohí totiž vyhúťali z nich mŕtvu vieru a blud, ktorá viera je tu bez pokánia a bez dobrých skutkov. Akoby mohla byť v jednom srdci pravá viera spolu so zlým zaumiením si zotrvať a pokračovať v hriechoch, čo je nemožné. Alebo akoby niekto

mohol mať a si zachovať pravú vieru, spravodlivosť a spasenie, i keby bol a zostal zhnitým a neplodným stromom, na ktorom nieto dobrého ovocia; ba keby priam proti svojmu svedomiu zotrval v hriechoch, alebo keby umiernené začal hrešiť znovu. Toto je nesprávne a falošné.

Ale treba sa tu zmieniť a upozorniť aj na rozdiel, že totiž treba rozumieť *necessitas ordinis mandati et voluntatis Christi, ac debiti nostri, non autem necessitas coactionis*, to je: keď používame slovo potrebný, netreba ho rozumieť v zmysle donútenia, ale len v zmysle poriadku nezmeniteľnej vôle Božej, ktorej sme dlžníci. Na to poukazuje aj Božie prikázanie, aby stvorenia boli poslušné svojmu Stvoriteľovi. Veď ináč, ako 2.Kor.9,7 a v liste sv. Pavla Filem. 14., tiež 1.Petra 5,2, sa slovom „musí“ označuje, čo niekto proti svojej vôli, z donútenia, alebo ináč musí činiť, len navonok, naoko, ale bez vôle a proti svojej vôli. Boh nechce mať takéto skutky len naoko. Ľud Novej zmluvy má byť Jeho dobrovoľný ľud (Žalm 110,3) a „dobrovoľne obetovať“; (Žalm 54,8), nie z neochoty alebo z donútenia, ale zo srdca byť poslušný (Rim. 6,17), „lebo ochotného darcu miluje Boh“ (2.Kor.9,7). V tomto zmysle a význame sa správne hovorí a učí, aby tí, ktorých Syn Boží vyslobodil, konali skutočne dobré skutky dobrovoľne a ochotne, ako niektorí rozviedli tento zmysel najmä v Dišpute o dobrovoľnosti dobrých skutkov.

Avšak tu si zase treba dobre povšimnúť rozdiel, o ktorom hovorí Pavel: „Som ochotný a podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojom tele cítim iný zákon, ktorý nielenže je neochotný a nehotový, ale aj sa protiví zákonu mojej mysle“ (Rim. 7.22). A o neochotnom a protiviacom sa tele hovorí Pavel „Premáham si telo a v službu ho podrobujem“ (1.Kor.9,27) a tiež „Tí, čo prináležia Kristu Ježišovi, ukrižovali, ba zabili si telo s vášňami a žiadosťami a so skutkami“ (Gal.5,24; Rim.8,13). Avšak falošné je a musíme zamietnuť učenie a názor, akoby dobré skutky boli pre veriacich také slobodné, že by od ich ľubovôle záviselo, či ich chcú robiť a či nie alebo či chcú a môžu proti nim konať a predsa zachovať si vieru. Božiu priazeň a milosť.

Po druhé treba vysvetliť aj učenie, že dobré skutky sú potrebné, prečo a z akých dôvodov sú potrebné. Tieto dôvody sú vypočítané v Augsburskom vierovyznaní a v Apológii.

Avšak tu si treba počínať veľmi pozorne, aby sa skutky nezatiahli a nezamiešali do článku o ospravedlnení a spasení. Preto právom sa zavrhuje výpovede, že veriaci potrebujú dobré skutky k spásu, že teda bez dobrých skutkov nemožno dosiahnuť spasenie. Pretože priamo odporujú učeniu o *particulis exclusivis in articulo iustificationis et salvationis*, to jest slovám, ktorými sv. Pavel úplne vylúčil naše skutky a zásluhy z článku o ospravedlnení a spasení a všetko pripísal jedine Božej milosti a Kristovým zásluhám, ako sme vysvetlili v predchádzajúcom článku. Pritom znepokojenému a zarmútenému svedomiu berú potešenie z evanjelia a zavadávajú príčinu k pochybovaniu. A aj ináč sú nebezpečné, posilňujú domýšľavosť o vlastnej spravodlivosti a spoliehanie sa na vlastné skutky. A aj pápeženci ich prevzali a uvádzajú na podporu svojho bludu proti čistému učeniu o viere, ktorá jedine spasí. Protivia sa aj zmyslu zdravého slova, v ktorom je napísané „Len ten človek je spasený, ktorému Boh bez skutkov počíta spravodlivosť“ (Rim.4.6). Tiež v Augsburskom vierovyznaní v šiestom článku je napísané: „Spasení sme bez skutkov, jedine vierou“. Aj Dr. Luther zavrhol a zatratil tieto výpovede:

1. pri falošných prorokoch u Galatských,
2. pri pápežencoch na mnohých miestach,
3. pri novokrstencoch, ktorí vykladajú, že vieru síce netreba stavať na zásluhách skutkov, že ich však predsa musíme mať ako vec potrebnú ku spaseniu,
4. pri niektorých medzi svojimi, ktorí túto výpoveď takto chceli vysvetľovať: „I keď požadujeme skutky ako potrebné ku spásu, predsa neučíme sa spoliehať na skutky“. 1.Mojž.22.

Pre toto ako aj z vypočítaných príčin má v našich cirkvách zostať pri tom, že sa spomenuté výpovede nebudú učiť, brániť ani trpieť. A treba ich z našich cirkví odstrániť a zavrhnúť ako falošné a nepravé a ako také Interim zase obnovil a priniesol v čase prenasledovania, keď bolo treba najviac jasného, správneho vyznania proti rozličným porušeniam a sfaľšovaniu a tak sa dostali do sporu.

Po tretie. Tiež sa hádali, či dobré skutky zachovávajú spásu alebo či sú potrebné udržať vieru, spravodlivosť a spásu. Keďže na tomto veľmi záleží, lebo „kto vytrvá až do konca, bude spasený“ (Mat. 10,22; 24,13), tiež Žid. 3,6.14: „Lebo sme účastníkmi Kristovými, ak istotu, ktorú sme mali na počiatku, zachováme pevnú až do konca“; preto treba dobre a správne vysvetliť aj to, ako si zachovať spravodlivosť a spásu, aby sme ich opäť nestratili.

Preto ponajprv treba dôrazne pokarhať a zavrhnúť falošný epikurejský blud, ktorí niektorí vymysleli, že vieru a prijatú spravodlivosť a spásu nemožno stratiť nijakými ani dobrovoľnými a vedomými hriechmi a zlými skutkami. Ale že, i keby sa kresťan priam bez bázne a hanby dopúšťal hrozných nerestí, i keby sa protivil Duchu Svätému a vedome hrešil proti svedomiu, aj vtedy si zachová vieru, Božiu milosť, spravodlivosť a spásu.

Proti takýmto škodlivým bludom treba kresťanom, vierou ospravedlneným, často opakovať a vstěpovať usilovne a vážne tieto pravdivé, nezmeniteľné Božie hrozby a prísne tresty a napomenutia: 1.Kor.6,9: „Nemýľte sa! Ani smilníci, ani modloslužobníci, ani krvismilníci, atď., nebudú dedičmi kráľovstva Božieho“. Gal.5,21; Efez.5,5: „Tí, čo pášu také veci, nebudú dedičmi kráľovstva Božieho“. Rim.8,13: „Keď podľa tela žijete, iste umriete“. Kolos.3,6: „Pre tieto veci prichádza hnev Boží na neposlušných“.

Kedy a ako možno vyostriť napomenutie k dobrým skutkom bez zatemnenia učenia o viere a článku o ospravedlnení, pekný príklad nám ukazuje Apológia, keď v 20. článku o výpovedi 2.Petra 1,10: „Usilujte sa, bratia, upevniť svoje povolanie“ takto hovorí: „Peter učí, prečo treba konať dobré skutky. Totiž, aby bolo pevné povolanie, to je aby nestratili povolanie, ak by nanovo zhrešili. Konajte dobré skutky, aby ste ostali v povolaní a nestratili dary povolania, ktoré ste predtým dosiahli nie pre nasledujúce skutky, ale vierou a vierou si ho aj zachovávate. A viera nezostáva v tých, ktorí stratili Ducha Svätého, ktorí odmietajú pokánie“. Toľko Apológia.

Naproti tomu nemá sa myslieť, že viera iba na počiatku uchopuje ospravedlnenie a spásu a potom svoj úrad odovzdáva skutkom, a že ďalej ony namiesto viery musia zachovať prijatú spravodlivosť a spásu. Lebo aby sme zaslúbenie spravodlivosti a spásy mohli nielen prijať, ale aj zachovať a byť si v ňom istí, pripisuje Pavel (Rim.5,2) viere nielen prístup k milosti, ale aj to, aby sme v milosti zostali a mohli sa chváliť nádejou slávy Božej, teda: počiatok, stred a koniec, všetko pripisuje jedine viere. Tiež Rim. 11,20: „Vylomené boli pre neveru, a ty si obstál vierou“. Kolos. 1,22: „Aby vás postavil pred Boha svätých, nepoškvrnených a bez úhony, ak totiž zotrváte založení a pevní vo viere“. 1.Petra 1,5.9: „Ktorých Božia moc zachováva vierou na spasenie“; tiež: „Dosahujete cieľ svojej viery, spasenie duší“.

Keď je teda zo slova Božieho jasné, že viera je naozaj jediný prostriedok, ktorým sa spravodlivosť a spasenie nielen prijíma, ale aj Bohom zachováva, treba oprávnene zavrhnúť, na čom sa Tridentický koncil uzniesol, a čo aj inak bolo zamierené v tomto zmysle, že naše dobré skutky dosahujú spásu alebo že naše skutky buď úplne alebo aspoň z časti zachovávajú a udržujú prijatú spravodlivosť viery alebo aj samotnú vieru.

Lebo hoci pred týmto sporom mnohí pravoverní učitelia použili tieto a podobné výrazy pri vysvetľovaní Písma sv., ale nie s úmyslom, akoby chceli schváliť spomenuté bludy pápežencov. A keď potom vznikli spory o tomto spôsobe vyjadrovania sa, čo zas malo rozličné zlé následky, je najistejšie, podľa napomenutia sv. Pavla, zachovať „vzor zdravých rečí“, ako aj samotné čisté učenie. Týmto možno odstrániť mnoho zbytočného křiku a aj cirkev sa môže uchrániť pred mnohým pohoršením.

Po štvrté: o výpovediach, že by dobré skutky mali byť škodlivé spásu, jasne osvedčujeme: keď niekto dobré skutky zaťahuje do článku o ospravedlnení a na nich zakladá svoju spravodlivosť alebo nádej spasenia, nimi si chce zaslúžiť Božiu milosť a tak byť spasený, na toto nie my, ale sám Pavel hovorí a trikrát to opakuje (Filip. 3,7), že takému človeku jeho skutky sú nielen neosožné a na prekážku, ale sú mu aj škodlivé. To však nie je vina samotných dobrých skutkov, ale falošnej dôvery, ktorá sa proti zjavnému Božiemu slovu spolieha na skutky.

Z tohoto však vôbec nenasleduje, že sa má proste a jednoducho povedať, že dobré skutky škodia veriacim pri ich spáse a v ich spáse. Lebo dobré skutky veriacim sú znamením spasenia (Filip. 1,20), ak sa konajú propter veras causas et ad veros fines, to je v takom zmysle, v akom ich požaduje Boh od znovuzrodených. Veď je Božia vôľa a výslovný rozkaz, aby veriaci konali dobré skutky, ktoré Duch Svätý spôsobuje vo veriacich. Takéto sú pre Krista aj Bohu milé, majú slúbenú slávnú odmenu v tomto i v budúcom živote.

Preto aj túto výpoveď treba v našich cirkvách odmietnuť a zavrhnúť, pretože je falošná a pohoršujúca, keď je takto jednoducho vyrieknutá. Ňou sa môže zoslabiť kázeň a počestnosť a môže sa zaviesť a posilniť surový, spustlý, ubezpečený epikurejský život. Taktiež sa treba čo najpilnejšie vyvarovať pred tým, čo škodí našej spáse.

Keďže sa kresťania nemajú odvádzať od dobrých skutkov, ale čo najhorlivejšie k nim napomínať a priťahovať, preto sa nemôže a nemá v cirkvách táto jednoduchá výpoveď ani trpieť ani zavádzať ani obraňovať.

V. O zákone a o evanjeliu

Keďže rozdiel medzi zákonom a evanjeliom je zvláštne jasné svetlo, jeho pomocou môžeme slovo Božie správne rozdeľovať a spisy svätých prorokov a apoštolov podľa vlastného zmyslu vysvetľovať a chápať — treba ho veľmi starostlivo zachovávať, aby sa tieto dve učenia nepomiešali, alebo aby sme z evanjelia neurobili zákon, lebo tým sa zatemňujú Kristove zásluhy a znepokojené svedomia sa olupujú o útechu, ktorú ináč majú vo svätom evanjeliu, keď sa úprimne a čistotne káže a tak môžu aj vo svojich najväčších pokušeniach obstáť proti hrozbám zákona.

I v tejto veci povstal spor medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania. Jedna strana tvrdila: evanjelium je vlastne nielen kázeň o milosti, ale zároveň aj kázeň o pokání, ktorá kára najväčší hriech, neveru. Ale druhá strana učila a tvrdila, že evanjelium nie je vlastne trestajúca kázeň pokánia, čo patrí do zákona Božieho, karhajúceho všetky hriechy, teda aj neveru, ale že evanjelium je vlastne kázeň o milosti a priazni Božej pre Krista. Ňou sa obráteným kresťanom prehliada a odpúšťa nevera v ktorej predtým väzeli, ktorú káral aj Boží zákon.

Keď o tomto spore hlbšie uvažujeme, vidíme, že povstal najmä preto, lebo sa slovo evanjelium v Písme svätom, ako aj u starých a nových cirkevných učiteľov, neužívalo a nerozumelo vždy v jednom a tomže zmysle, ale dvojako. Lebo raz sa užíva tak, že sa ním rozumie celé učenie nášho Pána Krista, ktoré prikázal vykonávať na zemi vo svojom kazateľskom úrade a v Novej zmluve Toto zahŕňa vysvetlenie zákona aj zvestovanie Božej milosti a priazne nebeského Otca. Tak je napísané u Marka 1,1: „Počiatok evanjelia Ježiša Krista". A hneď na to sa stručne predkladajú hlavné články: pokánie a odpustenie hriechov. Podobne, keď Kristus po svojom zmŕtvychvstaní rozkázal apoštolom kázať evanjelium celému svetu (Mar. 16,15), zhrnul podstatu svojho učenia niekoľkými slovami, keď u Luk.24,46 — hovorí: „Tak je napísané a tak musel Kristus trpieť a tretieho dňa vstať z mŕtvych a musí sa kázať v Jeho mene pokánie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi". Podobne aj Pavel celé svoje učenie nazýva evanjeliom (Skut.ap.20,21). Jadro tohto svojho učenia zhrňuje do hlavného článku: Kajať sa Bohu a veriť v Krista. V tomto zmysle je správna, všeobecná definícia slova evanjelium, keď sa používa v širšom zmysle a bez ohľadu na vlastný rozdiel medzi zákonom a evanjeliom, a keď sa povie, že evanjelium je kázeň o pokání a odpustení hriechov. Veď Ján, Kristus, apoštolovia začali svoju kázeň s pokáním a tak vysvetlili a učili nielen milostivé zaslúbenie o odpustení hriechov ale aj zákon Boží.

Potom sa slovo evanjelium užíva v inom, a to v jeho vlastnom význame. Tu nezahŕňa kázeň o pokání, ale jedine kázeň o Božej milosti, ako napr. Mar. 1,15, keď Kristus hovorí: „Pokánie čiňte a verte v evanjelium".

Ved' ani slovo pokánie sa v Písme sv. neužíva vždy v jednom zmysle. Lebo na niektorých miestach Písma sv. používa a upotrebuje sa pre celé obrátenie človeka, napr. Luk. 13,5: „Ak sa nebudete kajať, všetci podobne zahyniete" a v 15,7: „Tak (nie menšia) radosť bude v nebi nad jedným hriešnikom, ktorý činí pokánie" atď. Ale u Mar. 1,15a tiež aj inde, kde sa odlišne používa pokánie a viera v Krista (Skut. ap. 20,24) alebo pokánie a odpustenie hriechov (Luk. 24,46,47), činiť pokánie znamená: hriechy opravdivo poznať, srdečne oľutovať a odstúpiť od nich. Táto známosť vychádza zo zákona, ale nie je dostatočná na spasiteľné obrátenie sa k Bohu, ak k nej nepristúpi viera v Krista, zásluhy ktorého ponúka útechyplná kázeň svätého evanjelia všetkým hriešnikom, pokánie činiacim, ktorých bola postrašila kázeň zákona. Lebo evanjelium nezvestuje odpustenie hriechov surovým a ubezpečeným srdciam, ale skrúšeným a kajúcim (Luk. 4,18). Aby však z ľútosti a pre hrozby zákona nevzniklo zúfanie, ale „pokánie na spasenie", musí pristúpiť ešte kázeň evanjelia (2. Kor.7,10).

Keďže kázeň len o zákone bez Krista robí ľudí alebo opovážlivými, čo si namýšľajú, že môžu naplniť zákon zovňajšími skutkami, alebo úplne zúfalými, berie Kristus zákon do svojich rúk a vysvetľuje ho duchovne (Mat. 5,21; Rim. 7,6,14). Takto teda zjavuje, aký veľký je jeho „hnev z neba" proti všetkým hriešnikom, aby boli odkázaní na zákon a len z neho sa naučili správne poznávať svoje hriechy; toto poznanie by z nich Mojžiš nebol mohol nikdy vynútiť. Lebo, ako svedčí apoštol (2. Kor. 3) aj keď „čítajú Mojžiša", predsa závoj ostáva neodkrytý, „ktorý si položil na tvár", takže nepoznávajú zákon duchovne, ani aké veľké veci od nás požaduje, ani ako strašne nás preklína a zatracuje, preto že ich nemôžeme zachovať ani naplniť. „Ale hneď ako sa obráti k Pánovi, závoj padne" 2. Kor. 3,13-16.

Preto Kristov Duch musí nielen potešovať, ale aj skrze úrad zákona trestať svet pre hriech. A tak v Novej zmluve, ako hovorí prorok, musí konať opus alienum, ut faciat opus proprium; to znamená, musí konať najprv cudzí úrad, trestať, až potom počne svoje vlastné dielo, potešovať a kázať o milosti. Preto nám ho Kristus vyprosil od Boha a poslal a preto Ho nazýva Utešiteľom. Takto to vysvetľuje Dr. Luther vo výklade evanjelia na 5. nedeľu po Sv. Trojici: „Všetko, čo sa káže o našich hriechoch a o Božom hneve, je kázeň zákona, nech sa to deje akokoľvek a kdekoľvek. A zas evanjelium je taká kázeň, ktorá neukazuje a nepodáva nič iné, iba milosť a odpustenie v Kristu; hoci je pravdivé a správne, že apoštolovia a kazatelia evanjelia (a tak činil aj sám Kristus) kázeň zákona potvrdzujú a začínajú u tých, čo ešte svoje hriechy nepoznali a ani nie sú Božím hnevom prestrašení. Takto hovorí (Ján 16,8): „Duch Svätý bude trestať svet pre hriech preto, lebo neveria vo mňa". Ba, či je vážnejšie a hroznejšie znamenie a kázeň o hneve Božom pre hriechy, ako práve utrpenie a smrť Krista, Jeho Syna? Ale kým toto všetko zvestuje hnev Boží a hrozí ľuďom, tak to ešte nie je kázeň ani evanjelia ani vlastná kázeň Kristova, aleje to Mojžiš a zákon o nekajúcich. Ved' evanjelium a Kristus nie je ustanovený a daný zastrášať ani zatracovať, ale tešiť a pozdvihovať prestrašených a naľakaných". A inde: „Kristus hovorí (Ján 16,8): Duch Svätý bude trestať svet pre hriech, čo sa však nemôže diať bez vysvetľovania zákona" (Tom. 2 Jen. vyd. 455).

Takto hovoria aj Šmalkaldské články: „Nová zmluva ponecháva a vykonáva úrad zákona, ktorý zjavuje hriech Boží hnev, ale k tomuto úradu pripojuje hneď aj potešujúce zaslúbenie milosti v evanjeliu". A Apológia hovorí: „K správne, spasiteľnému pokániu nestačí kázať len zákon, ale musí k tomu pristúpiť aj evanjelium". A tak obe učenia sú vedľa seba musia sa aj podávať, ale v istom poriadku a s patričným rozlišovaním. Právom sa zatracujú antinomi, čiže zákonoborci, ktorí odstraňujú z cirkvi kázeň zákona a chcú, aby nie podľa zákona, ale podľa evanjelia sa hriechy karhali a učila ľútosť a bolesť.

Aby sa však každý mohol presvedčiť, že v tomto spore nič nezatajujeme, ale kresťanskému čitateľovi celú vec úprimne predkladáme pred oči, osvedčujeme sa, že jednomyselne veríme, učíme a vyznávame, že zákon je vlastné Božské učenie, v ktorom je zjavená pravá, nezmeniteľná Božia vôľa o tom, aký má byť človek vo svojej prirodzenosti, v myšlienkach, slovách a skutkoch, aby sa ľúbil Bohu a bol Mu milý a v ktorom Boží hnev hrozí prestupovateľom tohože zákona časnými i

večnými trestami. Lebo (ako hovorí Luther proti zákonodárcovi) všetko, čo tresce hriech, je a prislúcha k zákonu, ktorého vlastným úradom je hriech trestať a privádzať k poznaniu hriechov (Rim.3,20; 7,7). A keďže nevera je koreňom a prameňom všetkých hriechov, ktoré treba trestať, preto zákon tresce aj neveru.

Avšak aj to je pravda, že evanjelium ilustruje a vysvetľuje zákon a jeho učenie. Predsa však vlastným úradom zákona ostáva trestať hriechy a učiť o dobrých skutkoch.

Zákon teda tresce neveru, keď sa neverí slovu Božiemu. Keďže však evanjelium, ktoré vlastne jediné učí a prikazuje veriť v Krista, je Božie slovo; a tak Duch Svätý skrze úrad zákona tresce aj neveru, že neveria v Krista. A toto evanjelium vlastne jediné učí o spasiteľnej viere v Krista.

Avšak evanjelium (keďže človek nezachováva Boží zákon, ale ho prestupuje, jeho porušená prirodzenosť, myšlienky, slová a skutky sa proti nemu vzpierajú a tak je poddaný následkom hnevu Božieho, smrti, všetkým časným pokutám a trestu pekelného ohňa) je vlastne učenie, ktoré učí, čo človek má veriť, aby u Boha dosiahol odpustenie hriechov. A to najmä, že Boží Syn, náš Pán Kristus, vzal na seba kľatbu zákona a ju znášal, za všetky naše hriechy pykal a zaplatil a že jedine skrze Neho dosahujeme u Boha znovu milosť, vierou dosahujeme odpustenie hriechov, vyslobodenie zo smrti a všetkých trestov za hriechy a večné spasenie.

Ved' všetko, čo potešuje, čo ponúka prestupovateľom zákona priazeň a Božiu milosť, je a nazýva sa evanjeliom, dobrým a radostným posolstvom, že Boh nechce trestať hriechy, ale ich ráči odpúšťať pre Krista.

Preto každý kajúci hriešnik má veriť, to je skladať svoju dôveru jedine v Pána Krista, že bol vydaný „pre naše hriechy a vzkriesený na naše ospravedlnenie" (Rim. 4,25). Za nás sa stal hriechom On, „ktorý nepoznal hriechu", „aby sme aj my boli v ňom spravodlivosťou, ktorá platí pred Bohom" (2. Kor. 5,21). On nám je „učinený spravodlivosťou" (1. Kor. 1,30), Jeho poslušnosť počíta sa nám za spravodlivosť pred Bohom pri Jeho prísnom súde, lebo zákon, ako sme to už vyššie vysvetlili, je služba, ktorá literou zabíja a zvestuje odsúdenie (2. Kor. 3,7), ale evanjelium je „mocou Božou na spasenie každému veriacemu" (Rim. 1,16), zjavuje spravodlivosť a dáva Ducha. Podobne aj Dr. Luther skoro vo všetkých svojich spisoch veľmi pozorne robil rozdiel a vlastne ukázal, že celkom iné je poznanie Božie, ktoré pochádza z evanjelia, ako to, o ktorom učí a počuje zákon. Lebo z prirodzeného zákona aj pohania majú čiastočnú známosť o Bohu a predsa Ho ani správne nectili (Rim. 1,20).

Tieto dve kázne od počiatku sveta v cirkvách Božích vždy a všade predkladali vedľa seba s náležitým rozlišovaním: Ved' potomkovia milých patriarchov, ale aj sami patriarchovia si ustavične pripomínali nielen ako Boh stvoril človeka na počiatku spravodlivého a svätého a ako sa človek stal hriešnikom, keď prestúpil Boží zákon zvedený ľst'ou hada a tým porušil seba samého a svojich potomkov a strhol ich do smrti a večného zatratenia, ale sa aj vždy znovu a znovu povzbudzovali a potešovali zvesťou o semeni ženy, ktoré má „hadovi rozmliaždiť hlavu" (1. Mojž. 3,15) tiež o Abrahámovom semene, menom ktorého požehnané budú všetky národy zeme" (1. Mojž. 22,18); podobne o Synovi Dávidovom, ktorý má znovu postaviť ríšu Izraela a byť „svetlom národov" (Žalm 110,1; Iz. 49,6; Luk. 2,32), ktorý bol „prebodnutý pre naše priestupky, zdrvený pre naše nepravosti, trest za náš pokoj bol na ňom, jeho jazvami sa nám dostalo uzdravenia" (Iz. 53,5).

O oboch týchto náukách veríme a vyznávame, že ich treba vždy usilovne hlásať v Božích cirkvách až do konca sveta, ale s náležitým a správnym rozlišovaním. Tak aby kázeň zákona a jeho hrozby v službe Novej zmluvy prestrašili srdcia nekajúcich ľudí a dali im poznať ich hriechy a kajať sa. Avšak nie natoľko, aby zmalomyseľneli a si zúfali, ale keďže zákon „stal sa nám vychovávate ľom ku Kristu, aby sme z viery boli ospravedlnení" — Gal. 3,24 — a tak nie od Krista, ale ku Kristu, ktorý je „koniec zákona" ponúkajúci a vedení, Rim. 10,24, aby kázeň svätého evanjelia o našom Pánu Kristu ich potešila a posilnila. Že totiž tým, čo veria v evanjelium, Boh pre Krista odpustí všetky ich hriechy, pre Neho prijíma ich za vlastné dietky a z púhej milosti, bez akýchkoľvek ich zásluh ich ospravedlní a spasí. Ale nie tak, aby zneužívali Božiu milosť a proti nej

hrešili. Ako Pavel (2. Kor. 3,7) dôkladne a presvedčivo vysvetlil rozdiel medzi zákonom a evanjeliom.

A preto, aby sa oboje učenia, učenie o zákone a učenie o evanjeliu, nepomiešali a nezamenili a nepripísalo sa jednému to, čo prináleží druhému, čím sa veľmi ľahko zatemnia zásluhy a milostivé skutky Kristove a evanjelium sa opäť stáva učením o zákone, ako v pápežstve a kresťania sú zbavení útechy, ktorú majú v evanjeliu proti hrozbám zákona a v cirkvách Božích sa znova otvárajú dvere pápežstvu — preto treba veľmi usilovne učiť a zachovať pravý vlastný rozdiel medzi zákonom a evanjeliom. Treba sa starostlivo vyvarovať toho, čo môže spôsobiť pomiešanie zákona a evanjelia. Čím sú obe učenia, zákon a evanjelium popletené a zmiešané v jedno učenie. Preto je nebezpečné a nesprávne, že sa z evanjelia, keď sa takto menuje na rozdiel od zákona, robí trestajúca kázeň o pokání. Veď ináč, keď sa ono chápe všeobecne ako celé učenie, ako ho užíva niekoľkokrát aj Apológia, vtedy evanjelium je kázeň o pokání a odpustení hriechov. Ale popri tom Apológia poukazuje aj na to, že evanjelium je vlastne zaslúbenie o odpustení hriechov a o ospravedlnení skrze Krista; zákon však je učenie, ktoré hriech tresce a zatracuje.

VI. O treťom užívaní Božieho zákona.

1. Keďže sa zákon Boží nepoužíva len na to, aby sa ním udržiaval zovňajší poriadok a počestnosť proti divým a neposlušným ľuďom,

2. ani len, aby ľudí privádzal k známosti ich hriechov; ale aj ľudia Duchom Božím znovuzrodení, obrátení k Pánovi, — keď im bol odňatý Mojžišov závoj, podľa zákona žili a obcovali, — pre toto tretie a posledné užívanie zákona povstal medzi niektorými teológmi spor. Jedna strana učila a tvrdila, že znovuzrodení sa neučia novej poslušnosti alebo vykonávaniu dobrých skutkov zo zákona, ani z neho že nenačím brať toto učenie, pretože ich oslobodil Boží Syn, sú chrámom Jeho Ducha a tak slobodní. A ako slnko bez akéhokoľvek nútenia samo od seba koná svoj pravidelný beh, tak aj oni sami od seba, z vnuknutia vedenia Ducha Svätého konajú, čo Boh od nich požaduje. Proti tomu druhá strana učila: i keď opravdu veriacich naozaj ponúka Duch Boží a oni, Božiu vôľu činia podľa vnútorného človeka slobodným duchom, predsa Duch Svätý užíva pri nich napísaný zákon ako učenie, ktoré poučuje aj skutočne veriacich, aby neslúžili Bohu podľa vlastných myšlienok, ale podľa Jeho napísaného zákona a slova, ktoré je presným pravidlom a meradlom, ako treba bohumile žiť a obcovať podľa večnej a nezmeniteľnej Božej vôle.

Aby sme vysvetlili a konečne odstránili tento spor, jednomyselne veríme, učíme a vyznávame, že hoci opravdu veriaci a k Bohu naozaj obrátení a ospravedlnení kresťania sú zbavení a oslobodení od kliatby zákona, predsa sa však majú každý deň cvičiť v zákone Pánovom, ako je napísané (Žalm 1,2 a 119,1): „Blahoslavený ten, čo má záľubu v zákone Hospodinovom, o Jeho zákone dňom-nocou rozjíma“. Lebo zákon je ako zrkadlo, v ktorom je vlastne zachytená Božia vôľa a to, čo sa Mu ľúbi, čo majú veriaci neustále zachovávať a čo majú bez prestania usilovne konať.

Veď aj keď „zákon nie je pre spravodlivého“, ako svedčí apoštol, „ale pre zločincov“ (1. Tim. 1,9), netreba tomu tak rozumieť, že spravodliví majú žiť bez zákona. Veď zákon je im zapísaný do srdca. A aj prvému človeku hneď po jeho stvorení bol daný zákon, podľa ktorého sa mal správať; Pavlova mienka je, že zákon nemôže obžalúvať svojou kliatbou tých, ktorých Kristus zmieril s Bohom, ani znovuzrodených nemôže obťažovať svojím donucovaním, pretože podľa vnútorného človeka majú zaslúbenie v Božom zákone.

Ba práve, keby veriaci a vyvolené dietky Božie boli v tomto živote dokonale obnovené Duchom, ktorý v nich prebýva a to tak, že by vo svojej prirodzenosti a vo všetkých jej silách boli úplne zbavení hriechov, nepotrebovali by nijaký zákon a tak ani pohoniča, ale sami od seba, celkom dobrovoľne, bez poučovania, napomínania, pridržovania alebo popoháňania zákonom by

robili, čo sú povinní robiť podľa Božej vôle. Ako slnko, mesiac a všetky nebeské telesá bez prekážky, samy od seba, bez napomínania, riadenia, poháňania, nútenia a ponúkania idú svojou riadnou dráhou podľa Božieho ustanovenia, ktoré im Boh raz dal, ba ako milí anjeli sú poslušné úplne dobrovoľne.

Lenže veriaci v tomto živote nie sú obnovení dokonale, úplne; lebo aj keď im hriechy prikrýva dokonalá Kristova poslušnosť, takže sa veriacim nepočítajú na zatratenie, a i keď pomocou Ducha Svätého sa začalo mŕtvenie starého Adama a obnovenie sa v duchu ich mysle, — starý Adam jednako ešte vždy väzí v ich prirodzenosti a vo všetkých jej vnútorných i zovňajších silách, ako o tom píše apoštol (Rim. 7,18—): „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, neprebýva dobré". A ďalej (v. 19.): Neviem, čo robím, „nečiním totiž dobré, čo chcem, ale robím zlé, čo nechcem". Tiež (v.23): „Vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a zotročuje ma zákonom hriechu; tiež (Gal. 5,17): „Telo žiada proti duchu a duch proti telu; ony si navzájom odporujú, aby ste nerobili, čo by ste chceli".

Preto v tomto živote opravdu veriace, vyvolené a znovuzrodené dietky Božie potrebujú pre takéto žiadosti tela nielen každodenné učenie, napomínanie, varovanie a hrozby zákona, ale často aj tresty, aby sa prebudili a nasledovali Ducha Božieho. Tak je aj napísané (Žalm 119,71): „Dobre mi, že som pokorený bol, by som sa učil Tvojim nariadeniam". A na inom mieste (1. Kor. 9,27):

„Premáham si telo a v službu ho podrobujem, aby som sám nebol nehodný, keď iným kážem". A inde (Žid. 12,18): „Ak zostávate bez kázně, v akej majú všetci podiel, ste cudzoložnatá a nie ste synovia!" Toto Dr. Luther dôkladne a obširne vysvetlil v Chrámovej postile, v časti na leto, pri výklade epištoly na 19. nedeľu po Trojici.

Ale pri vysvetľovaní treba rozlišovať, čo koná, tvorí a čím prispeje evanjelium k novej poslušnosti veriacich a aká je tu úloha zákona v súvisi s dobrými skutkami veriacich.

Veď zákon jasne hovorí, že je Božia vôľa a rozkaz, aby sme žili novým životom. Ale nedáva silu a schopnosť môcť to začať a konať. Srdce však obnovuje Duch Svätý, ktorý sa dáva a prijíma káňou evanjelia a nie zákonom (Gal. 3,14). Potom Duch Svätý užíva zákon na to, aby ním poučil znovuzrodených a v Desiatich Božích prikázaniach im ukázal a označil, ktorá je tá „milá Božia vôľa" (Rim. 12,2), ako majú chodiť v dobrých skutkoch, v ktorých chodiť „ich Boh usposobil" (Efez, 2,10). Napomína ich k tomu. Keďže však pre telo sú leniví, nedbalí, vzdorovití, tresce ich zákonom. Takto koná obe služby: zabíja a oživuje, vedie do pekla a opäť vyvádza z neho; jeho služba je nielen potešovať, ale aj trestať, ako je napísané (Ján 16,8): „Keď Duch svätý príde, potresce svet (v tom je aj starý Adam) pre hriech a spravodlivosť a súd". Všetko je hriech, čo sa protiví zákonu Božiemu. A sv. Pavel hovorí: „Keďže Písmo, vydýchnuté od Boha, (je) aj užitočné učiť, trestať atď." (2.Tim 3,16). A trestať je aj vlastná služba zákona. Preto, koľkokrát veriaci padnú, toľkokrát ich Duch Svätý tresce podľa zákona a zas toľkokrát ich tenže Duch dvíha a potešuje káňou svätého evanjelia.

Ale aby sme sa, nakoľko len možno, vyvarovali akéhokoľvek nedorozumenia a aby sme sa naozaj naučili a zachovali rozdiel medzi skutkami zákona a skutkami Ducha, treba veľmi pečlivo dbať, keď je reč o dobrých skutkoch, ktoré sú podľa zákona (veď ináč ani nielo dobrých skutkov), že tu slovo zákon znamená iba jedno, totiž nezmeniteľnú Božiu vôľu podľa ktorej sa majú ľudia spravovať vo svojom živote.

Ale rozdiely v skutkoch sú spôsobené rozdielom medzi ľuďmi, ktorí sa usilujú žiť podľa tohoto zákona a Božej vôle. Lebo kým človek nie je znovuzrodený a žije podľa zákona a robí skutky preto, lebo sú nariadené, zo strachu pred trestom alebo pre odmenu, je ešte pod zákonom. Skutky takéhoto svätý Pavel menuje skutkami zákona, pretože sú vynútené zákonom ako u sluhov; to sú kainovskí svätuškári.

Avšak keď je človek Duchom Božím znovuzrodený a oslobodený spod zákona, to je zbavený toho pohoniča a keď je vedený Duchom Kristovým, žije podľa nezmeniteľnej vôle Božej, ktorá je obsažená v zákone; a keďže je znovuzrodený, činí všetko slobodným a ochotným duchom (1. Tim. 1,9; Rim. 6,8.14). Toto už nie sú vlastné skutky zákona, ale skutky a ovocie Ducha alebo,

ako ich svätý Pavel menuje, zákon mysle a zákon Kristov; lebo takí ľudia nie sú pod zákonom, ale pod milosťou, ako hovorí Pavel (Rim. 8,2; 7,23; 1. Kor. 9,21).

Keďže však veriaci na tomto svete nie sú dokonale obnovení, ale starý Adam väzí v nich až po hrob, zostáva v nich aj boj medzi duchom a telom. Preto aj keď podľa vnútorného človeka majú zaľúbenie v Božom zákone, predsa však zákon ich údov protiví sa zákonu ich mysle. A tak sú síce nikdy bez zákona, ale ani pod zákonom; sú v zákone, v zákone Pánovom žijú a obcujú a predsa nič nerobia donucovaní zákonom.

Avšak starého Adama, ktorý v nich stále ešte väzí, musí krotiť, nútiť nielen zákon, ale aj pokuty, lebo všetko robí proti svojej vôli a z donútenia. Práve tak aj bezbožníkov treba hrozbami zákona poháňať a udržiavať v poslušnosti (1. Kor. 9,17; Rim. 7, 18,19). Teda aj veriacim je potrebné učenie zákona, aby neupadli do vlastného svätuškárstva a pobožnostkárstva a nezriaďovali, akoby na popud Ducha Božieho, vlastné vymyslené služby Božie bez Božieho slova a rozkazu, ako je na písané (5. Mojž. 12,8.32): „Nerobte tak, ako my tu dnes robíme, každý čo sa mu pozdáva. Zachovávaj a poslúchaj všetky tieto slová, ktoré ti prikazujem. Nič k tomu nepridávaj, ani z toho ne uberaj!"

Učenie zákona o dobrých skutkoch a pri dobrých skutkoch veriacich je potrebné aj preto, lebo človek ľahko by si mohol namyslieť, že jeho skutky a život sú celkom čisté a dokonalé. Ale Boží zákon tak predpisuje veriacim dobré skutky, že im zároveň ako v zrkadle ukazuje a dokazuje, že sú v nás v tomto živote ešte nedokonalé a nečisté, takže musíme povedať s milým Pavlom: „Lebo ničoho nie som si vedomý, ale nie v tom je moje ospravedlnenie" (1. Kor. 4,4)

Preto keď Pavel napomína znovuzrodených k dobrým skutkom, výslovne poukazuje na Desat' Božích prikázaní (Rim. 13,9). Sám poznáva zo zákona, že jeho dobré skutky sú nedokonalé a nečisté (Rim. 7,7—). A Dávid hovorí: „Pobežím cestou Tvojich príkazov" (Žalm 119,32). A predsa sa modlí: „So svojím služobníkom nevchádzaj do súdu, veď nikto živý nie je spravodlivý pred Tebou" (Žalm 143,2).

Zákon však neučí, ako a prečo sú dobré skutky veriacich príjemné a bohumilé, i keď sú v tomto živote pre hriech v tele nedokonalé a nečisté. Zákon požaduje dokonalú a čistou poslušnosť, akže sa má ľubiť Bohu. Evanjelium však o tom učí, že naše „duchovné obete" sú Bohu príjemné „vierou pre Ježiša Krista" (1. Petra 2,5; Žid. 11,4). Takto teda kresťania nie sú pod zákonom, ale pod milosťou. Preto viera v Krista zbavuje človeka kliatby a zatratenia zákona a to tým, že i keď sú jeho dobré skutky ešte nedokonalé a nečisté, skrze Krista sú príjemné Bohu. Tiež tým, že ich nekoná z donútenia zákonom, ale z obnovenia Duchom Svätým, že srdce dobrovoľne a bez donucovania činí, čo sa ľubi Bohu, keďže je znovuzrodené podľa vnútorného človeka; pritom všetkom však neustále bojuje proti starému Adamovi.

Lebo starý Adam ako divý, zanovitý osol ostáva stále jeho čiastkou. Takže túto čiastku k poslušnosti Kristovej treba donucovať nielen učením, napomínaním, nútením a hrozbami zákona, ale často aj korbáčom trestov a pokút, kým len človek úplne nezoblečie telo hriechu a úplne sa neobnoví pri vzkriesení. Tam nebude treba ani kázeň zákona, ani hrozby a tresty, ako ani kázeň evanjelia, lebo to všetko prináleží k tomuto nedokonalému životu; ale ako uvidia Boha tvár, tak mocou prebývajúceho Ducha Božieho budú konať vôľu dobrovoľne, bez donucovania, bez prekážok, čisto a úplne v úprimnej radosi a v nej sa naveky radovať.

Preto zavrhuje a zatracujeme ako kresťanskému poriadku škodlivý a aj skutočnej zbožnosti zhubný blud, že zákon takým spôsobom a v takej miere, ako sme spomenuli, nemá sa požadovať od kresťanov opravdu veriacich, ale len od neveriacich, od nekresťanov a nekajúcnikov.

VII. O svätej večeri

Hoci podľa mienky niektorých vysvetlenie tohto článku nemalo byť vzaté do tohto spisu, v ktorom sme sa podoberali vysvetliť články, o ktorých vznikali spory medzi teológmi augsburského vierovyznania (od ktorého sa sakramentári celkom odlúčili a oddelili hneď, ako bolo Vierovyznanie po prvýkrát roku 1530 v Augsburgu zostavené a cisárovi odovzdané, a predložili svoje vlastné vierovyznanie). Bohužiaľ, niektorí teológovia a aj iní, ktorí súhlasili v tomto článku so sakramentármi. A ani nie tajne, ale z časti aj verejne, a proti vlastnému svedomiu násilne chceli prekrútiť a dokázať, že Augsburgské vierovyznanie sa úplne zrovnáva v tomto článku s učením sakramentárov. Preto sme nemohli a ani nesmeli nevydať svedectvo Božej pravde svojim vyznaním aj v tomto spise a nezopakovať správny význam a vlastný zmysel Kristových slov a Augsburgského vierovyznania o tomto článku. A tak nakoľko nám možné, chceme ho s Božou pomocou zachovať aj potomkom a úprimne varovať svojich poslucháčov a aj ostatných pobožných kresťanov pred týmto škodlivým a svätému slovu Božiemu a Augsburgskému vierovyznaniu úplne odporujúcim a mnohokrát zavrnutým bludom.

Sporné otázky (Status controversiae)

Podstata sporu medzi nami a medzi učením sakramentárov o tomto článku.

Niektorí sakramentári sa usilovali hovoriť, používať a vyznávať formy a spôsoby čo najbližšie Augsburgskému vierovyznaniu a našej cirkvi, že pri svätej večeri telo Kristovo je opravdu prijímané veriacimi. Keď sa však na nich nalieha, aby svoje zmýšľanie prejavili úprimne a zreteľne, vtedy všetci jednomyselne vyznávajú, že opravdivé, podstatné telo a krv Kristova sú tak vzdialené od posväteného chleba a vína vo večeri Pánovej, ako sú vzdialené najvyššie nebesá od zeme. Hľa, toto sú ich vlastné slová: „Abesse Christi corpus et sanguinem a signis tanto intervallo dicimus, quanto abest terra ab altissimis coelis". To znamená: „Tvrdíme, že telo a krv Kristova sú tak ďaleko od znamení, ako je ďaleko zem od najvyšších nebies". Čo tak rozumieme, že telo Kristovo nikde na zemi nie je prítomné. A len naša viera, povzbudená a zobudená viditeľnými znameniami ako aj kázaným slovom, sa vznáša a vystupuje nad všetky nebesá a tam v nebi prítomné telo Kristovo, ba samého Krista so všetkými Jeho dobrodeniami prijíma a požíva opravdivo a podstatne, avšak len duchovne. Lebo ako chlieb a víno je jedine tu na zemi a nie na nebi, tak telo Kristovo je teraz na nebi a nie na zemi; preto pri večeri Pánovej ústami prijímame iba chlieb a víno.

Prv však tvrdili, že večera Pánova je len zovňajším znamením, podľa ktorého sa kresťania poznávajú a v nej sa podáva len obyčajný chlieb a víno (ktoré sú len púhymi znameniami neprítomného Kristovho tela). Keďže však toto tvrdenie nemohli udržať, vyznali, že Pán Kristus je naozaj prítomný vo svojej večeri to per communicationem idiomatum, to je podľa svojej Božej prirodzenosti a nie svojím telom a krvou.

Potom, keď ich Kristove slová prinútili vyznať, že vo večeri Pánovej telo Kristovo je prítomné, rozumeli a vysvetľovali to duchovne, to je, že vierou prijímame Jeho moc, dielo a dobrodenie. A to tak, že Duch Kristov, ktorý je všadeprítomný, spája naše telo, v ktorom tu na zemi prebýva Kristov Duch, s telom Kristovým, ktoré je na nebi.

Takými to blýskavými klamnými slovami oklamali mnohých popredných ľudí, lebo tvrdili a sa vychvalovali, že neučia nič iné, len že Pán Kristus je vo večeri Pánovej prítomný opravdivo, podstatne a živý. Toto však rozumeli len o Jeho Božskej prirodzenosti a nie o Jeho tele a krvi, ktoré je na nebi a nikde inde a dáva nám požívať v chlebe a vo víne svoje pravé telo a krv (duchovne vierou, nie však telesne, ústami).

Lebo slová ustanovenia večere Pánovej: „Jedzte, toto je moje telo" nerozumejú doslovne, ale ako obraznú reč (figure); že teda jest' telo Kristovo znamená iba veriť v Krista a telo je im iba symbol, to je znamenie alebo obraz Kristovho tela, ktoré nie je na zemi vo večeri Pánovej ale len na nebi; slovo „je" vysvetľujú sacramentaliter seu modo significativo, ne quis rem cum signis ita putet copulari, ut Christi quoque caro nunc in terris adsit modo quodam invisibili et incomprehensibili, to

je, telo Kristovo je s chlebom spojené sakramentálne alebo obrazne, teda: že veriaci zbožní kresťania ako jedia chlieb ústami, tak isto vierou duchovne požívajú aj Kristovo telo, ktoré je hore v nebi. Ale, že telo Kristovo vo večeri Pánovej na zemi je prítomné podstatne, i keď neviditeľne a nepochopiteľne a s posväteným chlebom ústami ho prijímajú aj pokrytci alebo kresťania len naoko — to preklínajú a zatracujú ako hrozné bohorúhanie.

Naproti tomu Augsburské vierovyznanie učí o večeri Pánovej podľa slova Božieho takto: „O večeri Pánovej učíme, že je v nej pod spôsobom chleba a vína skutočne prítomné a prisluguje a prijíma sa pravé telo a krv Kristova". Protivné učenie zavrhuje. (Totiž učenie sakramentárov, ktorí v tom istom čase predložili v Augsburgu svoje vlastné vierovyznanie, že telo Kristovo, pretože Kristus vstúpil na nebo, na zemi v sviatosti nie je opravdivo a podstatne prítomné.) Aj v Malom katechizme Dr. Luther zreteľne vyjadril toto učenie týmito slovami: „Sviatosť oltárna je pravé telo a pravá krv nášho Pána Ježiša Krista pod spôsobom chleba a vína, ktorú pre nás kresťanov sám Kristus ustanovil na jedenie a pitie". A Apológia to nielen ešte jasnejšie vysvetľuje, ale potvrdzuje to aj výpoveďou Pavlovou (1.Kor. 10,16) a svedectvom Cyrila týmito slovami: „Desiaty článok schválili. V ňom vyznávame a učíme, že pri večeri Pánovej opravdu a podstatne je prítomné telo a krv Kristova a s viditeľnými vecami, chlebom a vínom, sa i opravdivo prisluguje tým, čo prijímajú sviatosť. Ved' keď Pavel hovorí, že chlieb je spoločenstvom tela Kristovho atď." (1.Kor. 10,16) z toho nasleduje, že ak by telo Pánovo nebolo opravdu prítomné, chlieb by nebol spoločenstvom tela, ale len Kristovho Ducha. A zistujeme, že nielen rímska cirkev učí o telesnej prítomnosti Kristovej vo svätej večeri, ale aj grécka. A z Cyrila dosvedčili, že pri večeri Pánovej prebýva v nás Kristus prisľúžením Jeho tela aj telesne.

Neskôr, keď, sa tí, čo v Augsburgu predložili svoje vlastné vyznanie o tomto článku, priblížili vierovyznaniu našich cirkví, zostavili vo Wittembergu roku 1536 nasledujúcu formulu konkordie, to jest článok kresťanskej svornosti medzi saskými a hornokrajinskými teológmi, ktorú podpísal Dr. Martin Luther a iní teológovia z oboch strán:

Počuli sme, ako pán Martin Bucer vysvetľoval svoju mienku a mienku iných kazateľov, ktorí spolu s ním prišli z miest, o svätej sviatosti tela a krvi Kristovej, totiž takto:

Podľa Ireneia vyznávajú, že v tejto sviatosti sú dve veci, jedna nebeská a jedna zemská. Podľa toho tvrdia a učia, že s chlebom a vínom opravdu a podstatne je prítomné, udeľuje sa a prijíma telo a krv Kristova. A keďže neveria v nijakú transsubstanciáciu, to je podstatné premenenie sa chleba a vína na telo a krv Kristovu, ani neuznávajú, že telo a krv Kristova sú prijaté do chleba localiter, to je priestorovo alebo, že by boli s ním trvale spojené aj mimo požívania sviatosti: predsa pripúšťajú, že sakramentálnym zjednotením chlieb stáva sa Kristovým telom atď. Tvrdia však, že Kristovo telo nie je prítomné mimo požívania, keď sa chlieb odloží a sa opatruje v sviatostnej skrinke alebo keď sa nosí a ukazuje v procesii, ako sa to deje v pápežstve.

Za druhé tvrdia, že v kresťanstve platí ustanovenie tejto sviatosti tak, ako ju ustanovil Kristus a že nezáleží na hodnosti alebo nehodnosti sviatosť vysluhujúceho služobníka a prijímajúceho človeka; preto podľa slov sv. Pavla (1 .Kor. 11,27), že aj nehodní požívajú sviatosť tvrdia, že sa telo a krv Kristova opravdu prisluguje aj nehodným a že nehodní ich opravdu prijímajú, keď sa zachováva ustanovenie a rozkaz Pána Krista. Lenže títo ich prijímajú na odsúdenie, ako hovorí sv. Pavel, pretože zneužívajú sviatosť, keď ju prijímajú bez opravdivého pokánia a viery. Lebo je ustanovená dosvedčiť, že tým, ktorí činia opravdivé pokánie a potešujú sa vierou v Krista, je privlastnená milosť a dobrodenia Kristove a sú do Krista vtelení a krvou Kristovou obmytí.

Nasledujúceho roku, keď sa v Šmalkaldách zhromaždili poprední teológovia augsburského vierovyznania z celej nemeckej krajiny, aby sa poradili, čo majú predložiť na koncile o tomto cirkevnom učení, zostavil Dr. Luther po spoločnom radení sa Šmalkaldské články, ktoré podpísali všetci teológovia a každý zvlášť. V nich jasne zhrnul krátkymi ale presnými slovami vlastné, správne učenie tak, aby čo najpresnejšie súhlasilo s Kristovými slovami, totiž, že chlieb a víno vo večeri Pánovej sú opravdivé telo a krv Ježiša Krista, ktoré sa prisluguje a ktoré prijímajú nielen

pobožní ale aj zlí kresťania. Týmto zapchal sakramentárom všetky cestičky úniku a vyšmyknutia sa. (Keďže predošlého roku zostavenú formulu konkordie, to jest už spomenutý článok kresťanskej svornosti, vysvetľoval si po svojom, totiž, že s chlebom podáva sa Kristovo telo so všetkými Jeho dobrodeniami práve len tak, ako so slovom evanjelia a že pod sviatosným zjednotením treba rozumieť iba duchovnú prítomnosť Pána Krista vo viere).

Obširne a podľa Božieho slova vysvetľuje a potvrdzuje Dr. Luther svoje učenie vo Veľkom katechizme. Tu je takto napísané: „Čo je teda sviatosť oltárna? Odpoveď: Je pravé telo a pravá krv Kristova v chlebe a vo víne a pod spôsobom chleba a vína nám kresťanom Kristovým slovom na jedenie a pitie ustanovená". A krátko na to: „Slovo Božie — hovorím — robí túto sviatosť a rozlišuje ju, že nie je obyčajným chlebom a vínom, ale je a volá sa Kristovým telom a krvou". A zas ďalej: „Slovom Kristovým môžeš posilniť svoje svedomie a povedať: I keby stotisíc diablov spolu so všetkými blúznivcami tvrdilo: „Akože môže byť chlieb a víno Kristovým telom a krvou?" viem, že všetci blúznivci a všetci učenci dokopy nemajú toľko rozumu ako Božia Velebnosť v malíčku. Tu sú Kristove slová: „vezmite, jedzte, to je moje telo; pite z toho všetci, to je nová zmluva v mojej krvi atď. Pri nich ostaneme a chceli by sme vidieť tých, čo by ho chceli pretromfnúť a urobiť ináč, než ako On povedal. Je pravda, že keď z tejto sviatosti vezmeš slovo alebo keď sa na ňu dívaš bez slova, máš len chlieb a víno. Ale ak pri sviatosti ostanú Kristove slová, ako to má i musí byť, potom podľa týchto slov je to pravé Kristovo telo a krv. Lebo je tak, ako hovoria i istia Kristove ústa, pretože On nemôže ani klamať ani podvádzat'.

Podľa toho ľahko sa dá odpovedať na každú otázku, ktorá nás teraz trápi, ako napr. či aj zlý kňaz môže prisluhovať a podávať sviatosť a mnohé iné tomuto podobné. O tom tvrdíme; I keď naničhodník prijíma alebo prisluhuje sviatosť, prijíma pravú sviatosť, to znamená Kristovo telo a krv, ako keby to robil čo najhodnejšie. Lebo ona nespočíva na ľudskej svätosti ale na Božích slovách. A ako nijaký svätý na zemi, ba ani anjel v nebi nemôže premeniť chlieb a víno na Kristovo telo a krv, tak ani nik nemôže zmeniť ani obrátiť i keby to zneužíval.

Lebo pre osobu alebo pre neveru nie je falošným slovo, ktoré robí a ustanovuje sviatosť. Ved' nehovorí: Ak uveríte alebo ak budete hodní, budete mať moje telo a krv, ale vezmite, jedzte a pite, toto je moje telo a krv, a tiež: To čiňte (totiž to, čo ja teraz činím, ustanovujem, vám dávam a kážem vziať). To znamená: či si hodný alebo nehodný, máš tu Jeho telo a krv mocou tohto slova, ktoré pristupuje ku chlebu a vínu. „Toto si dobre povšimni a zachovaj. Lebo na slove spočíva náš základ, ochrana a záštita proti všetkým bludom a podvodom, ktoré povstali alebo ešte môžu povstať."

Toľkoto z Veľkého katechizmu, v ktorom je slovom Božím potvrdená pravá prítomnosť tela a krvi Kristovej pri svätej večeri. A toto treba rozumieť nielen pri veriacich a hodných, ale aj pri neveriacich a nehodných.

Pretože tento vysokoosvietený muž v duchu predvídal, že po jeho smrti budú ho niektorí upodozrievať, že sa odklonil od učenia, ktoré tu spomíname a od iných kresťanských článkov, preto pripojil k svojmu Veľkému vyznaniu toto ohradenie sa:

„Keďže vidím, že sekty a bludy sa stále viac a viac množia a že satanovo zúrenie a besnenie neprestáva, aby si niekto z nich v budúcnosti ešte za môjho života alebo po mojej smrti nemohol mnou vypomáhať a moje spisy falošne vysvetľovať na podopretie svojich bludov, ako to začali robiť sakramentári a novokrsteneckí bludári — preto chcem týmto spisom vyznať bod za bodom pred Bohom a pred celým svetom svoju vieru, pri ktorej chcem zotrvať až do smrti v nej — kiež mi Boh pomáha! — sa s týmto svetom rozlúčiť a postaviť sa pred súdnu stolicu nášho Pána Ježiša Krista. Ak by niekto po mojej smrti povedal: Keby dnes žil Dr. Luther ináč by učil i zmýšľal o tomto alebo o týchto článkoch, lebo o nich dostatočne neuvažoval atď. — proti tomu hovorím dnes práve tak, ako potom a potom práve tak, ako dnes, že som z Božej milosti všetky tieto články čo najstarostlivejšie premyslel a znovu niekoľkokrát porovnal s Písmom a tak isto ich chcem brániť, ako som teraz bránil sviatosť oltárnu. Nie som opitý, ani nie som bez zmyslov; viem, čo hovorím. Tiež dobre cítim, čo ma čaká na poslednom súde pri príchode Pána Krista. Preto nech si nikto

nemyslí, že žartujem. Myslím to vážne, lebo z Božej milosti poznám satana dost' dobre; keď môže prekrútiť a poplieť slovo Božie, čo by to nespravil s mojimi slovami alebo so slovami niekoho iného?"

Keď sa blahej pamäti Luther takto ohradil, zaradil medzi podstatné články aj tento: „Práve tak hovorím" povedal „a tiež vyznávam o oltárnej sviatosti, že tu sa ústami je a pije pravé telo a krv v chlebe a víne, i keby kňaz ktorý ju prisluhuje alebo tí, čo ju prijímajú, neverili alebo ju nejakou inakšou zneužívali; pretože ona nespočíva na ľudskej viere alebo nevere, ale na Božom slove a ustanovení; tak by bolo len vtedy, keby najprv zmenili slovo Božie a ustanovenie a keby to ináč vysvetľovali. Tak to teraz robia nepriatelia sviatosti, ktorí prirodzene majú len chlieb a víno; pretože oni nemajú ani slovo a ustanovenie Božie, ale ho prevrátili a zmenili podľa svojej vlastnej domnienky."

Dr. Luther, ktorý predsa lepšie ako ktokoľvek iný znal pravý, vlastný zmysel Augsburského vierovyznania a pri ňom neochvejne vytrval a ho bránil až do svojho konca, krátko pred svojou smrťou vo svojom poslednom Vyznaní s veľkou vážnosťou zopakoval svoju vieru o tomto článku týmito slovami, ako píše: „Dávam ich do jedného vreca, to je pokladám za sakramentárov a blúznicov všetkých, ktorí nechcú veriť, že Pánov chlieb pri večeri Pánovej je Jeho pravé, prirodzené telo, ktoré bezbožní a Judáš ústami prijímali práve tak ako svätý Peter a všetci svätí; kto toto, hovorím, nechce veriť, nech mi dá pokoj a nech sa neúfa môjmu priateľstvu; to veru inak nebude".

Z tohoto vysvetlenia, najmä však z vysvetlenia Lutherovho, najprednejšieho učiteľa Augsburského vierovyznania, môže každý rozumný milujúci pravdu a pokoj jasne porozumieť, čo vždy bolo vlastné učenie a zmysel Augsburského vierovyznania o tomto článku.

Popri slovách Kristových a sv. Pavlových (chlieb vo večeri Pánovej „je telo Kristovo" alebo „spoločenstvo tela Kristovho") užívala sa aj fórmula: pod chlebom, s chlebom, v chlebe, a to preto, aby tým bola zahrnutá pápeženecká transsubstanciácia a aby sa poukázalo na sviatosťné zjednotenie nezmenenej podstaty chleba a Kristovho tela; tiež výpoveď: „Verbum caro factum est" — „Slovo stalo sa telom" (Ján 1,14) sa opakuje a vysvetľuje výpoveďami rovnakého zmyslu: „Slovo Kristovo nech prebýva vo vás" (Koloz.3,16); tiež: „V Kristu prebýva všetka plnosť Božia telesne" (Koloz.2,9); tiež: „Boh bol s Ním" (Skut. ap. 10,38); tiež: „Boh bol v Kristu" (2.Kor.5,19), a im podobnými, že totiž Božia prirodzenosť sa nepremení na ľudskú prirodzenosť, ale obe nepremenené prirodzenosti sú osobne zjednotené. Práve toto prirovnanie používajú mnohí poprední starí učitelia Justín, Cyprián, Augustín, Lev, Gelázus, Chryzostom a iní o slovách Kristovej zmluvy: „toto je moje telo", že ako sú v Kristu nerozlučne zjednotené dve rozličné nezmenené prirodzenosti, práve tak sú vo večeri Pánovej tu na zemi spolu prítomné dve podstaty, prirodzený chlieb a pravé prirodzené telo Kristovo pri riadnom vysluhovaní sviatosti. I keď toto zjednotenie tela a krvi Kristovej s chlebom a vínom nie je osobné zjednotenie, akým je zjednotenie oboch prirodzeností v Kristovi, ale ako to nazýva Luther a naši v spomenutých článkoch vyrovnania sa z roku 1536, atď. a inde je unio sacramentalis, to znamená sviatosťné zjednotenie, tým chcú ukázať, že i keď používajú formas in pane, sub pane, cum pane, to znamená rozdielne výrazy: v chlebe, pod chlebom, s chlebom, predsa sa slová Ježišove tak prijímajú, ako znejú. A že vo výpovedi, to jest v slovách Kristovej zmluvy „Hoc est corpus meum", „toto je moje telo" nevidia figuratam praedicationem, ale inusitatam, to je, nepokladajú ich za reč alebo výraz obrazný, ozdobný, ale neobyčajný. V tomto zmysle hovorí aj Justín: „Toto neprijímame ako obyčajný chlieb a obyčajný nápoj, ale ako Ježiš Kristus, Spasiteľ náš, slovom Božím sa stal telom a pre našu spásu mal telo a krv, tak veríme, že pokrm Ním posvätený skrze slovo a modlitbu, je telo a krv Pána Ježiša Krista."

Takým spôsobom aj Dr. Luther vo svojom Veľkom a najmä vo svojom poslednom Vyznaní o večeri Pánovej bránil s veľkou vážnosťou a rozhodnosťou spôsob reči, ktorý použil Kristus pri svojej prvej večeri Pánovej

Keďže Dr. Luthera bezpochyby treba pokladať za najprednejšieho učiteľa cirkví vyznávajúcich Augsburské vierovyznanie, ktorého celé učenie, suma a obsah sú zhrnuté v článkoch

mnohokrát spomínaného Augsburského vierovyznania predloženého Karlovi V., nemôže byť a ani nemá byť vlastnejšieho a lepšieho pochopenia a zmyslu už spomínaného Augsburského vierovyznania, ako ten, čo je v Lutherových spisoch náukových a polemických.

Ved' toto práve spomenuté učenie sa zakladá na jedinej, pevnej, nepohnutelnej a nepochybnnej skale pravdy podľa slov ustanovenia svätým Božím slovom. Takto ho chápali, učili a rozširovali aj svätí evanjelisti a apoštolovia a ich učeníci a poslucháči.

Lebo ved' náš Pán a Spasiteľ Ježiš Kristus, o ktorom ako svojom jedinom učiteľovi sme dostali všetci z neba vážny rozkaz: „Hunc audite“ — „Toho poslúchajte“ (Mat. 17,5), nie je obyčajný človek alebo anjel, ani nielen múdry, pravdivý a mocný, ale je sama večná pravda a múdrosť a všemohúci Boh, preto iste dobre vedel, čo a ako má hovoriť. A vedel aj to, že je schopný mocne vykonať a uskutočniť všetko, čo hovorí a zaslúbuje, ako povedal: „Nebo a zem sa pominú, ale moje slová sa nikdy nepominú“ (Luk.21,33) a tiež: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi“ (Mat.28,18).

Teda tento opravdivý, všemohúci Pán, náš Stvoriteľ a Vykupiteľ Ježiš Kristus, po poslednej večeri, keď už mal nastúpiť svoje bolestné utrpenie a smrť za naše hriechy, v tejto poslednej smutnej chvíli s veľkou rozvahou a vážnosťou ustanovil túto velebnú sviatosť, ktorú treba s veľkou vážnosťou a poslušnosťou aj užívať až do konca sveta a ktorá ako trvalá pamiatka Jeho trpkého utrpenia a smrti a všetkých Jeho dobrodení má byť aj pečaťou novej zmluvy, potešením pre všetky zarmútené srdcia a trvalým zväzkom a zjednotením kresťanov s ich hlavou, Kristom i navzájom medzi sebou; pri založení a ustanovení svätej večere Pánovej vyslovil slová o posvätnom a prislúhovanom chlebe: „Vezmite, jedzte! Toto je moje telo, ktoré sa vydáva za vás“ a o kalichu alebo víne: „Toto je moja krv novej zmluvy, ktorá sa vylieva za vás na odpustenie hriechov.“

Tieto slová Ježiša Krista, večného, pravého a všemohúceho Syna Božieho, svojho Pána, Stvoriteľa a Vykupiteľa, máme takto chápať a vysvetľovať a nie ako slová kvetnaté, obrazné, inotajné, akoby chcel náš rozum. Ale treba ich prijímať s jednoduchou vierou a v patričnej poslušnosti tak, ako znejú v ich vlastnom a jasnom význame a nedať sa od nich odvieť nijakým námietkam ani ľudským protirečeniam, ktoré vyvierajú z ľudského rozumu, nech by mu akokoľvek lahodili.

Ved' aj Abrahám, keď počul Božie slovo o obetovaní svojho syna, mal dost príčin uvažovať, či mu má rozumieť podľa litery, či si ho vysvetľovať znesiteľnejšie a miernejšie. Ved' slová sa zjavne protivili každému rozumu a zákonu Božiemu i prirodzenému, ale aj vznešenému článku viery o zaslúbenom semene, Kristu, ktorý sa mal narodiť z Izáka: ale ako vtedy, keď dostal zaslúbenie o požehnanom semene, ktoré malo vyjsť z Izáka (hoci sa to jeho rozumu zdalo nemožným), vzdal česť Bohu a Jeho pravde a prijal zaslúbenie s pevnou istotou a uveril, že čo Boh zaslúbil, to môže aj vykonať, tak aj tu rozumie a verí Božiemu slovu a rozkazu jednoducho a prosto tak, ako znie podľa litery. A necháva celú vec na Božiu všemohúcnosť a múdrosť vediať, že ona má omnoho viac spôsobov a ciest splniť zaslúbenie o semene z Izáka, akoby ich on mohol pochopiť svojím slepým rozumom. Tak aj my so všetkou pokorou a poslušnosťou máme veriť zreteľným, pevným, jasným a vážnym slovám a rozkazom nášho Stvoriteľa a Vykupiteľa bez pochybovania a uvažovania, či to súhlasí alebo či je to možné podľa nášho rozumu; lebo tieto slová povedal Pán, ktorý sám je nekonečná múdrosť a pravda, a ktorý všetko čo sľubuje isto aj uskutoční a splní.

Aj všetky okolnosti pri ustanovení tejto večere svedčia, že tieto slová nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista, ktoré sú samy v sebe jednoduché, zreteľné, jasné, pevné a nepochybné, musia sa rozumieť len v ich bežnom, vlastnom a všeobecnom význame. Ved' keď Kristus dal tento rozkaz pri stole a pri večeri, niet pochybností, že tu hovoril o pravom, prirodzenom chlebe a o prirodzenom víne, tiež o jedení a pití ústami. Teda slovo chlieb nemôže byť metafora, to je prenesený zmysel, akoby telo Kristovo bol duchovný chlieb alebo duchovný pokrm duší. Sám Kristus uistil, že v slove telo nie je nijaká metonymia, to je prenesený význam slova. Ani že nehovorí o znamení alebo znaku svojho tela alebo o obraznom tele alebo o sile a o dobrodeniach

svojho tela, ktoré vydobyl obetovaním svojho tela. Ale hovorí o svojom opravdivom, podstatnom tele, ktoré za nás vydal na smrť a o svojej opravdivej, podstatnej krvi, ktorú za nás vylial na dreve kríža na odpustenie hriechov.

Teda nieto vernejšieho a bezpečnejšieho vykladača slov Ježiša Krista ako sám Pán Kristus, ktorý najlepšie rozumel svojim slovám, svojmu srdcu a svojej mysli a môže ich vysvetliť najmúdrejšie a najsprávnejšie. Tu pri ustanovení svojej poslednej vôle a závetu a pri trvalom zväzku a zjednotení, ako ani nikde inde v ostatných článkoch viery a ani v iných znameniach zmluvy a milosti alebo ustanoveniach sviatosti, napr. pri obriezke, rozličných obetiach v Starej zmluve, pri krste sv. neužil slová obrazné, ale celkom samozrejmé, jednoduché, nedvojzmyselné a jasné. Ba aby nemohlo vzniknúť nijaké nedorozumenie, slovami „za vás sa vydáva, za vás sa vylieva, jasnejšie to vysvetlil. Aj svojich učeníkov nechal pri tomto jednoduchom a vlastnom zmysle a im nariadil, aby učili všetky národy zachovávať všetko, čo im, apoštolom prikázal.

Preto tiež všetci traja evanjelisti (Mat.26,26; Mar. 14,22; Luk.22,19) a svätý Pavel (1.Kor. 11,24), ktorý po Kristovom vstúpení na nebo to isté prijal, jednomyselne, tými istými slovami a slabikami opakujú tieto jasné, zreteľné, isté a pravdivé slová Kristove: „toto je moje telo" tým istým spôsobom o posvätenom a prisluhovanom chlebe bez akejkoľvek odchýlky a zmeny. Preto niet pochybností, že aj o druhej čiasťke sviatosti tieto Lukášove a Pavlove slová „tento kalich je nová zmluva v mojej krvi" nemôže mať iný zmysel, ako ktorý im dáva svätý Matúš a Marek: „Toto (totiž čo pijete ústami z kalicha) je moja krv novej zmluvy". Týmto s vami ľuďmi ustanovujem, spečatujem a potvrdzujem tento svoj závet a novú zmluvu, totiž odpustenie hriechov.

A tak treba si dobre a vážne povšimnúť aj zopakovanie, potvrdenie a vysvetlenie slov Kristových u svätého Pavla (1.Kor. 10,16) ako zvláštne a jasné svedectvo o pravdivej a podstatnej prítomnosti a prisluhovaní tela a krvi Kristovej vo večeri, keď píše: „Či kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, nie je spoločenstvom krvi Kristovej? A chlieb, ktorý lámeme, či nie je spoločenstvom tela Kristovho? „Tieto slová nás jasne poučujú, že nielen kalich, ktorý Kristus požehnal pri prvej večeri, a nielen chlieb, ktorý Kristus lámal a rozdával, je spoločenstvom tela a krvi Kristovej, ale aj ten, ktorý my lámeme a požehnáваме. Že teda všetci, čo jedia tento chlieb a pijú z kalicha, naozaj prijímajú pravé telo a krv Kristovu, a že sa na nich zúčastňujú. Ved' keby Kristovo telo bolo prítomné a sa prijímalo nie opravdivo a podstatne, ale len vo svojej moci a účinkoch, tak by chlieb musel byť pomenovaný spoločenstvom ducha, moci a dobrodení Kristových a nie spoločenstvom tela, ako Apológia argumentuje a usudzuje. A keby Pavel hovoril len o duchovnom spoločenstve tela Kristovho vo viere, ako prekrúcajú túto výpoveď sakramentári, nebol by povedal: chlieb, ale duch alebo viera je spoločenstvom tela Kristovho. On však hovorí: chlieb je spoločenstvom Kristovho tela, takže všetci, ktorí požívajú posvätený chlieb, majú účasť aj na Kristovom tele; a tak sa musí hovoriť nie o duchovnom, ale o sakramentálnom alebo ústnom prijímaní Kristovho tela, ktoré je rovnaké zbožným i bezbožným kresťanom.

Aj príčiny a okolnosti celej tejto Pavlovej kázne ukazujú, že tých, čo jedia obetované modlám a sa zúčastňujú pohanských diabolských služieb a hneď zas idú k Pánovmu stolu a prijímajú telo a krv Kristovu, odstrašuje a varuje, aby Kristovo telo a krv neprijímali na svoje vlastné odsúdenie a zatratenie. Keď všetci, ktorí pri večeri Pánovej prijímajú posvätený a lámány chlieb, majú aj spoločenstvo s Kristovým telom, preto Pavel nemôže hovoriť o duchovnom spoločenstve s Kristom, ktoré nik nemôže zneužiť a tak nikoho netreba pred ním varovať.

Preto aj naši milí otcovia a predkovia, ako napr. Luther a iní praví učiteľia augsburského vierovyznania, aby sa čo najviac zhodovali so slovami Kristovými, vysvetľovali túto Pavlovu výpoveď týmito slovami: Chlieb, ktorý lámeme, je prisluhované Kristovo telo alebo Kristovo podelované telo, ktoré sa prisluhuje tým, čo prijímajú lámány chlieb.

Jednomyselne zotrvať pri tomto jednoduchom a pevne založenom vysvetlení tohto skvelého svedectva (1.Kor. 10,16). Právom sa divíme, že sú opovážlivci, čo túto výpoveď, ktorou predtým sami protirečili sakramentárom, chcú teraz použiť za základ svojho bludu, že vo večeri Pánovej sa Kristovo telo prijíma len duchovne: „Panis est communicatio corporis Christi, hoc est id, quo fit

societas cum corpore Christi (quod est ecclesia), seu est médium, per quod fideles unimur Christo, sicut verbum evangelii fide apprehensum est médium per quod Christo spiritualiter unimur et corpori Christi, quod est ecclesia, inserimur". To znamená: Chlieb je spoločenstvo Kristovho tela, teda to, čím máme spoločenstvo s Kristovým telom, ktorým je cirkev. Alebo chlieb je prostriedok, ktorým sme my veriaci zjednotení s Kristom; práve tak ako slovo evanjelia prijímané vierou je prostriedok, ktorým sme s Kristom duchovne zjednotení a privtelení k telu Kristovmu, ktorým je cirkev".

A opravdivé telo a krv Kristovu prijímajú v sviatosti ústami nielen bohobojní, pobožní a veriaci kresťania, ale aj nehodní, bezbožní pokrytci, ako napr. Judáš a jeho spoločníci, ktorí nemajú s Kristom nijaké duchovné spoločenstvo a ktorí bez opravdivého pokánia a obrátenia sa k Bohu pristupujú k Pánovmu stolu a svojím nehodným jedením a pitím sa veľmi prehrešujú proti telu a krvi Kristovej; toto svätý Pavel výslovne učí: „Preto ktokoľvek by nehodne jedol chlieb, alebo pil z kalicha Pánovho", previní sa nielen proti chlebu a vínu, nielen proti znameniam alebo symbolom a obrazom tela a krvi, ale „previní sa proti telu a krvi" Pána Ježiša Krista (1 .Kor. 11,17), ktorého tu prítomného zneučtuje, zneužíva a potupuje práve tak, ako Židia, ktorí vskutku činom siahli na Kristovo telo a Ho zabili; takto starí kresťanskí Otcovia a cirkevní učitelia jednomyselne rozumeli a vysvetľovali túto výpoveď.

Je teda dvojaké jedenie Kristovho tela. Jedno je duchovné, o ktorom hovorí Kristus najmä u Jána (6,51). Toto sa deje duchom a vierou v kázni a v rozjímaní o evanjeliu, ako aj pri večeri Pánovej a je samo o sebe užitočné a spasiteľné a všetkým kresťanom v každom čase potrebné k spásu. Bez tohoto duchovného požívania len sakramentálne, alebo ústne jedenie pri večeri Pánovej nielen nespasí, ale naopak škodí a zatratí.

Ale toto duchovné jedenie nie je nič iné ako viera, totiž poslúchať, vierou prijímať a si privlastňovať Božie slovo, v ktorom sa nám podáva Kristus, pravý Boh a človek, so všetkými dobrodeniami, ktoré nám získal svojím telom, za nás na smrť vydaným a svojou krvou za nás vyliatou, totiž Božia milosť, odpustenie hriechov, spravodlivosť a večný život. A na toto potešenie, že máme milostivého Boha a večnú spásu pre Ježiša Krista, máme sa s pevnou dôverou a istotou bezpečne spoľahnúť a ho zachovať v každom súžení a pokúšaní.

Druhé jedenie Kristovho tela je jedenie ústami alebo sviatostné, keď vo svätej večeri Pánovej ústami prijímajú a požívajú pravé, podstatné telo a krv Kristovu všetci, čo jedia posvätený chlieb a pijú posvätené víno vo večeri Pánovej. A to veriaci ako záruku a uistenie, že sú im naisto odpustené ich hriechy, a že Kristus v nich prebýva a účinkuje, neveriaci však na odsúdenie a zatratenie, ako doslovne znejú slová Kristovho ustanovenia. Ved' pri stole a pri večeri podával svojím učeníkom prirodzený chlieb a prirodzené víno, ktoré nazval svojím pravým telom a svojou pravou krvou a na to povedal: „Jedzte a pite". A tak podľa okolností tomuto rozkazu nemožno ináč rozumieť, len ako ústnemu jedeniu a pitiu, ale nie hrubému, telesnému, kafarnaitickému, ale nadprirodzenému a nepochopiteľnému. K tomuto potom Pán Kristus iným rozkazom ustanovuje iné, duchovné jedenie, keď hovorí: „To čiňte na moju pamiatku". Tu požaduje vieru.

Preto všetci starokresťanskí učitelia podľa týchto slov Kristovho ustanovenia a podľa vysvetlenia svätého Pavla výslovne a v súlade so všetkými kresťanskými svätými cirkvami učili, že Kristovo telo sa neprijíma len duchovne vierou, čo sa deje aj mimo sviatosti, ale aj ústami, a tak že ho prijímajú nielen veriaci, pobožní kresťania, ale aj nehodní a neveriaci, falošní a zlí. Bolo by zdlhavé uvádzať tu ich svedectvá. Preto kvôli stručnosti odkazujeme kresťanského čitateľa na obširne spisy našich.

Z toho je zrejmé, ako neslušne a jedovate sa vysmievali sakramentárski blúznivci (napr. Teodor Beza) Pánu Kristovi, svätému Pavlovi a celej cirkvi, keď nazvali toto ústne prijímanie a prijímanie nehodných „duos pilos caudae equinae et commentum, cuius vel ipsum Satanam pudeat" („dvoma vlasmi z konského chvosta a bájkou, za ktorú by sa aj sám diabol hanbil"), a učenie o Kristovej velebnosti „excrementum Satanae, quo diabolus sibi ipsi et hominibus illudat "

(„diablovým lajnom, ktorým diabol seba i ľudí mámi“). Toto je tak rúhavo povedané, že sa pobožný kresťan hanbí to pretlmočiť.

Treba však starostlivo vysvetliť, kto sú nehodní hodovníci pri večeri Pánovej. To sú tí, čo bez opravdivého pokánia a oľutovania hriechov a bez opravdivej viery a dobrého predsavzatia polepšiť svoj život idú k tejto sviatosti a tak sami si svojím nehodným jedením Kristovho tela privolávajú na krk odsúdenie, to jest časné a večné tresty a previňujú sa proti telu a krvi Kristovej.

Lebo opravdiví a hodní hodovníci sú kresťania, ktorí sú slabí vo viere, bojazliví, zarmútení, ktorí sú v srdci poľakaní veľkosťou a množstvom svojich hriechov a si myslia, že pre svoju veľkú hriešnosť nie sú hodní tohoto vznešeného pokladu a Kristových dobrodení; ktorí poznávajú slabosť svojej viery a žalostia nad ňou; a ktorí srdečne túžia môcť slúžiť Bohu silnejšou a ochotnejšou vierou a úprimnou poslušnosťou. Najmä pre takýchto je ustanovená a nariadená táto vznešená sviatosť, ako hovorí Kristus: „Podťte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení; ja vám dám odpočinutie!“ (Mat. 11,28). Tiež: „Nepotrebuju zdraví lekára, ale nemocní“ (Mat.9,12). A apoštol Pavel hovorí: „Božia moc sa v slabostiach dokonáva“ (2.Kor. 12,9); tiež: „Slabého vo viere sa ujímajte . . . veď Boh ho prijal“ (Rim. 14,1). Lebo kto verí v Božieho Syna či silnou a či slabou vierou, ten má život večný (Ján 3,15.16.17).

Takže hodnosť nezáleží vo veľkej alebo malej slabosti alebo sile viery, ale v zásluhách Kristových, ktoré slaboverný a zarmútený otec (Mar.9,24) zakúsil práve tak ako Abrahám, Pavel a iní, ktorí mali dostatočnú a silnú vieru.

Dosiaľ sme hovorili o opravdivej prítomnosti a o dvojakom prijímaní tela a krvi Kristovej, čo sa deje buď vierou duchovne, buď ústami a to i hodnými i nehodnými.

Keďže však povstali nedorozumenia medzi niektorými učiteľmi augsburského vierovyznania o konsekrácii (posviacaní) a o obecnom pravidle, že nič nie je sviatosťou mimo užívania Kristom ustanoveného, preto sme sa aj o tomto bratsky a jednomyselne dohodli na tomto: Opravdivú prítomnosť tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej nepôsobí slovo alebo dielo nejakého človeka, teda ani zásluhy alebo slová služobníka, ani jedenie ani pitie, ani viera komunikantov, ale treba toto pripísať jedine moci všemohúceho Boha a slovám, ustanoveniu a nariadeniu nášho Pána Ježiša Krista.

Lebo pravdivé a všemohúce slová Ježiša Krista, ktoré vyslovil pri prvom ustanovení, boli účinné nielen pri prvej večeri Pánovej, ale stále ešte trvajú, platia, pôsobia a sú účinné. Takže na všetkých miestach, kde sa prisluguje večera Pánova podľa Kristovho ustanovenia, a kde sa užívajú Jeho slová, sú opravdu prítomné telo a krv Kristova a prisluhujú a prijímajú sa z moci a sily slov, ktoré Kristus vyslovil pri prvej večeri Pánovej. Lebo mocou prvého ustanovenia skrze slovo, ktoré chce, aby sa tu opakovalo, sám Kristus účinkuje tam, kde sa zachováva Jeho ustanovenie, hovoria sa Jeho slová nad chlebom a kalichom, a kde sa prisluguje posvätený chlieb a kalich, ako hovorí Chryzostom v kázni o utrpení (Kristovom): „Kristus sám pripravuje tento stôl a ho požehnáva, lebo žiaden človek neurobí podávaný chlieb a víno telom a krvou Kristovou, jedine sám Kristus, ktorý bol za nás ukrižovaný. Slová vyslovia kňazove ústa, ale vo večeri Pánovej elementy sú posvätené Božou mocou a milosťou skrze slová: To je moje telo. A tak ako výpoveď: „Plodťte sa, množte sa, naplňte zem“ (1.Mojž. 1,28), ktorá bola len raz vyslovená, stále účinkuje v prírode, že plodí a sa rozmnožuje, tak aj táto výpoveď, i keď bola len raz vyslovená, predsa účinkuje a pôsobí až dodnes a bude pôsobiť až do Jeho príchodu, takže vo večeri Pánovej v cirkvách je prítomné Jeho pravé telo a krv.

A Luther (Zväzok 6., str. 99): „Tento Jeho rozkaz a ustanovenie vykonáva a spôsobuje, že neprisluhujeme a neprijímame obyčajný chlieb a víno, ale Jeho telo a krv, ako hovoria Jeho slová: To je moje telo, to je moja krv, atď.“ Takže nie naše konanie alebo hovorenie robia chlieb telom a víno krvou, ale Kristov rozkaz a nariadenie, a to od prvej večere Pánovej až do konca sveta a prisluhujú sa každodenne našou službou a úradom.

Podobne (Zväzok 3., str. 446): „Veru je tak, že i keby som priam o každom chlebe povedal, že je Kristovo telo, nič by to neznamenalo, ale keď podľa Jeho ustanovenia a zaslúbenia hovoríme

o večeri Pánovej: Toto je moje telo, vtedy je to Jeho telo. Nie pre naše hovorenie alebo slová, ale pre Jeho nariadenie, že nám nariadil tak hovoriť a činiť a spojil svoje nariadenie a činenie s naším hovorením.

Takže treba slová ustanovenia pri prisluhovaní svätej večere Pánovej verejne pred celým zhromaždením zreteľne a jasne odriekať alebo spievať a nikdy sa nesmú vynechať, aby sme boli poslušní Kristovmu rozkazu: „To čiňte“, a aby sa v poslucháčoch Kristovým slovom vzbudila, posilnila a utvrdila viera v podstatu a ovocie tejto sviatosti (viera v prítomnosť tela a krvi Kristovej, v odpustenie hriechov a vo všetky dobrodenia, ktoré nám Kristus získal svojou smrťou, vyliatím krvi, a ktoré sú nám v Kristovej zmluve darované). A aby elementy, chlieb a víno, v ktorých sa nám podávajú Kristovo telo na jedenie a krv na pitie, pri tomto svätom prijímaní boli posvätené alebo požehnané, ako hovorí Pavel: „Kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme“ (1.Kor. 10,16), čo sa deje len opakovaním a recitovaním slov ustanovenia.

Ale toto „posvätenie“ alebo odriekanie slov Kristovho ustanovenia nerobí sviatosť tam, kde sa nezachováva celý dej večere Pánovej, ako ho nariadil Kristus. (Např. keď sa posvätený chlieb neprisluhuje, neprijíma a nepožíva, ale sa zamyká, obetuje alebo prenáša). Kristov rozkaz: „To čiňte“ musí sa zachovať celý, nerozdelený, neporušený. On totiž zahŕňa celý výkon alebo prislúženie tejto sviatosti. Že totiž v kresťanskom zhromaždení sa berie, požehnáva, prisluhuje, prijíma a je chlieb a pije víno a pritom sa zvestuje Pánova smrť. Aj svätý Pavel stavia nám pred oči celý dej lámania alebo prisluhovania chleba a jeho prijímania (1.Kor.10,16).

Aby sme toto pravé kresťanské učenie o svätej večeri Pánovej zachovali, a aby sme sa vyhli mnohému bezbožnému zneužívaniu a prevracaniu tejto zmluvy a toto odstránili, treba si vziať zo slov ustanovenia toto užitočné pravidlo a meradlo: „Nihil habet rationem sacramenti extra usum a Christo institutum, alebo extra actionem divinitus institutam.“ To jest: Keď sa Kristovo ustanovenie nezachováva tak, ako ho On nariadil, to nie je sviatosť. Toto sa nemá zavrhnúť, ale v cirkvách Božích môže sa užitočne upotrebovať a zachovávať. Slová „usus“ alebo „actio“ („užívanie“ alebo „prisluhovanie“) neznamenujú vieru, ani nie iba ústne prijímanie, ale celé zovňajšie viditeľné Kristom ustanovené prisluhovanie večere Pánovej: posvätenie alebo slová ustanovenia, prisluhovanie a prijímanie alebo ústne požívanie posväteného chleba a vína, tela a krvi Kristovej. Avšak keď sa mimo tohoto prijímania v pápežníckej omši chlieb nepodáva ale obetuje alebo zamyká, prenáša a vystavuje na vzývanie, to sa nemá pokladať za sviatosť. Práve tak, ako voda na krstienie nie je sviatosť alebo krst, keď sa jej používa k posväteniu zvonov alebo k uzdravovaniu malomocenstva, alebo keď je nejako vystavená na vzývanie. Veď toto pravidlo bolo od počiatku postavené proti pápežskému zneužívaniu a sám Dr. Luther ho vysvetlil (Zväzok 4., Jen.).

Pri tom však musíme ešte pripomenúť, že sakramentári ľstivo a bezbožne zneužili toto užitočné a potrebné pravidlo na popretie pravej, podstatnej prítomnosti a ústneho požívania Kristovho tela, čo sa deje na zemi i hodnými i nehodnými a vysvetľujú ho pomocou usus fidei, duchovného a vnútorného užívania vierou. Teda akoby užívanie večere Pánovej nehodnými nebolo sviatosťou, a akoby sa užívanie Kristovho tela dialo jedine duchovne, vierou. Alebo akoby viera spôsobovala, že telo Kristovo je prítomné vo večeri Pánovej, a že preto nehodní a neveriaci pokrytci nemajú prítomné telo Kristovo ani ho neprijímajú.

Veď sviatosť netvorí naša viera, ale jedine pravdivé slovo a ustanovenie nášho všemohúceho Boha a Spasiteľa Ježiša Krista, ktoré v kresťanstve stále účinkuje a zostáva a neruší ho a nepozbavuje moci hodnosť alebo nehodnosť prisluhujúceho alebo nevera prijímajúceho. Ako evanjelium, i keď mu bezbožní poslucháči neveria, preda je a zostáva pravým evanjeliom, ibaže v neveriacich spôsobí spásu: práve tak, či veria alebo neveria tí, čo prijímajú sviatosť, pravdivými sú Kristove slová: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo“, a nespôsobuje to naša viera, ale Jeho všemohúcnosť.

Preto je škodlivým a nehanebným bludom, keď niektorí ľstivým prekrútením tohoto známeho pravidla pripisujú viac našej viere, ako všemohúcnosti nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista, akoby jedine ona činila prítomným Kristovo telo a ho požívala.

Čo sa týka rozličných vymyslených dôvodov a nedôstojných dôkazov sakramentárov o podstatných a prirodzených vlastnostiach ľudského tela, o nanebovstúpení Krista, o Jeho odchode z tohto sveta a o inom, pre stručnosť a tiež preto, že po Lutherovej smrti blúznivci nepriniesli už nič nového, odkazujeme a upozorňujeme kresťanského čitateľa na Lutherove spisy. Dr. Luther Božím slovom dôkladne a obšírne podvrátil všetky ich bludy vo svojich polemických spisoch „Proti nebeským prorokom“; tiež v diele „Že toto slovo: Toto je moje telo atď. stále ešte platí“; ako aj vo svojom veľkom i malom Vyznaní o večeri Pánovej a v iných svojich spisoch.

Aby sme sa teda nijakým ľudským chytráckym myšlienkam, nechže by boli akokoľvek lichotivé a vážne, nedali, nechceli, nemohli ani nesmeli dať odvieť od jednoduchého, zrejmého a jasného úmyslu slova a zmluvy Kristovej k akémukoľvek cudziemu učeniu, ale že týmto slovám rozumieme a veríme jednoducho tak, ako znejú — toto je náš základ, na ktorom sme stáli vždy a všade v tejto otázke o tomto článku od vzniku tohto sporu, ako to Dr. Luther hneď od počiatku vyjadril proti sakramentárom týmito slovami: „Toto sú moje základy, na ktorých stojím v tejto otázke:

1. Prvý. V tomto článku našej viery Ježiš Kristus je podstatný, prirodzený, pravý, dokonalý Boh a človek v jednej osobe, nerozlúčny, nerozdielny.

2. Druhý: Božia pravica je všadeprítomná.

3. Tretí: Božie slovo nie je ani falošné ani klamlivé.

4. Štvrtý: Boh má a pozná rozličné spôsoby, ako byť na niektorom mieste a nielen jedine ten, o ktorom blúznivci tárajú a ktorý filozofi nazývajú localem, čiže priestorovým. Tiež Kristovo jedno telo má trojaký spôsob alebo všetky tri spôsoby prítomnosti:

Prvý hmatateľný, telesný spôsob, keď chodil po zemi telesne, keď zaujímal priestor svojimi rozmermi. Tento spôsob môže ešte stále užívať, ako učinil po svojom zmŕtvychvstaní a použije ho pri poslednom dni, ako hovorí Pavel 1.Tim.6,15: „Ktoré nám v príhodnom čase dá uzrieť ten (blahoslavený) Boh“ atď. A Kolos. 3,4: „Keď sa zjaví Kristus, náš život“ atď. Na takýto spôsob Kristus nie je v Bohu ani u Otca, ani nie je v nebi, ako sníva streštenec. Lebo Boh nie je telesný priestor alebo miesto. Na toto sa vzťahuje výpoveď, ktorú uvádzajú blúznivci, že Kristus opustil svet a šiel k Otcovi, atď.

Druhý spôsob je nebadateľný, duchovný, keď nezaberá nijaký priestor, ale preniká cez všetky stvorenia, kam chce, ako môj zrak (aby som použil hrubé prirovnanie) preniká cez vzduch, svetlo alebo vodu a je tam a nezaberá nijaký priestor; ako zvuk alebo tón preniká vzduchom alebo vodou alebo doskou alebo stenou a tiež nezaujíma priestor; tiež ako svetlo a teplo preniká vzduchom, vodou, sklom, krištálmi a tomuto podobným a je v nich a tiež nezaberá priestor. A podobne i mnohé iné. Tento spôsob použil Kristus vtedy, keď vyšiel zo zapečateného hrobu a vošiel cez zamknuté dvere. Takto je prítomný aj v chlebe a víne pri večeri Pánovej a verí sa, že tak sa narodil zo svojej matky.

Tretí je Božský a nebeský spôsob, pretože je s Bohom jedna osoba. Podľa toho musia Mu byť všetky tvory prístupnejšie a prítomnejšie, ako sú Mu podľa druhého spôsobu. Lebo keď tým druhým spôsobom môže byť v tvoroch a pri nich bez toho, aby Ho cítili, dotýkali sa Ho, obsahovali alebo obmedzovali: tým viac je podľa tohoto tretieho vyššieho spôsobu podivuhodne prítomný vo všetkých tvoroch bez toho, aby Ho obsahovali alebo obmedzovali. Skôr On ich má prítomné, obsahuje a obmedzuje ich. Lebo túto Kristovu bytosť, keďže je jedna osoba s Bohom, musíš položiť veľmi ďaleko, ďaleko nad iné tvory a tak vysoko, ako je Boh vyvýšený nad nimi, ako aj tak hlboko a blízko do všetkých tvorov, ako je Boh v nich. Veď s Bohom tvorí nerozlúčnu osobu; kde je teda Boh, tam musí byť aj On, lebo ináč je naša viera falošná. Ale kto by mohol povedať alebo premyslieť, ako sa to deje? Vieme dobre, že je to tak, že je v Bohu mimo všetkých ostatných tvorov a že je s Bohom jedna osoba; ale nevieme, ako sa to deje. Toto prevyšuje prírodu a rozum i všetkých anjelov v nebi, jedine Boh to vie a zná. Keďže to neznáme a predsa je to pravda, nesmieme popierať Jeho slová, len ak by sme naisto vedeli dokázať, že Kristovo telo nemôže byť

všade tam prítomné, kde je Boh a že tento spôsob prítomnosti je nesprávny. Toto majú dokázať blúznivci, ale nedokážu.

Týmto nechceme popierať, či Boh má a zná ešte aj viac spôsobov, ktorými telo Kristovo niekde je prítomné, len sme chceli dokázať, že naši blúznivci sú veľkými bláznami, keď Kristovmu telu priznávajú iba prvý, hmatateľný spôsob prítomnosti. Ale ani o tomto nemohli dokázať, že by sa protivil nášmu chápaniu. Ja by som nechcel popierať, že by Božia moc nebola schopná toho, aby jedno telo mohlo byť naraz na viacerých miestach aj telesným a hmatateľným spôsobom. Veď kto dokáže, že Boh to nemôže; kto videl hranicu Jeho moci? Blúznivci, pravdaže, myslia, že Boh to nemôže. Ale kto im verí? Čím odôvodnia svoju domnienku? Toľkoto Luther.

Z týchto Lutherových slov aj to vysvitá, v akom zmysle sa má užívať slovo; duchovne; v našich cirkvách v tomto článku. Lebo toto slovo duchovne sakramentári chápu len ako duchovné spoločenstvo, keď opravdu veriaci vierou v Kristovho Ducha vteľujú sa v Pána a sú naozaj duchovnými údmi Jeho tela. Keď však Luther alebo my používame toto slovo duchovne v tomto článku, rozumieme pod ním duchovný, nadprirodzený, nebeský spôsob, podľa ktorého Kristus prítomný vo svojej svätej večeri Pánovej spôsobuje nielen vo veriacich útechu a život ale aj v neveriacich odsúdenie. Ním zavrhuje kafarnaitické myšlienky o hrubej telesnej prítomnosti, ktorú našim cirkvám sakramentári pripisujú a vnucujú napriek všetkým našim osvedčeniam. V tomto zmysle tiež hovoríme, že telo a krv Kristova vo večeri Pánovej sa duchovne prijíma, je a pije. I keď sa toto prijímanie deje ústami, spôsob je duchovný.

Teda naša viera v tomto článku o pravej prítomnosti tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej zakladá sa na pravde a všemohúcnosti opravdivého a všemohúceho Boha, nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista. Tento základ môže našu vieru posilniť a upevniť vo všetkých pokušeniach v súvisi s týmto článkom a je dosť silný a mocný zvrátiť a povaliť všetky sakramentárske námietky a protirečenia, nech by boli akokoľvek prijateľné a rozumu lahodiace. Naň sa môže aj kresťanské srdce bezpečne a mocne spoľahnúť a spustiť.

Preto zavrhuje a zatracuje srdcom i ústami ako falošné, bludné a zvodné všetky bludy, čo sa nezhodujú s týmto vyššie spomenú tým a na Božom slove založeným učením a čo sa mu protivia a odporujú, ako: pápeženeckú transsubstanciáciu, v ktorej sa učí, že konsekrovaný alebo posvätený chlieb a víno pri večeri Pánovej úplne stratia svoju podstatu a sa premenia na podstatu tela a krvi Kristovej. Že teda zostane len púhy výzor chleba a vína alebo *accidentia sine subjecto* (podoba bez vecí). Pod týmto výzorom chleba je prítomné Kristovo telo. Takže chlieb nie je viacej chlebom, ale podľa nich, stratil svoju prirodzenú podstatu a to aj mimo prisluhovania večere Pánovej, keď chlieb je zamknutý vo sviatostnej skrinke alebo sa divadelným spôsobom prenáša a na vzývanie ukazuje. Lebo nič nemôže byť sviatosťou bez Božieho príkazu a predpísaného užívania, ako bolo ustanovené v Božom slove, čo sme vyššie ukázali.

2. Podobne zavrhuje a zatracuje všetky ostatné pápeženecké zneužívania tejto sviatosti, ako napr. ohavnosť omšovej obete za živých i mŕtvych.

3. A tiež, že sa laikom sviatosť prisluguje len pod jedným spôsobom, čo sa protiví výslovnému rozkazu a Kristovmu ustanoveniu, atď. Tieto pápeženecké zneužívania boli v našich cirkvách obšírne Božím slovom a starokresťanskými svedectvami podvrátené spoločným Vierovyznaním, Apológiou, Šmalkaldskými článkami a inými spismi našich.

Keďže sme sa podujali podať v tomto spise svoje vyznanie a vysvetlenie jedine o pravej prítomnosti tela a krvi Kristovej proti sakramentárom, z ktorých sa niektorí nehanebne votreli do týchto cirkví pod menom Augsburského vierovyznania — preto tu tiež chceme predložiť a vyložiť bludy sakramentárov a tak upozorniť našich poslucháčov, aby sa mohli pred nimi uchrániť a vyvarovať.

Preto zavrhuje a zatracuje ústami i srdcom ako falošné, bludné a zvodné všetky sakramentárske domnienky a nauky, ktoré sa priečia, protivia a odporujú tomuto vyššie predloženému učeniu, založenému na Božom slove:

1. tvrdenie, že sa slová ustanovenia nemajú rozumieť jednoducho vo svojom vlastnom význame, ako znejú o pravej podstatnej prítomnosti tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej, ale že sa im má dať tropmi alebo obrazným vysvetľovaním iný, nový, cudzí zmysel; týmto zavrhuje všetky sakramentárske domnienky, ktoré si navzájom odporujú, nech ich je koľkokoľvek a sú akékoľvek;

2. podobne, že sa ústne požívanie tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej popiera a proti nemu učí, že vo večeri Pánovej telo Kristovo sa požíva jedine duchovne vierou; čiže že naše ústa vo večeri Pánovej prijímajú len chlieb a víno;

3. podobne učenie, že chlieb a víno vo večeri Pánovej sú len poznávacími znakmi, ktorými sa kresťania navzájom poznávajú, alebo

4. že sú len znamenia, podobenstvo a obraz veľmi vzdialeného tela Kristovho. A že ako chlieb a víno sú zovňajším pokrmom nášho tela, tak neprítomné telo Kristovo so svojimi zásluhami je duchovným pokrmom našich duší;

5. alebo, že sú len symbolom alebo znakom pripomínajúcim neprítomné telo Kristovo. Týmto znakmi ako zovňajšou zárukou máme byť ubezpečení o tom, že viera, ktorá odhliada od večere Pánovej a sa dvíha ponad všetky nebesá, tam hore bude tak opravdivo účastná na tele a krvi Kristovej ako vo večeri Pánovej skutočne prijíma ústami zovňajšie znaky, a že len nimi sme pri večeri Pánovej uistení a posilnení vo svojej viere a nie pravým prítomným telom a krvou Kristovou, ktoré sa nám podávajú;

6. alebo, že vo večeri Pánovej prisluguje sa viere iba sila, pôsobenie a zásluha veľmi vzdialeného Kristovho tela, a že my takto máme účasť na Jeho neprítomnom tele. A že unio sacramentalis, to jest sviatosťné zjednotenie treba chápať de analógia signi et signati (podľa podobnosti znaku s tým, čo označujú), to jest, že chlieb a víno majú podobnosť s Kristovým telom a krvou;

7. alebo, že telo a krv Kristova prijímajú a požívajú sa len duchovne vierou;

8. podobne, učenie, že Kristus pre svoje nanebovstúpenie svojím telom je tak obmedzený a viazaný na jedno miesto v nebi, že nemôže a ani nechce byť s ním opravdivo a podstatne prítomný medzi nami vo večeri Pánovej, ktorú prisluguje podľa Kristovho ustanovenia na zemi, ale že je tak ďaleko a tak vzdialený od nej, ako sú si vzdialené nebo a zem. Tu niektorí sakramentári úmyselne a zlomyseľne sľušovali text Skutky apoštolské 3,21; (oportet Christum coelum accipere) „ktorého musia prijať nebesá“ a aby upevnili svoje bludy, takto ho zmenili: „oportet Christum coelo capi“, to jest, Kristus musí byť nebom prijatý alebo v nebi objatý a uchopený tak, že vôbec nemôže ani chcieť ani byť pri nás na zemi so svojou ľudskou prirodzenosťou.

9. Tiež, že Kristus nemohol a ani nechcel zaslúbiť ani uskutočniť pravú, podstatnú prítomnosť svojho tela a krvi vo svojej svätej večeri, pretože povaha a vlastnosti Jeho prijatej ľudskej prirodzenosti toto nestrpia a ani nepripustia.

10. Podobne učenie, že nielen slovo a Kristova všemohúcnosť ale aj viera robí telo Kristovo prítomným vo večeri Pánovej. Preto niektorí vynechali slová ustanovenia pri večeri Pánovej. Veď i keď sa právom odmieta a zavrhuje pápežské posväcovanie, v ktorom sa odriekaniu, kňazovmu dielu, pripisuje moc, akoby toto robilo sviatosť, predsa sa nemôžu ani nesmú na žiaden spôsob vynechať slová ustanovenia pri prisluhovaní večere Pánovej. Na toto sme poukázali pri predošlom vysvetlení.

11. Tiež, že veriaci nemajú hľadať telo Kristovo podľa slova ustanovenia v chlebe a víne večere Pánovej. Ale, že od chleba večere Pánovej majú byť odkázaní so svojou vierou do neba na miesto, kde je Pán Kristus so svojím telom a tam aby ho užívali.

12. Zavrhuje aj učenie, že neveriaci, nekajúci a zlí kresťania, ktorí meno Kristovo len nosia, ale nemajú pravú, opravdivú, živú a spasiteľnú vieru, vo večeri Pánovej neprijímajú telo a krv Kristovu, ale len chlieb a víno. A keďže sú len dvojakí hodovníci pri tomto nebeskom hode, „hodní a nehodní“, zavrhuje tiež, keď sa robí taký rozdiel medzi nehodnými, že bezbožní

epikurejci a potupovatelia Božieho slova, ktorí patria do zovňajšieho spoločenstva cirkvi, pri prijímaní večere Pánovej neprijímajú telo a krv Kristovu na odsúdenie, ale prijímajú len chlieb a víno.

13. Tiež učenie, že hodné prijímanie nezáleží len na pravej viere ale aj na vlastnej ľudskej príprave.

14. Podobne učenie, že aj opravdu veriaci, ktorí majú a zachovávajú pravú, opravdivú, živú vieru, ak sú nedostatoční v príprave, ktorú si sami určili, môžu prijímať túto sviatosť na odsúdenie ako nehodní hodovníci;

15. tiež učenie, že treba vzývať element, viditeľnú podobu alebo tvar posväteného chleba a vína; že však sám Kristus, opravdivý Boh a človek, ktorý je vo večeri Pánovej opravdu a podstatne prítomný, má sa vzývať v duchu a v pravde v pravom prijímaní, ako aj na iných miestach, kdekoľvek sa zhromažďí Jeho cirkev: toto nemôže ani nebude nikto popierať, len ak by bol ariánsky kacír.

16. Zavrhuje a zatracuje tiež všetky všetečné, posmešné, rúhavé otázky a reči, ktoré používajú drsne, telesne, kafarnaiticky v súvisi s nadprirodzenými nebeskými tajomstvami tejto večere Pánovej.

Iné viaceré antitézy, čiže protivné učenia sme zamietli a zavrhlí v predošlom vysvetlení. Preto ich tu pre stručnosť nebudeme opakovať. Iné ešte ďalšie zavrhnutiehodné domnienky alebo bludné náuky sa dajú ľahko pochopiť podľa predošlého vysvetlenia a podľa mena vypočítať. Veď zavrhuje a zatracuje všetko, čo sa nezrovnáva so spomenutým a na Božom slove dobre založeným učením, ale sa mu protiví a odporuje.

VIII. O Kristovej osobe.

Medzi teológmi augsburského vierovyznania povstal spor aj o osobu Kristovu, ktorý spor však nezačali sami medzi sebou, ale príčinu k nemu zavdali sakramentári.

Lebo keď Dr. Luther mocnými dôvodmi podľa slov ustanovenia obhájil proti sakramentárom pravú a podstatnú prítomnosť tela a krvi Kristovej vo večeri Pánovej, zvingliáni mu namietli, že keby telo Kristovo bolo naraz i v nebi i na zemi vo večeri Pánovej prítomné, nemohlo by byť pravé, opravdivé ľudské telo; lebo taká velebnosť prináleží iba Bohu a Kristovo telo nie je toho schopné.

Dr. Luther toto odmietol a presvedčivo podvrátil, ako ukazujú jeho náučné a polemické spisy o svätej večeri, ku ktorým sa my týmto verejne priznávame ako ku jeho náučným spisom. Ale po jeho smrti niektorí teológovia augsburského vierovyznania chceli sa čo do večere Pánovej priznať k sakramentárom; i keď nie hneď verejne a výslovne, predsa však uviedli a upotrebili práve ten dôvod o Kristovej osobe, ktorým sa sakramentári snažili odstrániť pravú, podstatnú prítomnosť Kristovho tela a krvi z večere Pánovej, že totiž ľudskej prirodzenosti v Kristovej osobe sa nemá nič pripisovať, čo je nad jej prirodzené, podstatné vlastnosti alebo proti nim. Týmto činom skoro zo všetkých starých hrozných kacírstiev obvinili Lutherovo učenie a učenie všetkých, čo ho nasledovali, pretože súhlasilo s Božím slovom.

Aby sme tento spor po kresťansky vysvetlili podľa Božieho slova a podľa svojej jednoduchej viery a z Božej milosti úplne odstránili, toto je naše jednomyselné učenie, viera a vyznanie:

1. Veríme, učíme a vyznávame, že i keď Boží Syn je zvláštna, odlišná, úplne Božská osoba a takto pravý, podstatný, dokonalý Boh s Otcom i s Duchom Svätým od večnosti, jednako, keď sa naplnil čas, prijal do jednoty svojej osoby aj ľudskú prirodzenosť. Nie však tak, akoby teraz boli dve osoby alebo dvaja Kristovia, ale že Ježiš Kristus je teraz v jednej osobe zároveň opravdivý,

večný Boh, od Otca od večnosti splodený, i pravý človek, z blahoslavenej panny Márie narodený, ako je napísané: „Z nich je Kristus podľa tela, Boh nad všetkým, požehnaný na veky" (Rim.9,5).

2. Veríme, učíme a vyznávame, že teraz v tejto jedinej, nerozlučnej osobe Kristovej sú dve rozdielne prirodzenosti: Božská, ktorá je od večnosti a ľudská, ktorá bola v čase prijatá do osobnej jednoty Božieho Syna. Tieto dve prirodzenosti nikdy nebudú v osobe Kristovej ani rozlúčené ani zmiešané ani sa jedna nepremení na druhú, ale každá z nich ostane v Kristovej osobe vo svojej prirodzenosti a bytosti na večné časy.

3. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že ako spomenuté dve prirodzenosti zostávajú nezmiešané a nezničené čo do svojich prirodzeností a bytostí, tak aj každá z nich si zachováva svoje podstatné, prirodzené vlastnosti a nikdy vo večnosti ich neodloží a ani podstatné vlastnosti jednej prirodzenosti nikdy nebudú podstatnými vlastnosťami druhej prirodzenosti.

4. Veríme, učíme a vyznávame, že podstatné vlastnosti Božskej prirodzenosti sú: byť všemohúci, večný, nekonečný, všadeprítomný, prirodzene, to jest podľa vlastností prirodzenosti a jej prirodzenej podstaty, sám o sebe byť prítomný a všetko vedieť. Tieto nikdy nebudú podstatnými vlastnosťami ľudskej prirodzenosti.

5. Tiež, že vlastnosti ľudskej prirodzenosti sú: byť telesné stvorenie, čiže tvor, byť telo a krv, byť konečný a obmedzený, trpieť, zomrieť, vystupovať a zostupovať, pohybovať sa z jedného miesta na druhé, trpieť hladom, smädom, zimou, horúčosťou a pod. Tieto nikdy nebudú vlastnosťami Božskej prirodzenosti.

6. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že teraz, po vtelení, neexistuje nijaká prirodzenosť v Kristu sama o sebe tak, žeby každá z nich bola zvláštnou osobou. Ale obe sú tak zjednotené, že tvoria jednu jedinú osobu, v ktorej je i zostáva osobne oboje, Božská a prijatá ľudská prirodzenosť, a to tak, že po vtelení k celej osobe Kristovej prináleží nielen jej Božská ale aj jej prijatá ľudská prirodzenosť, a že osoba vteleného Syna Božieho, ktorý vzal na seba telo a stal sa človekom, nebola by úplná bez svojej Božskosti alebo bez svojej ľudskosti. A tak v Kristu nie sú dve rozdelené osoby, ale jedna jediná, bez ohľadu na to, že sa v nej nachádzajú dve nezmiešané rozdielne prirodzenosti vo svojich prirodzených podstatách a vlastnostiach.

7. Tiež veríme, učíme a vyznávame, že prijatá ľudská prirodzenosť v Kristu má a si drží nielen svoje prirodzené podstatné vlastnosti, ale že nad to skrze osobné zjednotenie s Božstvom a po ňom oslávením, glorifikáciou povýšená je na pravicu velebnosti, sily a moci nadovšetko, čo sa menuje nielen v tomto, ale aj v budúcom svete (Efez. 1,21).

8. Túto velebnosť, ktorou bol Kristus povýšený podľa svojej ľudskosti, neprijal až vtedy, keď vstal z mŕtvych a vstúpil na nebo, ale už vtedy, keď sa počal v tele matky a stal sa človekom a keď sa Božská a ľudská prirodzenosť navzájom osobne zjednotili.

9. Toto osobné zjednotenie nemá sa však rozumieť, ako niektorí nesprávne vykladajú, akoby dve prirodzenosti, Božská a ľudská, mali byť spolu zjednotené, ako keď sú dve dosky zglejené, takže realiter, to jest vskutku a podľa pravdy nemajú vôbec nijaké spoločenstvo. Lebo toto je blud a kacírstvo Nestorovo a Samosaténovo, ako dokázali Suidas a Theodor, rethensky presbyter, ktorí učili a tvrdili: *dyo fýseis akoinónétous pros eutas pantatasin hoc est, naturas omni modo incommunicabiles esse*, to jest, že prirodzenosti vôbec nemajú nijaké vzájomné spoločenstvo. Že teda prirodzenosti sú vzájomne oddelené a tak vznikajú dvaja Kristovia, jeden je Kristus, druhý je Boh — Slovo, ktoré v Kristu prebýva.

Ved' takto píše Theodor, prezbyter: „Paulus quidam iisdem, quibus Manes, temporibus, Samosatenus quidem ortu, sed Antiochiae Syriae antistes, Dominum impie dixit nudum fuisse hominem, in quo Deus Verbum sicut et in singulis prophetis habitavit, ac proinde duas naturas separatas et citra omnem prorsus inter se communionem in Christo esse, quasi alius sit Christus, alius Deus Verbum in ipso habitans". „V tomže čase, keď žil kacír Manes, nejaký Pavel (pôvodom to Samosat, predstavený v sýrskej Antióchii) bezbožne učil, že Pán Kristus bol len číročíry človek, v ktorom prebýval Boh — Slovo, ako v každom inom prorokovi; preto tiež tvrdil, že Božská a

Ľudská prirodzenosť sú vzájomne oddelené a rozlúčené a že teda v Kristovi nemajú nijaké spoločenstvo, akoby iný bol Kristus a iný Boh — Slovo, čo v Ňom prebýva".

Proti tomuto odsúdenému kacírstvu kresťanská cirkev vždy jednomyselne verila a učila, že Božská a ľudská prirodzenosť v Kristovej osobe sú tak zjednotené, že majú opravdivé spoločenstvo. Tým však nie sú obe prirodzenosti zlúčené v jednu podstatu, ale (ako píše Luther) v jednu osobu; na označenie tohoto osobného zjednotenia a spoločenstva starí cirkevní učitelia pred Chalcedonským koncilom i po ňom často užívali slovo *mixtio*, zmiešanie v správnom zmysle a rozlišovaní. Ak treba, prinesieme na toto mnoho dokladov od Otcov, z ktorých mnohé možno nájsť aj v spisoch našich. Oni vysvetľujú osobné zjednotenie a spoločenstvo podobenstvom *animae et corporis et ferri candentis* (tela a duše a žeravého železa), lebo telo a duša a práve tak aj oheň a železo majú vzájomné spoločenstvo nie *per phrasin* alebo *modum loquendi* alebo verbaliter, to jest nielen podľa výrazu a slova, ale vere a realiter, to jest vskutku a podľa pravdy. Tým však nevzniká *confusio* alebo *exaequatio naturarum* (zmiešanie a stotožnenie prirodzeností) ako keď sa robí medovina z medu a vody, v ktorej sa nedá viac rozlíšiť ani voda ani med, lebo je to zmiešaný nápoj. So zjednotením Božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristovej osobnosti je to však celkom inak.

Medzi Božskou a ľudskou prirodzenosťou v Kristovej osobe je celkom iné, vyššie a nevysloviteľné spoločenstvo a zjednotenie. Pre toto zjednotenie a spoločenstvo Boh je človek a človek je Boh, ale pri tom nie sú pomiešané ani prirodzenosti ani ich vlastnosti, ale každá prirodzenosť si zachováva svoju podstatu a vlastnosti.

Pre toto osobné zjednotenie, ktoré sa nedá a ani nemôže myslieť bez takého opravdivého spoločenstva prirodzeností, za hriechy celého sveta trpela nielen ľudská prirodzenosť, ktorej vlastnosťou je trpieť a zomrieť, ale trpel sám Boží Syn pre svoju ľudskú prijatú prirodzenosť a (podľa našej jednoduchej kresťanskej viery) opravdu umrel, aj keď Božská prirodzenosť nemôže ani trpieť, ani umrieť. Toto Dr. Luther vysvetlil obšírne vo svojom Veľkom vyznaní o sviatosti večere Pánovej proti bohorúhavej *alleosin* (zámene) Zwingliho. Zwingli učil, že jedna prirodzenosť má sa brať a rozumieť za druhú. Toto on ako diablove prestrojenie zatratil až na dno pekla.

Príčina je v tom, že starí cirkevní učitelia pospolu užívali obe slová *koinónia evósís* (*communio* a *unio*), to jest spoločenstvo a zjednotenie pri vysvetľovaní tohto tajomstva a jedno druhým vysvetľovali. Irenaeus lib. 4. cap. 3, Atanáž in *epist. ad Epictetum*, Hilár *De Trinit. lib. 9*, Bazil a Nysén in *Theodoreto*, Damascén lib. 3. cap. 19.

Pre toto osobné zjednotenie a spoločenstvo Božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristu veríme, učíme a vyznávame v zmysle našej jednoduchej kresťanskej viery, že to, čo sme povedali o Kristovej velebnosti na pravici všemohúcej Božej moci o Jeho ľudskej prirodzenosti a čo s tým súvisí, by nebolo, ani by byť nemohlo, keby toto osobné zjednotenie a spoločenstvo prirodzeností v Kristovej osobe nebolo realiter, to jest vskutku a podľa pravdy.

Pre toto osobné zjednotenie a spoločenstvo prirodzeností blahoslavená panna Mária porodila nielen púheho človeka, ale takého človeka, ktorý je opravdivý Syn najvyššieho Boha, ako to anjel dosvedčil; On svoju Božskú prirodzenosť dokázal už aj v tele matky tým, že sa narodil z panny bez porušenia jej panenstva; preto sa stala opravdivou matkou Božou a predsa zostala pannou.

Preto podľa svojej ľúbosti, kedy a ako chcel, činil všetky svoje divné skutky a zjavoval svoju velebnosť a to nielen po svojom zmŕtvychvstaní a nanebovstúpení, ale aj v stave svojho poníženia. Tak napr. na svadbe v Káni galilejskej; tiež dvanásťročný medzi učeními; tiež v záhrade, keď jedným slovom zrazil k zemi svojich nepriateľov; podobne pri smrti, keď neumrel ako iný človek, ale svojou smrťou a vo svojej smrti premohol hriech, smrť, diabla, peklo a večné zatratenie. Len ľudská prirodzenosť by toho nebola bývala schopná, keby nebola bývala osobne zjednotená s Božskou prirodzenosťou a nebola mala s ňou spoločenstvo.

Preto po zmŕtvychvstaní aj ľudská prirodzenosť je vyvýšená nad všetky tvory na nebi i na zemi. Toto nie je nič iné, ako že celkom zložil podobu služobníka. Ľudskú prirodzenosť však

nezložil, ale si ju podržal naveky a daná je Mu úplná moc a používanie ľudskej velebnosti podľa prijatej ľudskej prirodzenosti; túto prirodzenosť mal hneď pri svojom počatí v tele matky. Ale, ako hovorí apoštol (Filip.2,7), vzdal sa jej a ako vysvetľuje Dr. Luther, v stave svojho poníženia si ju v skrytosti podržal, nepoužíval ju však stále, ale len keď chcel. Avšak teraz, keď vstúpil na nebo nie ako niektorý svätý, ale, ako svedčí apoštol (Efez.4,10), vstúpil nad všetky nebesá a naozaj všetko naplnil a súc všadeprítomný, nielen ako Boh ale aj ako človek panuje od jedného mora až k druhému a až do končín zeme. Tak to predpovedali proroci (Žalm 8,2.7); 93,1-; Zach.9,16) a svedčia apoštolovia (Mar. 16,19-), že im všade pomáhal a potvrdzoval ich slová divmi, ktoré ich sprevádzali. Toto sa však nedialo pozemským spôsobom, ale ako vysvetľuje Luther, spôsobom Božej pravice, ktorá nie je nejaké určité miesto na nebi, ako tvrdia sakramentári bez dôkazu Písma, ale všemohúca Božia moc, ktorá naplňuje nebo a zem. Táto moc bola daná Kristu podľa Jeho ľudskej prirodzenosti realiter, to jest v skutku a naozaj, sine confusione et exaequatione naturarum, bez zmiešania a stotožnenia oboch prirodzeností v ich podstate a v podstatných vlastnostiach. V tejto danej Mu moci, podľa slov svojej zmluvy, je i môže nám byť opravdu prítomný so svojím telom a krvou vo večeri Pánovej, na ktorú nás odkázal svojím slovom. Toto nikto z ľudí nedokáže, pretože žiaden človek nie je tak zjednotený s Božskou prirodzenosťou a nie mu je daná taká Božská všemohúca velebnosť a sila ako mocou osobnej jednoty oboch prirodzeností v Kristu Ježiši, Synovi Márie, v ktorom sú Božská a ľudská prirodzenosť osobne zjednotené. A tak v Kristu „prebýva všetka plnosť Božia telesne“ (Koloz.2,9) a v tomto osobnom zjednutí má také vznešené vnútorné nevysloviteľné spoločenstvo, že sa tomu divia aj anjeli a ako svedčí Peter (1.Petra 1,12), túžia hľadiť na to. Toto všetko vysvetlíme po poriadku a obširnejšie po tomto.

Z tohoto základu, ako sme ho už prv naznačili, a z toho, čo vysvetľuje unio personalis (osobná jednota), to jest ako sú zjednotené v Kristovej osobe Božská a ľudská prirodzenosť, takže majú spoločné nielen mená, ale v skutku a naozaj bez akéhokoľvek zmiešania a splynutia tvoria vo svojej podstate spoločenstvo, vyplýva učenie de communicatione idiomatum, o opravdivom spoločenstve vlastností prirodzeností, o čom si viac povieme v ďalšom.

Lebo keď je pravda, quod propria non egrediantur sua subjecta, že každá prirodzenosť si zachováva svoje podstatné vlastnosti, a že tieto sa neodlučujú od jednej prirodzenosti k druhej, ako sa voda preleje z jednej nádoby do druhej, nemohlo by byť ani spoločenstvo vlastností, keby nebolo opravdivé vyššie spomínané osobné zjednotenie alebo spoločenstvo prirodzeností v osobe Kristovej. Toto je po článku o Svätej Trojici najväčšie tajomstvo na nebi i na zemi, ako hovorí Pavel: „V pravde velikým tajomstvom pobožnosti je (On), ktorý sa zjavil v tele“ (1.Tim.3,16). Vedť keď apoštol Peter jasne svedčí (2.Petra 1,4), že aj my, v ktorých Kristus prebýva jedine z milosti, „máme účasť na Božej povahe“ pre toto vznešené tajomstvo v Kristu, čo to musí byť potom za spoločenstvo Božských prirodzeností, o ktorom hovorí apoštol, že „v Kristu prebýva všetka plnosť Božia telesne“ a to tak, že Boh a človek je jedna osoba.

Keďže však veľmi na tom záleží, aby sa toto učenie de communicatione idiomatum, o spoločenstve vlastností oboch prirodzeností, prejednalo a vysvetlilo s náležitým rozlišovaním, vedť propositiones alebo praedicationes, naše výrazy o osobe Kristovej, o Jeho prirodzenostiach a vlastnostiach, nie sú rovnakého druhu a spôsobu, a keď sa o tom hovorí bez náležitého rozlišovania, vtedy sa učenie zmätie a jednoduchý čitateľ sa môže ľahko popliesť: preto si treba starostlivo všimnúť toto vysvetlenie, ktoré kvôli lepšiemu a jednoduchšiemu pochopeniu možno zhrnúť do troch bodov.

Ponajprv: Keďže v Kristu sú a zostávajú dve rozdielne prirodzenosti nepremenené a nezmiešané vo svojich prirodzených podstatách a vlastnostiach, a obe prirodzenosti tvoria len jednu osobu, preto, čo je vlastnosťou len jednej prirodzenosti, nepripisuje sa len jednej prirodzenosti oddelene, ale celej osobe, ktorá je zároveň i Boh i človek (či sa menuje Boh a či človek).

Ale in hoc genere, to jest z tohoto spôsobu reči nevyplýva, že čo sa pripisuje osobe, je zároveň vlastnosťou oboch prirodzeností, ale aby sa s náležitým rozlišovaním vysvetľovalo, podľa ktorej prirodzenosti sa niečo pripisuje osobe. A tak Syn Boží sa „podľa tela narodil z potomstva

Dávidovho" (Rim.1,3); tiež Kristus „podľa tela bol usmrtený a trpel podľa tela za nás" (1.Petra 3,18; 4,1).

Keďže však pod slová: celej osobe sa pripočítava, čo je vlastné jednej prirodzenosti, ukrývajú tajní i zjavní sakramentári svoje škodlivé bludy, že totiž menujú celú osobu, ale pod tým rozumejú len jednu prirodzenosť a druhú prirodzenosť úplne vylučujú, ako keby bola trpela za nás len ľudská prirodzenosť; chceme uviesť Lutherove vlastné slová, ktoré napísal o Zwingliho alloioze vo svojom Veľkom vyznaní o svätej večeri a ktorými sa Božia cirkev môže najlepšie ochrániť pred takýmito bludmi. Toto sú jeho slová:

„Zwingliho alloioza znamená, že sa niečo povie o Kristovom Božstve, čo prináleží Jeho ľudskej stránke a naopak. Napr. Luk. 24,26: „Či to Kristus nemusel pretrpieť a tak vojsť vo svoju slávu?" Tu tára, že pod slovom Kristus sa má rozumieť ľudská prirodzenosť. Varuj sa, hovorím, varuj sa pred alloiozou. Je to diabolská maska, ktorá privedie nakoniec k takému Kristovi, podľa ktorého nerád by bol kresťanom. Že totiž Kristus nie je nič viac, ani viac nespôsobuje svojím utrpením a životom ako hociktorý iný obyčajný svätý. Ved' ak by som veril, že za mňa trpela iba ľudská prirodzenosť, Kristus by bol zlým Spasiteľom a On sám by potreboval Spasiteľa. Slovom, nedá sa ani vypovedať, čo sleduje diabol s alloiozou". A hneď na to ďalej: „Keby starý čarodej, pán rozum, ktorý je starým otcom alloioze, povedal: Veru, Božstvo nemôže ani trpieť ani umrieť, ty musíš povedať, je to pravda, avšak keďže Božkosť a ľudská stránka v Kristu sú jednou osobou, pre túto osobnú jednotu privlastňuje Písmo aj Božstvu všetko, čo sa pripisuje ľudskej stránke a naopak. Je to vskutku pravda, musíš súhlasiť: osoba (ukáž na Krista) trpí, umiera; keďže táto osoba je opravdivý Boh, preto je správne, keď sa povie: Boží Syn trpí. Lebo i keď jedna čiastka (aby som tak povedal), totiž Božstvo netrpí, jednako osoba, ktorá je Bohom, trpí v druhej čiastke, totiž v ľudskej"; „lebo naozaj, Boží Syn bol za nás ukrižovaný, teda osoba, ktorá je Bohom. Ona, hovorím, ona, osoba je ukrižovaná podľa ľudskej strany". A hneď nato znova: „Keby mala mať pravdu alloioza, ako tvrdí Zwingli, tak by Kristus musel mať dve osoby, jednu Božskú a jednu ľudskú, pretože výpoveď o utrpení Zwingli vzťahuje len na ľudskú prirodzenosť a Božskú z toho úplne vylučuje. Kde je rozdelené a odlišované dielo, tam musia byť oddelené aj osoby, pretože všetko dielo alebo utrpenie nie je privlastnené prirodzenostiam ale osobe. Lebo práve osoba všetko koná a trpí, raz podľa tej prirodzenosti, druhý raz podľa onej — toto všetko učenci dobre poznajú. Preto nášho Pána Krista pokladáme za Boha a človeka v jednej osobe, non confundendo naturas nec dividendo personam, prirodzenosti nemiešame ani osobu nerozdeľujeme.

Podobne hovorí Dr. Luther v knihe „O konciloch a cirkvách": „My kresťania musíme vedieť, že ak nie je na miskú váhy položený a nezávažuje Boh, my so svojou miskou klesáme dolu. Rozumiem to takto: ak nemôžeme povedať, že Boh umrel za nás, ale len človek, sme stratení. No akže na miske váh leží Božia smrť a že Boh zomrel, tak On klesá dolu a my vystupujeme ako nejaká ľahká, prázdna miska. Ale aj On môže znovu vystupovať alebo vyskočiť zo svojej misky; lenže aby sa mohol posadiť do misky, musel sa stať nám podobným, človekom, aby sa mohlo povedať: Boh umrel, Božie utrpenie, Božia krv, Božia smrť; lebo Boh vo svojej prirodzenosti nemôže umrieť, keďže však Boh a človek sú zjednotení v jednej osobe, je správne, keď povieme: Božia smrť, keď umiera človek, ktorý je s Bohom jedno alebo jedna osoba". Toľkoto Luther. Z tohto vidieť, že je nesprávne, keď sa hovorí alebo píše, že výpovede (Boh trpel, Boh umrel) sú iba praedicatio verbalis, to jest púhe slovo, a že v skutočnosti je tomu inak. Ved' naša prostá kresťanská viera poučuje, že Boží Syn, ktorý sa stal človekom, za nás trpel, umrel a vykúpil nás svojou smrťou.

Za druhé. O vykonávaní Kristovho úradu. Osoba nekoná alebo neúčinkuje len v jednej, s jednou a skrze jednu prirodzenosť, ale v oboch, podľa oboch, s oboma a skrze obe, ako hovorí cirkevný snem Chalcedonský: jedna prirodzenosť v spoločenstve s druhou koná, čo je jej vlastnosťou. Atak Kristus nie je naším Prostredníkom, Vykupiteľom, Kráľom, najvyšším Kňazom, Hlavou, Pastierom atď., len podľa jednej prirodzenosti, či Božskej a či ľudskej, ale podľa oboch prirodzeností; toto učenie sa aj inde obšírne rozoberá.

Po tretie. Je však celkom iné, keď sa pýtame, hovoríme alebo rozoberáme to, či prirodzenosti v osobnom zjednotení v Kristu nemajú nič iné a nič viac ako len svoje prirodzené, podstatné vlastnosti (lebo vyššie sme pojednali o tom, že ich majú a si ich zachovávajú).

O Božskej prirodzenosti v Kristu. Keďže u Boha nieto premeny (Jak. 1,17), Božskej prirodzenosti pri vtelení sa nič nevzalo ani nepridalo v jej podstate a vlastnostiach, takže sa tým ani nezmenšila ani nezväčšila. Niektorí sa však hádali o prijatej ľudskej prirodzenosti v Kristovej osobe, že nie je inakšia ani v osobnom zjednotení s Božstvom. Má len svoje prirodzené, podstatné vlastnosti, ktorými sa podobá vo všetkom svojim bratom. Takže ľudskej prirodzenosti v Kristu sa nemá a ani sa nemôže nič pripísať, čo je nad jej prirodzené vlastnosti alebo proti nim, i keď by priam tak tvrdilo svedectvo Písma. No, z Božieho slova je jasné, že tento názor je falošný a nesprávny, takže aj ich vlastní druhovia začali už kárať tento blud a ho zavrhnúť. Lebo Písmo sv. a starí Otcovia presvedčivo dokazujú z Písma, že ľudská prirodzenosť v Kristu preto a za to, že sa v Kristu osobne zjednotila s Božskou prirodzenosťou, odložiac podobu služobníka a poníženia, bola oslávená a povýšená na pravicu velebnosti a moci Božej. A že popri svojich prirodzených a trvalých vlastnostiach a k nim prijala aj zvláštne, vznešené, veľké, nadprirodzené, nepochopiteľné a nevysloviteľné, nebeské prednosti velebnosti, vznešenosti, sily a moci nadovšetko, a nad každé meno, menované nielen v tomto, ale aj v budúcom svete (Efez. 1,21). Takže ľudská prirodzenosť v Kristu podľa miery a spôsobu sa zúčastňuje vykonávania Kristovho úradu a má aj svoju účinnosť, to je moc a účinok. A to nielen zo svojich a podľa svojich prirodzených podstatných vlastností alebo len natoľko siahajú jej možnosti, ale najmä z velebnosti a podľa velebnosti, vznešenosti, sily a moci, čo prijala osobným zjednotením, oslávením a povýšením. Toto protivníci vôbec nemôžu a ani nesmú poprieť a len čo sa hádajú a škriepia, že sú to iba stvorené dary, čiže obmedzené akosti, ktorými je v Kristovi — tak ako vo svätých — obdarená a ozdobená ľudská prirodzenosť. A chcú odmerať a vypočítať podľa svojich myšlienok a vlastných dôvodov, čoho môže byť alebo má byť schopná alebo neschopná ľudská prirodzenosť v Kristu bez svojho naštrbenia.

Najlepšou, najbezpečnejšou a najistejšou cestou v tomto spore je, že nikto nevie lepšie a bezpečnejšie, ako sám Pán Kristus, čo prijal podľa prijatej ľudskej prirodzenosti osobným zjednotením, oslávením alebo povýšením, a čoho je schopná Jeho prijatá ľudská prirodzenosť nad prirodzené vlastnosti bez ich zničenia; koľko nám o tom treba vedieť v tomto živote, to nám On sám vyjadril vo svojom slove; a tak o čom máme v Písme v tejto veci jasné a isté svedectvá, tomu úprimne verme a nehádajme sa, akoby toho nemohla byť schopná ľudská prirodzenosť v Kristu.

Správne je a pravdivé, čo sa hovorí o stvorených daroch, ktoré sú dané a udelené ľudskej prirodzenosti v Kristu, že ich má sama od seba; lenže tieto dary neobsahujú ešte veľbu, ktorú Písmo a podľa Písma starí Otcovia pripisujú ľudskej prirodzenosti v Kristu.

Lebo obživovať, súdiť, mať všetku moc na nebi i zemi, mať všetko vo svojich rukách, mať všetko podložené pod nohami, očisťovať od hriechov atď. — to nie sú stvorené dary, ale Božské nekonečné vlastnosti, ktoré podľa výpovedí Písma sú dané a udelené Kristovi — človekovi (Ján 5,21.27 a 6,39; Mat.28,18; Dan.7,14; Ján 3,31.35; Mat.11,27; Efez.1,22 Žid.2,8; 1.Kor.15,27; Ján 1,3.10.14.51 atď).

Že toto udelenie sa nemá rozumieť ako fráza alebo len podľa slov a vzťahovať len na osobu Kristovu podľa Božskej prirodzenosti ale aj na prijatú ľudskú prirodzenosť, dokazujú tri mocné a nepodvrateľné dôkazy a tieto dôvody:

1. Po prvé, je to jednomyselné pravidlo celej starej pravovernej cirkvi: Čo Kristus podľa svedectva Písma v čase prijal, neprijal to podľa Božskej prirodzenosti (podľa ktorej má všetko od večnosti), ale že osoba Kristova prijala to v čase podľa prijatej ľudskej prirodzenosti.

2. Po druhé. Písmo jasne svedčí (Ján 5,21 a 6,39), že moc oživiť a súdiť je daná Kristu preto, lebo je Syn Boží a má telo a krv.

3. Po tretie. Písmo nehovorí len všeobecne o osobe Syna človeka, ale výslovne myslí aj prijatú ľudskú prirodzenosť (1.Jána 1,7): „Krv Krista Ježiša očisťuje nás od každého hriechu“, toto platí nielen o zásluhách, ktoré získal raz na kríži, ale na tomto mieste Ján hovorí o tom, že v diele

alebo v činnosti ospravedlnenia očisťuje nás od všetkých hriechov nielen Božská prirodzenosť v Kristu, ale aj Jeho krv svojou účinnosťou, to znamená skutočne. O tom Ján 6,48-58: Kristovo telo je oživujúci pokrm. Tak sa uzniesol aj Efezský snem, že Kristovo telo má moc oživovať. Inde sme uviedli mnohé iné jasné svedectvá starých pravoverných cirkví o tomto článku.

Podľa Písma máme a musíme veriť, že toto prijal Kristus podľa svojej ľudskej prirodzenosti, a že toto bolo dané a udelené prijatej ľudskej prirodzenosti v Kristovi. Ale ako sme vyššie povedali: pretože v Kristovi sú obe prirodzenosti tak spojené, že nie sú pomiešané, ani nie je jedna na druhú premenená, tiež že každá z nich si podrží svoje prirodzené podstatné vlastnosti, že teda vlastnosti jednej prirodzenosti nikdy nebudú vlastnosťami druhej prirodzenosti — musí sa toto učenie správne vysvetliť a usilovne brániť proti každému kacírstvu.

My tu teda nevymýšľame nič nového, ale prijímame a prinášame vysvetlenie, ktoré o tomto podali staré pravoverné cirkvi na základe Písma. Že totiž táto Božia moc, život, sila, velebnosť a vznešenosť je daná prijatej ľudskej prirodzenosti v Kristu. A to nie tak, ako Otec bol udelil Synovi od večnosti podľa Božskej prirodzenosti svoju bytosť a všetky vlastnosti Božie, čím nadobudol jednu podstatu s Otcom a Bohom (lebo Kristus len podľa Božskej prirodzenosti je rovný Otcovi, podľa prijatej ľudskej prirodzenosti je pod Bohom — z čoho je jasné, že nerobíme confusionem, exaequationem, abolitionem, to jest nijaké pomiešanie, stotožnenie, zničenie dvoch prirodzeností v Kristovi). A tak ani moc oživovať nepatrí telu Kristovmu v tom zmysle ako Jeho Božskej prirodzenosti, totiž ako Jeho podstatná vlastnosť.

Takéto udelenie nedeje sa podstatným alebo prirodzeným vyliatím vlastností Božskej prirodzenosti do ľudskej, ako by ich mala sama o sebe Kristova ľudská podstata, oddelená od Božskej bytosti; alebo ako keby tým ľudská prirodzenosť v Kristu úplne odložila svoje prirodzené, podstatné vlastnosti alebo ako keby sa buď premenila na Božskú alebo týmito udelenými vlastnosťami a v nich a pre ne stala sa jej rovnou; alebo akoby teraz obe prirodzenosti mali rovnaké prirodzené podstatné vlastnosti a účinky. Lebo tieto a týmto podobné bludné učenia právom zamietli a zavrhli schválené cirkevné snemy na základe Písma. „Nulla enim modo vel facienda vel admittenda est aut conversio aut confusio aut exaequatio sive naturarum in Christo sive essentialium proprietatum". To jest: Vôbec sa nemá robiť ani pripustiť prevracanie, pomiešanie alebo stotožnenie prirodzeností alebo ich podstatných vlastností v Kristu".

Veď my pod výrazom *realis communicatio* alebo *realiter communicari*, to je pod vecným zdieľaním alebo spoločenstvom, ktoré je v skutku a naozaj, sme nikdy nerozumeli nejakú *physicam communicationem* vel *essentialem transfusionem*, nejaké podstatné, prirodzené spoločenstvo alebo preliatie, ktorým by sa pomiešali prirodzenosti vo svojej podstate a v podstatných vlastnostiach. Niektorí totiž takto ľstivo a podvodne prevrátili tieto slová a výpovede proti svojmu vlastnému svedomiu, len aby tým uviedli do podozrenia čisté učenie. Postavili sme tieto slová len proti *verballi communicationi* (zdieľaniu len podľa slova), teda proti tomu, čo títo ľudia tvrdili, že je to iba fráza a *modus loquendi*, len púhe slovo, titul, meno a na tomto tak mocne trvali, že o inom spoločenstve nechceli ani len počuť. Proti tomu sme použili toto slovo (*de reáli communicatione* — o vecnom zdieľaní), aby sme správne vysvetlili Kristovu velebnosť. Ním sme chceli ukázať, že takéto spoločenstvo je skutočné a pravé, a to bez akéhokolvek zmiešania prirodzeností a ich podstatných vlastností.

A tak tvrdíme a učíme spoločne so starými pravovernými cirkvami, ako ony toto učenie vysvetľovali podľa Písma, že ľudská prirodzenosť v Kristovi prijala túto velebnosť osobným zjednotením. Že totiž v Kristu prebýva „všetka plnosť Božia", nie ako v niektorom inom svätom človeku alebo v anjeloch, ale telesne, v Jeho vlastnom tele. Takže celou svojou velebnosťou, mocou, vznešenosťou a dielom sa dobrovoľne zaskvieva v prijatej ľudskej prirodzenosti, kedy chce a ako chce. V nej, s ňou a skrze ňu dokazuje, pôsobí a vykonáva svoju Božskú moc, velebnosť a dielo tak, ako účinkuje duša v tele a oheň v žeravom železe (týmto obrazom, ako sme už spomenuli, celá stará cirkev vysvetľovala toto učenie); avšak táto velebnosť bola v stave poníženia skrytá a utajená. Teraz však po zložení podoby služobníka deje sa to naplno, mocne a zjavne pred

všetkými svätými v nebi i na zemi, a aj my v onom živote budeme hľadiť na túto Jeho „slávu tvárou v tvár" (Ján 17,24; 1.Kor. 13,12).

Takže v Kristu je i zostáva iba jedna jediná Božská všemohúcnosť, moc, velebnosť a vznešenosť, ktorá je vlastnou jedine Božskej prirodzenosti; ale táto sa skveje, dokazuje a dosvedčuje plne jednako však dobrovoľne v prijatej s prijatou a skrze prijatú povýšenú ľudskú prirodzenosť v Kristovi; ako v žeravom železe nie je dvojaká sila, jedna, čo svieti a druhá, čo páli, ale schopnosť svietiť i páliť je vlastnosťou ohňa; keďže však oheň je spojený so železom, dokazuje a dosvedčuje túto svoju silu svietiť a páliť v žeravom, so žeravým a skrze žeravé železo tak, že aj rozžeravené železo má z tohoto zjednotenia a preň silu svietiť a páliť, bez premenenia podstaty a prirodzených vlastností ohňa a železa.

Preto svedectvám Písma, kde je reč o velebnosti, do ktorej bola ľudská prirodzenosť v Kristu povýšená, nerozumieme tak, že táto Božská velebnosť, ktorá je vlastná Božskej prirodzenosti Božieho Syna, má sa pripísať osobe Syna človeka iba podľa Jeho Božskej prirodzenosti; alebo že Jeho ľudská prirodzenosť má s touto Jeho velebnosťou len spoločný titul a meno per phrasim et modum loquendi, iba podľa slova spôsobu hovorenia. V skutočnosti však a podľa pravdy nemá s ňou vôbec nijaké spoločenstvo. Avšak podľa toho (keďže Boh je duchovná, nerozdeliteľná bytosť a ako taký je všade a vo všetkých tvoroch a v tých, v ktorých prebýva, a to najmä vo veriacich a svätých, má so sebou a pri sebe aj svoju velebnosť) mohlo by sa potom oprávnené povedať, že vo všetkých tvoroch, v ktorých je Boh, najmä vo veriacich a svätých, v ktorých prebýva Boh, prebýva „všetka plnosť Božia telesne", že „sú v nich skryté všetky poklady múdrosti a známosti", že im je daná „všetka moc na nebi i na zemi", pretože im je daný Duch Svätý, ktorý má všetku moc. Takto by nebol nijaký rozdiel medzi Kristom podľa Jeho ľudskej prirodzenosti a medzi inými svätými ľuďmi. Kristus by bol olúpený o svoju velebnosť, ktorú prijal ako človek alebo podľa svojej ľudskej prirodzenosti pred všetkými tvormi. Lenže nikdy nijaký tvor, ani človek, ani anjel, nemohol ani nesmel povedať: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi". Lebo Boh, i keď s „plnosťou svojho Božstva", ktorú má vždy pri sebe, je v svätých, predsa však v nich neprebýva telesne ani nie je s nimi zjednotený osobne ako v Kristu. Z tohoto osobného zjednotenia vyplýva, že Kristus aj podľa svojej ľudskej prirodzenosti hovorí: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi" (Mat.28,18); tiež Ján 13,3: Ježiš vedel, že Mu „Otec všetko dal do rúk". Tiež Kolos.2,9: „V ňom prebýva všetka plnosť Božia telesne", tiež (Žalm 8,6): „Slávou a dôstojnosťou si Ho ovenčil, položil si Mu všetko pod nohy". „Keď Mu teda všetko podal, nič nenechal Mu nepodané", Žid.2,7: „Okrem Toho, ktorý Jemu všetko podal" 1.Kor. 15,27.

Neveríme, neučíme a nevyznávame také vyliatie Božej velebnosti a jej všetkých vlastností do ľudskej prirodzenosti Kristovej, ktoré by oslabilo Božskú prirodzenosť, ani že by jedna prirodzenosť dala druhej zo svojho, čo by si pre seba neponechala. Alebo že ľudská prirodzenosť prijala do svojej podstaty a bytosti rovnakú velebnosť, ktorá sa oddelila a odlišila od prirodzenosti a podstaty Syna Božieho, ako keď sa preleje voda, víno, olej z jednej nádoby do druhej. Lebo ani ľudská prirodzenosť v Kristu ani nijaký iný tvor ani v nebi ani na zemi nemôže prijať Božiu všemohúcnosť tak, že by sa stala sama o sebe všemohúcou bytosťou alebo, že by mala v sebe a osebe všemohúce vlastnosti. Takýmto spôsobom by sa úplne poprela ľudská prirodzenosť v Kristovi a premenila by sa celkom na Božskú. Toto sa protíví našej kresťanskej viere, ako aj učeniu všetkých prorokov a apoštolov.

Avšak veríme, učíme a vyznávame, že Boh Otec dal svojho Ducha Kristovi, svojmu milému Synovi, podľa prijatého človečenstva (preto sa aj nazýva Mesiášom, Pomazaným) takým spôsobom, že Jeho dary neprijal, tak ako ostatní svätí. Lebo na Pánu Kristu podľa Jeho prijatej ľudskej prirodzenosti (keďže podľa Božskej je jednej podstaty s Duchom Svätým) „spočíva Duch Hospodinov, duch múdrosti a rozumnosti, duch rady a sily, duch známosti a bázne Hospodinovej" (Iz. 11,2; 61,1; Kolos. 2,3). Nie však takým spôsobom, akoby On ako človek poznal a mohol konať len niektoré veci, ako vedeli a mohli iní svätí mocou Ducha Božieho, ktorý v nich spôsobil len stvorené dary. Lebo keď je Kristus podľa Božstva druhou osobou vo Svätej Trojici a od Neho, ako

aj od Otca pochádza Duch Svätý a tak Duch Svätý je a naveky bude Jeho vlastný a Otcov, neoddelený od Božieho Syna: tak Kristovi podľa tela, ktoré je osobne zjednotené s Božím Synom, týmto osobným zjednotením udelená je všetka plnosť Ducha (ako hovoria Otcovia). Toto sa slobodne a v plnej sile dokazuje a dosvedčuje v tom, tým a skrze to, že On nielen niečo vie a niečo nevie, niečo môže a niečo nemôže, ale že On vie a môže všetko. Naň Otec bez miery vylial Ducha múdrosti a sily, takže On ako človek týmto osobným zjednotením prijal vskutku a naozaj všetku známosť a všetku moc. Takto teda „v Ňom sú skryté všetky poklady múdrosti a známosti“, a takto je Mu „daná všetka moc“ a „posadil sa na pravici velebnosti a moci Božej“. Z dejín je známo, že v dobe cisára Valenta bola medzi ariánmi zvláštna sekta, ktorú boli nazvali agnoétmi, pretože vymysleli, že Syn, Slovo Otcovo, samozrejme vie všetko, ale že Jeho prijatá ľudská prirodzenosť nevie mnohé veci; proti ním písal aj Gregor Veľký.

Pre toto osobné zjednotenie a pre spoločenstvo vyplývajúce z neho, čo vskutku a naozaj tvorí Božská a ľudská prirodzenosť v Kristovi, privlastňuje sa Kristovi podľa tela to, čo Jeho telo podľa svojej prirodzenosti a podstaty samo od seba nie je a čo bez tohoto zjednotenia ani mať nemôže. Že totiž Jeho telo je opravdivý oživujúci pokrm a Jeho krv opravdivý oživujúci nápoj. Dvesto otcov cirkevného snemu Efezského potvrdilo garnem Christi esse vivificam seu vivificatricem", totiž že „telo Kristovo je oživujúce, čiže život dávajúce telo“. Takže jedine tento človek a nikto iný ani v nebi ani na zemi nemôže oprávnené povedať: „Kde sa dvaja alebo traja zhromaždili v mojom mene, tam som medzi nimi“ (Mat. 18,20). Tiež: „Ja som s vami po všetky dni, až do konca sveta“ (Mat,28,20).

Tomuto svedectvu nerozumieme tak, že u nás v kresťanských cirkvách a zboroch je prítomné len Kristovo Božstvo a že táto prítomnosť vôbec neprináleží Kristovi podľa Jeho ľudskej prirodzenosti. Ved' potom by aj Peter, Pavel a všetci svätí z neba boli pri nás na zemi, pretože aj v nich prebýva Božstvo, ktoré je všade: Písmo sväté však toto svedčí iba o Kristovi a o žiadnom inom človeku. My tvrdíme, že týmito slovami je objasnená velebnosť Krista — človeka, ktorú Kristus podľa svojej ľudskej podstaty prijal na pravici velebnosti a moci Božej, aby totiž aj podľa svojej prijatej ľudskej prirodzenosti a spolu s ňou mohol byť i bol prítomný, kde len chce. Najmä aby bol prítomný pri svojich cirkvách a zboroch na zemi ako Prostredník, Hlava, Kráľ a najvyšší Kňaz a nie iba napoly alebo len jednou čiastkou, ale celá Kristova osoba, ku ktorej prislúchajú obe prirodzenosti, Božská a ľudská. Nielen podľa svojho Božstva, ale aj podľa svojej prijatej ľudskej prirodzenosti a s ňou, v ktorej je naším bratom a my sme telo z Jeho tela a kosť z Jeho kosti. Svoju svätú večeru ustanovil na uistenie a potvrdenie toho, že je pri nás aj s tou svojou prirodzenosťou, v ktorej má telo a krv a chce v nás prebývať, účinkovať a pôsobiť.

Na tomto pevnom základe písal blahoslavený Luther o velebnosti Kristovej aj podľa Jeho ľudskej prirodzenosti.

Vo Veľkom vyznaní o večeri Pánovej takto píše o Kristovej osobe: „Keďže Kristus je takým človekom a bez tohoto človeka nie je Bohom, musí nasledovať, že aj podľa tretieho nadprirodzeného spôsobu je a môže byť všade, kde je Boh a všetko je voskrz plné Krista aj podľa ľudskej prirodzenosti, nie prvým telesným, hmatateľným spôsobom, ale spôsobom nadprirodzeným, Božským.

Na tomto musíš stáť a povedať: Kdekoľvek je Kristus podľa Božstva, tam je prirodzená Božská osoba a tam je aj prirodzene a osobne, ako to pekne ukazuje Jeho počatie v tele matkinom. Ved' ak mal byť Božím Synom, musel byť a musel sa stať v tele matkinom prirodzene a osobne človekom. Takže kde je teraz prirodzene a osobne, tam musí byť aj ako človek; lebo to nie sú dve oddelené osoby, ale jedna jediná; kde je, tam je jediná nerozdelená osoba. A kde môžeš povedať: tuje Boh, tam musíš aj to povedať: tuje aj Kristus — človek atď. A keby si ukázal nejaké miesto, na ktorom by bol Boh a nie aj človek, osoba by už bola rozdelená, pretože by som mohol oprávnené povedať: Tuje Boh, ktorý nie je človekom a ktorý ani nebol človekom. Čo ma po takom Bohu! Ved' z toho by nasledovalo, že by priestor a miesto mohli oddeliť dve prirodzenosti a rozdeliť osobu, ktorú predsa ani smrť ani všetci diabli nemohli rozdeliť ani roztrhnúť. Bol by to zlý Kristus, keby

iba na jednom mieste bola i Božská i ľudská osoba, no na všetkých ostatných miestach musel byť iba samotný, oddelený Boh, Božská osoba bez človeka. Nie tak, priateľu, ale kde postavíš Boha, tam musíš s ním postaviť aj človeka, lebo toto sa nedá oddeliť a rozdeliť; bol jednou osobou a ľudskú prirodzenosť od seba neodlučuje, atď."

V knižočke „O posledných slovách Dávidových“, ktorú napísal Luther krátko pred svojou smrťou, takto hovorí: „V druhom časnom, ľudskom narodení daná Mu je tiež večná Božia moc, ale v čase a nie od večnosti, lebo Kristovo človečenstvo nebolo od večnosti ako Jeho Božstvo; takže v tomto roku, keď toto hovorím a píšem, má Ježiš, Syn Márie, 1543 rokov. Avšak od okamihu, keď sa zjednotili Božstvo a človečenstvo v jednej osobe, je a volá sa človek, syn Márie, všemohúcim, večným Bohom, ktorý má večnú moc a všetko stvoril a zachováva per communicationem idiomatum (skrže zdieľanie vlastností), pretože s Božstvom tvorí jednu osobu a je pravý Boh. O tomto hovorí: „Všetko odovzdal mi Otec“ (Mat. 11,27) a u Matúša na konci: „Daná je mi všetka moc na nebi i na zemi“ (28,18). Komu „mi“? Mne, Ježišovi z Nazaréta, synovi Máriinu, narodenému človeku. Mám ju od večnosti od Otca, prv než som sa stal človekom; avšak keď som sa stal človekom, prijal som ju časne podľa človečenstva a ukrýval som ju až do svojho zmŕtvychvstania a vstúpenia, keď sa musela vyjaviť a ukázať. Tak hovorí sv. Pavel: „Dokázal sa mocným Božím Synom“ (Rim. 1,4). Ján (17,10) to nazýva „oslávený“.

Podobné svedectvá možno nájsť v Lutherových spisoch, najmä však v knihe „Že tieto slová ešte vždy stoja pevne“ a vo Veľkom vyznaní o večeri Pánovej. Na tieto spisy ako na dobre odôvodnené vysvetlenie Kristovej velebnosti na Božej pravici a vysvetlenie Jeho zmluvy odkazujeme, ako sme to aj vyššie kvôli stručnosti v tomto článku urobili pri večeri Pánovej.

Považujeme za škodlivý blud, keď sa Kristovi podľa Jeho ľudskej prirodzenosti odopiera táto velebnosť, lebo tým sa berie kresťanom ich najväčšie potešenie, ktoré majú vo vyššie uvedenom zaslúbení o prítomnosti a prebývaní ich Hlavy, Kráľa a najvyššieho Kňaza. On im zaslúbil, že bude pri nich nielen Jeho Božstvo, ktoré je nám, biednym hriešnikom, ako oheň spaľujúci suché strnisko, ale On, On — človek, ktorý s nimi hovoril, ktorý všetko utrpenie zakúsil vo svojej prijatej ľudskej prirodzenosti. Preto On môže cítiť aj ľútosť s nami ľuďmi, so svojimi bratmi; On chce byť pri nás vo všetkých našich nedostatkoch aj prirodzenosťou, podľa ktorej je naším bratom a my sme telo z Jeho tela.

Preto jednomyselne ústami i srdcom zavrhuje a zatracuje všetky bludy, ktoré sa nezrovnávajú so spomenutým učením, ako nauky, ktoré sa protivia prorockým a apoštolským spisom, čistým symbolom a nášmu kresťanskému augsburskému vierovyznaniu:

1. Keď niekto verí alebo učí, že ľudská prirodzenosť pre osobnú jednotu sa pomiešala s Božskou alebo že sa musela v ňu premeniť.

2. Tiež, že ľudská prirodzenosť v Kristu tak ako Božská je všadeprítomná ako nejaká nekonečná bytosť z podstatnej moci a vlastností svojej prirodzenosti.

3. Tiež, že ľudská prirodzenosť v Kristu sa vo svojej podstate a bytosti alebo vo svojich podstatných vlastnostiach vyrovnáva Božskej prirodzenosti.

4. Tiež, že Kristovo človečenstvo sa priestorovo rozprestiera po všetkých miestach v nebi a na zemi. Toto sa predsa nesmie privlastňovať ani Božstvu. Avšak Kristus vo svojej Božskej všemohúcnosti so svojím telom, ktoré posadil na pravicu velebnosti a moci Božej, môže byť prítomný, kde len chce. Najmä však tam, kde vo svojom slove sľúbil túto prítomnosť, ako napr. vo večeri Pánovej. Toto môže spôsobiť Jeho všemohúcnosť a múdrosť bez premeny alebo bez zničenia svojej pravej ľudskej prirodzenosti.

5. Tiež, že za nás trpela a nás vykúpila len ľudská prirodzenosť Kristova, s ktorou Boží Syn nemal nič spoločného v utrpení.

6. Tiež, že Kristus iba so svojím Božstvom je nám prítomný na zemi pri kázaní slova a pri pravom prijímaní svätých sviatostí a že táto Kristova prítomnosť sa vôbec nevzťahuje na Jeho prijatú ľudskú prirodzenosť.

7. Tiež, že prijatá ľudská prirodzenosť v Kristu v skutočnosti a podľa pravdy nemá nič spoločného s Božou mocou, silou múdrosťou, velebnosťou a vznešenosťou, ale že má spoločný iba prázdny titul a meno.

Tieto bludy i všetky, ktoré sa protivia a odporujú vyššie predloženému učeniu, zavrhuje a zatracujeme ako odporujúce čistému slovu Božiemu, spisom svätých prorokov a apoštolov a našej kresťanskej viere a vierovyznaniu. Napomíname všetkých kresťanov, keďže Kristus v Písme sv. sa nazýva tajomstvom, na ktorom si všetci kacíri rozbíjajú hlavy, aby nevrtali všetečne svojím rozumom v tomto tajomstve, ale úprimne verili s milými apoštolmi. Aby zatvorili oči rozumu a svoju myseľ učinili poslušnou Kristovi a tak sa potešovali a bez prestania sa radovali, že naše telo a krv v Kristu boli vysoko vyvýšené na pravicu velebnosti a všemohúcej Božej moci. Tak naisto nájdeme trvalé potešenie vo všetkých protivienstvách a uchránime sa pred škodlivým bludom.

IX. O Kristovom zostúpení do pekla.

Niektorí starí kresťanskí učitelia i niektorí naši si nerovnako vysvetľujú článok o Kristovom vstúpení do pekla. Ostávame pri našej jednoduchej viere, na ktorú nás odkázal Dr. Luther v kázni, ktorú povedal na hrade v Torgave roku 1533 o Kristovom zostúpení do pekla, keď vyznávame: „Verím v Krista Pána, Syna Božieho, ktorý umrel, a pochovali Ho, a zostúpil do pekla“. Týmto sa oddeľujú ako zvláštne články, článok o pochovaní a článok o zostúpení do pekla. A my úprimne veríme, že celá osoba, Boh a človek, po pochovaní zostúpila do pekla, premohla diabla, zničila moc pekla a vzala diablovi všetku jeho moc.

„Nad tým, ako sa to deje, sa nemáme trápiť domýšľavo a všetečne“. Lebo ani tento článok, ako ani predchádzajúci, ako bol Kristus posadený na pravicu všemohúcej moci a velebnosti Božej, sa nedá pochopiť „rozumom a piatimi zmyslami“, ale mu treba len veriť a pridržať sa slova. Tak si zachovávame jadro a útechu, že si nás a všetkých, ktorí veria v Krista, „nemôže ani peklo ani diabol podrobiť ani nám uškodiť“.

X. O cirkevných obradoch, ktoré sa nazývajú adiafora, čiže nepodstatné, ľahostajné veci.

Podobne vznikol spor medzi niektorými teológmi augsburského vierovyznania o ceremóniách a cirkevných obradoch, ktoré Božie slovo ani neprikazuje ani nezakazuje, ale ktoré sa s dobrým svedomím môžu zaviesť do cirkvi pre poriadok a slušnosť alebo vôbec pre zachovanie kresťanskej kázne. Jedna strana tvrdila, že v dobe prenasledovania, ak treba vyznať vieru, i keď sa nepriatelia svätého evanjelia nezhodnú s nami v učení, predsa na naliehanie a požadovanie protivníkov môžu sa s dobrým svedomím znovu zriadiť niektoré odstránené ceremónie. A to také, ktoré samy o sebe sú ľahostajné veci a ktoré Boh ani nezakázal. V týchto adiaforách, čiže ľahostajných veciach, možno sa s nimi zhodnúť. Druhá strana však tvrdila, že ak treba vyznať vieru v dobe prenasledovania, najmä ak protivníci zamýšľajú buď násilne buď mocou, buď ľstivo potlačiť čisté učenie a postupne znova zaviesť do cirkvi svoje falošné učenie, vtedy sa toto, čo sme spomenuli, nemôže stať s čistým svedomím a bez újmy Božej pravdy ani pri ľahostajných veciach.

Aby sme tento spor vysvetlili a z Božej milosti konečne odstránili, podávame o tomto kresťanskému čitateľovi túto jednoduchú správu.

Keďže sa pod titulom a maskou zovňajších, ľahostajných, nepodstatných vecí podávali aj také, ktoré (aj keď natreté inou farbou) sa v jadre predsa len protivia slovu Božiemu, nemáme ich pokladať za dovolené, ľahostajné, nepodstatné veci. Máme sa im vyhýbať ako veciam, ktoré Boh

zakázal; medzi pravé slobodné adiafora, čiže ľahostajné a nepodstatné veci sa nemajú počítať ceremónie, ktoré majú zdanie alebo ktorým sa kvôli vyhnutiu sa prenasledovaniu dáva zdanie, akoby sa naše náboženstvo veľmi nelíšilo od pápežského, alebo akoby nám toto nebolo naozaj veľmi proti vôli, alebo keď sa tieto ceremónie požadujú alebo prijímajú s úmyslom, aby týmto a takto sa obe protivné náboženstvá zjednotili a zlúčili v jedno telo. Alebo ak by to bol, alebo ak by z toho pomaly mohol nasledovať návrat k pápežstvu a odklon od čistého učenia evanjelia a pravého náboženstva.

V tomto prípade má a musí platiť, čo napísal Pavel:

„Neľahajte cudzie jarmo; aké je spoločenstvo svetla s tmou? Preto vyjdite spomedzi nich a oddel'te sa, hovorí Pán" (2. Kor. 6,14).

Podobne nie sú pravé adiafora, čiže ľahostajné, nepodstatné veci, neužitočné a bláznovské divadlá, ako tie ani poriadok a cirkevnú disciplínu nepodporujú, ani neprispievajú k slušnosti v cirkvách.

O pravých adiaforach, čiže nepodstatných veciach (ako sme už vysvetlili) veríme, učíme a vyznávame, že takéto ceremónie samy o sebe nie sú službami Božími, ani nijakou ich súčasťou, ale že ich treba náležite odlišovať od Božích služieb, lebo je napísané: „Darmo ma však uctievajú, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím" (Mat. 15,9). Preto veríme, učíme a vyznávame, že ktorýkoľvek Boží zbor má plnú moc a právo ich kedykoľvek podľa okolností zmeniť, obmedziť alebo rozšíriť kvôli poriadku a náležitou formou, nie ľahkomyselne ani s pohoršením. A to vtedy, keď sa to bude zdať najužitočnejším, najnaliehavejším a najpríhodnejším pre poriadok, kresťanskú disciplínu a kázeň, evanjelickú slušnosť a zveľadenie cirkvi. Príklad, ako možno ustúpiť s dobrým svedomím slabým vo viere a urobiť im po vôli v týchto zovňajších, ľahostajných, nepodstatných veciach, podáva Pavel (Rim.14) a ukazuje na sebe samom (Skut. ap. 16,3 a 21,26; 1. Kor. 9,19).

Tiež veríme, učíme a uznávame, že v časoch vyznávania viery, keď sa nepriatelia čistého slova usilujú potlačiť čisté učenie svätého evanjelia, povinná je celá cirkev Božia, ba každý kresťan, najmä však služobníci slova ako predstavení Božieho zboru vyznávať učenie a čo k náboženstvu prináleží, podľa Božieho slova slobodne a verejne nielen slovami, ale aj činmi a skutkami. V takomto prípade sa nemá ustúpiť alebo urobiť po vôli protivníkom ani v týchto ľahostajných a nepodstatných veciach. A nesmieme pripustiť, aby nepriatelia buď násilím buď podvodom oslabovali pravé služby Božie, ani sa nesmieme dať donútiť pestovať a utvrdzovať modloslužby, ako je napísané: „K slobode nás Kristus vyslobodil. Stojte teda a nedajte sa zapliahnúť zase do jarma služby!" (Gal. 5,1). Tiež: „Z ohľadu na falošných bratov, votrelcov, čo sa vlúdili špehovať vašu slobodu, ktorú máme v Kristu Ježiši, aby nás zotročili; týmto sme ani na chvíľku neustúpili a nepovolili im, len aby pravda evanjelia zostala pre vás" (Gal 2,4). Pavel hovorí na tomto mieste o obriezke, ktorá v tom čase bola dovoleným adiaforom (1. Kor. 7,18.19), a ktorú aj Pavel použil, pravda, s duchovnou slobodou (Skut. ap. 16,3). Keď však falošní apoštolovia požadovali obriezku na potvrdenie svojho falošného učenia, že skutky zákona sú potrebné pre spravodlivosť a spasenie, a keďže ju zneužívali, preto hovorí Pavel, že nechcel ustúpiť „ani na chvíľku", „aby pravda evanjelia zostala."

Pavel ustúpil a robí po vôli slabým v pokrmoch a v čase a v dňoch (Rim. 14,6), ale falošným apoštolom, ktorí týmto chceli zaťažiť svedomie ako vecou potrebnou, neustupuje v týchto o sebe dovolených adiaforach (Kolos. 2,16): „Nech vás teda nikto nesúdi ani pre pokrmy a nápoje, ani pre sviatky, novmesiace a pre soboty". A keď Peter a Barnabáš v tomto ustúpili, Pavel ich verejne karhá ako takých, ktorí „nechodia rovnou cestou za pravdou evanjelia" (Gal. 2,11-).

Lebo tu už nejde o zovňajšie, nepodstatné veci, ktoré podľa svojej povahy a podstaty samy o sebe sú a zostanú voľné a ich užívanie alebo zanechanie nemá sa ani prikazovať ani zakazovať. Tu ide predovšetkým o najprednejší článok našej kresťanskej viery, ako svedčí apoštol, „aby pravda evanjelia zostala", ktorá sa však takýmto nútením alebo zákazom zatemňuje a prevracia. Veď takéto adiafora alebo sa použijú zjavne na potvrdenie falošného učenia, povery a modloslužby

a na potlačenie čistého učenia a kresťanskej slobody, alebo ich protivníci zjavne takto ponímajú a zneužívajú.

Tu ide aj o článok kresťanskej slobody, ktorý Duch Svätý ústami svätých apoštolov prikázal svojej cirkvi prísne zachovať, ako sme to práve počuli. Lebo len čo sa tento článok oslabí a cirkvám sa vnúti ľudské ustanovenie ako potrebné, ako by jeho opominutie bolo nepravosťou a hriechom, už aj sa pripravuje cesta modloslužbe. Množia sa ľudské ustanovenia a tie sa pokladajú za služby Božie nielen rovnocenné Božím prikázaniam, ale dokonca sa vyvyšujú nad ne.

Takýmito ústupkami a vyrovnávaním sa v zovňajších veciach, keď vopred nedošlo ku kresťanskému zjednoteniu v učení, utvrdzujú sa modloslužbukonajúci vo svojej modloslužbe. Naproti tomu opravdu veriaci sa zarmucujú a pohoršujú a vo svojej viere otriasajú. Povinnosťou každého kresťana je vyhnúť sa tomu a to pre spásu a blaženosť svojej duše, ako je napísané: „Beda svetu pre zvody na hriech“ (Mat. 18,7); a tiež: „Kto by však zvedol na hriech jedného z týchto maličkých, ktorí veria vo mňa, lepšie by bolo, aby mu oslí žarnov zavesili na šiju a potopili ho do morskej hlbiny“ (Mat. 18,6).

Predovšetkým však treba pamätať na Kristove slová: „Ktokoľvek vyzná ma pred ľuďmi, toho vyznám aj ja pred svojím Otcom, ktorý je v nebesiach“ (Mat. 10,32).

Že je toto pravda a že najprednejší učiteľia augsburského vierovyznania vždy takto verili a vyznávali o takýchto nepodstatných veciach, a že my ideme v ich šľapajách a z Božej milosti chceme pri tomto ich vyznaní vytrvať, dosvedčujú svedectvá vzaté zo Šmalkaldských článkov, ktoré boli roku 1537 a 1540 zostavené a podpísané.

Zo Šmalkaldských článkov z roku 1537.

Šmalkaldské články o tom takto hovoria: „Neuznávame, že by oni pápežskí biskupi (boli cirkvou, ani nie sú; a ani nebudeme poslúchať, čo v mene cirkvi prikazujú alebo zakazujú. Veď, chvála Bohu, dnes už každé sedemročné dieťa vie, čo je cirkev, že sú to totiž svätí veriaci, „ovce, ktoré počúvajú hlas svojho Pastiera“.

A krátko predtým: „Keby biskupi chceli byť pravými biskupmi a keby sa chceli zaujať za cirkev a evanjelium, kvôli láske a jednote, nie však z nevyhnutnosti, mohlo by sa dovoliť, aby ordinovali a potvrdzovali našich kňazov, ale bez všetkých ohavností a podvodov nekresťanskej okázalosti a nádhery. Lenže oni nie sú pravými biskupmi a ani nechcú byť nimi, ale sú svetskými pánmi a kniežatmi, ktorí nechcú ani kázať, ani učiť ani krstiť ani prisluhovať sviatosti ani konať vlastné dielo a úrad cirkvi. A nad to ešte aj povolanych do tohoto úradu naháňajú, prenasledujú a zatracujú; cirkev však pre nich nemôže byť opustená a zbavená služobníkov“.

V článku o pápežovom primáte, čiže vláde takto hovoria Šmalkaldské články: „Preto ako nemôžeme vzývať samého diabla ako svojho pána a boha, tak ani jeho apoštola, pápeža alebo Antikrista nemôžeme uznať za hlavu alebo pána v Božom kráľovstve; lebo vlastným vladárením pápežským je klamať, vraždiť, hubiť telá i duše“.

A v spise o pápežovej moci a prvenstve, ktorý bol pripojený k Šmalkaldským článkom a ktorý tiež vlastnoručne podpísali vtedy prítomní teológovia, sú tieto slová:.....aby neobťažovali cirkev tradíciami, aby ani jedného autorita neplatila viac ako slovo“.

A hneď na to: „Keď je tak, všetci kresťania sa majú chrániť, aby neboli spoločníkmi pápežovho bezbožného učenia, rúhania sa a nespravodlivej ukrutnosti. Preto pápeža a jeho prívržencov majú opustiť a prekliat ako kráľovstvo Antikristovo, ako Kristus prikazuje (Mat. 7,15): „Varujte sa falošných prorokov“.

Pavel zase káže vyhýbať sa bezbožným učiteľom a dať ich do kliatby (Gal, 1,8; Tit. 3,10). A v 2. Kor. 6,14 hovorí: „neťahajte cudzie jarmo s nevercami, lebo aké je spoločenstvo svetla s tmou?“

Ťažko padne rozchádzať sa s mienkou toľkých národov a dať sa menovať schizmatikmi. Avšak Boží príkaz prikazuje všetkým, aby neboli spoločníkmi a obrancami bezbožnosti a nespravodlivej ukrutnosti“ atď.

Aj Dr. Luther v jednej zvláštnej pripomienke obšírne poučil cirkev Božiu", čo si má myslieť o ceremóniách všeobecne a najmä o nepodstatných veciach (Zväzok 3. Jen. str. 523). Podobne učil v inom spise z r. 1530, čo môžeme nájsť nemecky v Zväzku 5. Jen.

Z toho vysvetlenia každý môže pochopiť, čo kresťanský zbor, každý kresťan a najmä kňazi vtedy, keď sa má vyznávať viera, majú robiť z nepodstatných vecí a čo zanechať bez poškvrny svedomia, aby tým Boha nepohnevali, lásku neporušili, nepriateľov Božieho slova neposilnili a slabých vo viere nepohoršili.

1. Preto zavrhuje a zatracuje ako nesprávne, keď pokladajú ľudské ustanovenie ako také za službu Božiu alebo za jej časť.

2. Tiež ako nesprávne zavrhuje a zatracuje, keď sa také ustanovenie ako potrebné násilne vnucuje Božiemu zboru.

3. Tiež ako nesprávny zavrhuje a zatracuje názor tých, čo tvrdia, že v dobe prenasledovania možno ustúpiť nepriateľom svätého evanjelia (čím sa stane ujma pravde) v takých nepodstatných veciach alebo že sa možno s nimi o tomto dohodnúť.

4. Podobne za trestuhodný hriech pokladáme, keď sa v dobe prenasledovania z ohľadu na nepriateľov evanjelia rokuje alebo o adiaforach alebo o učení alebo o čomkoľvek, čo súvisí s náboženstvom a čo v skutku a naozaj je proti kresťanskému vyznaniu sa v rozpore s ním.

5. Tiež zavrhuje a zatracuje, keď sa takéto nepodstatné veci odstraňujú z domnení, akoby Boží zbor nemohol slobodne užívať alebo i viaceré z nich podľa okolností, času a miesta, ako je to cirkvi najužitočnejšie.

A tak cirkvi sa nebudú navzájom zatracovať pre nejednotnosť v ceremóniách, keď ich jedna bude mať viac a druhá menej podľa kresťanskej slobody, keď ináč budú jednotné v učení a vo všetkých jeho článkoch ako aj v správnom užívaní sviatostí, podľa dobrej známej výpovede: „Dissonantia ieiunii non dissolvit consonantiam fidei“ : „nejednotnosť v pôstoch neruší jednotu viery“ atď.

XI. O večnom Božom predurčení a vyvolení.

Medzi teológmi augsburského vierovyznania nevznikol dosiaľ verejný, pohoršujúci a zdĺhavý spor o večnom vyvolení Božích dietok. Pretože však na iných miestach vznikol veľký spor o tento článok a zasiahol v niečom aj našich a pretože teológovia nehovorili vždy rovnako, zaumienili sme si zaradiť sem aj vysvetlenie tohoto článku, a to preto, aby sme, nakoľko je nám možné, z Božej milosti zamedzili v týchto veciach nejednotnosť a rozpory aj v budúcnosti medzi našimi potomkami a aby každý mohol vedieť, aké je naše jednomyselné učenie, viera a vyznanie aj o tomto článku. Lebo učenie o tomto článku, keď sa predkladá zo slova a podľa slova Božieho, nemôže a nemá sa pokladať za nepotrebné a neužitočné, tobôž nie za pohoršujúce alebo škodlivé. Veď Písmo sv. sa nezaobera týmto článkom len na jednom mieste a len povrchno, ale zaoberá sa ním na mnohých miestach a vysvetľuje ho dôkladne. A potom učenie slova Božieho nemá sa zanedbávať alebo zavrhať pre zneužitie a nepochopenie; ale práve, aby sa zamedzilo každé zneužitie a nepochopenie, má a musí sa vysvetliť správny zmysel na základe Písma sv. Jednoduchý súhrn a obsah učenia o tomto článku spočíva na týchto bodoch:

Ponajprv treba starostlivo dbať na rozdiel medzi večným predzvedením Božím a medzi večným vyvolením Božích dietok k večnej blaženosti. Lebo praescientia vel praevisio (predzvedenie a predvidenie), to jest: že Boh všetko vopred vidí a vie, prv ako sa stane, čo sa nazýva Božím predzvedením, sa vzťahuje na všetky tvory, dobré i zlé. On totiž všetko vopred vidí a vie, čo tu je alebo čo tu bude, čo sa tu deje, alebo čo sa tu bude diať, či je to dobré alebo zlé, pretože Bohu sú známe a prítomné všetky veci minulé, budúce, ako je napísané, Mat. 10,29: „Či nedávajú dvoch vrabčekov za groš? A ani jeden z nich nespadne na zem bez vôle vášho Otca?“ A

Žalm 139,16: „Už ako zárodok ma Tvoje oči videli, do Tvojej knihy boli zapísané všetky dni, vopred stanovené, hoc ešte ani jedného z nich nebolo". Tiež Izaiáš 37,28: „Vedel som o tvojom sedení, vychádzaní i vchádzaní, o tvojom zúrení proti mne".

Ale večné Božie vyvolenie, čiže praedestinatio, to jest Božie predurčenie na spásu, sa nevzťahuje i na pobožných i na bezbožných, ale len na Božie dietky, ktoré sú vyvolené a predurčené do života „ešte pred stvorením sveta", ako hovorí Pavel (Efez. 1,5): „Vyvolil nás v Kristu Ježiši a predurčil byť Mu synmi.

Božie predzvedenie (praescientia) vopred vidí zlo a vie o ňom, ale nie v tom zmysle, ako by to bola Božia milostivá vôľa, že sa tak musí diať; ale všetko, čo zamýšľa a chce vykonať prevrátená a zlá vôľa diabla a ľudí, Boh vie a vidí dopredu. Jeho praescientia, predzvedenie zachováva poriadok aj v zlých činoch a skutkoch a to tým, že Boh zlu, ktoré nechce, položil cieľ a hranicu, pokiaľ môže a pokiaľ nie, kedy a ako ich chce zastaviť a potrestať. Toto všetko Pán Boh tak riadi, že musí poslúžiť cti Jeho mena a spásu Jeho vyvolených a byť na hanbu bezbožným.

Avšak počiatok a príčina zla nie je v Božom predzvedení (lebo Boh netvorí ani nespôsobuje zlo, ani ho nepodporuje a nenapomáha), ale v zlej a prevrátenej vôli diablovej, ako je napísané (Ozeáš 13,9): „Záhoubou ti je, Izrael, že si bol proti mne, svojej pomoci". A Žalm 5,5: „Lebo Ty nie si Boh, čo zaľúbenie mal by v bezbožnosti; pred Tebou nemá miesta nešľachetník".

Večné vyvolenie Božie však nielen vopred vidí spasenie vyvolených a vie o ňom, ale z milostivej vôle a z milosrdenstva Božieho v Kristu Ježiši je príčinou, ktorá tvorí, spôsobuje, pomáha a podporuje naše spasenie a čo s tým súvisí. Na ňom je aj naše spasenie založené tak, že ho pekelné brány nepremôžu, ako je napísané (Ján 10,28) „Moje ovce nikto mi nevytrhne z ruky". A na inom mieste: „Uverili všetci, ktorí boli určení na večný život" (Skut. ap. 13,48).

Toto večné vyvolenie, čiže predurčenie Božie na večný život nie je a ani sa nemá vidieť iba v tajnej nevystihnuteľnej Božej rade, akoby nič viac neobsahovalo a nič viac by k nemu neprináležalo, alebo, ako by sa pod tým malo myslieť len to, že Boh vidí dopredu, ktorí a koľkí majú byť spasení, a ktorí a koľkí majú byť zatratení, alebo ako by Boh konal len prehliadku: tento bude spasený, onen zatratený; tento má vytrvať, onen nie.

Lebo mnohí berú a čerpajú z toho svoje zvláštne nebezpečné a škodlivé myšlienky, ktoré spôsobujú a posilňujú alebo ubezpečenosť a nekajúcnosť alebo malomyselnosť a zúfalosť. A tak ich napádajú nebezpečné myšlienky a si hovoria: Keďže Boh predurčil k spásu svojich vyvolených „ešte pred stvorením sveta" (Efez. 1,4) a Božie predurčenie sa nemôže myliť, ani ho nik nemôže prekaziť ani zmeniť (Izaiáš 14,27; Rim. 9,19). Ak som vyvolený k spásu, tak mi nemôže škodiť, aj keď priam bez pokánia budem páchať všetky možné hriechy nehanebnosti, opovrhovať Božím slovom a sviatosťami, nedbať na pokánie, vieru, modlitbu alebo pobožnosť, — predsa budem, ba musím byť spasený, lebo Božie predurčenie sa musí splniť. Ale ak nie som predurčený, tak mi nič nepomôže, i keby som zachovával slovo Božie, činil pokánie, veril atď., lebo Božie predurčenie nemôžem odvrátiť ani zmeniť.

Takéto myšlienky prídu na um aj pobožným srdciam; takže i keď z Božej milosti činia pokánie, majú vieru alebo dobré úmysly, predsa uvažujú takto: Ak nie si od večnosti vyvolený k spásu, tak je toto všetko nadarmo. Najmä keď pritom vidí svoju slabosť a príklad tých, čo nevytrvali ale odpadli.

Proti tejto falošnej domnienke a myšlienkam treba priniesť jasný základ, ktorý je istý a nemôže sklamať, totiž: Keďže „každé Písmo, vdýchnuté od Boha" nemá napomáhať ubezpečenosť a nekajúcnosť, ale má „trestať, napravovať a vychovávať" (2. Tim. 3,16); tiež: keďže v Božom slove nie je nič napísané, čo by nás hnalo do zúfalstva, ale „aby sme skrze trpezlivosť a skrze trpezlivosť a skrze útechu Písem mali nádej" (Rim. 15,4): teda bezpochyby vôbec nie je pravý zmysel a správne užívanie učenia o večnom predurčení Božom to, čo spôsobuje a utvrdzuje nekajúcnosť alebo zúfalstvo. A aj Písmo predkladá toto učenie tak, aby ním privádzalo k slovu (Efez. 1,13; 1. Kor. 1,7), ponúkalo ku pokániu (2. Tim. 3,16), pridŕžalo k pobožnosti, posilňovalo vieru a uisťovalo nás o našom spasení (Efez. 1,13; Ján 10,27; 2. Tes. 2,13).

Preto, ak chceme správne a užitočne uvažovať alebo hovoriť o večnom vyvolení alebo o predestinácii, o predurčení dielok Božích na večný život, odučme sa mudrovať o púhom, tajomnom, skrytom, nepochopiteľnom predurčení Božom, ale prijímajme ho tak, ako nám Božie slovo vyjavilo Božiu radu, zámer a predurčenie v Kristu Ježiši, ktorý je pravá, správna „kniha života“; že totiž celé učenie o zámere rade, vôli a Božom predurčení, ktoré sa týka nášho vykúpenia, povolania, ospravedlnenia a spasenia, treba zhrnúť tak, ako tento článok predkladá a vysvetľuje Pavel (Rim. 8,29; Efez. 1,4) a aj Kristus v podobenstve o kráľovskej svadbe (Mat. 22,1-), že Boh vo svojom zámere a rade predurčil:

1. Že ľudské pokolenie naozaj vykúpil a s Bohom zmieril Kristus, ktorý nám svojou poslušnosťou, nevinným utrpením a smrťou zaslúžil „spravodlivosť, ktorá platí pred Bohom“ a večný život.

2. Že sa nám tieto zásluhy a dobrodenia Kristove udeľujú, dávajú a rozdeľujú skrze Jeho slovo a sviatosti.

3. Že chce v nás pôsobiť a účinkovať, srdcia obracať k pravému pokánaniu a osvecovať v pravej viere svojím Duchom Svätým skrze slovo, keď sa káže, počúva a keď sa o ňom uvažuje.

4. Že všetkých, ktorí prijímajú Krista v opravdivom pokánaní skrze pravú vieru, chce ospravedlniť, milostivo prijať za svoje dielky a za dedičov večného života.

5. Že takto ospravedlnených chce aj posvätiť v láske, ako hovorí sv. Pavel (Efez. 1,4).

6. Podobne chce ich v ich veľkej slabosti chrániť pred diablom, svetom a telom, riadiť a viesť po svojich cestách, a keby klesali, podopierať v kríži a v pokúšaní potešovať a zachovávať.

7. Že dobré dielo, ktoré v nich začal, chce upevniť, zveľadiť, a keď sa budú pridržať Jeho slova, usilovne sa modliť, pri Božej добрote zotrvať a prijaté dary verne užívať, chce ich zachovať až do konca.

8. Konečne, že tých, ktorý vyvolil, povolal a ospravedlnil, chce aj vo večnom živote naveky spasiť a osláviť.

A Boh v tejto svojej rade, zámere a predurčení nielen vo všeobecnosti pripravil spasenie, ale aj milostivo myslel na všetkých a na každého z vyvolených, ktorí majú byť pre Krista spasení. Týchto na spasenie vyvolil a aj predurčil, že ich aj tým spôsobom, ako sme tu spomenuli, chce svojou milosťou, darom a pôsobením k tomu priviesť, im pomáhať, ich podporovať, posilňovať a zachovávať.

Podľa Písma toto všetko je obsažené v učení o večnom vyvolení Božom k synovstvu a večnej spáse, takto sa mu má aj rozumieť a nikdy sa nemá vylúčiť alebo vynechať, keď sa hovorí o Božej rade, predzvedení, vyvolení a predurčení k spáse; keď teda podľa Písma o tomto článku uvažujeme, dá sa mu z Božej milosti prasto porozumieť.

K ďalšiemu vysvetleniu a spasiteľnému úžitku učenia o Božom predurčení k spáse patrí aj toto: keďže spasení budú len vyvolení, „mená ktorých sú zapísané v knihe života“, ako vieme, odkiaľ a z čoho môžeme poznať, ktorí sú vyvolení, čo sa môžu a majú potešiť týmto učením?

O tomto nemáme usudzovať podľa svojho rozumu, ani nie podľa zákona alebo podľa nejakého zovňajšieho zdania, ani sa nemáme pokúšať vypátrať tajnú, skrytú hĺbku Božieho predurčenia, ale máme si všímať vyjavenú Božiu vôľu. Lebo Boh nám vyjaval a „dal vedieť tajomstvo svojej vôle“ a dal nám ho v Kristu, aby bolo zvestované (Efez. 1,9; 2. Tim. 1,9-).

Toto sa nám vyjavuje takto, ako hovorí Pavel (Rim. 8,29): „Ktorých vopred poznal, tých aj predurčil, a ktorých predurčil, tých aj povolal“. Boh však nepovoláva bezprostredne, ale skrze slovo. Preto i nariadil kázať pokánanie a odpustenie hriechov. Takto svedčí aj sv. Pavel, keď píše: „Miesto Krista sme teda poslovia, akoby (vás) Boh napomínal skrze nás: Zmierte sa s Bohom!“ (2. Kor. 5,20). A hosťov, ktorých chce mať kráľ na svadbe svojho syna, povoláva vyslanými služobníkmi (Mat. 22,2-). A aj na svoju vinicu volá Pán (Mat. 20,2-) niektorých v prvú, iných v druhú, tretiu, šiestu, deviatu a tiež v jedenástu hodinu.

Preto ak užitočne chceme uvažovať o svojom večnom vyvolení k spáse, musíme vždy pevne a vytrvalo hlásať, že nielen kázeň pokánania, ale aj zaslúbenie evanjelia je universalis (všeobecné),to

jest vzťahuje sa na všetkých ľudí (Luk. 24,47). Preto rozkázal Kristus kázať v Jeho mene pokánie na odpustenie hriechov medzi všetkými národmi". Lebo Boh miloval svet a dal mu svojho Syna (Ján 3,16); Kristus sníma hriechy sveta (Ján 1,29); svoje telo dal za život sveta (Ján 6,51); Jeho krv je obeťou zmierenia za hriechy celého sveta (1. Jána 1,7; 2,2); Kristus hovorí: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate, ja vám dám odpočinutie!" „Lebo Boh zavrel všetkých pod neposlušnosť, aby sa nad všetkými zmiloval" (Rim. 11,32); Pán nechce, aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie (Rim. 10,12); spravodlivosť prichodí z viery v Ježiša Krista „všetkým, ktorí veria" (Rim. 3,22). „To je vôľa môjho Otca, aby všetci, ktorí veria v Krista, mali večný život" (Ján 6,40). Je teda rozkaz Kristov, aby vôbec všetkým, ktorým sa káže pokánie, zvestovalo sa aj zaslúbenie evanjelia (Luk. 24,47; Mar. 16,15).

Toto Božie povolanie, vykonávané kázňou slova, nemáme pokladať za mámenie, ale máme vedieť, že ním nám Boh vyjavuje svoju vôľu a že v tých, ktorých takto povolal, chce účinkovať skrze slovo, aby ich mohol osvietiť, obrátiť a spasiť.

Pretože slovo, ktorým sme povolávaní, je služba Ducha, „ktorá dáva Ducha", alebo skrze ktorú sa dáva Duch (2. Kor. 3,8) a je „moc Božia na spasenie" (Rim. 1,16). Akže Duch Svätý chce v nás účinkovať slovom, a ním posilňovať, dávať moc a silu, je to Božia vôľa, aby sme slovo Božie prijímali, verili a ho zachovávali.

Preto vyvolení sú takto opísaní: „Moje ovce počúvajú môj hlas, a ja ich znám, a nasledujú mňa, ja im dávam život" (Ján 10,27-). A (Efez. 1,11.13): Tí, čo „podľa predsavzatia" boli predurčení stať sa „dedičmi", poslúchajú evanjelium, veria v Krista, modlia sa a ďakujú, posväcujú sa v láske, majú nádej, trpezlivosť a potešenie v kríži (Rim. 8,25), i keď toto všetko je v nich veľmi slabé, predsa majú hlad a smäd po spravodlivosti (Mat. 5,6).

Takto Duch Boží osvedčuje vyvoleným, že sú dietky Božie, a keďže nevedia, za čo sa majú modliť, ako náleží, prihovára sa za nich vzdychaním nevysloviteľným (Rim. 8,16.26).

Teda aj Písmo sv. svedčí, že Boh, ktorý nás povolal, je verný. A keď počal v nás dobré dielo, aj ho dokoná a splní, ak len my sami sa od Neho neodvrátíme, ale „istotu, ktorú sme mali na počiatku, zachovávame pevnú až do konca", k čomu nám zaslúbil svoju milosť (1. Kor. 1,9; Filip. 1,6; 1. Petra 5,10; 2. Petra 3,9; Žid. 3).

Touto vyjavenou Božou vôľou sa zaoberajme, ňou sa riadme a o ňu sa usilujme, pretože Duch Svätý slovom, ktorým nás povoláva, udeľuje nám k tomu milosť, silu, schopnosť. A neskúmajme hĺbku skrytého Božieho predurčenia, ako napísal Lukáš (13,24), keď sa niekto dopytoval: „Pane, či je málo tých, čo budú spasení?" Kristus mu odpovedal: „Usilujte sa vchádzať tesnou bránou". Takto hovorí Luther: „Nasleduj poriadok listu Rímskym. Ponajprv sa zaoberaj Kristom a Jeho evanjeliom, aby si najprv poznal svoje hriechy a Jeho milosť, a potom bojoval s hriechom ako učí Pavel od prvej až po ôsmu kapitolu. Potom, keď vo ôsmej kapitole prídeš v boji pod kríž a utrpenie, to ťa v 9,10. a 11. kapitole poučí, koľko potešenia je v predurčení, atď."

Že však „mnoho je povolaných, ale málo vyvolených", to o Božom povolaní, ktoré sa deje slovom, nemá vzbudiť domnienku, ako by Boh hovoril: „Zovňajším slovom povolávam vás síce do svojej ríše všetkých, ktorým dávam svoje slovo, ale v srdci to nemyslím o všetkých, ale len o niekoľkých, nemnohých; lebo taká je moja vôľa, aby väčšina tých, ktorých slovom povolávam, nebola ani osvietená ani obrátená, ale aby boli i zostali zatratení, i keď som im pri povolávaní slovom oznámil celkom iné." („Hoci enim esset Deo contradictorias voluntates affingere") „To by znamenalo privlastňovať Bohu protirečivú vôľu", to je, učilo by sa, že Boh, ktorý sám je večná pravda, bol by proti sebe samému; veď takú necnosť, že sa iné vyhlasuje a iné sa myslí v srdci, tresce aj u ľudí (Žalm 5,10 a 12,3-). Tým by sa nám stal neistým, ba bol by celkom zničený potrebný a potešujúci základ našej viery, keďže sa nám denne pripamätáva a pripomína, že jedine zo slova Božieho, ktorým sa s nami stýka a nás povoláva, máme sa učiť a poznávať, čo s nami zamýšľala Jeho vôľa. A že tomu, čo nám ona tvrdí a sľubuje, máme pevne veriť a vôbec nepochybovať.

Preto ani Kristus zaslúbenie evanjelia nedáva zvestovať len všeobecne, ale sviatosťami, ktoré ako pečat' pripojil k zaslúbeniam, utvrdzuje každého veriaceho osobitne.

Preto sme zachovali, ako hovorí Augsburské vierovyznanie (čl. 11.) osobné rozhrešenie a učíme, že je Boží rozkaz, aby sme takémuto „rozhrešeniu verili a boli si istí, že keď veríme slovám rozhrešenia, sme naozaj s Bohom zmierení, akoby sme počuli hlas z neba", ako tento článok vysvetľuje Apológia (nemecký text).

Tejto útechy boli by sme úplne zbavení, keby sme v povolání, ktoré sa deje slovom a sviatosťami, nepoznali Božiu vôľu voči nám.

To by nám vyvrátilo a vzalo aj základ, že Duch Svätý je naozaj prítomný a chce pôsobiť a účinkovať, keď sa slovo zvestuje, poslúcha a sa o ňom uvažuje. Preto si vôbec nemožno myslieť, ako sme sa už o tom zmienili, že aj tí budú vyvolení, ktorí zrovna opovrhujú slovom Božím a ho odmietajú, rúhajú sa mu a ho prenasledujú (Mat. 22,6; Skut. ap. 13,46); alebo ktorí si zatvrdzujú srdcia, keď ho počúvajú (Žid. 4,2.7), protivia sa Duchu Svätému (Skut. ap. 7,51), nekajúčne zotrúvajú v hriechoch (Luk. 14,18), v Krista opravdivo neveria (Mar. 16,16), ukazujú sa pobožnými len naoko (Mat. 7,22; 22,12), ale mimo Krista hľadajú iné cesty k spravodlivosti a k spaseniu (Rim. 9,31). Boh však vo svojej rade ustanovil, aby Duch Svätý vyvolených slovom povolával, osvecoval, obracal, a aby všetci, ktorí pravou vierou prijali Krista, boli ospravedlnení a spasení: a tak vo svojej rade rozhodol aj o tom, že zatvrdí, zavrhne a ztratí tých, ktorí sú síce slovom povolávaní, ale ho odmietajú a sa protivia Duchu Svätému, ktorý chce v nich slovom pôsobiť a účinkovať a v tomto zotrúvajú. Preto je „mnoho povolaných, ale málo vyvolených".

Lebo málokto prijímajú slovo a ho zachovávajú; väčšina opovrhuje slovom a nechce prísť na svadbu.

Toto opovrhovanie slovom nespôsobilu Božie predurčenie, ale prevrátená vôľa človeka, čo odmieta alebo prekrucuje prostriedok a nástroj Ducha Svätého, ktorý pôsobí a účinkuje skrze slovo, ako hovorí Kristus (Mat. 23,37): „Koľko ráz som ťa chcel zhromaždiť, a nechcel si".

A zas mnohí spočiatku prijímajú slovo s radosťou, ale neskôr odstupujú (Luk. 8,13). Príčina toho nie je v tom, akoby Boh tým, v ktorých „počal dobré dielo", nechcel dať milosť k vytrvaniu, lebo to protirečí sv. Pavlovi (Filip. 1,6), ale príčina je v tom, že títo sa svojvoľne odvracajú od svätého prikázania, zarmucujú a roztrpčujú Ducha Svätého. Ba sa znova zamotávajú do osídliel sveta, diabla v srdci prichyľujú, takže ich posledné veci sú horšie, ako boli prvé (2. Petra 2,10; Efez. 4,30; Žid. 10,26; Luk. 11,25)

Takto sa nám tajomstvo predurčenia vyjavuje v Božom slove; a keď my pri ňom zostaneme a budeme sa ho pridržať, stane sa nám toto tajomstvo veľmi užitočným, potešenia plným učením; pretože práve ono veľmi mocne potvrdzuje článok, že budeme ospravedlnení a spasení bez vlastných skutkov a zásluh, jedine z milosti, jedine pre Krista. Lebo už pred počiatkom sveta, prv ako sme my boli, ba ešte pred stvorením sveta, keď sme nemohli nič dobrého robiť, boli sme podľa Božej rady z milosti v Kristu vyvolení na spásu (Rim. 9,11; 2. Tim. 1,9). Toto vyvracia všetky domnienky a bludné nauky o schopnostiach našej prirodzenej vôle, pretože Boh vo svojej rade pred počiatkom sveta usúdil a predurčil, že sám v nás vykoná všetko, čo súvisí s našim obrátením a spasí nás mocou svojho Ducha Svätého slovom. A tak aj toto učenie dáva jedinečné potešenie, že sa Boh tak skvele staral o obrátenie, spravodlivosť spásu každého kresťana a tak mu na tom záležalo, že už pred stvorením sveta uvažoval o tom a podľa rady svojej vôle predurčil, ako ma k tomu priviesť a v tom zachovať. Tiež aby moje spasenie dobre a mocne poistil, pretože z našich rúk by sme ho mohli ľahko stratiť pre slabosť a zlomyseľnosť nášho tela, alebo by nám mohol z nich vytrhnúť a vziať ľstivý a násilnícky diabol a svet, preto ustanovil vo svojej večnej rade, ktorá sa nemôže ani mylíť, ani nemôže byť zmenená a dal ho chrániť všemohúcim rukám nášho Spasiteľa Ježiša Krista. Z Jeho rúk nás nik nemôže vytrhnúť (Ján 10,28); preto aj Pavel hovorí: „Keďže sme podľa Božej rady povolání, kto nás odlúči od lásky Kristovej?" (Rim. 8,28.39).

Aj v kríži a pokúšaní dáva toto učenie vzácne potešenie, že si Boh totiž vo svojej rade pred počiatkom sveta zaumienil a sa rozhodol stáť pri nás vo všetkých ťažkostiach, dávať nám

trpezlivosť, útechu, vzbudzovať v nás nádej a dať nám taký koniec, ktorý by bol spasiteľný. Aj Pavel píše o tomto veľmi potešujúco (Rim. 8, 28, 29. 35. 38. 39): Boh vo svojej rade pred počiatkom sveta predurčil, že každého zo svojich vyvolených chce križom a utrpením pripodobniť „na podobu obrazu svojho Syna“ a že každému z nich Jeho križ má a musí slúžiť „na dobro“, pretože sú „podľa rady povolání“. Z toho Pavel isto a nepochybne usudzuje, že „ani súženie, ani úzkosť, ani smrť, ani život atď. nebudú nás môcť odlúčiť od lásky Božej, ktorá je v Kristu Ježiši“.

Tento článok nám dáva aj krásny dôkaz, že cirkev Božia stojí a obstojí proti všetkým „bránam pekla“. Tiež učí, ktorá je pravá cirkev Božia, aby sme sa nepohoršovali nad okázalým zovňajškom falošnej cirkvi (Rim. 9,24. 25). Tento článok aj mocne napomína a vystríha, napr. Luk. 7,30: „Zmarili radu, ktorú mal Boh s nimi“; Luk. 14,24: „Hovorím vám, že ani jeden z mužov neokúsi mojej večere. Tiež (Mat. 20,16): „Mnoho je povolaných, ale málo vyvolených“. Tiež (Luk. 8,8.18): „Kto má uši na počúvanie, nech počuje!“ a „Hľadte teda, ako počúvate“. Teda učenie tohto článku možno použiť na úžitok, potešenie a spasenie.

Len treba starostlivo zachovávať rozdiel medzi tým, čo nám o tomto slovo Božie výslovne vyjavuje a čo nevyjavuje. Lebo okrem toho, čo sme dosiaľ hovorili a čo je v Kristu o tomto vyjavené, Boh mnoho ešte zamlčal a skryl zo svojho tajomstva a vymienil si len svoje múdrosti a známosti. Po tomto nemáme pátrať, ani sa tým v myšlienkach zaoberať, o tomto ustanovovať alebo hľbať, ale máme sa pridržať vyjaveného slova. Toto napomenutie je nanajvyš potrebné.

Lebo naša všetečnosť sa vždy s omnoho väčšou chuťou zaoberala týmto ako tým, čo nám o tom vyjavil Boh vo svojom slove, preto, že si to nemôžeme zrovnať; avšak to nám ani nenariadil robiť.

A tak niet pochybností, že Boh pred počiatkom sveta veľmi dobre a bezpečne predzvedel a aj dnes vie, ktorí z tých, čo budú povolání, budú aj veriť a ktorí nie. Tiež: ktorí z obrátených budú stáli a ktorí nie; ktorí sa po páde obrátia a ktorí sa zatvrdia. Boh nepochybne vie a zná aj počet, koľko ich bude na ktorej strane. Kdeže si však Boh toto tajomstvo vymienil pre svoju múdrosť a v slove nám o tom nič nevyjavil, tým menej nám prikázal po tom pátrať umom, naopak, toto prísne zakázal (Rim. 11,33), preto nemáme o tom uvažovať, usudzovať, ani hľbať, ale pridržať sa vyjaveného slova, na ktoré nás odkazuje.

Boh tiež nepochybne pozná a určil každému čas a hodinu jeho povolania a obrátenia sa. Keďže však nám toto nevyjavil, máme rozkaz, aby sme sa vždy pridržali slova a Bohu porúčali čas a hodinu (Skut. ap. 1,7).

Podobne vidíme, že Boh na jednom mieste dáva svoje slovo a na druhom nie, z jedného miesta ho berie a na druhom ponecháva. Tiež, že jeden je zatvrdilý, zaslepený, vydaný v prevrátenú myseľ, ale druhý, s touže vinou sa obráti atď. Pavel nám dáva presnú hranicu, až pokiaľ možno zísť v týchto a podobných otázkach. Že totiž u jedných máme poznávať Boží súd. Lebo sú to zaslúžené tresty za hriechy, keď Boh niektorú krajinu alebo národ za opovrhovanie Jeho slova tresce tak, že začahuje aj potomkov, ako napr. u Židov. Takto ukazuje Boh svoju prísnosť na niektorých krajinách a ľuďoch. Pravda, zaslúžili by si to všetci a všetkých by nás to malo stihnúť, pretože sa nevďačne správame voči Božiemu slovu a Duchu Svätého často veľmi zarmucujeme. Robí to preto, aby sme žili v Božej bázni a poznávali a velebili Božiu dobrotivosť, ktorá je pri nás a v nás bez našich zásluh, ba proti našim zásluhám, že nám dáva a ponecháva svoje slovo a nás nezatvrdzuje a nezavrhuje.

Keďže naša prirodzenosť hriechom porušená, si zasluhuje Boží hnev a zatratenie, Boh nie je povinný dávať nám slovo Ducha alebo milosť. A keď nám to On predsa len z milosti dáva, neraz to odmietame a tak stávame sa nehodnými večného života (Skut. ap. 13,46). Preto, aj svoj spravodlivý a celkom zaslúžený súd uplatňuje na niektorých krajinách, národoch a ľuďoch. A my sa máme k nim prirovnáť a vidieť, že sa im podobáme a máme tým usilovnejšie poznávať a vidieť si oceniť čiru a nezaslúženú Božiu milosť na nádobách milosrdenstva.

Lebo nie sú ukrivdení tí, čo sú potrestaní a vzali odplatu za hriechy; na druhých však, keďže Boh dáva a zachováva svoje slovo, ktoré ľudí osvecuje, obracia a zachováva, oslavuje Boh svoju čiru milosť a milosrdenstvo bez ich zásluh.

Keď v tomto článku zijdeme potiaľto, sme na správnej ceste, ako je napísané (Ozeáš 13,9): „Že zahynieš, Izrael, to je tvoja vina; ale že ti bude spomožené, to je moja čira milosť.“

Ak sa niečo v tejto debata príliš vyzdvihne alebo vybočí z týchto hraníc, tam s Pavlom máme položiť prst na ústa a napomenúť: „Ktože si ty, človeče, že odvrávaš Bohu?“ (Rim. 9,20).

Lebo že v tomto článku nemôžeme ani nemáme všetko vypátrať a odôvodniť, svedčí veľký apoštol Pavel, ktorý mnoho hovoril o tomto článku podľa vyjavenia Božieho slova a keď už mal prísť k tomu, aby ukázal, čo Boh podržal pre svoju skrytú múdrosť, zarazil sa a takto zakončil: „Ó, hlbokosť bohatstva a múdrosti a známosti Božej! Aké nevyspytateľné sú Jeho súdy a nepochopiteľné cesty Jeho. Ved' kto poznal myseľ Pánovu?“ (Rim. 11,33-). Totiž okrem toho a nad to, čo nám vyjavil vo svojom slove.

Teda o tomto večnom vyvolení Božom treba uvažovať v súvisi s Kristom a nie mimo Krista alebo bez Neho; lebo v Kristu, ako svedčí svätý apoštol Pavel (Efez. 1,4-), sme vyvolení ešte pred stvorením sveta, ako je napísané: „Pomiloval nás vo svojom Milovanom“. Toto vyvolenie vyjavuje z neba zvestované slovo, keď Otec hovorí: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom sa mi zaľúbilo. Jeho poslúchajte!“ (Mat. 17,5). A Kristus hovorí: „Poďte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení; ja vám dám odpočinutie!“ (Mat. 11,28). A o Duchu Svätom Kristus hovorí: „On mňa oslávi“, (Ján 16,14), a pripomenie vám všetko, čo som vám hovoril. Teda celá Svätá Trojica, Otec, Syn a Duch Svätý, odkazuje všetkých ľudí ku Kristovi ako ku Knihe života, v ktorej majú hľadať večné vyvolenie Otcovo. Lebo také je večné rozhodnutie Otcovo, že koho chce spasiť, chce ho spasiť skrze Krista, ako sám Kristus hovorí (Ján 14,6): „Nik neprichádza k Otcovi, ak len nie skrze mňa“. A na inom mieste (Ján 10,9): „Ja som dvere. Keď cezo mňa vojde niekto, bude spasený.“ Kristus však, keďže je „jednorodný Syn Boží, ktorý je v lone Otcovom“, zvestoval nám Otcovu vôľu a tak aj naše večné vyvolenie k večnému životu slovami: „Pokánie čiňte a verte v evanjelium, lebo sa priblížilo kráľovstvo Božie“ (Mar. 1,15). Podobne: „Toto je vôľa môjho Otca, aby každý, kto vidí Syna a verí v Neho, mal večný život“ (Ján 6,40). A inde: „Tak Boh miloval svet“ atď. (Ján 3,16).

Otec chce, aby všetci ľudia počuli túto kázeň a prišli ku Kristovi. Kristus ich neodoženie od seba, ako je napísané: „Kto prichádza ku mne, nevyhodím ho“ (Ján 6,37).

A aby sme mohli prísť ku Kristovi, Duch Svätý poslúchaním slova vzbudzuje opravdivú vieru, ako svedčí apoštol: „Viera je z počúvania slova Božieho“ (Rim. 10,17), keď sa ono úprimne a čistotne káže.

Preto, kto chce byť spasený, nemá sa sužovať a trápiť myšlienkami o tajnej Božej rade, či aj on je vyvolený a predurčený k večnému životu, čím zlostný satan sužuje a trápi zbožné srdcia. Ale má poslúchať Krista, ktorý je „Knihou života“ a večným Božím vyvolením všetkým deťom Božím k večnému životu; Kristus zvestuje všetkým ľuďom bez rozdielu, že Boh chce, aby k Nemu prišli všetci ľudia, ktorí pracujú a sú obťažaní, aby ich občerstvil a spasil.

Podľa toho Jeho učenia majú zanechať svoje hriechy, činiť pokánie, veriť Jeho zaslúbeniu a naň sa úplne spoľahnúť; keďže sami od seba, z vlastných síl nie sme toho schopní, chce, aby toto, totiž pokánie a vieru, spôsobil v nás Duch Svätý slovom a sviatosťami. A aby sme toto mohli vykonať, v tom vytrvať a pevne zostať, máme prosiť Boha o Jeho milosť, ktorú nám pri krste svätom zaslúbil a nepochybovať, že nám ju dá, ako zaslúbil: „Či je medzi vami otec, ktorý by podal svojmu synovi kameň, keď si pýta chleba? Alebo keď si pýta vajce, či mu podá škorpióna? Keď teda vy, hoci ste zlí, viete dať dobré dary svojim deťom, o čo skôr dá Otec nebeský Ducha Svätého tým, ktorí Ho prosia?“ (Luk. 11,11).

A keďže Duch Svätý prebýva vo vyvolených, ktorí uverili, ako vo svojom chráme a nezaháľá v nich, ale núti detky Božie poslúchať Boží zákon, — ani veriaci nemajú zaháľat' a tým menej sa protiviť vedeniu Ducha Božieho. Ale majú sa cvičiť vo všetkých kresťanských cnostiach,

vo všetkej pobožnosti, skromnosti, miernosti, trpezlivosti, bratskej láske a veľmi sa snažiť „upevniť svoje povolanie a vyvolenie“, aby tým menej pochybovali, čím viac cítia v sebe moc a silu Ducha. Lebo Duch Boží svedčí vyvoleným, že sú „dietky Božie“ (Rim. 8,16). A keby sa niekedy dostali do veľkého pokušenia, v ktorom by sa im zdalo, že už vôbec necítia moc prebývajúceho v nich Ducha Božieho, a keby povedali s Dávidom: „Riekol som v svojom rozrušení: „Som odrezaný od dohľadu Tvojho“ (Žalm 31,23),— nech opäť s týmže Dávidom, i keby inak cítili, doložia: „Ale si počul moje hlasité prosby, keď na Teba som volal“.

Naše vyvolenie k večnému životu nespočíva na našej pobožnosti alebo cnosti, ale jedine na Kristových zásluhách a na milostivej vôli Jeho Otca, ktorý nemôže zaprieť sám seba, lebo je vo svojej vôli a bytosti nezmeniteľný. Preto, keď sa Jeho dietky stanú neposlušnými a sa potknú, opäť ich volá slovom ku pokániu, a tým Duch Svätý pracuje na ich obrátení. A keď sa znovu k Nemu obrátia v pravom pokáaní s opravdivou vierou, chce zakaždým svoje staré otcovské srdce ukázať všetkým, čo sa boja Jeho slova a k Nemu sa zas úprimne obracajú, ako je napísané: „Ak muž prepustí svoju ženu a ona odíde od neho a vydá sa za iného, či sa k nej ešte vráti? Či by nebola veľmi zneuctená tá zem? Ty si však smilnila s mnohými druhmi; avšak navráť sa ku mne! hovorí Hospodin“ (Jerem. 3,1).

Výpoveď (Ján 6,44): „Nik neprichádza ku Kristu, len keď ho Otec priťahuje“ je správna a pravdivá. Avšak Otec to nechce robiť bez prostriedkov, lež ustanovil na to svoje slovo a sviatosť ako riadne prostriedky a nástroje. Nie je vôľa Otcova ani Synova, aby niekto neposlúchal kázeň Jeho slova alebo aby opovrhoval ňou a čakal na pritiahnutie Otcovo bez slova a sviatostí. Otec zaiste priťahuje mocou svojho Ducha Svätého, ale podľa svojho obvyklého poriadku, to jest poslúchaním svätého Božieho slova, akoby nejakou sieťou, ktorou sú vyvolení vyrvaní z diabľovho pažeráka. Ku slovu sa má utiekať každý úbohý hriešnik, má ho usilovne poslúchať a nepochybovať, že ho Otec priťahuje; lebo Duch Svätý bude prítomný so svojou mocou pri slove a účinkuje ním. Toto je Otcovo priťahovanie.

Príčina, že nie všetci poslucháči mu aj veria a budú zatratení, nie je v tom, že by im Boh nedožičil spasenie. Lež oni sami sú tým vinní, lebo slovo Božie neposlúchajú, aby sa z neho učili, ale len preto, aby ním opovrhovali, ho znevažovali a hanobili a protivili sa Duchu Svätému, ktorý chce v nich pôsobiť slovom. Takýmito boli v dobe Kristovej farizeji a ich prívrženci.

Apoštol dielo Božie, ktoré jediné zhotovuje nádoby cti, starostlivo odlišuje od diela diabľovho i od diela človeka, ktorý sa na diabľov a nie na Boží návod stal nádobou nečestnosti; lebo takto je napísané: „Boh chce ukázať hnev a oznámiť svoju moc, nádoby hnevu, pripravené na zahynutie, znášal s trpezlivosťou veľkou aj preto, aby vyjadril bohatstvo svojej slávy na nádobách milosrdenstva, vopred pripravených na slávu“ (Rim. 9,22-).

Ved' apoštol zreteľne hovorí: „Nádoby hnevu. . . znášal s trpezlivosťou veľkou“, a nehovorí, že ich On urobil nádobami hnevu; lebo keby to bol chcel, nebol by potreboval k tomu veľkú trpezlivosť. Vinu však na tom, že sú pripravené na zatratenie, má diabol a človek sám a nie Boh.

Každá príprava na zatratenie je od diabla a od ľudí pre hriech, ale vôbec nie od Boha, ktorý nechce, aby bol človek zatratený, — ako by teda On mohol pripraviť človeka na zahynutie? Lebo Boh nie je príčinou hriechu, a tak nie je ani príčinou trestu a zatratenia. Ale jedinou príčinou zahynutia je hriech, lebo „odplata za hriech je smrť“ (Rim. 6,23). A ako Boh nechce hriech a ani neobľubuje hriechy, tak nechce ani smrť hriešnika (Ezech. 33,11) ani sa neteší z jeho zatratenia. Lebo On nechce, „aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie“ (2. Petra 3,9), ako je napísané (Ezech. 18, 23; 33,11): „Či si ja želim smrť bezbožného — znie výrok Hospodina, Pána — a nie aby sa odvrátil od svojich ciest a ostal nažive? Povedz im: Akože ja žijem — znie výrok Hospodina, Pána — neželám si smrť bezbožníka, ale aby sa bezbožný vrátil zo svojej cesty a ostal nažive“. A sv. Pavel slovami svedčí, že z nádob potupy mocou a účinkovaním Božím môžu sa stať nádoby poctivosti, keď píše: „Kto sa teda očistí od (všednosti) týchto, bude nádobou, na počestnú potrebu posvätenou svojmu Pánovi upotrebitelnou, na každé dobré dielo pripravenou“ (2. Tim.

2,21). Ved' kto sa potrebuje očistiť, ten musel byť vopred nečistý a tak nádobou potupy. Ale o „nádobách milosrdenstva" jasne hovorí, že sám Pán ich „pripravil na slávu", čo však nehovorí o zatratených, ktorí sa sami pripravili za nádoby zatratenia a nepripravil ich Boh.

Usilovne treba pamätať aj na to, že Boh hriech tresce hriechom; keď teda tých, ktorí boli už obrátení, pre ich neskoršiu ubezpečenosť, nekajúcnosť a samopašnú hriešnosť tresce zatvrdením a zaslepenosťou, — z toho netreba usudzovať, akoby nikdy nebola milostivá Božia vôľa, aby títo ľudia poznali pravdu a boli spasení. Lebo toto oboje je vyjavená Božia vôľa: i že Boh chce omilostiť všetkých, ktorí sa kajajú a veria v Krista, i že chce potrestať tých, ktorí sa vedome odvracajú od svätých prikázaní a znova sa zapletajú do poškvrniny sveta (2. Petra 2,20), pre satana si vyzdobujú srdce (Luk, 11,25), vysmieávajú sa Duchu Svätému (Žid. 10,29). A že títo, keď v tom zotrávajú, budú zatvrdení, zaslepení a naveky zatratení.

A tak ani Faraón (o ktorom je napísané: „Preto som ťa povolal do života, aby som na tebe dokázal svoju moc a aby sa moje meno rozhlasovalo po celej zemi") nie preto zahynul, žeby mu Boh nebol chcel, dopriať spasenia alebo akoby Jeho milostivá vôľa bola bývala, aby bol zahubený a zatratený. Lebo „Boh nechce, aby niekto zahynul", „ani nemá záľuby v smrti bezbožného, ale chce, aby sa obrátil a bol živý".

Že však Boh zatvrdil srdce Faraónovo, totiž že Faraón stále viac a viac hrešil, čím viac ho napomínal, tým bol zatvrdilejší, bol trest za jeho predošlé hriechy a za hrozné tyranstvo, ktorého sa dopúšťal nesmierne a rozličným spôsobom na synoch Izraela úplne neľudsky a proti hlasu svojho srdca.

Boh mu dal kázať svoje slovo a zvestovať svoju vôľu, ale Faraón vedome a zatvrdilo odmietol všetky napomenutia a výstrahy. Preto Boh odtiahol od neho ruku a zatvrdil mu srdce a vykonal na ňom svoj súd; lebo si nezaslúžil nič iné, iba „pekelný oheň"; ved' aj sv. apoštol používa Faraónov príklad na znázornenie Božej spravodlivosti na nekajúcich a na tých, ktorí opovrhujú Jeho slovom; avšak toto netreba chápať a rozumieť, akoby Boh jemu a iným ľuďom nežičil spásu a akoby ich predurčil vo svojej tajnej rade k večnému zatrateniu, takže nemohol a ani nesmel byť spasený.

Týmto učením a vysvetlením večného a spasiteľného vyvolenia vyvolených dietok Božích sa vzdáva Bohu česť v plnej miere.

Totíž, že nás spasil „podľa svojej rady a vôle" zo svojho číreho milosrdenstva v Kristu bez akýchkoľvek našich zásluh alebo dobrých skutkov, ako je napísané: „Lebo On nás z lásky podľa milostivej rady svojej vôle predurčil zvelebovať slávu Jeho milosti, ktorou nás omilostil v svojom Milovanom" (Efez. 1,5).

Preto je falošné a nesprávne učenie, že príčinou Božieho vyvolenia nie je výlučne Božia milosť a najsvätejšie zásluhy Kristove, ale že aj v nás je príčina Božej voľby, pre ktorú nás Boh vyvolil k večnému životu.

Lebo v Kristu nás vyvolil nielen prv, než sme niečo dobré vykonal, ale aj prv, než sme sa narodili, ba „ešte pred stvorením sveta". A aby zostala v platnosti Božia rada, tá podľa vyvolenia a závislá od Toho, ktorý povoláva a nie od skutkov, bolo mu povedané: „Starší bude slúžiť mladšiemu", ako je napísané: „Jákoba som si zamiloval, Ezaua však znenávidel" (Rim. 9,11—; 1. Mojž. 25; Malach. 1,2-).

A tak toto učenie nikomu nezavdáva príčinu ani ku skleslosti ani k rozpustilému, bezbožnému životu, keď sú ľudia poučovaní, že večné vyvolenie majú hľadať v Kristu a v Jeho svätom evanjeliu ako v „Knihe života", ktoré nevyklučuje ani jedného kajúceho hriešnika, ale ponúka a volá všetkých úbohých, obťažovaných a zarmútených hriešnikov ku pokániu a poznaniu hriechov a k viere v Krista a zasluhuje Ducha Svätého na očistenie a obnovenie sa. A tak dáva najjasnejšiu útechu zarmúteným a pokúšaným srdciam, aby vedeli, že ich spása nie je v ich rukách, lebo ináč by ju v ktorúkoľvek hodinu a v ktoromkoľvek okamžiku stratili omnoho ľahkomyselnejšie ako Adam a Eva v raji. Ale spása je v milostivom Božom vyvolení, ktoré nám vyjadril v Kristu, z ruky ktorého nás „nikto nevytrhne" (Ján 10,28; 2. Tim. 2,19).

Kto však tak vykladá učenie o milostivom vyvolení Božom, že sa ním nemôžu potešiť zarmútení kresťania, ale spôsobuje im zúfanie a nekajúcich utvrďuje v ich svojvôli, — isto a bezpochyby ho nevykladá podľa slova a podľa vôle Božej, ale podľa rozumu a návodu zlomyseľného diabla.

Lebo, ako svedčí apoštol (Rim. 15,4), všetko, „čokoľvek bolo napísané, nám na poučenie bolo napísané, aby sme skrze trpezlivosť a skrze útechu Písom mali nádej". Ak však Písom nám túto útechu a nádej oslabujú alebo celkom berú, je isté, že ho rozumejú a vykladajú proti vôli a zmyslu Ducha Svätého.

Zostávame pri tomto jednoduchom, správnom a užitočnom vysvetlení, ktoré má pevný a dobrý základ vo vyjavenej Božej vôli. Varujeme sa a vyhýbame všetkým špekuláciám a všetečným otázkam a dišputám. Zavrhuje a zatracujeme, čo sa protiví a odporuje tomuto pravdivému, jednoduchému a užitočnému vysvetleniu.

Toľkoto o sporných článkoch, o ktorých sa teológovia augsburského vierovyznania hádajú už mnoho rokov; pri tom niektorí poblúdili, takže povstali veľké kontraverzie, to jest náboženské hádky. Z tohoto nášho vysvetlenia priateľ i nepriateľ, teda každý, môže jasne pochopiť, že sme pre časný pokoj, klud a jednotu nemienili ustúpiť na újmu večnej a nezmeniteľnej Božej pravdy (to urobiť nie je ani v našej moci). Veď pokoj a jednota, ktorá by bola proti pravde a na jej potlačenie, nemala by stálosti. Tým menej sme zamýšľali okrášľovať alebo prikrývať falšovanie čistého učenia a verejne zvrhnuté bludy. Ale cítime srdečnú radosť a lásku, a nakoľko nám to okolnosti dovoľujú, zo srdca si želáme jednotu a sme jej naklonení, takú jednotu, pravda, ktorá by Božiu česť nerušila, Božiu pravdu svätého evanjelia zachovala, nedala by miesta ani najmenšiemu bludu a ktorá by úbohých hriešnikov privádzala k pravdivému, skutočnému pokániu, aby posilnení v novej poslušnosti, boli ospravedlnení a spasení jedine pre zásluhy Kristove atď.

XII. O ostatných bludároch a sektároch, ktorí sa nikdy nepriznávali k Augsburskému vierovyznaniu.

Sekty a bludy, ktoré sa nikdy nepriznávali k Augsburskému vierovyznaniu, o ktorých sme sa v tomto našom vysvetlení výslovne nezmenili, ako sú: novokrstenci, švenkfeldiáni, noví ariáni a antitrinitári, bludy ktorých jednomyselne zavrhlí všetky cirkvi augsburského vierovyznania, sme preto osobitne a obširne nespomenuli v tomto vysvetlení, lebo sme nateraz iba toto sledovali.

Naši protivníci neomalene tvrdili a po celom svete rozhlasovali o našej cirkvi a jej učiteľoch, že nieto v nej dvoch kazateľov, ktorí by boli jednotní vo všetkých i v jednotlivých článkoch Augsburského vierovyznania. Že sú medzi sebou takí rozdelení a roztrhaní, že ani oni sami nevedia, čo je Augsburské vierovyznanie a jeho vlastný zmysel. Preto sme chceli spoločne vyznať nielen krátkymi jednoduchými slovami alebo menami, ale zaumienili sme si podať čisté, jasné a rozlišujúce vysvetlenie o všetkých článkoch, o ktoré sa hádajú a bojujú teológovia augsburského vierovyznania. Aby každý mohol vidieť, že nič z toho ľstivo nezatajujeme a nezakrývame alebo že sa len naoko vyrovnávame, ale chceme veci od základu pomôcť a svoje učenie o tom tak podať, aby aj sami naši protivníci museli vyznať, že vo všetkom tomto zostávame pri pravom, jednoduchom, prirodzenom a vlastnom zmysle Augsburského vierovyznania. Pri ňom z Božej milosti žiadame si pevne vytrvať až do svojho skonania. A nakoľko len na našej službe bude záležať, nechceme ani prižmúrením oka ani mlčky pripustiť, aby sa niečo jemu odporujúce zaviedlo do našich cirkví a škôl, v ktorých nás všemohúci Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista ustanovil za učiteľov a pastierov.

Aby sa nám mlčky nepripisovali zvrhnuté bludy vyššie vymenovaných bludárov a sektárov, ktoré sa — taký je spôsob týchto duchov — tajne votreli na viacerých miestach najmä

vtedy, keď ešte nebolo rozšírené čisté slovo svätého evanjelia, keď všetkých pravoverných učiteľov a vyznávačov prenasledovali, keď ešte vládla hlboká tma pápežstva a úbohí prostí ľudia, pochopiaci zjavné modlárstvo a falošnú vieru pápežstva, vo svojej prostote, žiaľ, všetko prijímali, čo sa im natískalo pod menom evanjelia a čo sa líšilo od pápežstva, — museli sme proti tomu aj verejne vyznať pred celým kresťanstvom, že nechceme mať nič dočinenia, ani nijaké spoločenstvo s týmito bludármi. Ale že ich všetkých, či ich mnoho alebo málo, zavrhuje a zatracujeme ako bludárov a kacírov, ktorí sa protivia Písmam svätých prorokov a apoštolov a aj nášmu kresťanskému a na Božom slove bezpečne založenému Augsburskému vierovyznaniu.

Bludné články novokrstencov.

Bludné kacírskoe učenie novokrstencov, ktoré nemožno trpieť a znášať ani v cirkvách, ani v obciach, ani v domácnostiach, je toto:

1. Že naša spravodlivosť pred Bohom nezáleží len v poslušnosti a zásluhách Kristových, ale aj v našom obnovení sa a pobožnosti, v ktorej obcujeme pred Bohom. Túto spravodlivosť vidia zväčša vo svojich vlastných zvláštnych ustanoveniach, vo svojom akomsi vyvolenom kňazstve ako v nejakom novom mníšstve.

2. Že nepokrstené deti nie sú pred Bohom hriešne, ale že sú spravodlivé a nevinné a budú spasené vo svojej nevinnosti bez krstu, ktorý nepotrebujú; teda popierajú a zavrhujú celé učenie o dedičnom hriechu a čo s tým súvisí.

3. Že sa deti nemajú krstiť, kým nedostanú rozum a nebudú môcť sami vyznať svoju vieru.

4. Že deti kresťanských rodičov môžu byť sväté a môžu byť Božími dieťkami aj bez krstu a pred ním preto, lebo sa narodili z kresťanských a veriacich rodičov. Preto si krst dieťok necenia, ani ho nepožadujú v protive s výslovnými slovami zaslúbenia, ktoré sa vzťahujú len na tých, čo zachovávajú zmluvu a ju neznevažujú (1. Mojž. 17,9).

5. Že zhromaždenie a zbor, v ktorom sú hriešnici, nie je opravdivým kresťanským zhromaždením a kresťanským zborom.

6. Že sa v kostoloch, v ktorých sa predtým čítali pápežské omše, nemá poslúchať kázeň ani ich navštevovať.

7. Že netreba mať nič spoločného s cirkevnými služobníkmi, ktorí kážu evanjelium podľa Augsburského vierovyznania a ktorí, karhajú bludy novokrstencov; netreba im ani slúžiť ani pracovať, ale treba utekať od nich a vyhýbať sa im ako kaziteľom Božieho slova.

8. Že v Novej zmluve vrchnosť nie je bohumilým stavom.

9. Že kresťan nemôže zastávať vrchnostenský úrad s dobrým a nepoškvrneným svedomím.

10. Že kresťan nemôže s čistým svedomím použiť podľa potreby vrchnostenský úrad proti zločincom, ani poddať sa nemôžu dovolávať jeho moci.

11. Že kresťan s dobrým svedomím nemôže prisahať na súde, ani vernosť svojmu zemepánovi alebo vrchnosti.

12. Že vrchnosť nemôže bez poškodenia svedomia odsúdiť zločinca na smrť.

13. Že kresťan nemôže mať a vlastniť majetok s dobrým svedomím, ale že je povinný odovzdať ho zboru.

14. Že kresťan nemôže byť s dobrým svedomím hostinským, obchodníkom alebo zbrojárrom.

15. Že manželia sa majú rozísť pre vieru a sa opustiť a zosobašiť sa s iným, ktorý je rovnakej viery.

16. Že Kristus nemal svoje telo a krv od panny Márie, ale si to priniesol z neba.

17. Že On nie je pravý a podstatný Boh, ale že má len viac a vyššie dary a slávu ako iní ľudia.

A iné týmto podobné články, ako sa delia na mnohé skupiny, z ktorých jedna má viac bludov, druhá menej. A tak celá ich sekta v podstate nie je ničím iným ako novým mníštvom.

Bludné články švenkfeldiánov.

Podobne zavrhuje a zatracujeme to, čo učia švenkfeldiáni:

1. Že všetci, ktorí Krista podľa tela alebo podľa Jeho prijatého človečenstva pokladajú za stvorenú bytosť, vonkoncom neznajú už kralujúceho nebeského Kráľa — Krista; že Kristovo telo povýšením prijalo všetky Božie vlastnosti tak, že je mocou, silou, velebou, slávou rovný Otcovi a večnému Slovu všade čo do stupňa a miesta bytosti a že teda v Kristu je jedna bytosť, vlastnosť, vôľa a sláva oboch prirodzeností a že telo Kristovo prináleží k podstate Svätej Trojice.

2. Že cirkevná služobnosť, kázané a poslúchané slovo nie je prostriedok, ktorým Boh Duch Svätý učí ľudí a vzbudzuje v nich spasiteľnú známosť Krista, obrátenie, pokánie, vieru a novú poslušnosť.

3. Že voda krstu nie je prostriedok, ktorým Pán Boh spečatuje synovstvo a spôsobuje znovuzrodenie.

4. Že chlieb a víno vo svätej večeri nie sú prostriedky, ktorými Kristus udeľuje svoje telo a krv.

5. Že kresťan, ktorý je naozaj Duchom Božím znovuzrodený, môže v tomto živote úplne zachovať a naplniť Boží zákon.

6. Že nie je pravý kresťanský zbor, v ktorom sa nezachováva verejné vylúčenie alebo riadny proces vyobcovania.

7. Že cirkevný služobník, ktorý sám nie je opravdu obnovený, ospravedlnený a pobožný, nemôže iných užitočne učiť ani prisluhovať pravú, skutočnú sviatosť.

Bludné články nových ariánov.

Zavrhuje a zatracujeme tiež učenie nových ariánov, že Kristus nie je opravdivý, podstatný, prirodzený Boh, nemá s Bohom Otcom jednu večnú Božskú bytosť, ale je len ozdobený Božskou velebnosťou popri Bohu Otcovi a pod Ním.

Bludné články nových antitrinitárov.

1. Podobne, že niektorí antitrinitári zavrhlí a zatratili staré uznávané symboly, Nicejský a Atanásov i čo do obsahu i čo do znenia a učia, že Otec, Syn a Duch Svätý nemajú jednu jedinú večnú Božskú bytosť, ale že sú ako tri odlišné osoby, Boh Otec, Syn a Duch Svätý. Teda že každá osoba má svoju bytosť, odlišnú a oddelenú od ostatných osôb. A že všetky tri ako traja odlišní a vo svojej podstate oddelení ľudia alebo majú rovnakú moc, múdrosť, veľbu a slávu, alebo nie sú si rovné ani čo bytosti ani čo do vlastností.

2. Že iba Otec je pravý a skutočný Boh.

Všetky tieto a im podobné články a všetko, čo s nimi súvisí a z nich vyplýva, zavrhuje a zatracujeme ako nepravé, kacírské, odporujúce Božiemu slovu, trom Symbolom, Augsburgskému vierovyznaniu, Apológii, Šmalkaldským článkom a Lutherovým katechizmom. Pred nimi sa majú a musia chrániť všetci zbožní kresťania, ak im je milá spása a blahoslavenstvo ich duše.

A tak pred tvárou Božou a pred tvárou celého kresťanstva, pred súčasníkmi i pred tými, čo po nás prídu, chceli sme dokázať, že len toto tu predložené vysvetlenie a nijaké iné je naše učenie, viera a vyznanie vo všetkých spomenutých a vysvetlených sporných článkoch. S ním sa z Božej milosti a s neohrozenou mysl'ou ukážeme pred súdnou stolicou Ježiša Krista a z neho vydáme počet. Proti nemu nič nechceme ani tajne, ani zjavne ani hovoriť, ani písať, ale chceme z Božej milosti pri ňom vytrvať. Všetko sme dobre uvážili v Božej bázni a so vzývaním sme vlastnoručne podpísali:

Jakub Andreä D., podpísal.

Mikuláš Selnecker D., podpísal.

Ondrej Musculus D., podpísal.

Krištof Kroner D., podpísal.

Dávid Chytreus.

Martin Chemnitz D.